

SPLETNA BESEDILA IN JEZIK NA SPLETU

MIJA MICHELIZZA

MIJA MICHELIZZA
SPLETNA BESEDILA
IN JEZIK NA SPLETU

LINGUA SLOVENICA

**SPLETNA BESEDILA
IN JEZIK NA SPLETU
PRIMER BLOGOV IN WIKIPEDIJE
V SLOVENŠČINI**

Mija Michelizza

LJUBLJANA 2015

Zbirka: Lingua Slovenica 6
Urednica zbirke: Helena Dobrovoljc

Mija Michelizza
SPLETNA BESEDILA IN JEZIK NA SPLETU
PRIMER BLOGOV IN WIKIPEDIJE V SLOVENŠČINI

Recenzenta: Andreja Žele, Primož Jakopin

Oblikovalska zasnova: Milojka Žalik Huzjan

Oblikovanje naslovnice: Brane Vidmar

Prelom: Simon Atelšek

Izdal: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU

Zanj: Marko Snoj

Založila: Založba ZRC, ZRC SAZU

Zanjo: Oto Luthar

Glavni urednik: Aleš Pogačnik

Tisk: Collegium Graphicum, d. o. o.

Naklada: 300 izvodov

Prva izdaja, prvi natis

Ljubljana 2015

Izid knjige je podprla Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS.

Digitalna verzija (pdf) je pod pogoji licence <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>
prosto dostopna: <https://doi.org/10.3986/9789610504108>.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

808.1:004.738.5

811.163.6'38

MICHELIZZA, Mija

Spletna besedila in jezik na spletu : primer blogov in wikipedije
v slovenščini / Mija Michelizza. - 1. izd., 1. natis. - Ljubljana :
Založba ZRC, ZRC SAZU, 2015. - (Zbirka Lingua Slovenica ; 6)

ISBN 978-961-254-852-0

282415616

To delo je na voljo pod pogoji slovenske licence Creative Commons 4.0 CC BY NC-ND, ki ob navajanju in priznavanju avtorstva dopušča reproduciranje in distribuiranje, ne dovoljuje pa dajanja v najem, priobčevanja v javnosti za komercialni namen in nobene predelave.

VSEBINA

Predgovor.....	7
Uvod.....	9
1 Splet z jezikovnega in jezikoslovnega vidika.....	17
1.1 Zgodovinski okvir.....	17
1.2 Splet, internet in elektronski mediji.....	18
1.2.1 Splet in internet.....	18
1.2.2 Elektronski mediji.....	22
1.3 Značilnosti spleta.....	22
1.3.1 Hiperbesedilnost.....	23
1.3.2 Medkulturnost.....	31
1.3.3 Večpredstavnost.....	34
1.3.4 Aktualnost in arhivskost.....	35
1.3.5 Anonimnost.....	37
2 Splet, korpus in slovar.....	41
2.1 Korpus.....	41
2.1.1 Generacije korpusov.....	41
2.1.2 Vrste korpusov.....	42
2.1.3 Reprezentativnost in uravnoveženost.....	43
2.1.4 Spletna besedila v korpusih.....	47
2.2 Spletni korpusi.....	49
2.2.1 Splet kot korpus.....	49
2.2.2 Splet za korpus.....	52
2.2.3 Značilnosti spletnih korpusov.....	54
2.3 Spletni iskalniki.....	58
2.3.1 Ali je splet korpus?.....	61
2.3.2 Jezikovno in jezikoslovno iskanje s spletnimi iskalniki.....	62
2.3.3 Spletni iskalniki in jezikoslovne poizvedbe.....	65

2.4 Raba spleta v slovaropisju.....	67
2.4.1 Elektronski slovarji nekoč in danes.....	67
2.4.2 Slovar in korpus.....	68
2.4.3 Splet in slovar.....	69
3 Jezikoslovna obravnava elektronskih besedil (s poudarkom na spletnih besedilih).....	75
3.1 Zvrstnost.....	79
3.1.1 Jezikovna zvrstnost.....	79
3.1.2 Besedilna zvrstnost.....	83
3.1.3 Novejši pogledi na zvrstnost.....	84
3.1.4 Tipi elektronsko posredovane komunikacije.....	88
3.2 Stilno-normativni vidik.....	100
3.2.1 Značilnosti pogovornega jezika.....	104
3.2.2 Problem šumevcev.....	107
3.2.3 Brisanje besednih mej.....	109
3.2.4 Zapis malih in velikih črk.....	112
3.2.5 Ločila in druga pisna znamenja.....	119
3.2.6 Krajšave in medmeti.....	144
3.3 Leksikalni vidik.....	161
3.3.1 Vrste novejše leksike.....	167
3.3.2 Frazeologija.....	177
3.4 Skladenjski vidik.....	213
3.4.1 Enostavčne in večstavčne povedi.....	215
3.4.2 Kolikostna in časovna upovedovalna določitev.....	220
3.4.3 Vpliv tujih jezikov na skladnjo.....	225
3.4.4 Značilnosti skladenjske stilistike.....	227
3.5 Besedilni vidik.....	234
3.5.1 Sporočanje.....	234
3.5.2 Besedilo.....	237
3.5.3 Fasetna klasifikacija Susan Herring.....	242
Zaključek.....	257
Povzetek.....	261
Summary.....	265
Seznam kratic.....	269
Viri.....	271
Literatura.....	273
Kazalo slik.....	285
Imensko kazalo.....	287
Stvarno kazalo.....	289

Predgovor

Ko se ozrem nazaj, dobim občutek, da je ta knjiga rasla z mano že iz zgodnjih otroških let, saj so bili po zaslugi brata in očeta pri nas računalniki vse od samih začetkov. Čeprav se sama tem tehnologijam – razen kake igre tetrisa – konkretno nisem posvečala, so živele z mano, ob meni in hote ali nehote sem bila z njimi seznanjena. Pojav interneta se me je bolj dotaknil, saj se mi je zazdelo, da imam od tega tudi sama lahko prenekatero koristi. Poleg IRC-a je eden zgodnejših spominov na internet, takrat seveda prek telefonske povezave, bratova elektronska pošta iz tujine. Zdelo se mi je fascinantno, kaj vse sem lahko izvedela, medtem ko je bil brat še vedno na potovanju. Telefonski pogovori so bili takrat večinoma namenjeni le sporočanju, da so srečno prispeli, in informiranju, kdaj naj mama pripravi govejo juho ob povratku. Prehod iz srednje šole na fakulteto je pomenil selitev iz domačega kraja, to pa je bil ravno čas, ko so mobilni telefoni postajali vedno bolj dostopni in kmalu sem tudi sama dobila svojega prvega. Takrat so bili mobilni telefoni namenjeni predvsem telefoniranju in pošiljanju SMS-jev, spomnim pa se, da mi je brat v nekem trenutku na mobilnem telefonu nastavil, da sem ob vsaki prejeti elektronski pošti na telefon dobila še sporočilo v obliki SMS-ja. Pri urednici revije, ki sem jo kot študentka takrat lektorirala, sem sicer dobila nekaj točk za hitro odzivnost, kaj kmalu pa mi je stvar postala nadležna in prvi poskus povezave mobilnega telefona z internetom je (vsaj zame) klavrno propadel. Internet pa mi je že od začetka pomenil posebno vez s španščino, ki sem jo tudi študirala. Od dostopa do spletnih časopisov, slovarjev, udejstvovanja na spletnih

klepetalnicah in spoznavanja mrežne govornice v španščini pa do vzdrževanja stikov z znanci in prijatelji. Na študentski izmenjavi v Španiji je delno nastalo tudi diplomsko delo, ki je bilo z analizo SMS-jev na nek način uvod v moje raziskave elektronskih besedil. Z nadaljevanjem študija sem se lahko tem temam še bolj posvetila in nastala je doktorska disertacija na temo spletnih besedil, ki sem jo s pričujočo monografijo dopolnila in nadgradila. Brez usmerjanja in koristnih nasvetov prof. dr. Andreje Žele in doc. dr. Primoža Jakopina bi bilo veliko težje, zato se obema iskreno zahvaljujem. V veliko pomoč so mi bili tudi mnogi sodelavci z Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, ki so bili vedno v oporo in pripravljeni pomagati, ko je bilo to potrebno. Zahvaljujem se predstojniku inštituta prof. dr. Marku Snoju, ki je podpiral izdajo monografije, Založbi ZRC za uvrstitev v program zbirke, za sofinanciranje pa Javni agenciji za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije. Posebna zahvala gre urednici zbirke doc. dr. Heleni Dobrovoljc za podrobno branje, nasvete, dobrovoljnost in pomoč pri nastajanju monografije, Simonu Atelšku za potrpežljivost in večni optimizem pri postavljanju knjige in doc. dr. Nataši Jakop za koristne pripombe. Hvala staršem in Ireni za varstvo otrok ter vso podporo, Mateju za pomoč pri oblikovanju slik in druge tehnološke nasvete, Nuši in Ani za prijateljstvo in pomoč pri končnih različicah besedila. Hvala Urošu, ki me je ves čas spodbujal in ni nikoli podvomil vame. Nenazadnje hvala še Vitanu in Tiborju, ki sta po svoje pripomogla, da knjiga ni nastala prej. Ampak svet z vama je lepši.

UVOD

*Guglam, tvitam, poustam, klikam.
Torrent, download, YouTube, upload.
On pretaka, ti nalagaš,
tretji spremlja, jest pa lajkam.*
Jonas Žnidaršič

Verjetno bi težko bolje opisali aktivnosti sodobnega človeka, ki nezane-marljivo količino časa preživi za računalnikom, na mobilnem telefonu ali podobni elektronski napravi, kot je to v eni izmed svojih objav na družabnem omrežju Twitter strnil Jonas Žnidaršič. Ta kratka objava pa ne opiše samo novih načinov komunikacije in drugih aktivnosti, ki prihajajo s sodobnimi mediji, temveč lepo pokaže tudi na mnoge značilnosti izrazne plati jezika v teh medijih.

Splet in elektronski mediji že kar nekaj časa korenito posegajo na večino področij našega življenja, od informatike, marketinga, psihologije, sociologije, novinarstva, umetnosti pa vse do jezikoslovja. Bolj kot revolucijo je smiselno te pojave pojmovati kot evolucijo in v tem trenutku bi lahko govorili le še o vsesplošnem razmahu spleta in o množičnosti uporabe spletnih vsebin, ne moremo pa več govoriti o spletu kot o nečem novem, čeprav so se pojavila ter deloma tudi uveljavila poimenovanja kot npr. *novi mediji* in *nove tehnologije*. Predstavljajo odsev sodobne družbe, a so hkrati že naš integralni del, saj si le redko kdo še predstavlja življenje brez teh v glavnem mobilnih naprav (od mobilnih telefonov, prenosnih računalnikov, tablic in drugih podobnih elektronskih naprav), ki nas spremljajo na vsakem koraku. Kot vsaka stvar tudi ti mediji prinašajo s seboj tako pozitivne kot negativne plati, kar vsekakor ni moglo uiti niti jezikoslovcem.

Nekateri s strahom opazujejo spremembe, ki jih sodobne tehnologije prinašajo v jezik, spet drugi z odprtimi rokami sprejemajo vse, kar se v jeziku novega ponuja. Verjetno je treba ubrati neko srednjo

pot, spremljati te pojave, jih opisovati ter jih sproti kritično presojeti, vendar ne na silo uvajati v normativne priročnike, saj se takšni ukrepi v dosedANJI zgodovini jezika niso preveč obnesli. Vse kaže na to, da gre za organski proces, ki je skupen veliki večini jezikov zahodnega sveta. Verjetno je tesno v povezavi s procesom globalizacije, ki se mu v današnjem času težko izognemo, kar vsekakor pomeni, da slovenščina nikoli več ne bo takšna, kot je bila pred pojavom sodobnih medijev. Poti nazaj več ni, internet ostaja z nami na vsakem koraku in trenutno na vidiku ni tehnologije, ki bi ga izpodrinila.

V naslovu pričujoče monografije smo si zadali obsežno nalogo, ki nas je na eni strani usmerjala v oženje raziskovalnih ciljev z omejitvijo na raziskovanje besedil blogov in spletne enciklopedije Wikipedije kot tipičnih predstavnikov t. i. *participatornega spleta oz. spleta 2.0*, na drugi strani pa silila v širjenje pogleda na problematiko, saj je splet tesno povezan tudi z drugimi elektronskimi mediji. Na eni strani splet predstavlja zbirko besedil, ki so predmet našega raziskovanja in na podlagi katerih ugotavljamo karakteristike teh besedil, na drugi strani pa današnja organiziranost spleta v obliki aplikacij, kot so spletni iskalniki, omogoča pogled nanj kot na pripomoček, ki omogoča jezikoslovne raziskave ne samo znotraj značilnih spletnih vsebin, saj vključuje tudi besedila, ki primarno nastajajo na drugih medijih.

Treba je opozoriti, da je splet hitro spreminjajoče se okolje in da se ugotovitve pričujoče monografije nanašajo na omejeno obdobje, povzemamo pa sicer tudi ugotovitve tujih in domačih raziskovalcev, ki so se s to tematiko že ukvarjali v preteklosti. Na spletna besedila se je zdelo smiselno osredotočiti, ker gre za besedila, ki so namenjena širši javnosti, ne glede na čas nastanka so vsaj načeloma vedno dostopna, tvorec piše besedilo za več naslovnikov. Za razliko od besedil elektronske pošte, klepetalnic in SMS-jev do njih ni težko dostopati. Za analizo so bila izbrana predvsem besedila, za katera upravičeno predvidevamo, da imajo večjo vplivnost in so bolj brana. Glede na to, da je branost težko meriti, so bili uporabljeni podatki o obiskanosti in priljubljenosti spletnih strani. Vse to so pomembni dejavniki tudi pri sestavljanju besedilnih korpusov. Že nekaj časa se poudarja, da danes na jezikovno rabo v manjši meri kot v preteklosti vpliva leposlovje, večja pa se vpliv medijev. Poleg tiskanih medijev, radia in televizije ima danes prav gotovo velik

delež tudi splet. Kakšen je vpliv spletnih in širše elektronskih besedil na druga besedila, pa je gotovo zanimivo vprašanje in izziv za prihodnost.

Cilj raziskave je celovito preučiti spletna besedila in njihov jezik ter jih umestiti v širši okvir elektronskih besedil, zato je analiza zasnovana trodelno.

V prvem delu skušamo ugotoviti in strniti splošne značilnosti spleta, pri čemer nas zanima razmerje do ostalih elektronskih medijev predvsem z jezikovnega in jezikoslovnega vidika.

V drugem delu preučimo razmerje med korpusom, spletom in slovarjem in se pri tem osredinimo na to, kakšno vlogo ima v sodobnem času splet kot orodje v razmerju do korpusa in kakšno do slovarja. Zanima nas, ali lahko splet zapolni vrzel, ki nastaja zaradi neaktualnosti besedilnih korpusov in slovarjev, oz. ali lahko kakovostno ali vsaj zadovoljivo nadomesti te tradicionalne jezikovne pripomočke.

Tretji del podrobneje obravnava dva tipa elektronsko posredovane komunikacije – bloge in Wikipedijo, predvsem z namenom pokazati, da se besedila, ki nastajajo na spletu, med seboj zelo razlikujejo, čeprav nastajajo na podoben način, ter z namenom ugotoviti, kako izbrana besedila izkazujejo, če sploh, značilnosti t. i. *mrežne govorice*. Analiza je izvedena po jezikovnih ravninah in je zastavljena problemsko glede na mnoge predhodne raziskave o jeziku in besedilih v elektronskih medijih, ki jih navajamo za slovenščino, v nekaterih primerih, kjer se zdi to smiselno in potrebno, pa tudi za tuje jezike. Pokazalo se je že, da je jezikovna norma v spletnih besedilih nekoliko ohlapnejša, saj je znano, da spletna besedila pogosto (ne pa vedno) nastajajo v naglici. Teh besedil navadno ne pregleda urednik in niso lektorirana, kar pomeni, da odražajo dejansko rabo in kot taka bi morala biti vključena v korpus. Po drugi strani pa je splet tudi bogat (in zelo aktualen) vir strokovnih in polstrokovnih besedil, kakršnega predstavlja spletna enciklopedija Wikipedija. Zanimalo nas je predvsem, kakšen vpliv ima prenosnik na ta besedila in kako se kaže vpliv tehnologije.

Pri empirični raziskavi smo raziskovalni vzorec omejili na besedila blogov in Wikipedije, čeprav na določenih mestih preidemo tudi na primerjavo z drugimi tipi elektronsko posredovane komunikacije ter navajamo primere, ki smo jih opazili v času nastajanja pričujoče monografije.

Wikipedija se je v telefonski raziskavi spletne obiskanosti RIS (Raba interneta v Sloveniji) za leto 2010 uvrstila na osmo mesto izmed deset najbolj obiskanih spletnih mest v Sloveniji (<<http://www.ris.org/>>, 2. junij 2015). Po eni strani je odprta za vse, vsakdo lahko prispeva, popravlja, dodaja oz. vsaj predlaga spremembe, kar v marsikom vzbudi nemalo skeptičnosti do pravilnosti in verodostojnosti v Wikipediji objavljenih informacij. Verjetno upravičeno, saj se na njej dogaja tudi t. i. *vandalizem*, ki je definiran kot »kakršno koli dodajanje, odvzemanje ali sprememba vsebine z namenom zmanjšati kakovost Wikipedije« (<<http://sl.wikipedia.org/wiki/Wikipedija:Vandalizem>>, 2. junij 2015). Po drugi strani pa spletna enciklopedija in njeni ustvarjalci, imenovani tudi wikipedisti, poleg tega, da težijo k aktualnosti, težijo tudi k nepristranskosti in strokovnosti (aktivno pri projektu Wikipedija sodelujejo tudi univerzitetni profesorji (s svojimi študenti) pri različnih študijskih predmetih).

Analiza besedil na blogih je bila izvedena pri treh avtorjih: pri Marku Crnkoviču, Mateju Zalarju in Sanji Leban¹, ki so vsi tudi privolili v uporabo besedil za raziskovalne namene. Izbrani so bili na podlagi nekaterih raziskav o iskanosti in priljubljenosti blogov ter posledično možnega vpliva na jezik. Raziskavo o najbolj iskanih blogih je pred časom vsake pol leta objavljala Najdi.si in v prvi polovici leta 2007 sta bila med najbolj iskanimi bloga Marka Crnkoviča in Mateja Zalarja, Sanja Leban pa je bila s svojim blogom ob koncu leta 2008 uvrščena med 13 nominirancev portala Drugisvet.com za naziv »blogger leta«. Po Valiconovi raziskavi ima 26 % anketiranih manj kot 100 *edinstvenih obiskov* (angl. *unique visitors*)² na mesec.³ Za primerjavo sta tudi Sanja Leban in Matej Zalar posredovala statistiko obiskov na svojih blogih. Prva je imela v letu 2008 na mesec povprečno 12.184 edinstvenih obiskov, Matej Zalar pa povprečno 30.197 edinstvenih obiskov za enako obdobje. Marko Crnkovič jih je imel verjetno še več. Podatkov glede edinstvenih obiskovalcev sicer nima, posredoval pa je nekoliko drugačno statistiko, in sicer število t. i. *sej obiskovalcev* (angl. *visitor sessions*, kar pomeni, da

¹ Bloge omenjenih avtorjev najdemo na naslovih: <<http://crnkovic.blog.siol.net/>>, <<http://chef.blog.siol.net/>> in <<http://www.zloba.si/>>.

² Gre za število obiskovalcev spletne strani v času 24 ur, npr. obiskovalec z enega naslova IP se šteje samo enkrat, čeprav je spletno stran obiskal večkrat na dan in dostopal do različnih vsebin.

³ Vir: <<http://www.iprom.si/press.html?id=126>>, 2. junij 2015.

se nov obiskovalec spletne strani šteje po zaključku seje (npr. po 30 minutah) ali po določenem obdobju neaktivnosti obiskovalca na spletni strani). Povprečno število mesečnih obiskovalcev glede na to statistiko pri Marku Crnkoviču je bilo 915.000. Vsi izbrani blogi in njihovi avtorji so bili tudi sicer predvsem na spletu precej izpostavljeni (npr. objave na prvi portala Siol.net, intervjuji na portalu Vest.si, objave v tiskanem časopisu Blogorola ipd.).

Ker je bil cilj raziskave čim bolj celosten pogled na ta besedila, tudi s stilno-normativnega in leksikalnega vidika, kjer je pomembna velika količina podatkov, smo oblikovali dva večja korpusa besedil blogov⁴ in Wikipedije⁵ (skupni korpus besedil je dostopen na povezavi <http://bosx.zrc-sazu.si/bonito/run.cgi/first_form?corpname=mkmm>).⁶ ter seznam besed teh besedil primerjali s seznamom besed korpusa Nova

⁴ Analiziranih je bilo 75 objav, objavljenih med 28. februarjem 2007 in 31. avgustom 2007, na blogu Sanje Leban (dostopno na: <<http://www.zloba.si/>>, predhodno tudi na <<http://zloba.blog.siol.net/>>), 49 objav, objavljenih med 1. novembrom 2010 in 10. januarjem 2011, na blogu Mateja Zalarja (dostopno na: <<http://chef.blog.siol.net/>>) in 30 objav, objavljenih med 2. februarjem 2010 in 27. majem 2010, na blogu Marka Crnkoviča (dostopno na: <<http://crnkovic.blog.siol.net/>>). Pri vseh objavah so bili analizirani tudi komentarji. Gradivo je bilo pridobljeno in v Evino datoteko preneseno med 11. in 24. januarjem 2011. Korpus obsega 373.132 pojavnic.

⁵ Analiziranih je 51 geselskih člankov 15 različnih kategorij (Astronomija, fizika in matematika: *Jupiter, Jurij Vega, Merkur, Nikolaj Kopernik, Nikola Tesla, Georg Cantor*; Biologija in medicina: *Beli morski volk, Človeška ribica, Charles Darwin, Nadzor rojstev, Dinozavri, Limona, Friderik Pregl*; Človekove pravice: *Florence Nightingale, Harriet Tubman*; Filozofija: *Boetij, Mary Wollstonecraft, Pitagorejstvo*; Geografija in kraji: *Armenija, Geografija, Park Güell, Krajinski park Goričko, Novo mesto*; Glasba: *Frank Zappa, Aleksander Nikolajevič Skrjabin, King Crimson*; Hrana in pijača: *Viski*; Jezikoslovje in književnost: *Dante Alighieri, Edgar Allan Poe, Pablo Neruda, Anton Podbešek, Jules Verne*; Religija, mistika in mitologija: *Atena*; Šport: *Formula 1, Hokej na ledu*; Tehnologija: *Podzemna železnica, Firefox, Črnoobilska nesreča, Bohinjska proga*; Umetnost: *Leonardo da Vinci, Michelangelo, Salvador Dalí*; Vojaštvo in vojaška tehnologija: *Rudolf Maister, Krimsko vojna, Frakcija rdeče armade, Nori konj*; Zgodovina: *Noč dolgih nožev, Klasična gimnazija v Ljubljani, Triumf volje, Grad Sevnica*; Politika: *Saparmurat Nijazov*). Gradivo je bilo pridobljeno in v Evino datoteko preneseno med 13. julijem 2007 in 23. aprilom 2008. Korpus obsega 142.200 pojavnic.

⁶ Analiza je bila izvedena s pomočjo programa Eva, ki »je programsko orodje za okoližja Windows 9X/2000/XP in DOS, namenjena pa je reševanju široke palete nalog v zvezi z besedili« (Vir: <http://www.laze.org/eva/eva_index_si.html>, 2. junij 2015). Njen avtor je Primož Jakopin, somentor na doktorskem študiju. Za korpusno postavitev besedil na splet se zahvaljujem Urošu Parazajdi.

beseda, ki ga je posredoval Primož Jakopin. Predvsem nas je zanimalo, kaj takšnega, česar v besedilnem korpusu še ni,⁷ lahko zasledimo v analiziranih spletnih besedilih, tudi z vidika kasnejše možne vključitve teh besedil v besedilni korpus. Oblikovali smo še dva manjša korpusa, sestavljena iz treh objav⁸ omenjenih treh avtorjev in komentarjev (različnih avtorjev) na te objave ter iz treh geselskih člankov⁹ spletne enciklopedije Wikipedije. Izbrane objave z Wikipedije so označene z zvezdico, kar pomeni, da gre po mnenju urednikov za boljše objave. Spletne strani analiziranih blogov in geselskih člankov Wikipedije so za lažjo predstavo kot fotografije vidne v prilogah. Vsi citati iz besedil blogov in Wikipedije so navajani v nespremenjeni obliki, vključujoč tipkarske in druge napake.

V nadaljevanju predstavljamo zgradbo pričujoče monografije. V poglavju (1) *Splet z jezikovnega in jezikoslovnega vidika* predstavimo okoliščine nastanka spleta in opredelimo splet v razmerju do interneta in drugih elektronskih medijev. Izpostavimo šest značilnosti spleta, ki vplivajo tudi na jezik in besedila na spletu. Te so: hiperbesedilnost, interaktivnost, medkulturnost, večpredstavnost, aktualnost in arhivskost ter anonimnost. Poglavje (2) *Splet, korpus in slovar* umešča vlogo spletnih besedil med omenjene tri med seboj povezane elemente. Predstavimo, kaj so spletni korpusi, kakšno vlogo danes prevzemajo spletni iskalniki in rabo spleta v slovaropisju. (3) *Jezikoslovna obravnava elektronskih besedil (s poudarkom na spletnih besedilih)* je poglavje, ki zaobseže podrobnejšo analizo jezika in besedil predvsem izbranega gradiva z blogov in Wikipedije, značilnosti pa umeščamo znotraj ostalih tipov elektronsko posredovane komunikacije. Predstavimo dosedanje raziskave na to temo, predvsem za slovenščino, oslanjamo pa se na Crystallova dela, ki v svojih monografijah (2001 oz. 2006 in 2011) predstavlja tako posamezne tipe elektronsko posredovane komunikacije kot tudi metodološki vidik obravnav znotraj področja, ki ga poimenuje internetno jezikoslovje. (3.1) *Zvrstnost* je poglavje, v katerem najprej predstavimo tradicionalne poglede na zvrstnost, težave, na katere opozori

⁷ V času, ko je začela nastajati analiza, noben slovenski besedilni korpus še ni vseboval večje količine spletnih besedil.

⁸ Naslovi obravnavanih spletnih strani so: <<http://crnkovic.blog.siol.net/2007/07/26/navodila-za-izrazanje/>>, <<http://chef.blog.siol.net/2008/01/04/zareceni-kruh/>> in <<http://zloba.blog.siol.net/2008/04/29/ko-podobnik-pase-ovcel/>>.

⁹ Gre za geselske članke *Pajki*, *Park Güell* in *Černobilska nesreča*.

predvsem korpusni vidik z obravnavo konkretnih besedil, ter specifiko elektronskih medijev, znotraj katerih vpeljemo pojem tipov elektronsko posredovane komunikacije, pri čemer gre za širše pojme od tipov besedil. Znotraj poglavja (3.2) *Stilno-normativni vidik* se dotaknemo tipičnih značilnosti mrežne govornice, pri čemer opazujemo značilnosti pogovornega jezika, problem šumevcev, brisanje meje leksikalnih enot, zapis malih in velikih črk, ločila ter krajšave in medmete. (3.3) *Leksikalni vidik* je poglavje, v katerem najprej po Gložančev (Gložančev et al. 2009) delno povzamemo in za potrebe pričujoče monografije nekoliko spremenimo klasifikacijo novejših leksike, v drugem delu pa analiziramo frazeološke enote v obravnavanem gradivu. Poglavje (3.4) obravnava *Skladenjski vidik*, predvsem nas zanimajo skladenjske strukture v analiziranih besedilih ter kako se kaže skladenjska stilistika. V sklopu (3.5) *Besedilni vidik* predstavimo sporočanje model, opazujemo, kakšen vpliv ima lahko prenosnik na besedilo, ter s pomočjo fasetne klasifikacije Susan Herring besedilno in širšekontekstualno analiziramo bloge in Wikipedijo.

1

SPLET Z JEZIKOVNEGA IN JEZIKOSLOVNEGA VIDIKA

V poglavju o spletu z jezikovnega in jezikoslovnega vidika je poudarek na temah, povezanih s spletom, ki so jezikovno in jezikoslovno zanimive in ki so se v preteklih študijah pokazale kot ključne pri obravnavi jezika na spletu, hkrati pa navajamo tudi nekoliko bolj tehnične podatke – prvič, zaradi lažjega razumevanja samega delovanja spleta, ter drugič, z namenom, da si s pomočjo nejezikovnih podatkov pomagamo in pogledamo še drugo plat, da torej opišemo nejezikovne dejavnike, ki tudi vplivajo na besedila in jezik na spletu.

1.1 ZGODOVINSKI OKVIR

Že v šestdesetih letih prejšnjega stoletja se je prvič pojavila ideja spletnega omrežja, in sicer z namero ameriškega obrambnega ministrstva, da bi občutljive podatke čim bolj zaščitili, saj so se podatki nahajali na različnih računalnikih. Hkrati so želeli omogočiti čim hitrejši način dostopanja do teh podatkov. Idejo je uresničila agencija ARPA,¹⁰ omrežje, iz katerega se je kasneje razvil internet, pa je dobilo ime ARPANET. Možnost vključevanja novih računalnikov v mrežo je za tovrstno izmenjevanje podatkov spodbudila tudi znanstvenike, kar pa je povzročilo nemalo težav, saj je bilo v mrežo povezanih preveč različnih

¹⁰ Od leta 1972 naprej se imenuje DARPA (angl. *Defense Advanced Research Projects Agency*), Agencija za napredne obrambne analize ZDA, med leti 1993 in 1996 pa se ponovno imenuje ARPA (<<http://sl.wikipedia.org/wiki/ARPA>>, 17. februar 2015).

računalniških sistemov. Iz varnostnih razlogov so vojaški del omrežja, na podlagi katerega je nastal internet, kmalu odcepili v samostojno omrežje MILNET.

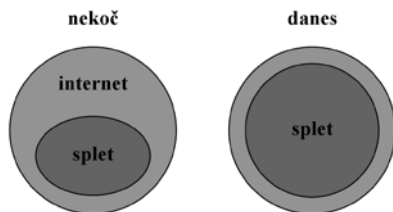
V sedemdesetih letih se je pojavil protokol¹¹ TCP/IP (angl. *Transmission Control Protocol/Internet Protocol*), ki ga je v devetdesetih nadomestil HTTP (angl. *Hypertext Transfer Protocol*), ko internet (takrat se že ne imenuje več ARPANET) doživi pravi razcvet. Med najbolj priljubljenimi možnostmi na internetu je svetovni splet (Ammelburger 2002: 7), ki je nastal leta 1989 prek Evropske organizacije za jedrske raziskave CERN, v Švici. HTTP razvijeta Tim Berners-Lee in Robert Cailliau. Svetovni splet oz. splet Oblak in Petrič (2005: 14) v tehničnem smislu razumeta kot »najbolj pomembno in najbolj dominantno komponento interneta, saj se vse več storitev, ki jih spremljamo prek interneta, zliva na splet«. Nekdaj so obstajali samostojni servisi dostopa do baz podatkov (*Gopher*), klepetalnic (*IRC*), elektronske pošte, novičarskih skupin (*Usenet*), ki pa se danes vse bolj stapljajo v enotni spletni format, ki je uporabniku dosegljiv prek spletnega brskalnika (Oblak in Petrič 2005: 14).

1.2 SPLET, INTERNET IN ELEKTRONSKI MEDIJI

1.2.1 Splet in internet

Razmerje med spletom in internetom nekoč in danes ponazarja slika 1, pri čemer je treba opozoriti, da v samem začetku interneta splet še ni obstajal. Obdobje 1989–1992 je z razvojem orodij za svetovni splet s seboj prineslo veliko spremembo, tako da bi lahko govorili o internetu pred nastankom svetovnega spleta in po njem kot o starem in novem internetu. Ta prelomnica naj bi tudi povzročila, da se je internet razširil prek meja računalniških navdušencev in inženirjev na širši krog uporabnikov (Škerlep 1998: 32).

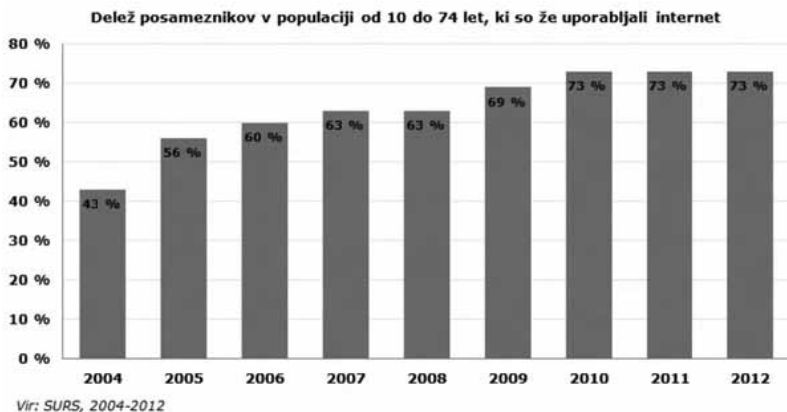
¹¹ Islovar razloži *protokol* kot »pravila pri izmenjavi podatkov med napravami v omrežju«.

Slika 1: Splet in internet nekoč in danes¹²

Čeprav se bomo v pričujoči monografiji posvečali predvsem besedilom in jeziku na spletu, ne moremo mimo mnogih pojavov, ki so povezani z internetom na splošno, zato se bomo dotaknili tudi nekaterih raziskav, ki so obravnavale besedila in jezik na internetu (pa tudi širše v elektronskih medijih).

Kot je razvidno s slike 2, se je število uporabnikov interneta v Sloveniji v zadnjih letih ustalilo. Ljudi, ki so že kdaj uporabljali internet, ne glede na to, kako pogosto ga uporabljajo, je od leta 2010 naprej več kot 70 %.

Slika 2: Število uporabnikov interneta v Sloveniji¹³

¹² Vir: Thurlow et al. 2004: 29; v Oblak in Petrič 2005: 14.

¹³ Vir: <<http://www.ris.org/>>, 23. december 2014.

Uporabnikov interneta je razmeroma veliko, saj se dandanes s sodobnimi tehnologijami otroci seznanjajo že od malega in z njimi živijo celo življenje – v nasprotju z generacijami, ki smo se morale uporabe teh tehnologij priučiti kasneje. Vendar pa je število uporabnikov interneta v določeni državi podatek, ki ga ne smemo interpretirati kot podatek o rabi določenega jezika na tem mediju. Niti ni samoumevno, da ljudje uporabljajo isti jezik doma in na internetu. Ko se ukvarjamo z vprašanjem o razmerju različnih jezikov na internetu, moramo biti pri interpretaciji raznih kvantitativnih raziskav zelo pozorni, saj se nekateri podatki nanašajo na število uporabnikov, drugi na število spletnih strani ali mest, ki jih uporabniki obiščejo, spet tretji na količino strežnikov itd. (Crystal 2011: 79, 87).

1.2.1.1 Nedoslednosti pri rabi terminov

Pri izrazoslovju s področja spleta in interneta prihaja do prenekaterih dvomov in nedoslednosti v rabi, zato v nadaljevanju izpostavljamo nekatere problematične izraze ter si ogledamo, kaj o terminih pravijo terminološki priročniki in/oz. kaj raba v korpusih Gigafida in Nova beseda.

Internet, splet

Čprav izraza, kot smo že omenili, označujeta dva različna pojma (predvsem če nanju pogledamo izvorno), ju danes marsikdo pojmuje kot sopomenki, saj dejansko velik del interneta zavzema splet. Sinonimno rabo navaja že Pahor (2002) v *Leksikonu računalništva in informatike*, v katerem piše, da je splet »prekril velik del starega interneta in postaja zanj sopomenka«. Razlikovalno pojma opredeljuje spletni slovar Islovar in tako ju razumemo tudi v pričujoči monografiji.

Internet je po svetu porazdeljen informacijski sistem, katerega temelj je telekomunikacijsko omrežje, ki temelji na protokolu TCP/IP in ki omogoča telekomunikacijske storitve, npr. elektronsko pošto, svetovni splet.

Splet je internetna storitev, ki omogoča dostop do spletnih strani, spletnih dokumentov, povezanih s hiperpovezavami v porazdeljeni informacijski sistem.

Internet, medmrežje, medomrežje

Že Gorjanc (2002: 145–146) opaža uveljavitev izraza *internet* pred slovenskim ustreznikom *medmrežje*, za katerega še ugotavlja, da ni bese-

dotvorno pobudno, v nasprotju z izrazom *internet*, pri katerem avtor opazuje, da se pogosto pojavlja tudi v prilastkovni oz. pridevniški funkciji (npr. *internet storitev*, *internet naslov*, *internet povezava* ipd.). Islovar poleg *medmrežja* kot sinonim za *internet* navaja še *medomrežje*, ki ga očitno pojmuje za ustrežnejšega kot *medmrežje*, saj je pri slednjem zgolj kazalka *gl.*¹⁴ na *internet* in *medomrežje*, pri *medomrežju* pa razlaga in *internet* kot sinonim (z oznako *in*). Vendar pa raba kaže prav nasprotno (gl. preglednico 1). V pričujoči monografiji zaradi splošne razširjenosti uporabljamo termin *internet*.

	št. pojavitev		odstotki	
	Gigafida	Nova beseda*	Gigafida	Nova beseda
<i>medmrežje</i>	5456	1253	97,4 %	93,8 %
<i>medomrežje</i>	147	78	2,6 %	6,2 %

Preglednica 1: Raba poimenovanj *medmrežje* in *medomrežje* v Gigafidi in Novi besedi

* Iskanje z nadomestnim znakom <*>: *medmrežj**, *medomrežj**.

Internetni, internetski, internetovski, internetov

V svoji raziskavi Gorjanc (ibid.) ugotavlja prevlado vrstnega pridevnika *internetni* pred oblikami *internetski*, *internetov* in *internetovski*, kar potrjuje tudi pregled gradiva v obeh korpusih (gl. preglednico 2).

	št. pojavitev		odstotki	
	Gigafida	Nova beseda*	Gigafida	Nova beseda
<i>internetni</i>	38.990	9.903	96,4 %	93,7 %
<i>internetski</i>	862	554	2,1 %	5,2 %
<i>internetovski</i>	434	64	1,1 %	0,6 %
<i>internetov</i>	180	513	0,4 %	0,5 %

Preglednica 2: Raba vrstnih pridevnikov za *internet* v Gigafidi in Novi besedi

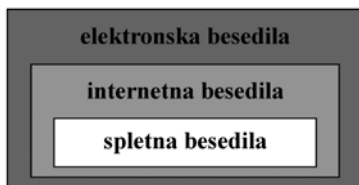
* Od skupnih pojavitev za iskanje *internetov** je odšteto število pojavitev za *internetovsk**.

¹⁴ Slovaropisna oznaka *gl.* se v Islovarju uporablja za vrednotenje strokovnih izrazov in pomeni »glej, napolnilo k strokovnemu izrazu, pri katerem je celotna informacija«, pri slovaropisni oznaki *in* pa lahko preberemo: »oznaka za enakovredno rabo strokovnih izrazov« (<http://www.islovar.org/slovar_zgradba.asp>, 2. april 2015).

1.2.2 Elektronski mediji

Jezikovne značilnosti spletnih in internetnih besedil se pogosto prekrivajo z značilnostmi v besedilih SMS-jev, zato raziskovalci, ki se ukvarjajo s tem področjem, danes vse tri vrste komunikacije uvrščajo v skupni sklop raziskav. Zaradi tega se tudi vedno bolj uveljavlja termin *elektronsko posredovana komunikacija* (angl. *Electronically-Mediated Communication, EMC*) (Baron 2008: 12).

Poleg spletnih besedil bomo tudi v pričujoči monografiji na mestih, kjer se bo zdelo potrebno, prešli na obravnavo internetnih oz. elektronskih besedil (gl. sliko 3) in se tako po eni strani oddaljili od v naslovu načrtanega spleta, saj je nujno, da si jezik in besedila na spletu ogledamo s širšega gledišča, po drugi strani pa bomo morali podrobnejše analize jezika na spletu omejiti zgolj na nekatere tipe spletnih besedil, saj je tematika preobširna.

Slika 3: Spletna besedila v okviru internetnih in elektronskih besedil

1.3 ZNAČILNOSTI SPLETA

V nadaljevanju navajamo in analiziramo šest bistvenih značilnosti spleta, ki vplivajo tudi na jezik in jezikoslovje in ki smo jih uspeli izluščiti iz preteklih podobnih študij tako s področja jezikoslovja kot tudi drugih ved. Ponekod zaradi nazornejše ponazoritve prehajamo širše na internet in elektronska besedila.

Značilnosti spleta:

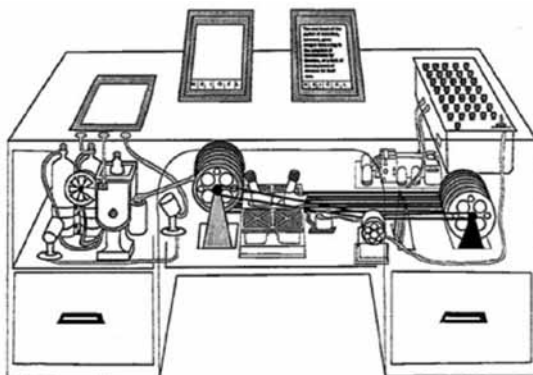
- (1) *hiperbesedilnost*,
- (2) *interaktivnost* oz. dvosmerno komuniciranje,
- (3) *medkulturnost* oz. globalnost,
- (4) *večpredstavnost* oz. multimedialnost,
- (5) *arhivskost* in *aktualnost* oz. komponenti prostora in časa ter
- (6) *anonimnost* oz. identiteta uporabnikov.

1.3.1 Hiperbesedilnost

Dejstvo, da gre pri internetu in posledično spletu za elektronski medij, zaznamuje tako besedila kakor jezik: že strojna oprema, npr. tipkovnica, vpliva na to, kakšen tip informacij lahko pošljemo, velikost in konfiguracija zaslona pa vpliva na to, kakšne vrste informacij lahko vidimo (Crystal 2001: 24). Poleg strojne opreme je pomemben element tudi programje, ki ga uporabniki potrebujejo za povezavo in uporabo interneta. Protokol HTTP je zagotovil izmenjavo dokumentov v obliki HTML (angl. *Hypertext Markup Language*), katerega najpomembnejše načelo je, da je mogoče v datoteko vključiti živo vez z nekim drugim naslovom, torej povezavo na drug del istega dokumenta (*notranje hiperpovezave*) ali pa na drug dokument, ki je lahko na istem ali drugem računalniku (*zunanje hiperpovezave*) (Škerlep 1998: 32–33).

Izraz *hiperbesedilnost* v označevalnem jeziku HTML se nanaša predvsem na »možnost obstoja povezav med spletnimi stranmi v svetovnem spletu« (Oblak in Petrič 2005: 26). Ker gre za odmik od tradicionalnega, linearnega podajanja vsebin, predstavlja hiperbesedilnost novost tako z vidika produkcije kot tudi z vidika uporabnika (Oblak in Petrič 2005: 83). Vseeno lahko potegnemo določene vzporednice z nekaterimi prviniami tradicionalnega pisanja, kot npr. sprotne opombe, kazalke, citati ipd. (Crystal 2011: 28). V jeziku HTML se tako mešajo prvine iz topografske vsebine (kot npr. prvini in <i>, ki označujeta krepki in poševni tisk) in prvine, ki so se pojavile šele s hiperbesedilom (npr. označevanje hiperpovezav in metapodatkov dokumenta) (Van der Weel 2014: 148).

Ideja hiperbesedila se pojavi že leta 1945 v članku *As we may think* Vannevaarja Busha, v katerem predstavi idejo elektrooptičnega stroja Memex (gl. sliko 4), s katerim bi bilo možno shranjevati informacije tako, da bi bili deli besedil med seboj povezani. V samem članku sicer termin hiperbesedilo ni omenjen (Oblak in Petrič 2005: 26), vendar pa je zanimivo, da je bilo pri tej Bushevi ideji težišče na shranjevanju in uporabi znanja, manj pa na ustvarjanju novega znanja in njegovi skupni rabi med uporabniki, čeprav takrat ta ideja ni bila nova, saj si je Belgijec Paul Otler že v 30. letih prejšnjega stoletja zamislil univerzalen dostop do centralno shranjenega znanja (Van der Weel 2014: 135).

Slika 4: Elektrooptični stroj Memex¹⁵

Besedila na spletu nimajo več nujno enosmerne zgradbe, kar bi zahtevalo branje od začetka do konca, ampak branje poteka v plasteh ali pa krožno (Škerlep 1998: 33). Kaj prinaša tovrstno branje na spletu, bomo še videli, ugotovljeno pa je bilo, da interaktivno branje zgodb pri bralcih povzroča nelagodje, saj, kot pravi Praprotnik (2003: 59), občutijo preveč svobode. Berejo namreč zato, da bi izvedeli, kaj se je junaku zgodilo, ne pa, da bi o njegovi usodi odločali. Takšna vrsta branja in nove besedilnosti so prebudili tudi ideje o razsrediščenosti, svobodi bralca in nelinearnosti omrežja kot protiteži tradicionalnemu informiranju množičnih medijev (Oblak in Petrič 2005: 25). V primerjavi s tradicionalnimi besedili Oblak in Petrič (2005: 30–31) za spletna besedila in hiperbesedilni način zapisovanja ugotavljata že omenjeno (1) *decentraliziranost* (za noben besedilni del ni mogoče reči, da je osrednji) in (2) *nelinearnost* (vsak besedilni del je povezan z množico drugih in nima ne začetka ne konca); v nadaljevanju navajata še (3) *aktivno vlogo bralca* (bralca lahko odloča, v kakšnem zaporedju bo bral, lahko pa preide v vlogo tvorca besedila in doda besedilni del, hiperpovezavo itd.) in (4) *večglasno dinamičnost* (besedilni deli so produkt več avtorjev). Vendar pa v nadaljevanju (2005: 50–52) ugotavljata, da ti pojmi niso tako črno-beli in da se te značilnosti predstavlja v lepši luči, kot je dejansko stanje na spletu. Avtorja (2005: 181) namreč opozarjata na izgubo pomena povezav in dejansko nepovezanost, ki jo opažata tudi

¹⁵ Vir: <<http://eric-blue.com/my-projects/personal-memex/>>, 10. april 2015.

na slovenskem spletu, in menita, da je splet »bolj ali manj razdrobljen hipertekstualni sistem, ki morda omogoča nelinearno izkušnjo, vendar je ta prav zaradi nestrukturiranosti in nesmiselnih povezav prej ovira kot prednost«. Naj poudarimo še, da je razvoj svetovnega spleta pripeljal do kontroverzne situacije, saj so prav hiperpovezave, ki so vezivno tkivo in nujen pogoj, pritegnile interes kapitala, kar povzroča prevlado nepravilnosti in neenakosti v svetovnem spletu. Skoraj vsaka spletna stran ima namreč hiperpovezave na reklamne spletne strani, s katerimi pridobivajo potrošnike in ki so v nasprotju z načeli sodelovanja med besedili (Oblak in Petrič 2005: 47).

Sama hiperpovezava sicer še ne pomeni, da je stran, na katero kaže, tudi nujno dosegljiva – klik nas lahko pripelje do t. i. *napake 404*, ki pomeni, da stran ni dosegljiva (Crystal 2011: 29). Takšni primeri so redkejši pri notranjih hiperpovezavah, ki so značilni del spletnih enciklopedij (npr. Wikipedije, ki ima sicer na vsaki strani v posebnem razdelku tudi zunanje hiperpovezave) ali spletnih slovarjev. V poglavju 2.4, v katerem pišemo o rabi spleta v slovaropisju, obravnavamo vlogo hiperpovezav v slovarjih, ki je nekoliko specifična, nikakor pa to ne pomeni, da so spletni slovarji imuni na reklamne hiperpovezave. Te sicer res niso osnovni del slovarja, lahko pa jih najdemo npr. v pasicah spletnih strani slovarjev.

Z jezikoslovnega vidika so zanimive hiperpovezave tipa *kliknite tukaj*. Omenjena besedna zveza je imela npr. v spletnem iskalniku Najdi.si aprila 2015¹⁶ skoraj 1.400.000 zadetkov, Google pa pri iskanju za slovenščino najde okrog 500.000 zadetkov za iskano besedno zvezo.¹⁷ Čeprav oblikovalci spletnih strani prisegajo na čim bolj povedne hiperpovezave, pa v spletnih besedilih pogosto zasledimo hiperpovezave, kot npr. *tukaj*, *tu*, *tule*. Z vidika pragmatike so to *kazalniki oz. deikti*, v danem primeru prostorski, saj kažejo na spremenljivke v prostoru. Pojav deiktov na spletnih straneh omenja že Boardman (2005: 46), ki opozarja na razu-

¹⁶ Maja 2011 je enako iskanje v Googlu dalo več kot 4 milijone zadetkov, Najdi.si pa je našel skoraj 2 milijona zadetkov. Število dokumentov s to besedno zvezo se v štirih letih ni zmanjšalo, je pa v vmesnem času prišlo do sprememb algoritmov iskanja. Verjetno je bilo iz seznama izločenih precej nerelevantnih in ponovljenih dokumentov, poleg tega pa je Google v prvi polovici leta 2015 začel dajati prednost spletnim stranem, ki so prilagojene mobilnemu iskanju, saj velik delež obiska poteka prav na mobilnih telefonih.

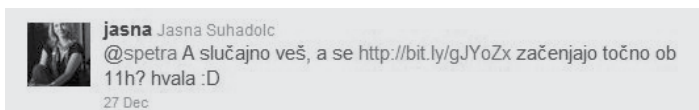
¹⁷ Iskanje s pomočjo narekovajev.

mevanje koncepta prostora na dva načina: (1) kot fizično okolje avtorja, ko piše besedilo, in (2) kot virtualni prostor strani. Poleg omenjenega primera, ko deikt nakazuje mesto, kamor moramo na spletni strani klikniti, pa zasledimo tudi primere, kjer prostorski deikt že nakazuje mesto, kamor bomo ob kliku preusmerjeni, npr.:

Več fotografij lahko vidite [tukaj](#).

V takšnih primerih prihaja do določenega pomenskega odstopanja, saj deikt ne pomeni več dobesedno *tukaj* v danem kontekstu spletne strani, ampak nakazuje na drugo spletno stran. Pri tem gre pravzaprav za širitev koncepta kategorije prostora, ki ga bo treba v prihodnje glede na hiter razvoj sodobnih medijev podrobneje opazovati.

Hiperpovezave kot nebesedni elementi pa se lahko v svoji osnovni oz. skrajšani obliki vključujejo tudi v skladno stavkov (Crystal 2011: 139). Zdi se, da povedne hiperpovezave na skladno nimajo večjega vpliva, vendar vsekakor gre za področje jezika, ki bi ga bilo treba podrobneje raziskati. Navajamo primer z družabnega omrežja Twitter, kjer uporabnica v stavek vključi hiperpovezavo na spletno stran, ki ima objavljen program otroških prireditev na Prešernovem trgu (gl. sliko 5).

Slika 5: Primer tvita, kjer uporabnica vključi hiperpovezavo v stavek¹⁸

1.3.1.1 Interaktivnost

HTML omogoča izdelavo zgolj statičnih strani (npr. z besedilom, hiperpovezavami in slikami) in torej omejuje komunikacijo med strežnikom¹⁹ in obiskovalcem spletne strani. Z jezikom HTML je nemogoče ustvariti sodobne spletne strani, na katerih so forumi za uporabnike, spletne trgovine ipd., brez česar si v času t. i. *participatornega spleta* oz. *spleta 2.0* (angl. *Web 2.0*), tega medija ne moremo več predstavljati.

¹⁸ Vir: Twitter, 28. december 2010.

¹⁹ Strežnik je računalnik, navadno osrednji del omrežja, ki uporabnikom omogoča različne informacijske storitve in izvršuje njihove zahteve.

ti. *Splet 2.0* je po definiciji spletne enciklopedije Wikipedije »izraz, ki opisuje trend v rabi svetovnega spleta in spletnega oblikovanja, ki teži k spodbujanju ustvarjalnosti, informacijski izmenjavi in, kar je najpomembneje, k sodelovanju med uporabniki«, kar torej nujno vključuje tudi možnost interaktivnosti. Nadgradnja *spleta 2.0* pa je *splet 3.0* ali t. i. *semantični splet* v smislu »pametnega« podajanja informacij uporabniku, ki stremi k personalizaciji storitev, za jezikoslovce pa je nekoliko težje oprijemljiv in zato verjetno tudi manj relevanten, saj mnoga tovrstna besedila niso vedno vsem dostopna.

Ločimo med t. i. *enosmerno* in *dvosmerno* komunikacijo. Enosmernost komunikacije na spletu je prevladovala v prvih obdobjih, ko tehnologije še niso omogočale interaktivnosti, dvosmerna komunikacija na spletu pa omogoča in spodbuja povratne informacije, npr. ko različni mediji pozivajo svoje bralce, naj sodelujejo v diskusijah pod objavljenimi članki ali pa celo kot avtorji prispevkov oz. fotografij (Škerlep 1998: 27–28).

1.3.1.2 Vrste interaktivnosti

Splet nudi možnosti za različne vrste interaktivnosti. Jensen loči: (1) *prenosno interaktivnost* (uporabniki medija izbirajo med informacijami), (2) *konzultacijsko interaktivnost* (uporabniki ne le izbirajo, temveč tudi zahtevajo določene informacije), (3) *konverzacijsko interaktivnost* (uporabniki lahko sami proizvedejo in posredujejo informacije v določen sistem) in (4) *registracijsko interaktivnost* (sistem samodejno preverja uporabnikova delovanja in se nanje odziva) (Oblak in Petrič 2005: 86). Za jezikoslovce je večinoma najbolj zanimiva konverzacijska interaktivnost, saj zaradi te lastnosti spleta lahko prosto dostopamo do besedil širšega kroga ljudi, kar lahko bistveno olajša sestavo besedilnih korpusov in pripomore k raznovrstnosti vključenih besedil. Zavedati se je treba, da je prav zaradi novih možnosti komuniciranja danes nemalo ljudi, ki sicer v življenju ne bi napisali niti vrstice, tako pa ustvarjamo nepojmljive količine besedil, od fragmentiranih ali zelo kratkih besedil, kot so npr. SMS-ji, do obsežnejših besedil v spletnih enciklopedijah ali na blogih (Antonelli 2008: 142). S pojavom sodobnih medijev so nekateri avtorji razmišljali o potrebi po rekonceptualizaciji pojma občinstvo oz. so bili mnjenja, da bi morali govoriti kar o »novih občinstvih«,

vendar pa v grobem vsekakor lahko uporabnike razdelimo vsaj na tiste, ki so tudi soustvarjalci vsebin, in na one, ki to niso. Škerlep (1998: 35–36) loči tri skupine tipičnih uporabnikov in njihovih komunikacijskih praks na internetu, in sicer glede na to, ali v komunikacijskih razmerjih nastopa (1) *posameznik*, (2) *organizacija* oz. (3) *množični mediji*. Gre za uporabnike, ki se med seboj dejansko zelo razlikujejo. Vse to so pomembni podatki, ki jih je treba upoštevati pri analizi tovrstnih besedil.

1.3.1.3 Interaktivnost v medijih

Če opazujemo današnje klasične medije (časopisi, radio, televizija), ti sodelujejo v komunikacijskih dejanjih, ki so v sferi javne komunikacije v glavnem enosmerna, »elementi dvosmernosti, kakršne vidimo v pisnih časopisnih bralcev ali v kontaktnih oddajah na radiu in televiziji, pa so zaradi svojega majhnega deleža v celotni medijski produkciji sporočil in ker v njih sodeluje zelo malo bralcev, poslušalcev in gledalcev, zgolj nadomestek za dvosmerno komunikacijo« (Škiljan 1999: 99). S pojavom sodobnih medijev, ki temeljijo na računalniških tehnologijah, pa se spreminjajo tudi klasični mediji. Televizijske oddaje, ki smo jih včasih lahko spremljali le ob določeni uri na določenem programu, so danes prosto dostopne na spletu, radijske postaje lahko poslušamo tudi prek spleta ali pa se naročimo na podcaste oz. poddaje.²⁰ Večina tradicionalnih medijev ima danes svojo spletno stran, navadno z možnostjo komentiranja novic, profil oz. skupino na različnih družabnih omrežjih ipd. Vse pa kaže, da se trend vsesplošnih možnosti brezplačnega dostopa do informacij nekoliko spreminja, saj vedno več medijskih hiš dopušča le delni dostop do svojih prispevkov, za ogled članka v celoti je treba plačati ali pa je uporabniku na voljo zgolj omejeno število brezplačnih člankov na mesec in ko to število preseže, mora za branje vsebin plačati.

²⁰ Podcast ali poddaja »je digitalna vsebina, ki jo je mogoče s spleta v obliki glasovnih ali videodatotek prenašati na računalnik ali prenosno napravo. Podobno kot pri blogih se vsebina nalaga periodično, edina razlika je, da je ta posneta in ne zapisana« (<<http://sl.wikipedia.org/wiki/Podcast>>, 3. junij 2015).

1.3.1.4 Interaktivnost in demokratičnost medija

S tehničnega vidika sta prejemanje in pošiljanje informacij načeloma enakovredni funkciji. Prav možnost interaktivnosti, tj. uravnavanje razlik med pošiljatelji in prejemniki, je bila eden izmed močnih argumentov tudi za to, da lahko svetovni splet pomaga izboljšati demokracijo (Dahlgren 1996: 65). Škerlep (1998: 51) navaja štiri med seboj tesno prepletene vidike, ki kažejo na demokratični potencial sodobnih digitalnih medijev: (1) v primerjavi s tradicionalnimi mediji omogoča računalnik zaradi svoje interaktivnosti večjo stopnjo dvosmerne komunikacije, (2) različna komunikacijska orodja spodbujajo nastajanje interesnih skupin in virtualnih skupnosti, ki lahko organizirano uveljavljajo svoje interese, (3) posameznik ali interesna skupina lahko razvije svojo virtualno organizacijo, ki deluje v kiberprostoru in lahko konkurira nevirtualnim organizacijam, (4) posameznik ali interesna skupina lahko nastopa kot množični komunikator, ki lahko s kakovostnimi vsebinami pritegne množično občinstvo.

Oblak in Petrič (2005: 38–40) še opozarjata, da sta bila demokratični interes in svobodomiselnost vzdušje prisotna predvsem v začetku razvoja svetovnega spleta, ko so na spletu prevladovali akademske in raziskovalne ustanove. Do leta 1993 tržna dejavnost na internetu sploh ni bila dovoljena, z letom 1995 je bila uvedena plačljivost registracije domen, čez dve leti pa so se na področju poslovanja z domenami že obračali milijoni dolarjev. Z vstopom komercialnih akterjev na splet so prišli v ospredje gospodarski interesi in tako pomembno vplivali na značaj svetovnega spleta (Oblak in Petrič 2005: 47).

Navkljub neštetim novim pridobitvam, s katerimi splet omogoča interaktivnost (od komentiranja na blogih, forumih in v novicah do spletnih dražb, spletnih igrice, klepetalnic in pošiljanja sporočil vzdrževalcem strani ali uredniku), in navkljub (delni) anonimnosti uporabnikov vseeno po nekaterih raziskavah dejanske interaktivnosti ni zaznati. Oblak in Petrič (2005: 114–115) ugotavljata, da slabih 90 % anketiranih ne uporablja interaktivnih praks na spletu (pošiljanje elektronske pošte uredniku novičarskega portala ali vzdrževalcu spletnih strani, sodelovanje v kaki razpravi ali pošiljanje komentarja k članku). Raziskava je sicer bila opravljena že decembra 2002 in od takrat se je splet korenito spremenil, vendar pa se na tem mestu vseeno postavi vpraša-

nje, v kolikšni meri bi bili rezultati danes drugačni. Vsekakor bi bila potrebna nova raziskava. Zanimiva sta tudi podatka v raziskavi istih avtorjev (2005: 112, 117–118), da med uporabniki interneta le 54 % vprašanih meni, da novice na spletu spremlja zato, ker se na »posamezno vsebino lahko neposredno odzovejo«; še manj, 46 %, pa jih uporablja internet, »ker se lahko o določeni temi pogovarjajo z drugimi obiskovalci«. Na drugi strani pa so vsi anketirani uredniki izbranih spletnih dnevnikov menili, da je najpomembnejši izmed razlogov, zakaj so se preselili tudi na splet, ta, da »si želijo več neposrednega sodelovanja z občinstvom«. Sicer je res, da je splet »odprt za vse«, vendar pa nimajo vsi volje, časa ali denarja, da bi ga lahko aktivno (so)ustvarjali, (so)oblikovali in izkoriščali vse prednosti (in včasih tudi slabosti), ki jih sicer ponuja možnost interaktivnega spleta. Resnick (1998: 54; v Oblak in Petrič 2005: 93) celo primerja deskanje po svetovnem spletu in rabo hiperbesedila s klikanjem na daljinski upravljalnik ter meni, da populacija spletnih uporabnikov vse bolj spominja na občinstvo množičnih medijev kot pa na uporabnike, ki bi aktivno sodelovali v pogovorih. Oblak in Petrič (2005: 87) prideta do sklepa, da »interaktivnost v spletnih medijih ostaja bolj obljuba kot pa v praksi uresničena možnost«. A kot rečeno, gre že za precej zastarele podatke.

Kranjc (2003a: 440) opisuje in z vidika pragmatike analizira prve poskuse kampanje na spletu, ko je leta 2000 pred parlamentarnimi volitvami takrat največja parlamentarna stranka LDS organizirala spletne klepete na različne teme, kasneje pa so bili ti klepeti tudi objavljeni na njihovi spletni strani. Pred parlamentarnimi volitvami jeseni 2008 pa se je kampanja po zgledu drugih svetovnih in evropskih držav tudi bolj množično selila na splet, kjer so kandidati lahko izkoristili možnosti, ki jih prinaša interaktivnost medija. Nekateri kandidati so pisali svoj blog, drugi so bili bolj aktivni na družabnih omrežjih, kot je npr. Facebook, pri eni izmed strank pa so si za interakcijo z volivci podobno družabno omrežje ustvarili kar sami. Marsikateri politik je spletno kampanjo vzel zelo resno, nekateri so se samo registrirali brez pravega namena sodelovanja, pri čemer gre predvsem za *označevanje spletnega teritorija*, kot ta pojav imenujeta Oblak in Petrič (2005: 156), spet drugi se s kampanjo na spletu niso ukvarjali. Na internetu pa so tudi spletna mesta, kjer politično udejstvovanje ni zaželeno.

»Vsi birokrati, administratorji in ostali ki vas skrbi nepristranost Wikipedije PAZITE! Volitve so zopet tik pred zdajci in začelo se je (kaj pa smo drugega pričakovali)?«

Gre za citat s pogovornih strani Wikipedije *Pod Lipo*. Avtor tega zapisa je imel seveda v mislih vandalizem – neprimerno spreminjanje ali celo odstranjevanje celotnih gesel, kar bomo v sklopu analize teh besedil še omenjali. V času pred volitvami se mora torej tudi najbolj znana spletna enciklopedija, ki pravzaprav temelji na principu interaktivnosti, ukvarjati s kampanjo. Administratorji v takih primerih sporna gesla zaklenejo, da jih anonimni uporabniki ne morejo spreminjati. Takšnih gesel je tudi sicer še več. Gre predvsem za politično in zgodovinsko sporna gesla.

Tudi mediji so odkrili pomen interaktivnosti in ga še danes s pridom uporabljajo. Enega takšnih prvih poskusov v Sloveniji opisujeta Oblak in Petrič (2005: 12), prav tako v času pred parlamentarnimi volitvami leta 2000, ko je komercialna televizija POP TV pozivala gledalce k aktivni udeležbi na spletnih klepetalnicah, kjer so lahko med seboj razpravljali o temah, ki so jih na televiziji predstavljali politiki, lahko pa so gostom tudi zastavljali poljubna vprašanja. Interaktivnost je vsekakor zanimiva tudi z jezikoslovnega vidika, saj pravzaprav vsakomur dopušča, da javno (so)oblikuje besedila. Brezplačno si lahko ustvarimo uporabniški račun za svoj blog, na katerem objavljamo svoja mnenja, prepričanja, doživetja; na straneh spletnih forumov lahko sodelujemo v najrazličnejših debatah ali pa komentiramo novice na spletu in še mnogo drugega. Jezikoslovci smo zato pred velikim izzivom, saj imamo na voljo več besedilnega gradiva kot kdajkoli prej. Ob analizi aktualne jezikovne rabe ali za potrebe leksikografskega dela so količine razpoložljivih besedil na spletu mnogo prevelike, menita Atkins in Rundell (2008: 78), kar zagotovo drži za angleščino, situacija pri manjših jezikih pa je verjetno marsikje drugačna.

1.3.2 Medkulturnost

Znana je anekdota, ki jo je povedal bivši ameriški podpredsednik Al Gore in izhaja iz časa, ko je veljalo, da je jezik interneta angleščina: 8-letni sin predsednika Kirgizije Akajeva je izrazil željo, da bi se naučil angleško. Oče ga je vprašal, zakaj. Sin pa mu je odgovoril, da zato, ker računalnik govori angleško (Crystal 2011: 78). Na spletu lahko marsikatero informacijo najdemo v slovenščini, še več spletnih vsebin pa je v

angleščini, ki je pri nas večini razmeroma dobro znana. Nekaj časa je res kazalo, da bo jezik interneta predvsem angleščina, vendar pa se je stanje do danes že nekoliko spremenilo.

V sredini devetdesetih let prejšnjega stoletja je bilo več kot 80 % spleta v angleščini, leta 1996 je bilo npr. 89 % uporabnikov interneta maternih govorcev angleščine,²¹ kasneje pa je prišlo do tendence povečevanja deleža neangleških besedil na spletu in tudi delež uporabnikov se spreminja. Do leta 2006 sta bili že dve tretjini uporabnikov maternih govorcev jezikov, ki niso angleščina. Po drugi strani pa podatki kažejo, da na internetu prevladuje le majhno število jezikov. Deset največjih predstavlja 80 % internetnega prostora (Crystal 2011: 81). Z 800 milijoni uporabnikov je sicer angleščina še vedno na prvem mestu, vendar ji s 650 milijoni sledijo uporabniki interneta v kitajščini (Baron 2008: 24–26; <<http://www.internetworldstats.com/stats7.htm>>, 5. januar 2015). Slovenščina je bila npr. po številu člankov na Wikipediji januarja 2015 na 41. mestu.²² Območje, kjer je rast jezika na internetu največja, je Afrika, ki ima hkrati tudi najmanjšo raven penetracije interneta. Tu domuje kar tretjina svetovnih jezikov, in ko se bo dostop do interneta na tem območju povečal, bo to imelo velik vpliv na večjezičnost interneta (Crystal 2011: 80). Na 32. seji Unescove generalne konference oktobra 2003 so pripravili zbirko priporočil, ki zadevajo promocijo večjezičnosti in dostopa do interneta²³ (Crystal 2011: 82–84). Vsi ti podatki so pomembni, ko govorimo o angleščini kot o jeziku, ki je *lingua franca* današnjega časa, in ko govorimo o vplivu angleščine na druge jezike.

Velik delež besedil v angleščini je treba pripisati dejstvu, da podjetja, ki se predstavljajo na spletu v svojem jeziku, zaradi širše ciljnosti svojega poslovanja dodajo prevod strani v angleščino (in druge tuje jezike). Pri nas je sicer z zakonom²⁴ določeno, da je spletno predstavljanje

²¹ Omenili smo že, da je treba biti pri interpretaciji teh podatkov posebej pazljiv in upoštevati tudi možnosti, da rojeni govorec določenega jezika na internetu uporablja drug(e) jezik(e).

²² Hladnik (npr. 2007) pogosto primerja ta podatek z dvanajstim mestom, ki ga je zasedla slovenščina pri prevodu *Biblije* v šestnajstem stoletju, in tridesetim mestom za prevod operacijskega sistema Windows, kar je za jezik s tako majhnim številom govorcev vsekakor velik dosežek.

²³ Dostopna so na internetnem naslovu Unesca (<http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=17717&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html>, 13. april 2015)

²⁴ Gre za drugo alinejo 23. člena *Zakona o javni rabi slovenščine*: »Spletno predstavljanje

slovenskih pravnih in fizičnih oseb z registrirano dejavnostjo dovoljeno tudi v tujem jeziku, nujno pa mora biti poleg tujega jezika predstavitev v slovenščini. Stabej (2003: 59) za slovensko jezikovno situacijo po spremembi politične ureditve opazja dva procesa: po eni strani se je okrepila produkcija besedil v slovenščini (na tem mestu lahko izpostavimo, da imajo posebno mesto internet in besedila, ki nastajajo na tem mediju), po drugi strani pa se je zaradi informacij, neobstojećih v slovenščini, začela hitreje in močneje uveljavljati tudi angleščina. V nadaljevanju še poudarja, da so »komunikacijske potrebe in prakse skupnosti /.../ neločljivo povezane z družbenimi procesi, zelo močno pa tudi z možnostmi, ki jih ponuja vrtočlav razvoj informacijskih in telekomunikacijskih tehnologij«.

V sklopu medkulturnosti moramo omeniti še eno značilnost spleta, in sicer *decentralizacijo*. Decentralizacijo spleta razumemo tako infrastrukturno, kot tudi v smislu, da ni nekega centralnega vodenja ali nadzora.²⁵ Avtorji ene same spletne strani so lahko tisoče kilometrov narazen, lahko so različnih narodnosti, edini pogoj je, da imajo skupni kod, torej da se med seboj lahko sporazumevajo. Pri decentralizaciji je pomembno tudi to, da ni zbiranja informacij v enem ali več centrih (Trček 1998), vendar je treba po drugi strani opozoriti, da so včasih ljudje iskali informacijo v različnih virih, danes pa je tendenca, da se različni viri zbirajo na enem (spletnem) mestu, da se stvari združujejo, da se čim več raznovrstnih informacij zbira na enem mestu in tako uporabniku olajša delo oz. skrajša čas iskanja. To je seveda po svoje dobrodošlo, vendar se je treba tudi zavedati, da je ta skupek informacij še vedno avtorsko delo določenega človeka oz. skupine ljudi (ki so lahko tudi anonimni) in s tega stališča še vedno subjektivno. Tipičen primer zbiranja informacij na enem mestu predstavljajo spletni iskalniki, katerih značilnosti, predvsem pa omejitve, ki se jih moramo zavedati pri jezikovnih in jezikoslovnih poizvedbah, podajamo posebej (gl. poglavje 2.3). Omenimo še slovarsko spletno mesto OneLook Dictionary Search <<http://www.onelook.com/>>, kjer z enim iskanjem dobimo zadetke iskanega gesla v različnih slovarjih. Konec leta 2010 se je za slovenščino na spletu

in oglaševanje slovenskih pravnih oseb in fizičnih oseb z registrirano dejavnostjo mora biti v slovenščini, dodatno pa lahko tudi v tujih jezikih.«

²⁵ Omenjali pa smo že tudi decentraliziranost besedil na spletu, kjer za noben del besedila ni mogoče reči, da je osrednji.

pojavi podobna spletna stran Termania <<http://www.termania.net/>>, v letu 2014 pa je na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti nastal iskalnik Fran <www.fran.si>, ki omogoča iskanje po slovarjih in drugih zbirkah te ustanove.

1.3.3 Večpredstavnost

Spletne strani so pogosto konglomerat zapisanih besedil, slikovnega materiala, glasovnih in videovsebin. Gre za značilnost, ki je na internet prišla s svetovnim spletom in deluje po načelu, da je v dokument združenih več datotek v različnih formatih, ki ga uporabnik vidi na brskalniškem vmesniku kot enoten dokument (Škerlep 1998: 32). Združevanje vseh teh elementov seveda vpliva na besedila in na jezik v spletnih dokumentih, čeprav je zanimivo dejstvo, da so vsi ti podatki v elektronski napravi pravzaprav pretvorjeni v zaporedje enk in ničel (Van der Weel 2014: 69). »Možnost zlitja raznovrstnih besedil, slik, zvokov in drugih zapisov informacij v isti sistem globalnih razsežnosti naj bi tako pod pogoji odprtega dostopa temeljito spreminjala značilnosti komuniciranja« (Oblak in Petrič 2005: 23). Spletne strani, ki bi vsebovale zgolj besedilo, so redkejšje.²⁶ Branje na računalniškem zaslonu je za uporabnika precej manj prijazno, zato so redka dolga, poglobljena besedila, ki bi od bralca zahtevala veliko koncentracije in tipično tradicionalno linearno branje. Pogosto so na spletu sicer objavljeni znanstveni in strokovni članki, ki pa so navadno v formatu PDF in jih zato tudi lažje natisnemo na papir, ki predstavlja do uporabnika prijaznejšo obliko za branje tovrstnih besedil. Tehnologije pa se razvijajo tudi v tej smeri, saj so tablični računalniki, pametni telefoni, predvsem pa elektronski bralniki, ki olajšujejo branje na zaslonu, že kar vseprisotni. Ta razmah se je začel okrog leta 2010, ko so se tudi prvi slovenski mediji začeli prilagajati novemu formatu.

²⁶ *Leksikon računalništva in informatike* (2002) omenja, da nekateri ločujejo spletne strani in spletne dokumente. Prve naj bi bile dokumenti, ki so bolj podobni slikovni strani v reviji, spletni dokumenti pa naj bi bolj spominjali na navadna besedila, vendar pa ta delitev danes vsekakor ni (več) aktualna, če je sploh kdaj bila.

Večpredstavnost je vsekakor zaznamovala splet in integracija različnih medijev (besedila, zvoka, slike ...) je razširjena tudi zaradi poenostavljenih vmesnikov, ki omogočajo ne samo strokovnjakom, ampak tudi običajnim uporabnikom preprosto objavlanje raznovrstnih vsebin. Čeprav se osredotočamo na zapisana besedila, je več kot na mestu poudarek, da splet prinaša še mnogo več: tu so arhivi raznoraznih oddaj, družabna omrežja s fotografijami, videoposnetki, povezavami na druga spletna mesta, na spletu pa najdemo tudi transkribirane oddaje, parlamentarne seje ipd. Ti zapisi so pogosto že vključeni v besedilne korpuse (npr. oba večja slovenska besedilna korpusa Gigafida in Nova beseda vsebujeta zapise parlamentarnih sej, ki jih sicer najdemo na spletnih straneh državnega zbora).

1.3.4 Aktualnost in arhivskost

Ne samo da spletne strani lahko vsebujejo informacije z različnih medijev, na spletnih straneh lahko najdemo besedila, ki so nastala pred nekaj sekundami, tu pa so tudi takšna, stara več stoletij. Ali kot ugotavlja Crystal (2001: 196), »vse, kar je bilo kadarkoli napisano, se načeloma lahko pojavi na spletu«. Aktualnost je še ena izmed značilnosti spleta, ki pa je za jezikovne in jezikoslovne raziskave ključnega pomena, saj te težijo k relevantnim aktualnim podatkom (Gorjanc 2005a: 19). Že besedilni korpusi ne nastajajo oz. se ne dopolnjujejo dovolj hitro, če želimo raziskovati npr. novejša besedje, slovarji pa so s tega vidika običajno še manj aktualni. Na aktualnost vplivata želja in potreba uporabnikov po hitro dostopnih najaktualnejših informacijah, pa tudi možnost enostavnega objavljanja vsebin za slehernega uporabnika. Že sam medij omogoča hitro objavlanje praktično od kjerkoli, če je le elektronska naprava pri roki in dostop do interneta na voljo.

Na eni strani imamo torej na spletu vrsto najaktualnejših podatkov in informacij, po drugi strani pa uporabniki lahko v nasprotju s tradicionalnimi mediji kadarkoli dostopajo do starih podatkov in informacij, ki so na spletu. Besedila so arhivirana, pogosto lahko najdemo tudi podatek o času nastanka (npr. zapisi na blogih, pogovorne strani spletne enciklopedije Wikipedije, članki spletnih novičarskih strani itd.), na tak način lahko načeloma razberemo tudi, kdaj se je kakšna

nova beseda prvič pojavila (Crystal 2011: 13). Oddaje in filme si lahko ogledamo ali poslušamo tudi, če nimamo časa takrat, ko so predvajani na televiziji oz. na radiu, med predvajanjem lahko oddajo ustavimo in nadaljujemo, ko nam ustreza.

Na tem mestu velja opozoriti še na vrste vsebin, ki jih objavljamo na spletu. Predvsem mlajši uporabniki pogosto nimajo občutka, kaj je primerno in kaj ne za javno objavo. Pogosto se zgodi, da je že prepozno, ko želimo sporne vsebine kasneje odstraniti s spleta, saj jih je nekdo drug že skopiral na svoj strežnik in tako omogočil ostalim vpogled v vsebino. Vsebin, ki so objavljene na spletu, se navadno ne briše oz. umika, ampak se jih arhivira in uporabnikom omogoči dostop do njih tudi, ko niso več aktualne. Gre za to, da običajnih prostorskih problemov z arhiviranjem ni, zato je lahko vsaka najmanjša sprememba zabeležena oz. arhivirana. Tak primer je npr. spletna enciklopedija Wikipedija, kjer lahko v arhivu za vsak spremenjen znak vidimo, kdo in kdaj ga je naredil. Ogromna količina (zaupnih) podatkov je v drugi polovici leta 2010 prišla v javnost s pojavom spletne strani WikiLeaks.²⁷

Spletni iskalniki nam omogočajo iskanje po najrazličnejših besedilih, ki pa ga lahko tudi poljubno časovno zamejimo. Pri jasno zastavljenih ciljnih raziskovanja je dobro poznati dodatne možnosti iskanja, ki jih ponujajo spletni iskalniki, saj z natančnejšo opredelitvijo iskanja ne izgubljammo časa s pregledovanjem nerelevantnih spletnih strani, ki pa jih je na spletu ogromno. Predvsem za sestavo besedilnega korpusa (in kasnejše jezikoslovne raziskave) je čas nastanka besedila zelo pomemben podatek. Za zdaj zgodovina besedil na spletu (vsaj v slovenščini) še ni zelo dolga, vendar lahko v prihodnosti pričakujemo zanimive izsledke pri analizah spletnih besedil tudi glede na različna obdobja nastanka. Spletni iskalniki mogoče res dajejo vtis, da prikazujejo sinhrona besedila, vendar pa gre v resnici za besedila iz različnih časovnih obdobj²⁸ (Crystal 2011: 119). Poleg običajnih spletnih iskalnikov na spletu najdemo posebne iskalnike, ki iščejo tudi po arhiviranih spletnih straneh. Eden takšnih je npr. Archive.org <<http://www.archive.org/>>, v

²⁷ Gre za mednarodno, neprofitno organizacijo, ki pa ni povezana z Wikipedijo oz. s fundacijo Wikimedia.

²⁸ V določenih primerih, kjer je to mogoče, je sicer tudi v spletnih iskalnikih prikazan datum nastanka besedila, npr. pri novicah ipd.

zadnjem času pa se pojavljajo tudi konzorciji, ki skrbijo za spletne arhive posameznih držav (npr. angleški, francoski).

Aktualnost in arhivskost sta lastnosti spleta, ki se nanašata na kategoriji kraja in časa, ki na spletu postajata vse manj pomembni oz. se njuni vloge vse bolj relativizirata. Relativnost časa (Javornik 1998: 141) je na spletu še toliko bolj očitna. Če npr. iz Slovenije sodelujemo na nekem forumu v Avstraliji, zaradi časovne razlike pravzaprav pišemo besedilo že »jutri«. ²⁹ Podobno tudi fizična oddaljenost na spletu nima nikakršnega pomena. Povsem vseeno je, ali si ogledujemo spletno stran na strežniku, ki je na tisoče kilometrov stran, ali pa je spletna stran na strežniku v sosednji sobi. Zelo verjetno je, da pri nalaganju strani ne bomo opazili nikakršne razlike.

1.3.5 Anonimnost

Gre za značilnost, ki ne zadeva vseh vrst spletnih besedil. Ta značilnost je precej opazna na spletnih forumih, pri komentiranju novic ipd. Pri besedilih uradnih spletnih strani podjetij in drugih ustanov ne pričakujemo anonimnega avtorstva, saj za to niti ni potrebe. Od uporabnika je odvisno, ali bo na spletu sodeloval anonimno (oz. psevdonimno) ali pa se bo podpisal s svojim imenom in priimkom. Škiljan (1999: 120) opaza, da uporabniki vstopajo v virtualne komunikacijske skupnosti na internetu kot nekakšna *tabula rasa* in tako svojo subjektivnost oblikujejo šele v samem komunikacijskem dejanju.

»Ker so rešeni telesnosti, ki tudi takrat, čeprav neposredno ni 'otipljiva', določa subjekt moderne družbe, lahko svojo subjektivnost in toku dejanja (ali v času sodelovanja v virtualni skupnosti) menjavajo, 'brišejo' in znova gradijo njeno zgodovino ter zavzemajo najrazličnejše vloge in statuse. S tem se seveda spreminja tudi sam pojem družbene skupnosti in odnosov, ki vladajo v njej« (Škiljan 1999: 120).

Odnosi pa pogosto ne ostajajo samo na virtualni ravni, saj so ti, kot ugotavljajo raziskovalci, zaradi neformalne osebne (celo intimne) narave komuniciranja, prek katere se odnosi razvijajo, pogosto zelo in-

²⁹ Veronika Rot Gabrovec na *Besedni postaji* na Filozofski fakulteti v Ljubljani, september 2010.

tenzivni, običajno prijateljski, včasih pa tudi sovražni (Turkle 1996 in Bromberg 1996; v Škerlep 1998: 39).

Določena orodja na internetu omogočajo povsem *zaprto* komunikacijo (npr. elektronska pošta), kar spada na področje zasebnega komuniciranja, za svetovni splet pa je značilna javna komunikacija, ki pa je lahko tudi *polzaprta* oz. *polodprta* (v primeru zahtevane registracije oz. seznama za dostop) (Škerlep 1998: 28). Zavedati se je treba, da je raba jezika na spletu predvsem javna raba. Besedila, ki jih pišemo na spletu, so dostopna vsem, če jih posebej ne zaščitimo. Škiljan (1999: 44) je obravnaval družbene kolektive ter povezavo javnega in zasebnega, in čeprav sta se oba pola v nekaterih zgodovinskih obdobjih na določenih ozemljih že zelo približala, še nikomur ni uspelo povsem nadzorovati prav vseh kanalov zasebne komunikacije. Avtor pa se sprašuje, ali sodobne tehnologije vsaj teoretično ne omogočajo prav takšnega nadzora. Vsekakor se meja med javnim in zasebnim vedno bolj briše, Škiljan (1999: 48) to imenuje pritegovanje zasebne komunikacije v javno in se sprašuje, ali ne bi bilo treba pojma javnosti v takih medijih definirati na novo (Škiljan 1999: 103). Stabej (2003: 60) opozarja, da »marsikatero besedilo, ki bi bilo včasih omejeno na sfero zasebnosti, postane (vsaj potencialno) del javne komunikacije« ter, kot smo že omenjali, da marsikatero besedilo brez interneta sploh ne bi nastalo, saj ne bi imelo možnosti objave. Škiljan (1999: 104) virtualni javni prostor poimenuje sodobna agora, ki jo primerja s tisto starodavno in od katere naj bi se ločila po tem, da v prvi komunikacija poteka predvsem v pisni, v drugi pa v ustni obliki.

Možnost, da se posameznik lahko skriva za anonimnostjo virtualnega prostora, da lahko nastopa neopredeljen z javnimi vlogami in statusi, povzroča, da se diskurz javne komunikacije pogosto zamenjuje z idiomom zasebne komunikacije, zato lahko v pisni obliki spletnih dokumentov zasledimo elemente, ki so sicer značilni za ustno izmenjavo sporočil. S tem se po Škiljanovem mnenju (1999: 104) diskurz novih medijev neha razlikovati od zasebne izjave. Podoben pojav lahko danes zasledimo tudi v klasičnih medijih (na radiu, televiziji in tudi v časopisih), kjer v te oblike diskurza javne komunikacije vse bolj prodirajo jezikovni elementi, kakršni v preteklosti niso bili običajni.

»Čeprav se s stališča pošiljatelja sporočila, ki se mu ni več treba truditi, da bi obvladal idiome javnega komuniciranja, ampak v javnosti 'govori' brez strahu, da

bi prekršil včasih stroga jezikovna in komunikacijska pravila v tej domeni, lahko zdi, da gre za pomembno demokratizacijo javne komunikacije, pa ne smemo pozabiti, da kršenje teh pravil zmanjšuje komunikacijsko učinkovitost sporočil /.../« (ibid.).

Kot ugotavlja Boudourides (1995: 3–4; v Praprotnik 2003: 46), ima anonimnost dvojni učinek. Po eni strani zmanjšuje vpliv socialnega pritiska na posameznika, po drugi strani pa z »osvobajanjem« posameznika zvišuje stopnjo agresivnega ali vsaj neprijaznega komuniciranja. Tako anonimnost (oz. psevdonimnost) in posledično vedno bolj razširjen sovražni govor v spletnih besedilih je pereč problem, ki so ga začele nekatere medijske hiše reševati z registracijo, ki je ponekod raven komunikacije sicer nekoliko dvignila, spet drugje pa se je zaradi tega zmanjšala količina komentarjev ali pa komentarjev sploh ni več. Z jezikovnega vidika še neraziskan pa je problem prepoznavanja prvin sovražnega govora, ki bo aktualen, če bo urednik spletnega portala zakonsko primoran cenzurirati neprimerne objave uporabnikov.³⁰

Vsekakor možnost anonimnega (ali psevdonimnega) sodelovanja vnaša veliko novosti v komunikacijo in ta vpliv na jezikovno obnašanje tvorcev besedil bo treba v prihodnje še podrobneje raziskati.

³⁰ Helena Dobrovoljc ustno, junij 2015.

2

SPLET, KORPUS IN SLOVAR

2.1 KORPUS

Korpus je računalniška zbirka besedil oz. delov besedil, ki so zbrani po enotnih kriterijih za namene različnih, predvsem jezikoslovnih raziskav (Atkins et al. 1992: 1; v Gorjanc 2005a: 7). Danes elektronsko shranjevanje pomeni normo, v preteklosti pa to ni bilo nujno (Kennedy 1998: 3). Prvi premislek pri oblikovanju korpusa je cilj dejavnosti, ki jih želimo s korpusom izvajati (Sinclair 1991: 13). Če se omejimo predvsem na referenčni korpus, naj bi ta »posredoval vsestranske izčrpne podatke o nekem jeziku, kar naj bi dosegel s količinsko in vrstno ustreznim izborom reprezentativnih besedil v tem jeziku« (Stabej 1998: 98).

2.1.1 Generacije korpusov

Računalniški korpusi in predvsem njihove kvantitativne obravnave so bili popularni že v petdesetih in šestdesetih letih prejšnjega stoletja, nato pa so doživeli zaton, predvsem zaradi velikega vpliva teorij Noama Chomskega (Erjavec 1997). Angleški korpus SEU (angl. *Survey of English Usage*) bi lahko uvrstili v »neke vrste tranzicijsko obdobje med predračunalniškimi in računalniškimi besedilnimi zbirkami« (Gorjanc 2005a: 13). Gre za (1) *predkorpusno besedilno zbirko*. Začetki gradnje korpusa sicer segajo v leto 1955, vendar je bil zaradi tehničnih in organizacijskih težav končan šele konec osemdesetih let prejšnjega stoletja

(Gorjanc 2005a: 13–15). Korpus, ki obsega milijon pojavnic,³¹ je bil kasneje tudi digitaliziran, zanimiv pa je tudi zaradi strukture, saj vsebuje polovico govornih in polovico pisnih besedil (Kennedy 1998: 18–19). V (2) *korpusu prve generacije* uvrščamo besedilne korpus, ki so se pojavili s prihodom računalnikov in posledično možnostjo hranjenja večjega števila podatkov ter avtomatizacijo njihove analize. Tak primer je korpus ameriške angleščine Brown, ki ga sestavlja 500 besedilnih vzorcev s po 2000 besedami. Korpus je začel nastajati leta 1961, projekt je bil zaključen tri leta pozneje (Gorjanc 2005a: 15). Korpus britanske angleščine LOB (*Lancaster – Oslo/Bergen*) se je glede na načela gradnje zgledoval po korpusu Brown, manjše spremembe so le zaradi prilagajanja korpusa za angleško okolje (Gorjanc 2005a: 18). Za mejnik (3) *druge generacije besedilnih korpusov* bi lahko postavili osemdeseta leta prejšnjega stoletja, ko se je možnost hranjenja in obdelovanja podatkov zaradi razvoja tehnologije še izboljšala.

2.1.2 Vrste korpusov

Pri gradnji besedilnega korpusa je ena izmed prvih odločitev »specifikacija korpusa in njegova oblika« (Atkins et al. 1992: 2; v Gorjanc 2005a: 25). Ločimo sedem vrst korpusov: (1) *referenčne korpus*, navadno precej obsežne zbirke, katerih cilj je predstavitev celovite podobe določenega jezika in njegova standardizacija. Izbira besedil, ki morajo biti reprezentativna, je zaradi tega še toliko bolj pomembna. (2) *Govorni korpusi* vsebujejo transkripcijo govornih besedil in zahtevajo drugačno metodologijo pri oblikovanju. Če so vključeni v referenčni korpus, navadno predstavljajo ločeno enoto, so torej podkorpusi. (3) *Specializirani korpusi* predstavljajo nekakšno nasprotje referenčnim korpusom, saj predstavljajo jezik v točno določeni rabi, torej neko specializirano področje, in nimajo ambicij referenčnosti. Naslednja skupina so (4) *vzorčni korpusi*, ki so sestavljeni iz fragmentov besedil. Za tovrstno sestavo korpusa so se odločali predvsem pri korpusih prve generacije, saj so želeli zaobseči čim večje število različnih besedil, tehnologija pa zaradi

³¹ Gre za podatek o velikosti korpusa v smislu absolutnega števila izraznih enot, medtem ko gre pri različnicah za podatke o različnih besedah, definiranih izrazno (Gorjanc 2005a: 11).

prevelikega obsega še ni dopuščala, da bi vključevali celotna besedila. Primer korpusa, ki je vključeval fragmente besedil, je korpus Brown. Nasploh se tovrstno zbiranje besedil opušča, za spletna besedila pa se ta način nikakor ne zdi smiseln, saj je količina besedil, ki so na voljo, res ogromna in v večini primerov bi shranjevanje fragmentov zavzelo še več časa kot shranjevanje celotnih besedil. (5) *Spremljevalni korpus* je rešitev za problem neaktualnosti klasičnih, statičnih korpusov, saj se korpusu besedila stalno dodajajo, hkrati pa predstavlja prikaz stanja v jeziku v izbranem obdobju. Jezik se zelo hitro spreminja in temu mora slediti tudi korpus, da odraža aktualno podobo jezika. (6) *Primerljivi korpusi* zajemajo tematsko, jezikovnozvrstno, besedilnovrstno ipd. primerljiva besedila v različnih jezikih in so najbolj zanimivi za kontrastivne študije. Predvsem uporabni za prevajalske študije in izdelovanje dvo- ali večjezičnih slovarjev so (7) *vzporedni korpusi*, ki vsebujejo izvorno besedilo in prevod(e) in so oblikovani na način, da uporabnik lahko primerja obe (ali več) besedil (Gorjanc 2005a: 8–10, Erjavec 1997).

2.1.3 Reprezentativnost in uravnoteženost

Uvodne temeljne odločitve o tem, kakšne vrste korpus želimo, nas privedejo tudi do razmišljanja o reprezentativnosti korpusa. Posebej pomembno in verjetno najtežje je zagotoviti reprezentativnost referenčnega korpusa. S prihodom spleta, ki je sicer res pripomogel k lažjemu dostopu do velike količine besedil, zagotavljanje reprezentativnosti ni popolnoma nič olajšano. Problematičnost pojma reprezentativnosti je, da ne obstaja nek enoten, popolnoma nedvoumen način, katera besedila zajemati v korpus, da bo reprezentativnost dejansko zagotovljena, zato si bomo v nadaljevanju ogledali nekatera mnenja, večinoma temelječa na različnih korpusnih projektih.

Pri ideji reprezentativnosti gre za vprašanje, »kako določiti in uravnotežiti količino raznoterih besedil v korpusu« (Gorjanc 2005a: 30). Ta besedila naj ne bi bila niti regionalno niti zvrstnostno omejena (Summers 1993: 186). Gre za reprezentativnost v smislu, da bi ugotovitve, ki bi temeljile na analizi teh besedil, lahko bile posplošene na jezik kot celoto (oz. zgolj del jezika) (Kennedy 1998: 62).

Eden izmed možnih načinov bi lahko bil *pristop proporcionalnega vzorca*, kar pomeni, »da bi reprezentativni vzorec celote govorcev nekega jezika vzeli kot merilo za določitev njihove jezikovne produkcije in recepcije v določenem časovnem obdobju« (Biber et al. 1998: 246; v Gorjanc 2005a: 30). Biber (1993: 247–248) sicer meni, da korpus zahteva drugačno pojmovanje reprezentativnosti in da proporcionalno vzorčenje v tem primeru ni primerno, saj bi korpus po teh merilih najbrž sestavljalo kar 90 % pogovorov. S tem bi bil v mnogočem neupoštevani pomemben vpliv na jezik, ki ga imajo knjige, časopisi in prenosi novic na radiu ali televiziji. Prav tako korpus, ki bi temeljil na proporcionalnem pristopu, ne bi zagotavljal zadostne baze za jezikoslovne analize, ki prvotno temeljijo prav na različnih zapisanih besedilih.

Pri gradnji korpusov se danes zato večinoma uporablja *stratifikacijski pristop*, »ki predvideva pregled in neke vrste kategorizacijo besedil določenega jezika z različnih vidikov, kot so jezikovna zvrst, besedilna vrsta, prenosnik ipd.« (Biber et al. 1998: 248; v Gorjanc 2005a: 30). Predvsem referenčni korpusi težijo k uravnoteženosti besedil različnih zvrsti in področij, ki vključujejo zapisana in govorjena ter zasebna in javna besedila, uravnoteženost korpusa pa se na enak način želi doseči tudi pri nerefrenčnih korpusih (Kennedy 1998: 20, 63).

Mnenja o tem, da naj bi bilo uravnoteženost korpusa in posledično reprezentativnost mogoče meriti šele po tem, ko je bil korpus že sestavljen, si niso enotna. Nekateri menijo, da najpomembnejše informacije posredujejo uporabniki korpusa, ker podatke preučujejo, in torej lahko prepoznajo prednosti in slabosti korpusa. Po drugi strani pa je res, da vsak uporabnik išče nekaj drugega³² in so zato povratne informacije uporabnikov različne, kar naloge ne olajša. Glede na izkušnje naj bi bilo težko dobiti uravnotežen korpus, saj naj bi se ti še najbolj zanašali na intuicijo. Kar pa je zares pomembno, je vedenje uporabnikov o tem, da je korpus neuravnotežen (Atkins et al. 1992: 6). Stabej (1998: 97) poudarja, da je

»popolnoma jasno /.../, da noben korpus ne more vsebovati neskončnega števila slovnično pravilnih (in komunikacijsko ustreznih) stavkov. Vprašanje je le, katero končno število lahko vzamemo za metonimijo neskončnega in kako se raziskovalci pri uporabi korpusa zavedajo, da ima ne glede na svojo končno velikost vsak korpus poleg vseh prednosti, ki na marsikaterem jezikoslovnem področju izpričano omogočajo ustrežnejše in učinkovitejše raziskovanje in uporabnost, na koncu vendarle status metonimičnosti.«

³² Vojko Gorjanc ustno, julij 2007.

Podobnega mnenja je tudi Sinclair (1991: 18), ki se mu zdi, da je edino relevantno navodilo, ki ga lahko da snovalcem korpusa, »naj bo korpus, kar se da velik, in naj bi stalno rasel.«³³ Zelo velik korpus bi moral delovati samoočiščevalno, nova besedila bi imela prednost pred starejšimi, kar bi pomenilo, da bi bili novejši, časovno relevantni podatki izpostavljeni (Váradi 2000: 2; v Gorjanc 2005a: 40). Težko je spregledati podobnost omenjenega opisa s spletnimi iskalniki, a o teh več v poglavju 2.3. Omenimo le še, da je s tega vidika torej splet idealen vir za sestavo korpusa, saj besedila neprestano nastajajo, količinsko je teh besedil tudi dovolj. Problematično je predvsem dejstvo, da ne poznamo strukture te zbirke besedil in da je iskanje po tej zbirki za jezikoslovne namene precej omejeno.

Pereča je tudi problematika avtorskih pravic, ki je že pri zbiranju besedil v elektronski obliki, še posebno pa pri načinu predstavitve ob uporabi korpusa, lahko velik problem (Gorjanc 2005a: 54). Poseben problem, kar se avtorskih pravic tiče, predstavljajo tudi spletna besedila, saj uporabniki pogosto mislijo, da kar je dostopno na spletu, ni avtorsko zaščiteno in se lahko poljubno uporablja, kar pa seveda ni res.³⁴ Slika 6 prikazuje Drobni tisk Jonasa Žnidaršiča glede avtorskih pravic na njegovem blogu. Crystal (2011: 14) se sprašuje še o avtorskih pravicah besedil SMS-jev, elektronske pošte ipd. Ko nam ta besedila nekdo pošlje, imamo torej zanje avtorske pravice in jih zato lahko uporabimo? Vprašanja nikakor niso neumestna, saj so pogosto to zelo osebna sporočila in pri obdelavi in obravnavi takšnih podatkov je treba biti previden.

³³ Podobne ideje so se pojavile tudi v našem prostoru. »Idealni korpus nekega jezika bi /.../ najprej moral vsebovati vse publikacije, objavljene v tem jeziku, potem pa še vse ostalo, osebna sporočila, govorjene vire in drugo« (Jakopin 2001a: 412). Gre za misel v sklopu idejnega osnutka projekta *Slovenski nacionalni korpus* pri Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. Weiss (2001: 422) v sklopu istega projekta pa izraža potrebo »po čim večji popolnosti elektronske zbirke«, a se vendar omeji in poudari, naj bo vodilo »kakovost, ne količina« (Weiss 2001: 426). Za zdaj do uresničitve teh idej ni prišlo.

³⁴ Enega izmed prvih korakov k urejanju področja avtorskih pravic v sodobnih medijih pri nas je predstavljala *Konferenca o avtorski pravici v digitalnem okolju*, ki je potekala 11. marca 2011 v Ljubljani in jo je organizirala Tanja Fajon, evropska poslanka od leta 2009. Videoposnetki so dostopni na internetni strani: <<http://www.tanja-fajon.si/>>, 10. junij 2015.

Drobni tisk

Obliko je zasnoval [Fredrik Fahlstad](#), obdelal [Izmet Fekali](#) (Burek Experts Ltd.), strani pa poganja [WordPress](#). Vsebina teh spletnih strani, tako besedilo, fotografije kot video, so last Jonasa Žnidaršiča (avtor). Prepovedana je nedovoljena objava vsebin teh spletnih strani v komercialne namene v katerem koli mediju. Vsak primer neupravičene uporabe bo avtor preganjal tako kazensko kot odškodninsko. Vsebine so na voljo ob izrecnem dovoljenju avtorja po naslednjem ceniku: fotografija: € 333,33, članek: € 500,00, poezija: € 666,66, video: € 2.000,00. Ob nedovoljeni uporabi vsebin s teh strani zaračunamo dvojno ceno. Nekomercialne uporabe z navedbo vira avtor ne bo preganjal.¹ Video vsebine Pop TV so na tem blogu objavljene z izrecnim dovoljenjem Pro Plus d.o.o. Komentarji in mnenja obiskovalcev tega bloga izražajo izključno stališča posameznih avtorjev in niso povezane z uredniško politiko tega bloga ali mnenjem in stališčem Jonasa Žnidaršiča.

1. Če imaš reklame na blogu, pusti Jonasove videe raje na miru. ➡

Slika 6: Zaščita avtorskih pravic na blogu Jonasa Žnidaršiča³⁵

Pri nekaterih korpusnih projektih se reprezentativnost kot kategorijo ukinja in nadomešča le z okvirno mrežo kriterijev za zajemanje besedil v korpus in predvsem z veliko količino besedilnega gradiva (Gorjanc 2005a: 38). Problematiko reprezentativnosti pri spletnih korpusih si bomo podrobneje ogledali v poglavju 2.2.3.1.

Uravnoteženost bistveno lažje zagotovijo statični korpusi, medtem ko aktualnost ni njihova odlika. Ravno obratno je pri dinamičnih korpusih, imenovanih tudi spremljevalni korpusi, kjer nova besedila vključujejo sproti, toliko težje pa je zaradi tega nadzirati uravnoteženost (Gorjanc 2005a: 31). Korpusi prve generacije so bili statični, na primer korpus SEU, ki je zbiral besedila z različnih področij govorjene in zapisane britanske angleščine z namenom, da bo korpus sinhrono reprezentativen pripomoček za angleščino. Problematika teh korpusov je, da tako kot fotograf pri svojem delu ujamejo le trenutek in njegove poglobitve značilnosti (Kennedy 1998: 60). Čeprav je splet okolje, ki se stalno spreminja, pa so spletni korpusi lahko tudi statični.

Na uravnoteženost korpusa vpliva tudi odločitev, ali bomo vključili zgolj zapisana besedila ali tudi govorjena. »Govorjena besedila so namreč z več vidikov zahtevnejša za zajemanje, obdelovanje in vključevanje v korpus,« predvsem je tu mišljena teoretska, organizacijska in tehnološka zapletenost vključevanja teh besedil v korpus, ki pa je

³⁵ Vir: <<http://jonas.blog.siol.net/drobni-tisk/>>, 26. maj 2015.

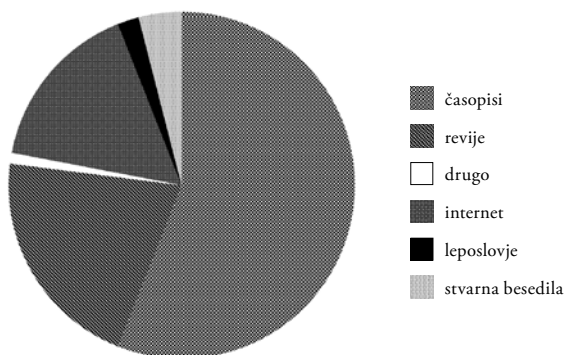
posledično tudi dražja (Stabej 1998: 100). To lahko ponazorimo tudi s podatkom, da za minuto posnetega govora, ki ga želimo korpusno obdelati, potrebujemo šest ur dela (Wallance et al. 1991: 70–71; v Gorjanc 2005a: 32). Odločitev za zajemanje samo pisnih besedil pri projektu FIDA Stabej (1998: 100) pojasnjuje z že omenjeno zahtevnostjo vključevanja govornih besedil ter z dejstvom, da je za slovenske razmere treba opraviti še marsikatero vzorčno in temeljno raziskavo na področju govornih besedil in da je tudi iz tega razloga ne vključevanje tovrstnih besedil v besedilni korpus smiselno.

Pri projektu Sporazumevanje v slovenskem jeziku (SSJ) je posebej nastal tudi govorni korpus Gos, ki vključuje tako javni kot tudi nejavni ter zasebni in nezasebni diskurz. V korpusu je transkribiranih za okrog 120 ur posnetkov (po)govora. Vključene so radijske in televizijske oddaje, šolskih ur in predavanja, zasebni pogovori med prijatelji ali v krogu družine ter razni delovni sestanki, svetovanja, pogovor ob prodaji, storitvah ipd. Javno je dostopen na internetni strani <<http://www.korpus-gos.net/>>.

Poleg tradicionalne delitve na govorna in pisna besedila pa se tudi v korpusnem jezikoslovju uveljavlja trodelna delitev, in sicer še z elektronskimi besedili, ki jih predvidevajo že priporočila EAGLES in že vključujejo mnogi besedilni korpusi. V pričujoči monografiji se osredinjamo predvsem na spletna besedila, ki so vrsta elektronskih besedil.

2.1.4 Spletna besedila v korpusih

Spletna besedila postajajo čedalje pomembnejši segment besedil tudi za jezikoslovne raziskave. Marsikateri korpus jih že vključuje. Največji korpus pisnih besedil za slovenščino Gigafida vključuje 16 % internetnih besedil, in sicer besedila novičarskih portalov in predstavitevne strani podjetij ter državnih, pedagoških, raziskovalnih, kulturnih ipd. ustanov. Pred tem je imel manjši delež besedil z interneta (1,24 %) tudi referenčni korpus FidaPLUS, ki je sedaj skoraj v celoti vključen v Gigafido. Poskusno je bilo v besedilni korpus FIDA vključenih enajst dokumentov (ali 20.999 pojavnic) spletnih besedil že leta 1998 (Logar Berginc et al. 2012: 45).

Slika 7: Gradivo korpusa Gigafida³⁶

Med tujimi referenčnimi korpusi omenimo zgolj nekatere: spletna besedila lahko najdemo v madžarskem nacionalnem korpusu HNC (Gorjanc 2005a: 45), in sicer 11,6 %. Gre za besedila spletnih forumov. Kar 20 % spletnih besedil pa so vključili v besedilni korpus The New Corpus of Ireland, ki je nastal že med letoma 2003 in 2004 (Atkins in Rundell 2008: 79). Najnovejši španski korpus, poimenovan korpus 21. stoletja, CORPES XXI vsebuje 7,5 % besedil z interneta (<<http://www.rae.es/publicaciones/parametros-de-seleccion-de-textos>>, 13. marec 2015). Vključitev besedil z interneta je predvidena tudi za referenčne korpusse nizozemščine, poljščine in hrvaščine (Logar Berginc, Ljubešić 2013).

Nastajajo pa tudi korpusi, ki vsebujejo samo spletna besedila. Tak je na primer Oxford English Corpus, ki je razdeljen na 20 različnih podkorpusov, med večjimi so Fikcija (angl. *Fiction*), Novice (angl. *News*) in Blogi (angl. *Weblog*). Predvsem je splet lahko pomemben element pri sestavi korpusa za manjše jezike oz. za jezike, ki so jezikovnotehnoško slabše podprti. Tako je npr. že leta 1999 iz spletnih besedil nastal korpus za svahili (De Schryver 2002; v Béjoint 2010: 368).

³⁶ Časopisi 56 %, revije 21 %, internet 16 %, stvarna besedila 4 %, leposlovje 2 % in drugo 1 %. Vir: <<http://www.gigafida.net/Support/About>>, 16. marec 2015.

2.2 SPLETNI KORPUSI

Večino rabe spleta v korpusnem jezikoslovju bi lahko povzeli pod oznako *splet kot oz. za korpus* (angl. *Web as/for Corpus*), odvisno od tega, (1) ali se do spleta dostopa neposredno in tako predstavlja vir spletnih jezikovnih podatkov ali pa (2) vir za sestavljanje korpusa, ki ni (nujno) spletno dostopen (Gatto 2009: 4; Lüdeling et al. 2007: 8). V nadaljevanju si bomo ogledali nekaj primerov možne (korpusne) analize spletnih besedil.

2.2.1 Splet kot korpus

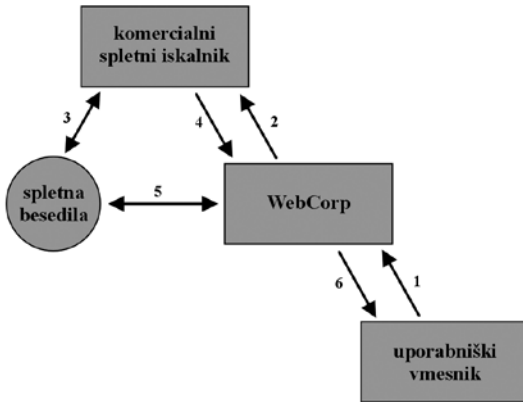
Pri spletu kot korpusu gre za rabo spletnih besedil prek komercialnih spletnih iskalnikov. Ločimo (1) rabo komercialnega spletnega iskalnika, pri katerem so za jezikoslovne in jezikovne raziskave potrebna posebna opozorila in jo bomo obravnavali v poglavju 2.3, na drugi strani pa imamo (2) dodajanje posebnega procesorja komercialnemu spletnemu iskalniku za jezikoslovno rabo, primer katerega predstavljamo v nadaljevanju.

2.2.1.1 *WebCorp*

Osredinili se bomo na primer orodja *WebCorp*, ki je dostopen na spletu <<http://www.webcorp.org.uk/>>, zanj pa skrbi oddelek Research and Development Unit for English Studies (RDUES) na fakulteti School of English Univerze v Birminghamu. *WebCorp* je eden bolj znanih konkordančnikov za spletna besedila; iskanje je zelo podobno iskanju po spletnih iskalnikih, razlikuje pa se v načinu prikaza rezultatov, saj prikaže iskano besedo oz. besedno zvezo v kontekstu, kot je to sicer običajno pri besedilnih korpusih (angl. *KWiC: Key-Word-in-Context*) (Gatto 2009: 80).

Poizvedba v *WebCorpu* (gl. sliko 8) izgleda tako, da v uporabniški vmesnik (1) vpišemo jezikovno poizvedbo, *WebCorp* izvrši (2) analizo zahteve in posreduje našo poizvedbo spletnemu iskalniku, (3) spletni iskalnik najde relevantna besedila, ki jih potem (4) poda kot seznam

internetnih naslovov, na katerih se nahaja vsebina. (5) WebCorp dostopa neposredno do izbranih internetnih naslovov, na katerih se nahaja vsebina, in (6) uporabniškemu vmesniku vrne rezultate v obliki konkordanc.

Slika 8:
Struktura WebCorpa³⁷

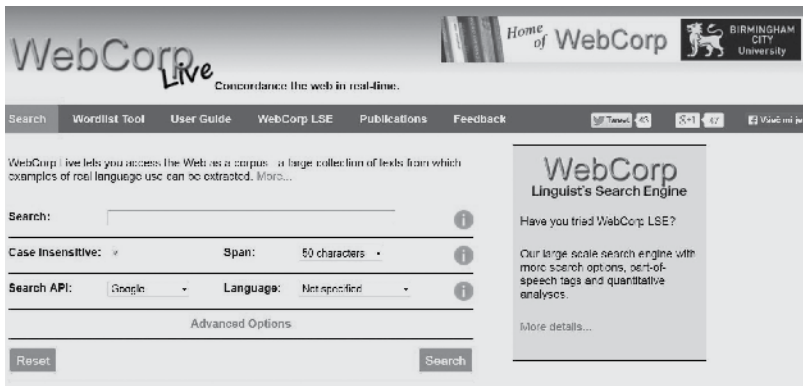
WebCorp ima možnost predhodne izbire domene spletnih strani in s tem možnost (do neke mere) določitve zvrstnosti oz. tipov besedil,³⁸ če želimo npr. nadzorovati tematiko, imamo na voljo možnost izbiranja po kategorizaciji Open Directory (<<http://www.dmoz.org/>>, 13. marec 2015), podatke lahko izbiramo glede na zadnjo spremembo v besedilih, pri primerih se lahko omejimo na enega z določene spletne strani – da bi se izognili prevladi rezultatov enega avtorja oz. vira, imamo tudi možnost filtriranja konkordanc – nerelevantne zadetke lahko uporabnik odstrani, zadetke lahko urejamo po levi ali desni okolici, imamo možnost *luščenja ključnih besed*³⁹ (angl. *Keyword Extraction*), z WebCorpom lahko tudi izločimo nejezikovne vsebine, kot na primer: internetne naslove, na katerih se nahaja vsebina, izolirane hiperpovezave, elektronske naslove in drugo, na voljo pa je tudi besedni filter za izboljšavo iskalnih rezultatov (npr. možnost preprečitve določeni besedi, da

³⁷ Vir: Renouf et al. 2007: 48.

³⁸ Upoštevajoč, da naj bi končnice domen *.org* uporabljale predvsem organizacije, *.com* podjetja, *.edu* izobraževalne inštitucije itd., čeprav vemo, da se danes tega nikakor ne upošteva dosledno.

³⁹ Gre za postopek, ko iz besedila avtomatično pridobimo besede oz. besedne zveze, ki v splošnem povzemajo vsebino oz. določajo temo besedila.

se pojavlja v rezultatih). Moramo pa se zavedati, da je WebCorp zaradi omejitev pri hitrosti procesiranja podatkov omejen na preiskovanje le določenega števila spletnih strani. Pomanjkljivost WebCorpa je tudi razvrstitev zadetkov, saj nad njo – podobno kot pri spletnih iskalnikih – uporabnik nima nikakršnega nadzora. Pojavljajo se še ponovitve v rezultatih (treba jih je ročno izločiti), nezanesljive statistike štetja besed ipd. (Gatto 2009: 84–85). WebCorp lahko išče tudi po slovenskih besedilih, uvodne težave pri prikazu rezultatov – predvsem s (pre)kodiranjem šumevcev so bile odpravljene.

Slika 9: WebCorp na spletu⁴⁰

Primer rabe WebCorpa v praksi

WebCorp je pripomoček za jezikoslovce in vse, ki se z jezikom ukvarjajo, ter lahko služi tudi kot popestritev učne ure. V eni izmed takšnih ur je nastala raziskava z dodiplomskimi študenti angleškega jezika za turizem na Univerzi v Bariju. Ugotovili so, da je besedišče s področja turizma, ki ga najdejo na spletu, povsem reprezentativno za to področje. Analiza je nastala s primerjavo korpusa BNC in WebCorpa: primerjani so kolokatorji za angleško besedo *Scenery*. Pri BNC-ju je bilo vzeto sobesedilo petih besed v levo in desno stran, iskanje pridevnikov v podkorpusu Razno (angl. *Miscellaneous*); po WebCorpu pa je potekalo iskanje s filtrom *Travel OR Tourism* (torej v iskanju se je moral pojaviti vsaj eden od izrazov) v sklopu domen *.uk* brez t. i. *praznih besed* (angl.

⁴⁰ Vir: <<http://www.webcorp.org.uk/>>, 13. marec 2015.

Stop Words).⁴¹ Rezultati pri BNC-ju in WebCorpu so se zvrstili v zaporedju, kot ga prikazuje preglednica 3.

BNC	WebCorp
<i>Beautiful</i>	<i>Beautiful</i>
<i>Spectacular</i>	<i>Spectacular</i>
<i>Dramatic</i>	<i>Stunning</i>
<i>Breathtaking</i>	<i>Coastal</i>
<i>Magnificent</i>	<i>Breathtaking</i>
<i>Stunning</i>	<i>Dramatic</i>
<i>Coastal</i>	<i>Magnificent</i>

Preglednica 3: Primerjava zadetkov s področja turizma v BNC-ju in WebCorpu

Gre torej za popolnoma identičen nabor pridevnikov, le vrstni red po pojavnosti je nekoliko drugačen. Iz navedenih rezultatov se da zaključiti, da kakorkoli anarhičen in kaotičen že izgleda splet, lahko očitno v nekaterih primerih doprinese jezikoslovno pričanje, ki je primerljivo z rezultati standardnih referenčnih korpusov (Gatto 2009: 86–90). Podobno primerjavo med spletnimi besedili in BNC-jem s podobnimi ugotovitvami so že leta 2002 objavili tudi Keller, Lapata in Ourioupina (2002: 236; v Atkins in Rundell 2008: 80).

2.2.2 Splet za korpus

Za razliko od spleta kot korpusa, kjer neposredno uporabimo spletne iskalnike za jezikovne raziskave, gre v primeru spleta za korpus za zbiranje spletnih strani in oblikovanje posebnega korpusa iz spletnih vsebin. Pod to kategorijo rabe spleta spada zbiranje spletnih strani za izdelavo korpusa (1) *ročno*, (2) *polavtomatično* ali pa je izdelava korpusa iz spletnih strani povsem (3) *avtomatična*.

⁴¹ Gre za z vidika korpusne analize nerelevantne besede, ker so prepogoste. Slovenski termin *prazne besede* uporabita Špela Vintar in Darja Fišer na Poletni terminološki šoli med 4. in 6. septembrom 2008 v Ljubljani, v slovenščini se uporablja še izraz *blokirane besede* (Battelle 2010: 24).

2.2.2.1 *BootCat in WebBootCat*

Pobljže si bomo ogledali primer BootCata, orodja, ki omogoča gradnjo korpusa s pomočjo spleta. Ustvarjen je bil na Univerzi v Bologni (*Scuola Superiore di Lingue Moderne per Interpreti e Traduttori*, avtorja sta Baroni in Bernardini) kot serija Perlovih⁴² programov, ki si ga lahko uporabniki brezplačno naložijo na svoj računalnik na spletnem naslovu: <<http://bootcat.sslmit.unibo.it/>>. Kasneje so orodje izpopolnili in je na voljo kot spletna storitev WebBootCat v sklopu spletnega mesta Sketch Engine <<http://www.sketchengine.co.uk/>>. WebBootCat na podlagi izbranih besed išče besedila, ki te besede vsebujejo, in iz besedil ustvari specializirani korpus ter sezname gesel v nekaj minutah (Gatto 2009: 101, 103). Orodje je predvsem primerno za terminološke raziskave.

2.2.2.2 *WaC in TenTen*

Za razliko od WebCorpa, ki je neposredno povezan z iskanjem na spletu, in WebBootCata, ki korpus iz spletnih strani naredi, pa so korpusi WaC (angl. *Web as Corpus*) narejeni iz spletnih strani. To so dejansko korpusi, ki se od svoje prvotne oblike ne razlikujejo po ničemer, razen po tem, da jih sestavljajo spletna besedila, navadno pridobljena s pomočjo t. i. *pajkov* (angl. *Crawling*). Gre za programe, ki avtomatizirano iščejo in dodajo spletne strani v zbirko. Ideja teh korpusov je oblikovanje novega objekta, neke vrste mini spleta (ali mega korpusa), prilagojenega za jezikovne raziskave. Podobno kot splet so ti korpusi precej obsežni, (relativno) aktualni, vsebujejo besedila pogosto obiskanih spletnih strani, zagotavljajo hiter, na spletu temelječ vmesnik za dostop do podatkov. Kot korpus so tudi oblikoslovno označeni, dopuščajo zahtevnejše poizvedbe in so (relativno) stabilni (Bernardini et al. 2006: 13–14). Ta način uporabe spletnih besedil za korpusno analizo je vsekakor med bolj zapletenimi, saj zahteva precej računalniškega znanja in obvladovanja pripomočkov (Gatto 2009: 131). Ko pajki opravijo svoje delo (torej s spleta pridobijo za korpus potrebne spletne strani), dobimo ogromno število dokumentov HTML, ki morajo biti doda-

⁴² Perl je programski jezik, ki ga je ustvaril Larry Wall in je pogosto rabljen v jezikoslovnih raziskavah.

tno procesirani in očiščeni, preden jih vključimo v korpus: prva faza je identifikacija in opustitev nerelevantnih dokumentov. Fletcher (2004, v Gatto 2009: 132) na podlagi svojih izkušenj izloča tako premajhne (pod 5 kB) kot tudi prevelike (nad 200 kB) dokumente. Sledi izločanje popolnih dvojnikov in približnih dvojnikov (tj. dokumentov, ki se razlikujejo le v datumu ipd.). Potem se izloča nejezikovni material (kode HTML in podobne jezikoslovno manj zanimive informacije: informacije o avtorskih pravicah, reklame, sezname povezav idr.), zadnja faza čiščenja spletnih besedil pa je izločanje spletnih strani s pornografijo. Na koncu sledi še lematizacija⁴³ in oblikoslovno označevanje korpusa⁴⁴ (Gatto 2009: 132–134). Tak korpus imamo tudi za slovenščino, poimenovan je slWaC. V študiji, kjer sta bila s tematsko primerjavo analizirana slWaC in Gigafido, je bilo pokazano, da bi s temi rezultati lahko pomembno pripomogli k tematski dopolnitvi omenjenega referenčnega korpusa (Logar Berginc, Ljubešić 2013: 96). V letu 2015 je na voljo druga različica omenjenega korpusa, t. i. slWaC2 (Erjavec et al. 2015), ki vsebuje 1,2 milijardi pojavnice in dopolnjuje prvo različico z novimi besedili, ki so pridobljena z boljšimi orodji za zajem s spleta.

Razsežnosti spleta pa nam pokaže tudi naslednja generacija spletnih korpusov, imenovanih TenTen. Gre za poimenovanje po številu besed, ki jih taki korpusi vsebujejo, in sicer 10^{10} oz. 10 milijard besed. V začetku leta 2015 so obstajali korpusi TenTen za 29 jezikov, med njimi pa takega korpusa za slovenščino še ni bilo (<<http://www.sketchengine.co.uk/documentation/wiki/Corpora/TenTen>>, 16. marec 2015).

2.2.3 Značilnosti spletnih korpusov

2.2.3.1 Reprezentativnost in uravnoteženost

Pri obravnavi spletnih korpusov se nam seveda zastavi vprašanje, zakaj bi si nekdo želel uporabljati kaj drugega kot skrbno sestavljene uravnotežene besedilne korpuse in zakaj tvegati z uporabo zbirke, ki je tako anarhična

⁴³ Gre za pripisovanje osnovnih slovarskih oblik besednim oblikam v besedilu.

⁴⁴ Podobno je potekal zajem spletnih besedil tudi za besedilni korpus Gigafida. S pajkanjem so najprej zajeli besedila, odstranili spremna in vnaprej pripravljena besedila, sledil je detektor jezika, na koncu pa so odstranili dvojnike in približne dvojnike. Podrobneje je postopek opisan v Logar Berginc et al. (2012: 45–67).

in kaotična kot svetovni splet (Hundt et al. 2007: 1). Povsem jasno je, da se pri teh pobudah glede količine besedilnega gradiva držijo načela »več je bolje«, se pa zato prav tako kot pri običajnih korpusih že pri temeljih gradnje pojavi vprašanje reprezentativnosti. Če si v ponazoritev ogledamo deset najpogosteje iskanih izrazov leta 2014 na slovenskem spletnem iskalniku Najdi.si, dobimo naslednje rezultate: *vreme, filmi zastoj, sms, horoskop, facebook, zavod za zaposlovanje, novice, google, youtube, slovenske novice* (<<http://pomoc.najdi.si/dogaja-na-najdi-si/top-vsebine-na-najdi-si/>>, 14. april 2015). Kar večina spletnih strani, do katerih bi dostopali s pomočjo iskalnika pri teh iskalnih izrazih, bi najbrž bila za jezikoslovne potrebe in vključitev v korpus manj zanimivih. Problematiko ponazorijo tudi Bernardini et al. (2006: 16) z izmišljenim primerom, češ da bi italijanski splet vseboval 90 % pornografskih vsebin, 9 % Linuxovih⁴⁵ strani z navodili (angl. *Howto*) in 1 % ostalih besedil. Prav tako kot pri običajnih korpusih tudi v primeru spleta za korpus proporcionalno vzorčenje ne bi prišlo v poštev, saj bi bil za jezikoslovne potrebe veliko bolj zanimiv 1 % preostalih besedil. Ciaramita in Baroni predlagata merjenje uravnoteženosti korpusa spletnih besedil, ki bi temeljilo na primerjavi razporeditve besedne pogostnosti izbranega korpusa s korpusi, ki bi bili namenoma neuravnoteženi (Bernardini et al. 2006: 16), vendar se pri tem postavi vprašanje, na kakšen način sestaviti neuravnotežen korpus. Pri korpusih je pomemben kriterij za uravnoteženje tudi kriterij branosti, ki pa je na spletu težko določljiv, saj obiskanosti spletnih strani ne moremo enostavno enačiti z branostjo. Je pa to navadno edini podatek, ki ga imamo, in previdnost pri interpretaciji seveda ni odveč. Poleg tega tudi vse najbolj obiskane spletne strani niso nujno primerne za vključitev v korpus.

Pogosto prihaja do kritik spletnih korpusov, češ da ti niso dovolj prečiščeni, da niso dobro strukturirani in da avtorske pravice niso urejene. Vendar, kot poudarjata Baroni in Ueyama (2006: 32; v Gatto 2009: 130), ta problematika ne zadeva samo spletnih korpusov. Trdita, da bi popolnoma enake probleme imeli korpusi iz nespletnih besedil, ki bi bili pridobljeni v enakem času in s tako malo sredstvi. Gre torej za to, da s pomočjo spleta lahko hitro in poceni pridobimo velike količine besedil za korpusno analizo (Gatto 2009: 130). Leech (2007: 144–145) razmišlja, da čeprav danes ni popolnoma jasno, kaj pomeni uravnoteženost, še ne pomeni, da ni treba k temu cilju stremeti. Reprezentativnost in uravno-

⁴⁵ *Linux* je operacijski sistem s prosto dostopno izvorno kodo.

teženost sta torej pojma, ki ju ni mogoče v celoti doseči, ampak za to se spletača truditi. Zavedati se je treba še, da je za potrebe sestavljanja korpusa na spletu ogromno besedil, ki so premalo zastopana, in drugih, ki so preveč. Leechevo mnenje (ibid.) je, da spleta nikakor ne moremo pojmovati kot reprezentativnega vzorca jezika na splošno. Želja po uravnoveženosti in reprezentativnosti korpusa pa nas je vodila tudi do vprašanja, kolikšen delež govornih besedil naj bi vseboval korpus. Govorjenega jezika je tudi na spletu precej, saj so se z razvojem tehnologije možnosti prenosa glasovnih in videoinformacij bistveno izboljšale. Vendar pa problematika govornega korpusa na spletu ostaja, saj takšna besedila večinoma še vedno pridobivamo na enak način, ki je precej zamuden. Delna rešitev so transkribirana besedila na spletu, ki nastajajo z drugim namenom in so lahko uporabna tudi za sestavljanje besedilnih korpusov.

Transkribirana besedila v korpusu

Hoffmann (2007: 69–85) predstavi uporabo transkribiranih oddaj CNN-a. Na spletni strani <<http://transcripts.cnn.com/transcripts>> so dosegljive transkripcije oddaj CNN-a od januarja 2000 naprej. V prvi fazi je bilo treba z interneta pridobiti vsa besedila. Avtor se je tega lotil avtomatično, in sicer s pomočjo Perla in LWP-ja (angl. *Library for World Wide Web in Perl*), kjer je na voljo vrsta modulov, s pomočjo katerih lahko avtomatično pridobimo spletne strani. Prvi skript,⁴⁶ ki ga je uporabil, je generiral spletne naslove za vse datume od januarja 2000 do avgusta 2004, z drugim skriptom pa je avtomatično pridobil vsa ta besedila in jih shranil na lokalnem disku. Na spletnih straneh so poleg osnovnega besedila tudi drugi elementi – reklame ipd., ki jih je treba izločiti. Sledila je identifikacija govorcev – oznake za iste so bile na različnih straneh različne (npr. *George W. Bush*, *George Bush*, *George Walker Bush* itd.), kar je bilo treba poenotiti. Tudi za iskanje po podatkih je avtor uporabil Perl, saj z nekoliko znanja o regularnih izrazih in programiranju omogoča jezikoslovcu fleksibilnost in kontrolo pri iskanju. Korpus CNN-a vsebuje 102.579 transkribiranih oddaj, 172.639.697 pojavnic, 99.513 različnih oznak govorcev, od tega 2.004 različnih CNN-ovih govorcev, ki prispevajo več kot polovico besed (56,3 %), in 104 različne programe.

⁴⁶ Skript je krajši program ali del programske kode.

V slovenskem prostoru se je vključevanje transkribiranih besedil v korpuse začelo že razmeroma zgodaj. Transkribirane parlamentarne seje so bile vključene že v besedilni korpus Fida, korpus Nova beseda jih je vključil leta 2004, leta 2010 pa so bila v Novo besedo vključena še transkribirana besedila domačih televizijskih oddaj RTV Slovenija med 8. oktobrom 2004 in 31. avgustom 2008,⁴⁷ ki so zbrana na spletnem mestu Odprti kop <<http://www.rtv Slovenija.si/odprtikop/>>. Besedila so bila zbrana polavtomatično, s pomočjo programa Eva in korpus se je tako povečal za 5 milijonov besed. Trenutno največji korpus za slovenščino Gigafida poleg drugega vključuje skoraj vsa besedila predhodnega korpusa Fidaplus, kjer so tudi bila vključena transkribirana besedila parlamentarnih sej. Podatkov o drugih vrstah transkribiranih besedil v Gigafidi ni.

2.2.3.2 Aktualnost

Pobuda spleta za korpus je nastala predvsem z namenom aktualnosti ter lažje nadgradnje in nedvomno teži k definiciji spremljevalnega korpusa. Kot omenjajo Hundt et al. (2007: 1–2), je splet povsem primeren za nekatera področja raziskovanja, npr. leksikalne novosti v jeziku ali novosti z vidika besedotvorja. Zavedati se moramo tudi, da za nekatere jezike ni na voljo skrbno sestavljenih korpusov in v takih primerih je splet še kako koristen pripomoček. Če se odločimo za raziskovanje novih tipov elektronsko posredovane komunikacije (npr. klepetalnic, blogov, domačih spletnih strani ipd.), je to (z izjemo korpusa načrtno izbranih takih besedil) tudi edini vir, ki ga lahko uporabimo. Splet je zbirka besedil, ki se iz trenutka v trenutek posodablja – to pa pri običajnih besedilnih korpusih ni mogoče.

2.2.3.3 Zvrstnost

Poskuse spleta kot korpusa in druge spletne korpuse bi na nek način lahko obravnavali kot specializirane korpuse, saj dejansko vključujejo

⁴⁷ Vključitev besedil s spletnega mesta Odprti kop je bila mogoča samo do 31. avgusta 2008, ker so vse nadaljnje oddaje transkribirane z velikimi tiskanimi črkami, kar je za besedilni korpus neprimerno, naknadno spreminjanje pa bi vzelo preveč časa.

samo elektronska besedila. Po drugi strani pa vemo, da so besedila na spletu zelo raznovrstna; nekatera prvotno obstajajo v drugačni obliki in so (1) kasneje objavljena na spletu (npr. predstavitev regije, ki je na spletnih straneh objavljena na podlagi turističnega prospekta), spet druga (2) obstajajo samo na spletu (npr. osebna predstavitev študenta), tu pa je še tretja vrsta besedil, ki (3) nastane na spletu in se kasneje objavi v drugačni obliki (npr. priznan kolumnist piše blog in ga potem objavi v knjižni obliki), iz česar lahko zaključimo, da obravnava tovrstnih korpusov kot specializiranih elektronskih korpusov ni najbolj smiselna.

Za različne jezikoslovne namene potrebujemo različne zbirke besedil. Za nekatere raziskave je bolje uporabiti ustaljene besedilne korpuse, za druge namene pa velja uporabiti tudi splet (Lüdeling et al. 2007: 8). Mair (2007: 236) predlaga, naj se korpuse iz spletnih besedil uporablja kot dopolnitev iskanju po običajnih korpusih, Leech (2007: 145) pa meni, da je splet »uporaben in lahko celo postane neizogiben za leksikografijo in za leksikalno-gramatične raziskave«. Zavedati se je treba tudi problemov, ki jih splet prinaša v jezikoslovne raziskave, predvsem zaradi dejstva, da ne vemo, kaj vse vsebuje ta zbirka besedil. Celotno področje spleta za korpus oz. spleta kot korpusa ponuja še veliko izzivov za prihodnost, od podrobnejših analiz klasifikacij spletnih strani in mest, poskusov meril za uravnoteženost spleta kot korpusa, do avtorskih pravic in še mnogo drugega. Pri vsem tem pa je pomembna tako ustrezna tehnološka podpora kot tudi znanje jezikoslovca. O zvrstnosti, tipih besedil in tipih elektronsko posredovane komunikacije bomo podrobneje govorili v poglavju 3.1.

2.3 SPLETNI ISKALNIKI

Svetovni splet nam poleg mnogoterih informacij ponuja tudi ogromno jezikovnega gradiva, ki ga je mogoče pridobiti prek spletnih iskalnikov na podoben način kot v besedilnih korpusih oz., kot opozarja Gatto (2009: 5), je splet pravzaprav največja besedilna zbirka na spletu. Gre za velike količine večinoma prosto dostopnega gradiva, ki pa ni strukturirano na način, kot bi si ga želeli jezikoslovci, in je zato pri nekaterih jezikoslovnih analizah manj uporabno. S stališča jezikoslovnih raziskav s pomočjo spletnih iskalnikov se je dobro zavedati raznovrstnosti infor-

macij, ki jih uporabniki na spletnem iskalniku iščejo. Če npr. v iskalnik vpišemo besedo *členek*, je vprašanje, kaj pravzaprav iščemo, zelo na mestu. So to informacije o besedni vrsti ali npr. iščemo informacije o bolečih členkih na rokah? Crystal (2011: 94) meni, da veliko težav pri spletnem iskanju nastaja zaradi večpomenskosti besed. Seveda smo uporabniki učljivi, prilagodljivi in za iskanje uporabimo različne tehnike, ki nam pomagajo, da prej pridemo do zelenih rezultatov. Poleg tega, da je splet zelo obsežna zbirka, se tudi stalno spreminja, vendar kljub temu ni razloga, da bi to neprestano spreminjanje vsebine pojmovali kot spreminjanje narave in kompozicije spleta v celoti (Gatto: 2009: 38).

Spletni iskalnik deluje na podlagi t. i. *dvofaznega algoritma*: ko vpišemo iskani izraz, najprej pajki poiščejo vse spletne strani, ki ta izraz vsebujejo, v drugi fazi pa program te zadetke razvrsti (Oblak in Petrič 2005: 45). Razvrstitev spletnih iskalnikov ni naključna in je odvisna od različnih dejavnikov (Gatto 2009: 51; Lana 2004: 42, 65–66):

- (1) *priljubljenost strani* (merjena s številom drugih strani, ki se povezujejo na to stran);
- (2) *pojavnost iskane besede ali besedne zveze na strani* (kolikokrat se pojavlja, kje se pojavlja: če je beseda v naslovu, podnaslovu, v oznakah (angl. *Tags*) in v hiperpovezavah, bo imela stran višjo razvrstitev);
- (3) *geografski izvor poizvedovanja* (višje bodo razvrščene strani, ki so geografsko gledano bližje uporabniku);
- (4) *komercialni vidik* (sponzorirane spletne strani so vedno na vrhu oz. na drugače izpostavljenem mestu iskalnika);
- (5) *omejen čas iskanja* (par stotink ali tisočink sekunde za obdelavo; ko iskalniki dosežejo omejeni čas, se poizvedba zaključi in rezultati so poslani uporabniku).

Gre zgolj za nekatere izmed dejavnikov, ki vplivajo na razvrstitev, saj so ti algoritmi bolj kot ne skrivnost. Popolno razkritje algoritmov pri enem iskalniku bi namreč lahko povzročilo vzpon drugega. Pri Googlu je ena pomembnejših tehnologij za razvrščanje zadetkov PageRank,⁴⁸ ki ne prešteva neposrednih povezav, ampak povezavo s strani A na stran B interpretira kot glas strani A za stran B. Nato oceni pomembnost strani glede na število prejetih glasov. Pred nastankom Googla so iskalniki delovali s pomočjo preprostih algoritmov, ki so temeljili na ključnih

⁴⁸ Poimenovana je po ustanovitelju Googla in izumitelju algoritmov Larryju Pageu.

besedah – to pa je bilo precej enostavno zlorabiti. Še posebej pornografska industrija je začela izkoriščati to pomanjkljivost iskalnikov. Pogoste iskane besede so skrili po vsej svoji strani, npr. v drobnem tisku na beli podlagi. Leta 1998 so bili rezultati iskanja za poizvedbo *avtomobil* na takrat priljubljenem spletnem iskalniku Lycos večinoma pornografske spletne strani (Battelle 2010: 106).

Opozoriti je treba še na t. i. *nevidni splet* (angl. *Deep Web, Invisible Web*), ki ga iskalniki ne dosežejo in ki naj bi bil kar 40-krat večji od vidnega (Lana 2004: 42, 63). Zaradi omejenega časa iskanja in zaradi vse večjega števila podatkov na spletu, je tudi vse več strani, ki jih spletni iskalniki ne prikažejo. Starejše, neažurirane strani izpadejo, vse pomembnejša za razvrstitev v spletnih iskalnikih je tudi prilagoditev spletnih strani za mobilne naprave. V spletnem iskalniku Google npr. leta 2015 za identično iskanje najdemo manj pojavitev kot leta 2011, kar bo in je že bilo pokazano tudi na nekaterih primerih v pričujoči monografiji, zato se je pri analizi spletnih besedil nujno zavedati relativnosti frekvenčnih podatkov na spletnih iskalnikih.

Omenili smo že, da je razvrščanje zadetkov v spletnih iskalnikih pogosto sponzorirano. Pojavili so se ponudniki t. i. *optimizacije spletnih strani*, ki naročniku pomagajo, da se uvrsti čim višje pri razvrščanju zadetkov v spletnih iskalnikih. Znano pa je, da uporabniki pogosto po liniji najmanjšega odpora pogledajo le prvih nekaj zadetkov v iskalniku. Pri spletnem korpusu projekta CUCWeb npr. opozarjajo na tovrstni šum, ki ga je mogoče opaziti v spletnih iskalnikih, saj so nekateri uporabniki spleta razvili posebne programe, ki pretentajo iskalnike, da so nekatere spletne strani višje razvrščene pri rezultatih iskanja, kot si dejansko zaslužijo. Predvideva se, da 8 % vsega, kar najdejo spletni iskalniki, spada med tovrstni šum. Uporabniki naredijo osnovno spletno stran in zraven še veliko drugih strani, s katerih naredijo povezavo na osnovno stran, in si na ta način povišajo razvrstitev na iskalniku (Fetterly et al. 2004; v Boleda et al. 2006: 20). Meja med tovrstnim legalnim in nelegalnim početjem je pogosto nejasna. V okviru optimizacije spletnih strani sta se uveljavili poimenovanji *črni klobuki* in *beli klobuki* (angl. *Black Hats* in *White Hats*).⁴⁹ V sklop nedovoljenih postopkov op-

⁴⁹ Gre za izraza, ki izhajata iz žargona Divjega zahoda oz. kavbojskih filmov, kjer so bele klobuke nosili dobri, črne pa slabi kavboji (Battelle 2010: 166, <<http://www.seo-blog.com/hats.php>>, 22. november 2010).

timizacije npr. štejemo, (1) ko je v kodo HTML dodano besedilo, ki ga zaznajo iskalniki, na zaslonu pa ni vidno; (2) ko obstajata različni strani za iskalnike in za uporabnike in (3) ko se za optimizacijo spletnih strani uporablja program, ki sam proizvaja vsebino, zanimivo za iskalnike (<<http://www.seo-blog.com/hats.php>>, 22. november 2010).

2.3.1 Ali je splet korpus?

Vroč tema v krogih, ki se ukvarjajo z jezikovnimi tehnologijami, je, ali je splet kot tak lahko pojmovan kot korpus. Atkins in Rundell (2008: 78) menita, »da je za slovaropisje bolje na splet gledati kot na vir besedil, iz katerih je lahko sestavljen besedilni korpus«, torej dajeta prednost pojmovanju spleta za korpus. Vsekakor so pod vprašaj postavljeni nekateri temeljni standardi korpusnega jezikoslovja, kot npr. avtentičnost besedil, reprezentativnost, velikost in vsebina. Vsakdanje izkušnje dejansko kažejo, da *avtentičnost* na spletu pomeni zatipkane besede, slovnične napake ipd., torej kar je nezanesljivo z jezikoslovnega vidika (Gatto 2009: 11–13). Sinclair (2004) meni, da splet nikakor ne more biti korpus, ker so njegove dimenzije neznane, ker se neprestano spreminja in ker ni bil izdelan z jezikoslovnega zornega kota. Po drugi strani pa Kilgarrieff in Grefenstette (2003: 333–334) menita, da pri obravnavi korpusov pogosto prihaja do mešanja vprašanj *Kaj je korpus?* in *Kaj je dober korpus (za določeno vrsto jezikoslovne študije)?*. Korpus definirata preprosto kot »zbirko besedil« oz. »zbirko besedil, ko jih obravnavamo kot predmet jezikovne ali literarne študije«. Odgovor na vprašanje *Ali je splet korpus?* je po njunem mnenju – da (ibid.), vendar Kilgarrieff (2006) kasneje v članku z naslovom *Googleology is bad science* ali »guglologija« je slaba znanost, opozarja na probleme pri rabi spletnega iskalnika za jezikoslovne raziskave.

Leech (2007; v Gatto 2009: 16) meni, »da ima splet kot korpus vpliv na to, da vprašanje reprezentativnosti korpusa postaja odveč«. Kakršnakoli že je njegova natančna velikost, je jasno, da splet predstavlja jezikoslovcu zbirko besedil, ki je nedvomno večja kot katerikoli drugi obstoječi korpus in vsekakor večja, kot jo potrebujejo, kar popolnoma spremeni pomen velikosti kot osnovnega korpusnega problema (Gatto 2009: 20). Splet je tudi zelo kaotično okolje, v katerem vsebine visoke vre-

dnosti (akademski članki, leposlovna besedila, vladni dokumenti) sobivajo z besedili slabše kakovosti (Day 2003: 6; v Gatto 2009: 29). Zagotovo lahko trdimo, da so spletni iskalniki manj uporabni za jezike, ki imajo večstomilijonske oz. celo milijardne besedilne korpuse. Za manjše jezike pa so lahko spletni iskalniki, če si jih jezikoslovci vsaj delno prilagodijo za jezikoslovno rabo (v smislu uporabe razširjenih možnosti iskanja) in kritično analizirajo rezultate, pomemben pripomoček. Kot poudarja Agnus B. Grieve Smith,⁵⁰ pa je treba upoštevati predvsem to, ali nas zanima le, ali določena beseda obstaja ter ali je že bila kdaj uporabljena – potem s pomočjo spletnega iskalnika izvedemo iskanje. Če pa nas zanima distribucija določenih jezikovnih značilnosti po vzorcu, pa še vedno potrebujemo skrbno sestavljene besedilne korpuse.

2.3.2 Jezikovno in jezikoslovno iskanje s spletnimi iskalniki

Edini del spletnega iskanja, na katerega lahko vplivamo, je poizvedba, zato je naloga jezikoslovca naučiti se, kako izzvati anarhijo spleta (Gatto 2009: 52). Spletni iskalniki omogočajo različne vrste iskanja, ki lahko na različne načine olajšajo in obogatijo jezikoslovne raziskave, pri analizi in interpretaciji pa se je seveda treba zavedati, s kakšno vrsto besedilne zbirke imamo opravka. Omejimo se le na dva (v Sloveniji najbolj uporabljana) iskalnika – Google in Najdi.si. Iskalnik Google omogoča iskanje po slikah, videoposnetkih, knjigah, lahko se omejimo samo na zadetke iz določene države ipd. Slovenski spletni iskalnik Najdi.si (gl. sliko 10) pa omogoča iskanje glede na vrsto spletnih strani in glede na tip dokumenta. Google omogoča tudi iskanje po določenem časovnem obdobju – uporabnik lahko sam določi začetek in konec časovnega obdobja nastanka besedil, po katerih potem iskalnik išče. Oba omenjena iskalnika omogočata tudi iskanje z zvezdico (ta nadomešča poljubno število znakov), pri čemer Google dopušča le iskanje z zvezdico kot nadomestnim znakom za celo besedo (npr. »*kdor ne **, *ni Slovenec*«), Najdi.si pa omogoča tudi iskanje z zvezdico kot nadomestnim znakom za del besede (npr. *križa**). Podrobneje si bomo vlogo zvezdice ogledali v poglavju o ločilih (gl. 3.2.5.1).

⁵⁰ Na dopisnem seznamu Corpora List 4. februarja 2011.

Google tulipan

Splet Slike Zemljevidi Videoposnetki Knjige Več Orodja za iskanje

Katera koli država Kadar koli Vsi rezultati Zato/min

najdi.si

Novice

VRSTA STRANI

► Vse vrste strani

spletna trgovina

forumi

blogi

novice

podjetja

uradni dokumenti

skupnosti

telefonski imenik

mali oglasi

TIP DOKUMENTA

► Vsi tipi dokumentov

pdf

word

excel

powerpoint

zip

Slika 10: Iskalnika Najdi.si in Google

Za primer vzemimo iskanje, kjer izberemo časovno obdobje po meri: v času svetovnega prvenstva v nogometu v Južni Afriki poleti 2010 se je tudi v Sloveniji veliko pisalo o navijaškem glasbilu, t. i. *vuvuzeli*.⁵¹ Če v spletnem iskalniku Google primerjamo število pojavitev besede v času svetovnega prvenstva, torej med 11. junijem in 11. julijem 2010, in v istem obdobju leto poprej (med 11. junijem in 11. julijem 2009), je naša domneva o vsesplošni rabi tega izraza v času svetovnega prvenstva potrjena. V letu 2010 je bila *vuvuzela* na slovenskih spletnih straneh zabeležena 21.300-krat, za isto obdobje leta 2009 pa na spletnem iskalniku najdemo 301 pojavitve. Poizvedba je bila izvedena 21. oktobra 2010.⁵²

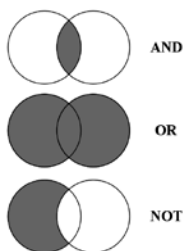
Naj na tem mestu še enkrat opozorimo na potrebno pazljivost pri interpretaciji informacije o številu pojavitev iskanega izraza. Številka nam sicer da neko okvirno predstavo o rabi, vendar pa frekvenca nikakor ni primerljiva s frekvenco v besedilnih korpusih, kjer se vsebine redko ponavljajo. Poleg tega na število pojavitev vpliva tudi algoritem iskanja in kot smo videli, se lahko po spremembi algoritma skupno število tudi zmanjša. Ocena o

⁵¹ Avgusta 2010 se je beseda *vuvuzela* prvič pojavila v oxfordskem slovarju (angl. *Oxford Dictionary of English*), v slovenščini je bila prvič vključena v Slovar novejšega besedja (dalje SNB), ki je izšel leta 2012, čez dve leti pa je bila dodana tudi v Slovar slovenskega knjižnega jezika 2 (dalje SSKJ²).

⁵² V začetku leta 2015 so rezultati precej drugačni: v obdobju med 11. junijem in 11. julijem 2010 Google najde 45 pojavitev, za isto obdobje leto prej pa le 3 pojavitve *vuvuzele*. Kot smo že omenjali, je prišlo v vmesnem obdobju do sprememb algoritmov iskalnika Google.

ponovljenih informacijah na spletu je med 20 in 40 % vseh spletnih vsebin (Baeza-Yates et al. 2005; v Boleda et al. 2006: 20).

Za iskanje besednih zvez uporabimo narekovaje (npr. »*družabna omrežja*«), če iščemo določen prevod, lahko termin v tujem jeziku zapišemo v iskalnik, iščemo pa po spletnih straneh jezika, v katerem želimo prevod. Pogosto na tak način pridemo do želene informacije (Gatto 2009: 66–71). Pri iskanju pa si lahko pomagamo tudi s t. i. *Boolovimi operatorji* (ang. *Boolean Operators*), ki jih je razvil angleški matematik George Boole in ki so postali temelj iskanja v računalniških bazah podatkov. Gre za operatorje *AND*, *OR* in *NOT*, ki jih lahko uporabimo za zahtevnejša iskanja (gl. sliko 11) (<<http://www.zrc-sazu.si/oko/Izrazje.htm>>, 23. marec 2015). Operator *AND* je pri iskalnikih navadno prevzet, za operator *NOT* pa vpišemo znak minus <-> pred besedo, ki jo v iskalnih rezultatih želimo izključiti. Če iščemo en ali drugi izraz, pa je verjetno vsaj v spletnih iskalnikih bolj smiselno izvesti dve poizvedbi.

Slika 11: Boolovi operatorji

Google za primerjavo frekvenc dveh besed ponuja storitev Google Fight <<http://www.googlefight.com/>>, ki pa je bolj popestritev kot resen pripomoček pri jezikoslovnem raziskovanju.

Pri iskanju moramo biti pozorni na posebnosti. Če želimo izvedeti, kako se piše določena beseda – skupaj, narazen ali z vezajem, nam pogosto spletni iskalnik ni v posebno pomoč. Pri iskanju *pešhonda* npr. dobimo zadetke *pešhonda*, *peš honda* in *peš-honda*.⁵³ Praktično nemogoče

⁵³ Tiste, ki so pisani skupaj, sicer lahko najdemo s pomočjo prej omenjenega Boolovega operatorja. V iskalnik vpišemo poizvedbo "pešhonda –peš –honda", kar pomeni, da bo iskalnik izločil vse zadetke, ki vsebujejo *peš* in *honda*, torej bo poiskal samo tiste, zapisane skupaj.

je tudi iskanje ločil v spletnih iskalnikih (pa tudi prek korpusnih vmesnikov). Še v začetku 2011 so bile pri Googlu težave pri iskanju besed s šumevci oziroma brez njih v slovenščini (npr. pri iskanju besednih oblik *mizi* in *miži*). V začetku leta 2015 pa iskalnik v omenjenem primeru že razmeroma dobro ločuje med zadetki, ki so zapisani s šumevcem oziroma brez njega.

Fletcher (2007: 32–33) v svojem članku *Concordancing the Web: Promise and Problems, Tools and Techniques* spomni na iskalnik Alta-Vista, ki se je kasneje združil z Yahoojem in zato izgubil prenekatero prednosti, ki jih je prej nudil jezikoslovcem: razlikovanje pri iskanju male in velike začetnice, omogočal je iskanje posebnih znakov, vseboval je tudi določeno jezikoslovno znanje, kot je npr. enačenje nemškega *ß* in *ss*. Kasneje se je iskanje združilo z oglaševanjem, kar je nedvomno vplivalo tudi na mnoge odločitve o možnostih iskanja. Tudi v začetkih danes največjega spletnega iskalnika Google sta bila ustanovitelja podjetja, Page in Brin, zelo skeptična glede mešanja oglaševanja in iskanja⁵⁴ (Battelle 2010: 94). Želja po zmanjševanju vpliva oglaševanja v spletnih iskalnikih pa očitno še ni čisto pozabljena. Francoska nacionalna knjižnica (BnF) se je namreč poskusno dogovorila z Microsoftom, da je iskalnik Bing dajal prednost podatkom njihove knjižnice, kar naj bi zagotavljalo večjo kakovost prvih zadetkov (Tomažič 2010: 12).

2.3.3 Spletni iskalniki in jezikoslovne poizvedbe

Čprav pogosto slišimo kritike jezikoslovcev, ki se nanašajo na spletna besedila in na njihovo rabo pri analizi gradiva, pa splet, besedila na spletu in spletni iskalniki postajajo dopolnilni element tudi na podro-

⁵⁴ V akademskem prispevku, v katerem predstavitva Google, zapišeta: »V najinem prototipu iskalnika je za [iskalni pojem] mobilni telefon eden najpomembnejših rezultatov 'Vpliv uporabe mobilnega telefona na pozornost voznika', študija, ki zelo podrobno opisuje odvrnitev pozornosti in tveganje, ki sta povezana s telefoniranjem med vožnjo. /.../ Jasno je, da bi imel iskalnik, ki bi prejemal denar za to, da prikazuje oglase za mobilne telefone, velike težave pri zagovarjanju strani, ki jo je prikazal najin sistem, pred oglaševalci, ki plačujejo za oglase. Zaradi takih razlogov in preteklih izkušenj z drugimi mediji [Bagdikian, 83] pričakujeva, da bodo iskalniki, ki se financirajo z oglaševanjem, kot taki pristranski in bodo svoje oglaševalce postavljali pred potrebe potrošnikov« (Battelle 2010: 94–95).

čju jezikoslovja. Arhar (2009: 21) v evalvaciji korpusa FidaPLUS navaja, da kar 111 vprašanih (od 125-ih, ki so vprašalniki izpolnili do konca) za raziskovanje jezika uporablja spletne iskalnike. Posebej zanimivo pa je spletno gradivo za raziskave novejšega besedja. Tako Gložančev v *Analitični osvetlitvi novejše slovenske leksike* (Gložančev et al. 2009: 17) pojasni, da je bil pri pripravi zbirke novejše slovenske leksike sicer primarni in temeljni spletni vir besedilni korpus Nova beseda, vendar pa se je v različnih primerih upoštevalo tudi spletni iskalnik Najdi.si, izjemoma še Google. Kot dopolnilo besedilnemu korpusu so uporabljali internet (in klasične gradivske vire) tudi pri izdelavi slovarja za slovaščino, kot navaja Klára Buzássyova z Jezikoslovnega inštituta Ludovíta Štúra Slovaške akademije znanosti (*Jazykovedný ústav Ludovíta Štúra Slovenskej akadémie vied*) v Bratislavi (Gorjanc 2008: 50).

Raziskava banke Piper Jaffray je pokazala, da se 20 % poizvedb nanaša na informacije o zabavi, 15 % jih je komercialne narave, 65 % pa jih predstavlja iskanje raznoraznih informacij (Battelle 2010: 29), kamor se prav gotovo uvrščajo tudi jezikovne poizvedbe. Ker smo želeli preveriti, v kolikšni meri se za jezikovne poizvedbe dejansko uporabljajo spletni iskalniki ter katerih slovarjev se uporabniki poslužujejo, smo leta 2010 izvedli anketo o rabi spleta in slovarjev med 100 naključnimi uporabniki spleta. Sodelovalo je 45 moških in 55 žensk, največ (54 %) jih je bilo v starosti med 21 in 30 let.

Anketirance smo povprašali o tem, kje poiščejo informacijo: (1) če ne poznajo pomena določene slovenske besede, (2) če niso prepričani, kako se določena slovenska beseda zapiše, (3) če želijo izvedeti, kako se določena slovenska beseda sklanja ali sprega in (4) če jih zanima raba določene besede v sobesedilu. Pokazalo se je, da uporabniki v vseh štirih naštetih primerih najpogosteje posegajo po spletnih iskalnikih. V primeru (1) 33 %, v primeru (2) 37,8 %, v primeru (3) 26,8 % in v primeru (4) kar 44 % vprašanih za poizvedbo uporabi spletni iskalnik, najpogosteje Google (83,8 %). Poudariti je treba, da anketirani v večini niso bili jezikoslovci, ampak je bila anketa razposlana med uporabnike spleta različnih izobrazbenih profilov. Podrobneje so rezultati raziskave v preglednicah predstavljeni v prilogah.

2.4 RABA SPLETA V SLOVAROPISJU

2.4.1 Elektronski slovarji nekoč in danes

Razmah uporabe računalnikov v družboslovje in humanistiko je vse-kakor pomenil pomemben mejnik tudi v slovaropisju. Izum računalnika leksikograf teoretik Béjoint (2010: 348) primerja z izumom pisave: pomnožijo se možnosti shranjevanja in obdelave informacij, s čimer nam ta pridobitev olajša napor pomnjenja. Svensén (1993: 250) prikaže pomembne novosti, ki jih je v slovaropisje prinesel računalnik. Slovaropisno delo se je pospešilo – tako dostop do vsebin kot tudi obdelava podatkov, delo računalnika je konsistentno in natančno opravi kompleksne operacije na kompleksnem gradivu. Računalnik je vzdržljiv in se pri monotonem ponavljajočem se delu ne utruje oz. naveliča, ogromne količine podatkov lahko shrani na fizično majhnem prostoru. Poleg vsega naštetega pa se tehnologije hitro razvijajo, kar omogoča računalniku, da je vedno hitrejši, da za shranjevanje podatkov potrebuje vedno manj prostora in da je cenovno vedno bolj ugoden glede na to, kar zmore. Vse to je omogočilo, da lahko slovaropisci z besedili počnejo, česar prej niso mogli. Napredek se pozna tudi pri slovarjih samih: poleg novih aplikacij, ki jih omogoča, so tu še nove vrste slovarjev, novi načini predstavitve in razširjanje slovaropisnih vsebin. Avtor (ibid.) še poudarja, da lahko iz obsežnega slovarja brez težav ustvarimo nove slovarje – npr. najrazličnejše terminološke slovarje, slovar slenga (s pomočjo kvalifikatorjev), slovar rim (s pomočjo razvrščanja izgovora besed po koncih), za dvojezične slovarje je na voljo besedišče enega jezika ipd. (Svensén 1993: 265–266). Prvi slovar v elektronski obliki je bil *Longman Dictionary of Contemporary English*, ki je izšel leta 1978 (Béjoint 2010: 349). Ti prvi elektronski slovarji so vsebovali le izvirno tiskano besedilo in bili opremljeni z iskalnikom, kar je omogočalo hitrejšo iskanje kot po tiskanem slovarju. Drugih prednosti, ki jih danes omogočajo elektronski in spletni slovarji, v tej prvi dobi elektronski slovarji niso imeli.

Danes elektronske verzije slovarjev omogočajo različne načine iskanja, navadno vsebujejo tudi več podatkov kot tiskane različice, saj prostorsko niso omejeni. V prihodnosti je pričakovati predvsem mo-

žnost personalizirane rabe slovarjev, torej nekakšne zbirke leksikalnih virov, ki si jih uporabnik sam prilagodi glede na svoje potrebe (Atkins in Rundell 2008: 239, 243–244). Primer dinamičnega slovarja angleščine za študente predstavi Kosem (2011: 38–48.)

Poznamo različne tipe slovarjev. Navajamo delitev glede na medij (Atkins in Rundell 2008: 24) in ločevanje treh vrst elektronskih slovarjev (Béjoint 2010: 371):

- (1) tiskani slovarji,
- (2) elektronski slovarji;
 - (a) slovarji na CD-ROM-u,
 - (b) spletni slovarji,
 - (c) žepni elektronski slovarji oz. slovarji na mobilnih napravah.

Konec avgusta 2010 je v medijih odmevala novica, da pri oxfordskem slovarju (angl. *Oxford English Dictionary*) resno razmišljajo o smiselnosti tiskane različice, češ da je število uporabnikov spletne različice tako visoko, da je natis slovarja v knjižni obliki vprašljiv. Vsekakor se zdi raba elektronskih slovarjev v primerjavi s tiskanimi precej bolj preprosta, vendar imajo verjetno tudi tiskani slovarji še nekatere prednosti. Če želimo v slovarju preveriti samo eno besedo ali besedno zvezo in računalnika nimamo vklopljenega, podobne elektronske naprave, s katero bi izvedli poizvedbo pa nimamo (pri roki), je lahko iskanje po knjižnem slovarju hitrejše kot po slovarju v elektronski obliki (Béjoint 2010: 375). Poleg tega se zdi, da so slovarji v tiskani obliki (vsaj za zdaj še) bolj priročni za uporabo v šolah. Vsekakor je treba upoštevati tudi vidik, da so (pogosto starejše) osebe, ki so manj večje upravljanja z elektronskimi napravami, verjetno bolj vezane na tiskane različice slovarjev.

2.4.2 Slovar in korpus

Prvi slovar, ki je nastal iz besedilnega korpusa, je izšel leta 1987. To je bila prva izdaja *Collinsovega* slovarja *COBUILD English Dictionary* (Béjoint 2010: 349). Danes so redki slovarji, ki ne bi nastali s pomočjo besedilnega korpusa, in na to temo je bilo objavljenih že veliko prispevkov. Pravzaprav težko najdemo študijo o slovaropisju, ki ne bi vključ-

vala tudi poglavja o korpusnem jezikoslovju, zato se zdi povezava med slovarjem in korpusi tako rekoč samoumevna.

Navkljub navidezni samoumevnosti rabe korpusa pri sestavi slovarja je treba opozoriti tudi na nekatere pomanjkljivosti, s katerimi se slovaropisci srečujejo pri svojem delu. Korpus namreč ponuja kar preveč podatkov za že znana dejstva, premalo pa jih najdemo za redke pojave oz. za pojave, ki niso značilni za zapisani jezik, ki navadno prevladuje v sestavi besedilnih korpusov. Podobno kot slovarji tudi korpusi zelo hitro zastarijo in jih je treba stalno dopolnjevati oz. za vsak nov projekt sestaviti novega. Nekateri opozarjajo še na varljiv občutek, ki ga ustvarjajo korpusi, češ da se slovar zaradi vedno zmogljivejše tehnološke podpore lahko ustvari brez dela slovaropisca (Béjoint 2010: 369). Mogoče se prav zaradi teh pomanjkljivosti tudi pri slovaropisju vedno bolj uveljavljajo splet in spletna besedila.

2.4.3 Splet in slovar

Splet s svojimi značilnostmi slovarjem odpira nove možnosti, hkrati pa jih v določeni meri spreminja. Povezav med spletom in slovarjem smo se deloma dotaknili že v poglavju o značilnostih spleta (gl. poglavje 1.3) in tudi v pričujočem poglavju bomo to razmerje obravnavali na podlagi šestih značilnosti spleta, ki smo jih obravnavali v uvodnem poglavju. Nekatere so bolj izpostavljene, druge na slovarje in slovaropisje nimajo večjega vpliva.

Za slovarje je značilna drugačna oblika branja kot za večino ostalih besedil, saj branje slovarjev nikoli ni bilo linearno, kar elektronska oblika še posebej olajša, lahko pa tudi občutno skrajša čas iskanja. Hiperpovezave so pomemben segment tako splošno elektronskih, kot tudi specifično spletnih slovarjev. Pomembnost konteksta v slovarjih se je kazala že pred vsesplošnim razmahom interneta, in sicer z vse večjim vključevanjem konkretnih primerov v slovarje. Zaradi elektronske oblike je bil odpravljen dolgo časa pereč problem primanjovanja prostora za ponazoritve iztočnic v sobesedilu. Splet pa na tem področju ponuja obilo možnosti, ki jih vse več spletnih slovarjev že s pridom izkorišča. Povezave z drugimi spletnimi mesti, z družabnimi omrežji, ponazoritve

s fotografijami in videoposnetki vsekakor lahko popestrijo slovar in s tem olajšajo razumevanje besede ali iskanje želenega podatka. Povezave na druge spletne strani nam lahko razširijo možnosti prikaza sobesedila. Že z enim klikom lahko pridobimo različna sobesedila v spletnih iskalnikih, v drugih spletnih slovarjih, v družabnih omrežjih, na spletnih straneh itd. Nekateri spletni slovarji pa z različnimi aplikacijami že na svoji spletni strani omogočajo vpogled v sobesedila na drugih spletnih straneh. Primeri rabe se lahko od poizvedbe do poizvedbe razlikujejo, kar nas pripelje do t. i. *ad hoc slovarskih gesel*. Vsebina posameznega gesla (predvsem gre tukaj za zglede) se hitro spreminja, kar po eni strani omogoča aktualnost, po drugi strani pa tovrstna novost onemogoča nadzor nad geslom. Lahko se zgodi, da se razlaga ne ujema več s tem, kar kažejo zglede. V takih slovarjih prav tako ni več nadzora nad tradicionalnim slovaropisnim načelom, da mora biti vsaka beseda v zgledu pojasnjena tudi v slovarju. Tako se torej korenito spreminja koncept slovarskega geselskega članka, nadzorovanje koncepta (če ga spletni slovar sploh ima) je vse težje.

Slovarji na spletu pogosto izkoriščajo možnost interaktivnosti, torej interakcije z uporabniki storitve. Pri tem gre lahko zgolj za elektronski naslov, na katerega uporabniki pošiljajo svoje pripombe, predloge, opazke, pa do možnosti vnašanja večjih ali manjših sprememb posredno ali neposredno na spletnih straneh. Konkretno za slovarje so to možnosti, kot npr. predlogi boljšega prevoda (v primeru večjezičnih slovarjev), vključitev nove besede oz. besedne zveze, predlog boljše razlage, novega pomena itd. Takšni slovarji delujejo na principu *Wiki*, torej delovanja v skupno dobro in jih imenujemo *kolaborativni slovarji*. Seveda je odvisno od posameznega projekta, vendar se možnost, da vsakdo sodeluje pri sooblikovanju slovarja, precej razlikuje od tradicionalnega načina sestavljanja slovarja, ki je bilo zaupano skrbno izbrani skupini slovaropiscev. Posledično lahko pričakujemo, da ima to vpliv tudi na makrostrukturo slovarja, saj naključni uporabniki, ki sodelujejo pri nastanku slovarja, verjetno ne poznajo koncepta, če ta sploh obstaja. Resno zastavljeni slovarski projekti na spletu imajo seveda urednike, ki takšna vpisana gesla pregledujejo in šele po pregledu in premisleku določeno stvar dejansko tudi vključijo v slovar.

Splet je vsekakor doprinesel k lažjemu dostopu do raznoraznih vsebin različnih kultur in narodov, tako so tudi slovarji za različne jezike pogosto prosto dostopni na spletu. S povezavo do interneta je možnost sodelovanja zunanjih sodelavcev pri slovarskih projektih vsekakor enostavnejša, povezovanje kultur pa je še posebej opazno v projektih Wiki (npr. projekt Wikislovar), kjer lahko sodeluje kdorkoli od koderkoli. Zanimiva praksa se je uveljavila na fakultetah, kjer značilno slovenske teme z različnih področij v Wikipediji v tujih jezikih pogosto vnašajo študentje programa Erasmus, ki pridejo študirat v Slovenijo, profesorji pa jim namesto seminarske naloge ocenijo geslo v Wikipediji.

Večpredstavnost oz. zvočni in vizualni dodatki so lahko zanimivo dopolnilo (določenih) slovarjev. Poleg ilustracij in fotografij, ki jih lahko vidimo že v tiskanih slovarjih, so lahko v slovarju dobrodošle informacije, kot npr. zvoki oglašanja živali, primeri glasbenih zvrsti ipd. (Béjoint 2010: 372). Kombinacija slovarja in enciklopedije lahko zadovoljivo reši problem večpomenskosti. Crystal (2011: 102–103) predlaga t. i. *leksikopedični pristop*, ki se lahko izvaja na dva načina. Prvi je, da enciklopediji dodamo slovarske podatke (ob kliku na težavno besedo se pojavi slovarska razlaga), drugi pa, da slovarju dodamo enciklopedične podatke.

Zaradi skoraj neomejenih možnosti s prostorom na pomnilnikih so se tudi v slovaropisju odprle nove možnosti, saj lahko na drugačen način dostopamo do informacij (prikaz iskanih informacij v več kot le enem samem geslu), nove pa so tudi informacije, ki jih v tisku ni mogoče prikazati oz. bi zavzele preveč prostora (glasovna izgovarjava gesla, pregibnostni vzorci za vsako geslo, prikaz večjega števila povedi iz besedilnega korpusa ipd.) (Atkins in Rundell 2008: 239, 243–244). Avtorja (2008: 23) še poudarjata, da je prostor na elektronskih napravah sicer res poceni, vendar pa moramo vseeno imeti idejo, kdo so ciljni uporabniki slovarja in katere od informacij dejansko potrebujejo. Nudijo pa spletni slovarji možnost povezav na množico drugih spletnih strani in pri iskanju se nam odpre ogromna količina podatkov o aktualni rabi, kar je lahko dobro dopolnilo tiskanemu slovarjem, kjer imamo pogosto premalo podatkov o rabi iskanega izraza. Tehnološke možnosti danes dopuščajo najrazličnejšo obdelavo podatkov in ena izmed takšnih možnosti je tudi spremljanje arhiva: pri iskanju odgovora na vprašanje, kaj

Ljudje dejansko iščejo po spletu, lahko tu dobimo dragocene informacije (Atkins in Rundell 2008: 30–31). De Schryver in Joffe (2004) sta analizirala arhiv iskanj v dvojezičnem spletnem slovarju (bantujski jezik Južne Afrike in angleščina). Ugotovila sta, da so uporabniki največkrat iskali zelo pogoste besede, sledile so kletvice oz. besedišče v povezavi s seksualnostjo. Podobne rezultate so pridobili tudi raziskovalci, ki so analizirali iskanja po korpusu BNC. V slovenskem prostoru imamo spletni slovar informatike Islovar <www.islovar.org>, ki beleži vse najdene izraze uporabnikov slovarja in ta seznam je na voljo tudi na spletu. Podoben seznam uporabljajo tudi snovalci Sprotnega slovarja slovenskega jezika (SSSJ) na portalu Fran, ko s pomočjo neuspešnih poizvedb po slovarjih na inštitutski spletni strani <<http://bos.zrc-sazu.si>>, vključujejo besedje, ki v drugih splošnih slovarjih še ni vključeno. Gre za metodo »log-files«.⁵⁵

Pri sodelovanju v interaktivnih spletnih slovarskih projektih se zdi, da možnost anonimnega (oz. psevdonimnega) prispevanja lahko marsikoga spodbudi k aktivnemu sodelovanju. Da bi to koga odvrnilo od sodelovanja, je manj verjetno, saj se uporabnik lahko vedno podpiše tudi s svojim pravim imenom in priimkom.

2.4.3.1 Slovarji na spletu

Najobsežnejšo zbirko povezav na raznorazne slovarje, od eno- do večjezičnih, slovenskih in tujih, lahko najdemo na spletni strani Evroterma <<http://evroterm.gov.si/slovar/>>, ki se redno osvežuje in preverja. Oktobra 2014 je na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU nastal portal Fran <www.fran.si>, na katerem je bilo objavljeno vse, kar je nastalo na omenjenem inštitutu in se je dalo do tistega trenutka prikazati v ustrezni elektronski obliki. Na portalu je 22 slovarjev (po številu največja je skupina desetih terminoloških slovarjev) in dve svetovalnici, splošna in terminološka. V zavihku Zbirke so povezave na druge vire inštituta, ki so na ta način s Franom organsko povezane, če-

⁵⁵ Tema je bila 25. maja 2015 obravnavana na Lingvističnem krožku Filozofske fakultete v Ljubljani. Predstavili so jo Primož Jakopin, Helena Dobrovoljc in Aleksandra Bizjak Končar.

prav v portal zaradi svoje narave niso funkcionalno integrirane. Junija 2015 je bil tem zbirkam dodan portal Slovenske slovnice in pravopisi (Ahačič et al. 2015), v načrtu pa je, da se bo portal osveževal z novimi vsebinami vsaj enkrat letno.

Slovar, ki je pri nas med prvimi začel izkoriščati prednosti spleta, je Razvezani jezik, prosti slovar žive slovenščine <<http://www.razvezanijezik.org/>>. Avtorji so na spletni strani zapisali, da je to »spletni slovar, ki ga lahko pišemo vsi. Brez delitve nalog, pretiranih napotkov in cenzure«. Marca 2015 je vseboval okrog 4.500 gesel, ki so jih napisali uporabniki te spletne strani. Najboljše so že večkrat objavili tudi v knjižni obliki, ki je bila seveda nekoliko dopolnjena in prirejena. Na podoben način kot slovar Razvezani jezik je interakcijo z uporabniki navezal tudi Islovar <<http://www.islovar.org/>>, le da gre v tem primeru za s strani urednikov nekoliko bolj nadzorovan in urejan slovar, na kar nakazujejo tudi različne oznake gesel (*predlog, pregledano, strokovno pregledano in urejeno*). Od vsega začetka pa na portalu Fran najdemo tudi Sprotni slovar slovenskega jezika. Kot je zapisano na spletni strani o slovarju, je ta »zasnovan kot uporabniku prijazen rastoči slovar informativne narave, ki zbira živo, a v slovarjih (praviloma) še ne registrirano novejšo besedje in v temeljnih obrisih prikazuje njegove pomenske, slovnicične in pragmatične lastnosti«. V slovar se vključuje predvsem neuslovarjeno besedje, katerega rabo potrjuje gradivo v korpusih, poleg tega pa se dodaja tudi besedje, ki so ga jezikovni uporabniki iskali, a ne našli, v slovarjih na inštitutski spletni strani <<http://bos.zrc-sazu.si>> (obdelanih je bilo več kot 260.000 obiskov iz zadnjih štirih let in pol). Pri vključevanju ima prednost besedje, ki prinaša pojmovno in poimenovalno novo.

Seveda je v tujini slovarjev, ki izkoriščajo možnosti, ki jih ponuja splet, še več. Izpostavili bomo zgolj en primer, ki dobro ponazarja različne možnosti, ki jih slovarjem omogoča spletna oblika. Omenjeni spletni slovar je Wordnik <<https://www.wordnik.com/>> – slovar, ki ima za zdaj po besedah njegove ustanoviteljice Erin McKean ambicije le na področju angleškega jezika.⁵⁶ Na spletni strani so na voljo razlage iskane besede iz različnih slovarjev, na voljo je izgovarjava, etimologija, beseda oz. besedna zveza je prikazana tudi v sobesedilu

⁵⁶ Po elektronski pošti 14. aprila 2010.

Slika 12: Prikaz iskalnih zadetkov na Twitterju v sklopu slovarja Wordnik⁵⁷

– povezave kažejo na različne spletne strani, ob strani pa v živo lahko spremljamo tudi iskano besedo oz. besedno zvezo v sobesedilu, kot je v času iskanja uporabljena na družabnem omrežju Twitter (gl. sliko 12). V spodnjem delu se pojavijo še fotografije s spletnega mesta Flickr, ki so označene z licenco Creative Commons, in statistika iskanja. Uporabniki lahko posamezen geselski članek tudi komentirajo ali pa posnamejo in objavijo izgovarjavo posamezne iztočnice.

⁵⁷ Vir: <<https://www.wordnik.com/>>, 20. september 2010.

JEZIKOSLOVNA OBRAVNAVA ELEKTRONSKIH BESEDIL (S POUČENJEM NA SPLETNIH BESEDILIH)

Internetno jezikoslovje

Pojem *internetno jezikoslovje* David Crystal prvič uporabi že leta 2001 v svoji knjigi *Language and the Internet*, v svojem članku *The scope of Internet linguistics* pa ga leta 2005 definira kot »sinhrono analizo jezika na vseh področjih internetne dejavnosti, vključno z elektronsko pošto, različnimi vrstami klepetalnic in iger, takojšnjim sporočanjem in spletnimi stranmi ter s povezanimi področji za računalniško posredovano komunikacijo (angl. *Computer-Mediated Communication*, CMC), kot so sporočila SMS (kratka sporočila)«. Leta 2011 je izšla še Crystalova knjiga *Internet Linguistics*, v kateri se bolj kot v prvi knjigi, kjer obravnava predvsem stilske značilnosti jezika na internetu pri posameznih tipih elektronsko posredovane komunikacije, osredotoča na metodološka vprašanja, pred katera je postavljeno sodobno jezikoslovje, ki želi opazovati, analizirati in opisovati zakonitosti jezika elektronskih medijev.

Pri terminu *računalniško posredovana komunikacija*, ki ga Crystal uporabi v definiciji internetnega jezikoslovja, je treba poudariti, da se nanaša na komunikacijo med ljudmi, čeprav je prisotna tudi komunikacija med računalniki ali komunikacija med računalnikom in človekom, vendar gre »predvsem za komunikacijo med ljudmi, ki pa je posredovana prek računalnikov« (Škerlep 1998: 25). Izraz računalniško posredovana komunikacija se je v preteklosti uveljavil tudi zaradi vplivne revije *Journal of Computer-Mediated Communication*, ki je dostopna na spletu (Crystal 2011: 1), vendar pa je računalniško posredovana komunikacija na internetu le ena od vrst računalniško posredovane komunikacije, druge pa lahko najdemo v lokalnih in globalnih omrežjih, ki niso neposredno del interneta (Šker-

lep 1998: 25), torej termin zajema širše področje. Problematičnost termina računalniško posredovana komunikacija se kaže tudi v tem, da so danes tehnologije tako napredovale, da ima že vsak novejši mobilni telefon možnost brskanja po internetu, na voljo pa so tudi različne aplikacije, ki uspešno povezujejo ta dva medija. Prav zaradi teh povezav med računalniki, mobilnimi telefoni in tudi drugimi podobnimi elektronskimi pripomočki se vedno bolj uveljavlja termin *elektronsko posredovana komunikacija* (angl. *Electronically-Mediated Communication, EMC*) (Baron 2008: 12), ki ga v svoji knjigi o internetnem jezikoslovju poleg še drugih terminov v rabi (npr. *digitalno posredovana komunikacija*) omenja tudi Crystal (2011), v pričujoči monografiji pa ga bomo uporabljali kot krovnega.

V sklopu različnih jezikoslovnih raziskav in obravnav na internetu so se pojavili tudi različni termini za poimenovanje jezika (angl. *Cyberspeak, Netspeak, Netlish, Weblish, e-Language* itd.), diskurz (angl. *Electronic Discourse, Computer-Mediated Discourse* itd.) in jezikoslovje (angl. *e-Linguistics, Cyberlinguistics, Searchlinguistics* itd.) (Crystal 2011: 2–3). Nekatera izmed teh poimenovanj so bila bolj razširjena, druga manj, gre pa seveda za izraze v angleščini. V slovenski literaturi o internetnem jezikoslovju se je precej uporabljalo termin *mrežna govorica* (kot ustreznik angleškemu *Netspeak*), pogosto se je v sklopu teh raziskav uporabljalo tudi izraz *računalniško posredovana komunikacija* (kot ustreznik angleškemu *Computer-Mediated Communication*). Poimenovanj za jezikoslovje, ki bi se ukvarjalo z omenjeno tematiko, v dosednji literaturi slovenskih avtorjev nismo zasledili.

Za internetno jezikoslovje,⁵⁸ ki je kot področje raziskovanja še v povojih, Crystal (2011: 58) meni, da je pomembna začetna naloga pripraviti opise besedišča, slovničnih lastnosti jezika, novosti v zapisu in pragmatičnih značilnosti znotraj posameznih tipov elektronsko posredovane komunikacije. Osredotočiti se je treba tudi na leksiko, ki je rezultat novih stvarnosti. Raziskovalni izzivi na tem področju se tičejo predvsem količin podatkov, ki jih internet vsebuje, raznolikosti jezika, ki jo najdemo na internetu, ter hitrosti spreminjanja pojavnosti na internetu (Crystal 2011: 10).

⁵⁸ Pri predstavitvi te nove veje jezikoslovja uporabljamo Crystalov termin, čeprav bo treba razmisliti, ali je termin *internetno jezikoslovje*, ki zgolj z definicijo nakazuje na širše področje raziskovanja, ustrezen ali bo treba v prihodnje poiskati drugo poimenovanje. Po analogiji z *elektronsko posredovano komunikacijo* bi ga lahko poimenovali *elektronsko jezikoslovje* oz. krajše *e-jezikoslovje*.

Vse veje jezikoslovja imajo v principu možnost razvoja na področju interneta: fonetika, oblikoslovje, skladnja itd. S sociolingvističnega in stilističnega vidika so vsekakor zanimive jezikovne spremembe na internetu. Pragmatično gledano so zanimivi primeri tako sinhronega kot tudi asinhronega komuniciranja na internetu (klepetalnice, forumi ipd.). Tu so še načini, kako se vsebina strani spreminja glede na namen avtorja oz. na učinek, ki ga avtor želi doseči, ter s kakšnim namenom je napisana tako, kot je. Lahko gre zgolj za posredovanje informacij, za prodajo, za zabavo, vse z namenom želei vplivati, pokazati lastno ustvarjalnost itd. Za analizo diskurza pa je pomembno tudi, kaj je na zaslonu in kako je organizirano (Crystal 2011: 115–117). S spletom je že dolgo povezano tudi korpusno jezikoslovje: besedila, ki jih pridobimo na spletu, so lahko za korpusne zelo uporabna, kar je bilo prikazano v poglavju 2.2. Kot smo že omenjali, je za govorjene korpusne veliko besedil že dostopnih na spletu, npr. transkribirane oddaje, zapisi parlamentarnih sej ipd. Ta vidik sicer bolj spada na področje korpusnega jezikoslovja, vendar je smiselno nanj opozoriti tudi v tem kontekstu.

V sklopu internetnega jezikoslovja pa niso le sinhrona študije – prav gotovo se tudi jezik na internetu spreminja. Še pred nekaj leti je bilo stanje na internetu zelo drugačno kot danes. Vse bolj se bo v prihodnje razvijalo tudi uporabnostno internetno jezikoslovje: strokovnjaki lahko pomembno prispevajo k reševanju problemov na področju elektronskega oglaševanja, jezikovnega poizvedovanja, varnosti na spletu (forenzično jezikoslovje) itd. Tu je še vidik poučevanja, kjer internet odpira najrazličnejše možnosti (Crystal 2011: 136).

Z raziskavami jezika v elektronskih medijih je pogosto povezana tudi bojazen pred radikalnimi spremembami jezika, ki predvsem vplivajo na pisanje mladih. Crystal (2011: 3–6) navaja različne raziskave, ki so pokazale, da so skrbi, da bo jezik na internetu in v SMS-jih pokvaril učence, odveč. Tako povzame ugotovitve nekaterih novejših raziskav: le v majhnem deležu SMS-jev lahko zasledimo značilne kratice, katerih raba v različnih raziskavah se giblje med 6 in 20 %. Pri vsem tem ne gre za nov pojav in njihova raba ni omejena zgolj na mlade, učenci jih ne uporabljajo v domačih nalogah in na izpitih, pisanje SMS-jev pa ni ovi- ra za standarde pismenosti, glede na izsledke nekaterih raziskav naj bi jo celo izboljšala. Učenci, ki so več uporabljali krajšave, so imeli boljše ocene pri branju in besedišču. Prav tako so bili boljši tisti, ki so mlajši

dobili mobilni telefon. Crystal (ibid.) meni, da otrok ne more biti dober v pisanju SMS-jev, če ni že prej osvojil določene stopnje zavedanja pismenosti. Preden se lahko začneš igrati s krajšanjem oblik, moraš usvojiti, kako pravzaprav zapisane besede zvenijo v tvojem lastnem jeziku, vedeti moraš, da obstaja alternativni zapis, treba pa je imeti tudi dober vizualni spomin. Če se zavedaš, da je tvoj način zapisa alternativen, domnevaš tudi, da mora obstajati nekaj takšnega, kot je standard. Pri vsem tem se poraja veliko vprašanj v zvezi z rabo mobilnih telefonov pri učencih in dijakih (do kakšne mere naj ga uporabljajo ipd.), vendar to niso več vprašanja, s katerimi bi se ukvarjalo jezikoslovje.

Jezikoslovne raziskave elektronskih medijev v slovenščini

Slovenske raziskave jezika v elektronskih besedilih segajo na različna področja spleta, interneta in komunikacije prek mobilnih telefonov. V tem razdelku navajamo avtorje ter njihove raziskave po področjih: o jeziku v elektronski pošti (članki in doktorska disertacija Nidorfer Šiškovič (npr. 2007), Dobrovoljc (2008)), o jeziku v klepetalnicah, predvsem v *IRC-u* (Praprotnik (2003), Žist (2003), Kranjc (2003b), Krajnc Ivič in Skitek (2007)), pisali pa so tudi o jeziku v SMS-jih (Kalin Golob (2008), Jarnovič (2006, 2007a), Krajnc Ivič in Skitek (2007), Michelizza (2006, 2008a), Orel (2004)). Nekaj je jezikovnih razprav o spletnih forumih v slovenščini (Gorjanc (2005b), Jakop (2008), Zupančič (2009)), redke so raziskave o jeziku na spletnih straneh slovenskih podjetij (Šink (2005)) oz. spletnih strani državnih ustanov (Verovnik (2003)), o jeziku na spletni enciklopediji Wikipediji (Michelizza (2008d)), na blogih (Jarnovič (2007b), Michelizza (2010), Šabec (spletni vir)) in na Twitterju (Erjavec, Fišer 2013)). S posebnostmi jezika v elektronskih medijih so se ukvarjali še Kranjc (2003a, 2004a, 2004b), Logar (2004), Strehovec (2003) in Šabec (2007).

Med 1. julijem 2014 in 30. junijem 2017 se financira projekt *JANES – Jezikoslovna analiza nestandardne slovenščine*. Gre za nacionalni raziskovalni projekt, katerega cilj je, kot so avtorji zapisali na spletni strani, zgraditi obsežen korpus spletne slovenščine (iz besedil forumov, blogov, komentarjev na novice in tvitov), s pomočjo katerega bodo omogočili empirično podprto jezikoslovno analizo nestandardne spletne slovenščine, izboljšali jezikovnotehnoška orodja za obdelavo besedil, napisanih v nestandardnem jeziku, in izdelali slovarček spletne slovenščine (<<http://nl.ijs.si/janes/>>, 19. marec 2015).

3.1 ZVRSTNOST

V začetku 20. stoletja so se zaradi odpiranja slovenskega javnega prostora začela področja knjižnojezikovne norme širiti, raba knjižnega jezika v javnem življenju se je razširila z različnimi funkcijami, s čimer se je začelo razpravljati o funkcijski zvrstnosti, Slovar slovenskega knjižnega jezika (dalje SSKJ) pa je teoriji funkcijskih in socialnih zvrsti vgradil v normiranje (Pogorelec 2003: 207). Pri tradicionalnem pojmovanju zvrstnosti gre sicer za obravnavo jezika kot sistema in ne za obravnavo konkretnih besedil, v katerih prvine tega sistema nastopajo (Dular 1974: 57), kar se je vsekakor pokazalo kot problematično že pred vsesplošno razširitvijo elektronsko posredovane komunikacije.

Termin zvrstnost se je v slovenskem prostoru uveljavil na podlagi Toporišičevih knjig *Slovenski knjižni jezik 1–4* in je v rabi tudi še v zadnji izdani različici Slovenske slovnice (2004), pred tem pa so bili rabljeni različni izrazi: *vrste jezika*, *jezikovni stili*, *oblike jezika*, *jezikovni slogi*, *jeziki*, *govorice*, *plasti* ipd. (ibid.). V nadaljevanju predstavimo tako tradicionalno delitev kot tudi novejša pogleda na zvrstnost.

3.1.1 Jezikovna zvrstnost

3.1.1.1 Socialne zvrsti jezika

Toporišič (2004: 13–27) socialne zvrsti deli na *knjižne* (zborni in splošno- ali knjižnopogovorni jezik) in *neknjižne*, te pa na *narečja* (vaška in mestna) ter *pokrajinske pogovorne jezike*. Navaja še spremljevalne socialne podzvrsti: t. i. *interesne govornice*: sleng, žargon, latovščina.⁵⁹

Čeprav na spletu prevladujejo besedila, pisana v knjižnem jeziku, morda na prvi pogled sploh bolj kritični opazovalci jezika zaznajo več neknjižnega, od norme odstopajočega jezika, ki ga lahko zasledimo na nekaterih forumih, v komentarjih novic ipd. Tu pogosto res prevladujejo besedila s prvinami pogovornega jezika, včasih tudi slenga ali žar-

⁵⁹ Avtor (ibid.) loči še starostne zvrsti: otroška, mladostniška, odraslostna, starčevska; spolnostne: moška, ženska; vitalnostne: živa, papiranata; interesnozdrubene: družinska, dvoriščna, šolska, delovnostna, športna, rekreacijska; izobrazbenostne: predšolska, osnovnošolska, srednješolska, višješolska, univerzitetnostna; stanovske: kmečka, delavska, mestna, plemiška; stvarnostne: dejstvena, umiselna.

gona, dejstvo pa je, da se te zvrsti znotraj besedila med seboj prepletajo. Knjižni jezik zasledimo bolj ali manj na vseh predstavitvenih straneh organizacij, institucij, pa tudi na osebnih predstavitvenih straneh, na spletnih straneh medijev, na reklamnih spletnih straneh itd. Zanimiv je poskus celotnega spletnega mesta (CNS – crkljansku narično spletiše) v narečju, ki je na spletu že od leta 1997 (<<http://www.pef.uni-lj.si/mar-kor/dialect.htm>>, 20. april 2015) in na katerem je bogat slovar cerkljanskega narečja, besedila v tem narečju in drugo gradivo. Mnogokrat lahko predvsem med starejšimi slišimo, češ da jezik npr. na forumih in blogih, s katerim imajo v mislih predvsem mrežno govorico, samo kviri slovenski jezik, vendar ne spada vse, kar je na spletu, v to kategorijo, in pogosto so takšne predstave bolj ko ne stereotipne (Michelizza 2007). Razlikovati je torej treba med mrežno govorico in jezikom na spletu; mrežna govorica je tudi jezik na spletu, jezik na spletu pa ni samo mrežna govorica, je še marsikaj drugega. Kot bomo videli v nadaljevanju, so značilnosti mrežne govorice zelo raznolike in težko določljive oz. uvrstljive v posamezno socialno zvrst jezika.

Samo poimenovanje *socialna zvrstnost* je v kasnejših razpravah označeno kot neprimerno, vendar pa »/t/ega, da bi obstajala kakršnakoli neposredna povezava med socialno pripadnostjo nosilca in socialno zvrstjo, ki bi ji bil le-ta zavezan, tudi Toporišič v svojem opisu socialnih zvrsti nikjer ne trdi« (Kržišnik 1998: 54). V primeru jezika na spletu je ta razkorak med socialno pripadnostjo nosilca in socialno zvrstjo jezika, ki ga uporablja, zagotovo še kompleksnejši in še težje določljiv, saj moramo upoštevati, da ima avtor tudi možnost anonimnega (ali psevdonimnega) objavljanja.

3.1.1.2 *Sociolekti*

V novejših sociolingvističnih raziskavah o zvrstnosti izpostavljam Skubičevu; Skubic (2003 in 2005) uporabi izraz sociolekt (tj. posebna vrsta jezika, utemeljena na posebnih življenjskih (in komunikacijskih) razmerah skupin govorcev, še posebej pa na njihovem specifičnem pogledu na svet) in ločuje med (1) *kultiviranimi*, (2) *obrobnimi* in (3) *ekscenimi* sociolekti.

Kultivirani sociolekti

Glavna značilnost kultiviranih sociolektov naj bi bila *hiperkorektnost*, ki jo leta 1972 William Labov definira kot pojav, ko »govorci iz nižjega srednjega razreda prehitijo skupino z najvišjim statusom v svoji težnji po rabi oblik, ki veljajo za pravilne in primerne za formalne sloge«. Kultivirani sociolekti se na nek način zgledujejo po kulturnem jeziku oz. njegovi standardizirani obliki. Značilnost kultiviranih sociolektov je *evfemizem*, kjer gre za »način, kako ta družbeni sloj signalizira svojo distanciranost od telesnega dela, s tem pa tudi od vsega telesnega nasploh /.../« (Skubic 2005: 189).

V to skupino sociolektov sodi še *nadkultivirani sociolekt*, ki je značilen za govorce, ki predstavljajo ekonomsko in intelektualno elito. Za ta sociolekt je značilno, da se govorci oddaljujejo od norm, pravil in konvencij, ki jih pravzaprav postavljajo sami, vendar se zavedajo, da tisti, ki postavlja pravila, ta lahko tudi krši. Njihov prestiž je tako ali tako zagotovljen že z ekonomskim oz. intelektualnim kapitalom (Skubic 2003: 300). Kot primer takšnega sociolektu v blogih bi lahko navedli zapise Marka Crnkoviča, ki je uveljavljen pisec in dolgoletni kolumnist v različnih medijih. V besedilih z bloga uporablja tudi neknjižne ali vulgarne besede, npr.:

Nekje na svetu je nekdo, ki je prepričan, da so policaji pizde — ali kdorkoli, magari politiki in kolumnisti, da ne bo pomote.⁶⁰

Obrobni sociolekti

Obrobne sociolekte Skubic (2003 in 2005) deli na (a) *podeželske*, (b) *mestne* in (c) *priseljenske*. Podeželske govorijo v manjših, tesno povezanih skupnostih. Tovrstni sociolekti se po eni strani najbolj oddaljujejo od kulturnega jezika, vendar se jih zaradi zdravorazumske preproščine in nepokvarjenosti sorazmerno ugodno vrednoti.⁶¹ Mestne sociolekte govorijo govorci, ki so že vpeti v različne mreže socialno pestrejših skupnosti in izpostavljeni množični komunikaciji. Vrednoteni so nekoliko nižje kot podeželski; najnižje pa je vrednotenje priseljenskih sociolektov, saj so govorci pogosto stigmatizirani in tarča posmeha ostalih go-

⁶⁰ Vir: <<http://crnkovic.blog.si/2009/02/04/vic/>>, 20. april 2015.

⁶¹ Podatki o vrednotenju posameznih vrst sociolektov so iz avtorjevih empiričnih raziskav na področju sociolektov.

vorcev. V nasprotju s kultiviranimi sociolekti je značilnost obrobni *disfemizem*. Pravzaprav gre za vulgarizme, ki so v obrobnih sociolektih nekaj povsem običajnega in so v nasprotju z normami dominantne kulture (Skubic 2003: 302). V to skupino bi lahko uvrstili jezik nekaterih spletnih strani v narečju. Omenili smo že spletno mesto v cerkljanščini, ki pa je na slovenskem spletu prej izjema kot pravilo:

Stáu sn na uo'rhu Kacinajga griča n uideu uakúl sebe cíla Crklajnska: griče, uasi, daline, grápe, snežet, meje, ... Pamíslu sn na ldi, ka žuíje tam n se zdo'rznu: »Kulk anga úidejne, znajne n skušn boje ta starejš uadnesl s sába, ka boje za zmíeri šli.« Zaki na bi medrui tú má zapisál, duko'r je še cajt?⁶²

Med obrobne sociolekte bi sodil tudi jezik na spletnih straneh, ki so zanimive za določeno lokalno območje – takšen primer je spletno mesto moštva iz prve lige dvoranskega nogometa *Puntar*, kjer primere za obrobni sociolekt najdemo v komentarjih novic:

Poznam ga zlo dobro in ga že lep cajt nism vidu tko nasmejanja in da bi tok žarel od veselja ku na zgornjih slikah.⁶³

Ekscesni sociolekti

Z ekscesnimi sociolekti Skubic (2003 in 2005) označuje jezike, »katerih govorniki skušajo izstopiti iz prevladujočega družbenega razmerja sil in do njega zavzeti distanciran, brezbrizen ali kritičen odnos« (Skubic 2003: 302). Za te jezike je značilna množična raba jezikovnih inovacij in vulgarizmov, ki se sicer pojavljajo že v obrobnih sociolektih, vendar ne v takih količinah. Značilnost ekscesnih sociolektov je *intertekstualnost*, saj govorniki kombinirajo izposojenke iz drugih jezikov, drugih narečij, arhaizmov, inovativne tvorjenke, zasledimo tudi metaforično in metonimično sprevračanje pomena splošno znanim besedam. Gre za aktivno mešanje visokega in nizkega, starega in novega, domačega in tujega. Tovrstni jezik nemalokrat zasledimo v komentarjih spletnih člankov, kjer je komunikacija včasih na zelo nizki ravni: komentatorji drug drugega zmerjajo, ne da bi se v resnici sploh poznali. K temu gotovo dodatno pripomore tudi možnost anonimnega (in psevdonimnega) komentiranja:

⁶² Vir: <<http://www.pef.uni-lj.si/markor/dialect.htm>>, 20. april 2015.

⁶³ Vir: <<http://www.puntar.org/aktualno.php?novica=1576>>, 20. april 2015.

Če nimaš kaj povedat, bodi rajše tiho, ne pa si nekaj zmišljevati. Pravljlični krožek majo za take ko si ti.⁶⁴

Vendar pa je treba pri tem opozoriti, da lahko na eni sami spletni strani sobivajo zelo različni sociolekti, saj je treba upoštevati tudi dejstvo, da avtor zapisanega na spletni strani pogosto ni en sam, po drugi strani pa se lahko, kot bomo videli v nadaljevanju, značilnosti jezika posameznega avtorja spreminjajo tudi znotraj spletne strani, npr. glede na to, ali piše objavo na blogu ali komentar objave.

3.1.2 Besedilna zvrstnost

Glede na funkcijske zvrsti jezika Toporišič (2004: 27–32) loči *praktičnosporazumevalna besedila* (npr. pogovor, pripoved, pismo, prošnja, pritožba, vabilo, vremenska napoved, spored, mali oglas, reklama itd.), *strokovna besedila* (karta, zemljevid, predavanje, seminar, izpit, ocena, kritika, pravni dopis itd.), *publicistična besedila* (novica, anketa, uvo-dnik, horoskop itd.) in *umetnostna besedila* (roman, drama, sonet itd.).

Že samo hiter pogled na besedilne primere teh zvrsti pove, da lahko na spletu najdemo vse to in še več. Tako splet kot tudi internet na splošno danes že veliko ljudi uporablja za vsakodnevno komunikacijo s prijatelji, znanci, pa tudi kot vir informacij o javnem prometu, sporedu v kinu in gledališčih ipd. Splet je pomemben vir strokovnih in znanstvenih besedil: od najbolj znane prosto dostopne spletne enciklopedije Wikipedije pa do raznih znanstvenih člankov, ki so objavljeni (tudi) na spletu; v slovenskem prostoru je npr. uveljavljen Dlib – Digitalna knjižnica Slovenije <www.dlib.si>. Da so publicistična besedila pomemben del spleta, dokazuje tudi dejstvo, da danes skoraj ni več časopisa ali revije, ki ne bi imel svoje izdaje tudi na spletu. Oblak in Petrič (2005: 184) sicer spomnita, da je zgodnje obdobje spleta kot medija minilo brez prisotnosti rumenega tiska na spletu. Slovenske novice <<http://www.slovenskenovice.si/>>, najbolj bran slovenski tiskani tabloid, je svojo spletno stran dobil šele leta 2010, ko so se na spletu že pojavili drugi tabloidi, ki niti niso nujno obstajali v tiskani obliki. Nekatere

⁶⁴ Vir: <<http://www.rtvsllo.si/tureavanture/prevozna-sredstva/veliko-zanimanje-za-adrijine-nizkocenovne-polete-iz-maribora-do-londona/363216#comments>>, 21. april 2015.

spletne strani medijev so seveda bolj ažurne, druge manj, odvisno tudi od strukture bralcev, ki jih določen medij nagovarja. Za umetnostna besedila med drugim v slovenskem jeziku skrbijo na Wikiviru,⁶⁵ kjer je bilo v aprilu 2015 dostopnih že 8.484 različnih publikacij, predvsem iz slovenskega leposlovja. Za izposojno in nakup elektronskih knjig v slovenskem jeziku skrbi portal Biblos <www.biblos.si>.

3.1.3 Novejši pogledi na zvrstnost

Ker že v osnovi prihaja do precejšnjega prekrivanja oz. mešanja značilnosti jezikovne in besedilne zvrstnosti ter zaradi novosti, ki jih prinašajo elektronska besedila, si je nujno ogledati tudi novejše poglede na zvrstnost, ki so se razvili, razumljivo, predvsem v sklopu besediloslovnih in pragmatičnih raziskav jezika. Opozorili smo že, da so elektronska besedila lahko zgolj prenesena iz drugih medijev, vendar četudi je v elektronskem mediju zgolj skenirano tiskano besedilo, medij prinaša ta besedila na način, ki nam omogoča, da z njimi počnemo drugačne stvari, npr. ga povečamo, po njem iščemo itd. (Crystal 2011: 14–15). Sodobni elektronski mediji so s seboj prinesli tudi nove zvrsti, vendar se novosti na področju zvrstnosti kažejo že nekaj časa tudi v tradicionalnih medijih. Za poimenovanje skupine besedil s skupnimi značilnostmi so v rabi različni termini, predvsem poimenovanji *žanr in tip besedil*, pa tudi *besedilni tip*.

Problematika tradicionalnega pojmovanja zvrstnosti je postavljena pod vprašaj z obravnavo konkretnih besedil v korpusnem jezikoslovju. Opozoriti je treba »na splošnozvrstno nezmožnost opredelitve besedja in s tem hkrati na nujnost prehoda od presplošne in zato premalo uporabnostno konkretne zvrstnosti k zvrstni tipologiji konkretnih besedil, ko lahko govorimo o konkretnih tipih besedil s specifičnim besedjem in skladenjskopomensko rabo« (Žele 2004: 134). Žele (2007: 110) oblikuje besedilnotipsko opredelitev leksike, in sicer (1) z oblikovno-obse-

⁶⁵ »Wikivir je eden izmed projektov, ki jih poganja neprofitna fundacija WikiMedia. Projekt služi kot odprto skladišče izvornih besedil v kateremkoli jeziku, ki jih lahko vsakdo ureja« (<http://sl.wikisource.org/wiki/Glavna_stran>, 21. april 2015).

govnim merilom in (2) vsebinsko-zvrstnim merilom, upoštevajoč tudi prenosnik.

V zvezi z elektronsko posredovano komunikacijo pogosto beremo o žanrih. S teorijo žanrov v jezikoslovju se ukvarjata predvsem sistemsko-funkcijska in pragmatična smer, kjer je žanr razumljen kot »mehanizem, ki prevaja družbene pomene v besedilne strukture«. V pragmatiki je izpostavljeno predvsem razmerje med kontekstom in besedilnimi pomeni, medtem ko sistemsko-funkcijski modeli opišejo tudi nižje jezikoslovne ravnine (Bizjak 2005: 21–22).

Burnett in Marshall (2003; v Oblak in Petrič 2005: 70) v sklopu razvoja novih žanrov na spletu opozarjata na pomembno relacijo med potrošniki in proizvajalci vsebin, zaradi česar pojmujeta žanr kot nenehno razvijajočo se in ne stalno obliko (ibid.). Shepherd in Watters (1998; v Santini (2007)) sta se osredinila na konkretna besedila in za poimenovanje teh enot v novem mediju uporabila poseben izraz – *kiberžanr* (angl. *cybergenre*).⁶⁶ Gre za žanre, ki so nastali s kombinacijo uporabe računalnika in spleta. Kiberžanr definirata s tremi elementi, in sicer z (1) vsebino, (2) obliko in (3) funkcionalnostjo, pri čemer sta prva dva značilna tudi za tradicionalne žanre, zadnji pa se nanaša na posebnosti, ki jih prinaša splet. V sklopu funkcionalnosti ločita že obstoječe in nove žanre, ki jih še podrobneje delita. Z žanri na spletu sta se ukvarjala tudi Crowston in Williams ((2000); v Santini (ibid.)), ki dodajata kategorijo nekvalificiranih žanrov, Santini (ibid.) pa strni obe klasifikaciji in oblikuje kategorizacijo s petimi tipi žanrov:

- (1) *reproducirani* žanri,
- (2) *adaptirani* žanri,
- (3) *novi* žanri,
- (4) *spontano nastali* žanri,
- (5) *neklasificirani* žanri.

Poleg elementa funkcionalnosti Santini (ibid.) opozarja tudi na pomemben element, ki karakterizira te žanre: raba hiperbesedila in jezika HTML.

⁶⁶ V kasnejših študijah uporabita termin *spletni žanri* (angl. *web genre*).

Santini (ibid.) še ugotavlja, da je splet fluiden, nestatičen in hitro spreminjajoč se, žanri na spletu pa predstavljajo kompleksno vrsto besedil, ki je manj predvidljiva od tiskanih besedil. Navaja tri pomembnejše značilnosti spletnih besedil:

- (1) *hibridnost* (zmes različnih žanrov na eni sami spletni strani),⁶⁷
- (2) *individualizacija* (pomanjkanje institucionaliziranega nadzora spodbuja avtorsko ustvarjalnost in privede do možnosti odsotnosti kateregakoli prepoznavnega žanra v spletnem besedilu) in
- (3) *evolucija* (neprestan napredek v spletnih tehnologijah prinaša tranzicijsko fazo nastajajočih zvrsti, kjer so konvencije o žanrih nejasne).

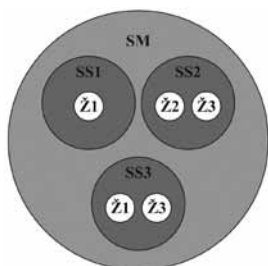
Santini želi v svoji raziskavi pokazati, da spletne strani potrebujejo »od-nič-do-večžanrsko« *klasifikacijo* (angl. *Zero-to-Multi-Genre Classification*) v nasprotju s tradicionalno klasifikacijo, ki označuje zgolj en besedilni žanr. Da klasifikacija, ki bi spletnim besedilom določevala zgolj en žanr, ni primerna za spletne strani, so, kot navaja Santini (2007), pokazali že različni raziskovalci (npr. Kessler et al. (1977), Tyrväinen in Päiväranta (1999), Crowston in Kwasnik (2004)), na posebnosti žanrov v slovenskem prostoru, predvsem na podlagi študije poslovnih elektronskih besedil, kasneje opozori še Nidorfer Šiškovič (2013).

Pri obravnavi zvrstnosti na spletu nikakor ne moremo mimo razlikovanja med spletnimi stranmi in spletnimi mesti.⁶⁸

⁶⁷ Grosman (2003: 327) verjetno tudi kot posledico hibridnosti v besedilih opaža hibridizacijo jezika, za katero meni, da do nje »prihaja zaradi nekritičnega odnosa govorcev določenega jezika do pojavov širše in povsod prisotne kulturne hibridizacije, ki skupaj s tujimi predmeti, idejami in kulturnimi tvorbami prinaša tudi tuje besede«.

⁶⁸ Oblak in Petrič (2005: 156) v svoji študiji spletna mesta razdelita v devet skupin: (1) *državna spletna mesta*, kamor uvrščata spletna mesta vladnih organov, ministrstev, političnih strank, lokalnih skupnosti; (2) *javni servisi*, ki jih predstavljajo spletna mesta organizacij, ki so v državni lasti in opravljajo funkcije dostave informacij ali servisov za državljane (npr. železnice, telefonski imenik ipd.); (3) *spletni iskalniki*, gre za specifične akterje na spletu, ki opravljajo funkcijo odbiratelja informacij na spletu; (4) *množični mediji*, ki jih predstavljajo spletne različice tradicionalnih množičnih medijev na spletu; (5) *civilna družba*, kamor uvrščata spletna mesta nevladnih organizacij, klubov, društev in interesnih skupin; (6) *posamezniki*, ki se predstavljajo z osebnimi domačimi stranmi ali pa z blogi; (7) *izobraževalne organizacije*, kjer najdemo spletna mesta fakultet, univerz, šol in drugih izobraževalnih organizacij; (8) *raziskovalne organizacije*, kamor spadajo spletna mesta raziskovalnih inštitutov in drugih raziskovalnih organizacij in (9) *podjetja*, kjer se predstavljajo različni ekonomski subjekti. Klasifikacijo bi v zadnjem času morali dopolniti še z

Pogosto, ko npr. govorimo o blogu, ne vemo, ali se nanaša na spletno mesto, na katerem uporabnik objavlja svoje prispevke, ali gre za objavo na tem spletnem mestu. V konkretnem primeru imamo še težavo zaradi komentarjev, saj bi ti gotovo že sodili v drug tip besedil, čeprav se nahajajo na isti spletni strani kot objava bloga. Podobno pri obravnavi besedil elektronske pošte Dobrovoljc (2008: 297) ugotavlja, da storitev elektronske pošte omogoča izmenjavo sporočil v obliki različnih besedilnih tipov. Omenjeni primeri kažejo, da je treba biti zelo previden pri analizi teh besedil, saj torej ena sama spletna stran lahko izkazuje značilnosti različnih žanrov oz. besedilnih tipov (gl. sliko 13, ki sicer prikazuje fiktivni primer spletnega mesta), na kar opozarja že Santini (2007). Kaže se, da je treba te enote pojmovati širše tako od zvrsti, ki niso vezana na besedila, kot tudi od žanrov oz. tipov besedil (enačiti pa jih ne moremo niti s spletnimi stranmi ali mesti).

Slika 13: Spletno mesto (SM), spletne strani (SS) in žanri (Ž)

Problem tradicionalnega pojmovanja žanrov na internetu je opazil tudi Crystal (2011: 10), ki ugotavlja, da so novi žanri težko določljivi. Zastavlja si vprašanje, kako poimenovati različne enote na internetu, kot so npr. elektronska pošta, blog, klepetalnica in tвит, ki so v jezikoslovju pogosto obravnavane kot homogene skupine besedil, vendar pa podrobnejše analize pokažejo, da so vse prej kot to. Termin *žanr* tudi po Crystalovem mnenju konotira homogenost, zaradi česar se mu ne zdi primeren. Meni, da za poimenovanje teh enot potrebujemo termin, ki je v jezikoslovju nevtralen, in Crystal (ibid.) predlaga angleški izraz *Output*. V slovenšči-

vsesplošno razširjenimi (10) *družabnimi omrežji*, sicer pa dobro predstavlja strukturo spletnih mest.

no se termin, ki prihaja s področja računalništva, največkrat prevaja kot *izhod*, vendar pa se zdi, da je ta izraz za jezikoslovnoterminološko poimenovanje v jeziku že preveč obremenjen in neprimeren.

Za namen pričujoče monografije po analogiji termina *tipi besedil* uporabljamo poimenovanje *tipi elektronsko posredovane komunikacije*, tudi z namenom poudarjanja specifik pri posredovanju komunikacije znotraj posameznega tipa, ki se v primerjavi z drugimi tipi manifestira različno. Termin torej zaobjema širši pojem od pojma tip besedila; ti se manifestirajo znotraj tipov elektronsko posredovane komunikacije. Če navedemo primer: tip besedila oglas se lahko pojavi tako na blogu kot tudi v elektronski pošti, pri čemer sta blog in elektronska pošta pojmovana kot tipa elektronsko posredovane komunikacije.

3.1.4 Tipi elektronsko posredovane komunikacije

Izpostavljamo nekatere izmed pomembnejših mejnikov v zgodovini elektronskega komuniciranja, ki smo jim bili priča oz. so še vedno prisotni tudi v slovenskem okolju (Baron 2008: 14, <<http://en.wikipedia.org/wiki/Twitter>>, 22. april 2015).

1971	začetek asinhronne komunikacije na internetu s <i>pojmom elektronske pošte</i>
1980	pojav prvih <i>forumov</i> (novičarske skupine)
1988	začetek sinhronne komunikacije z zgodnjimi oblikami takojšnjega sporočanja (<i>internetni klepet IRC</i> (angl. <i>Internet Relay Chat</i>))
1992	prvi <i>SMS</i> na mobilnih telefonih
1997	pojav blogov (angl. <i>Web Logs</i>)
2001	nastanek <i>Wikipedije</i>
2003	pojav prvih <i>družabnih omrežij</i> (MySpace, kasneje še Facebook, Twitter in druga)

Preglednica 4: Mejniki v razvoju elektronskega komuniciranja

V nadaljevanju v grobem opišemo tipe elektronsko posredovane komunikacije.⁶⁹ Bloge in Wikipedijo, besedila katerih v nadaljevanju podrobneje analiziramo, v tem razdelku predstavimo predvsem z razvojnega in definicijskega vidika.

⁶⁹ Pri opisu tipov elektronsko posredovane komunikacije se deloma naslanjamo na tehnične

3.1.4.1 Elektronska pošta

Pri komunikaciji prek elektronske pošte gre za asinhrono aktivnost,⁷⁰ pri kateri sporočila, ki jih pošiljamo po internetu, glede dolžine niso omejena. Omejena pa je skupna količina podatkov (problematično je pošiljanje glasovnih in predvsem videovsebin), ki jih lahko pošljemo po elektronski pošti. To omejitev določa ponudnik elektronske pošte. Od vsakega posameznika (včasih pa od možnosti, ki jih nudi ponudnik elektronske pošte) je odvisno, koliko časa hrani sporočilo v svojem elektronskem spletnem poštnem predalu oz. v programu na računalniku. Sporočila so redko anonimna (ali psevdonimna), saj nam že sam format elektronske pošte razkriva, kdo je pošiljatelj (če predvidevamo, da ima večina elektronski naslov, ki razkriva njegovo pravo identiteto). Če želimo identiteto skriti, si moramo narediti poseben elektronski naslov z izmišljenimi podatki. Sporočila, ki jih pošiljamo, niso javna in so namenjena zgolj osebi ali osebam, ki jih navedemo v okence za prejemnika sporočila. Sistem dopušča citiranje sporočil (če npr. uporabimo funkcijo odgovora, se navadno v okence za sporočilo kopira celotno besedilo pošiljatelja, ki ga lahko preoblikujemo, med citirano besedilo vpišemo svoje odgovore ipd.). V sistemu sporočila vidimo kronološko, kot smo jih prejeli.

Stalne sestavine sporočil elektronske pošte navaja in analizira Dobrovoljc (2008: 298–308): glava z naslovnikovim in pošiljateljevim elektronskim naslovom, zadeva, jedro sporočila (z ogovorom in končnim pozdravom). Na eni strani imamo torej oblikovno stalne in nespremenljive elemente, znotraj jedra sporočila pa se izkazuje izjemna pestrost diskurzivnih in pravopisno-leksikalnih prvin. Za elektronsko pošto naj bi veljalo, da je zelo verjetno, da bo naslovljenec prebral ali pa vsaj odprl sporočilo,⁷¹ kar npr. ne velja za forume ali klepetalnice. Identiteta pošiljatelja je pri elektronski pošti veliko bolj relevantna kot vsebina, saj naslovnik navadno pošiljatelja pozna in se mu zato ni treba

parametre fasetne klasifikacije Susan Herring (gl. poglavje 3.5.3), blogi in Wikipedija pa so na ta način podrobneje analizirani v omenjenem poglavju. Hkrati opozarjamo, da gre za nepopoln seznam tipov elektronsko posredovane komunikacije, izpostavljamo le pomembnejše, v prihodnosti pa zagotovo lahko pričakujemo tudi novosti.

⁷⁰ V sklopu nekaterih ponudnikov elektronske pošte imamo danes možnost tudi sinhronega komuniciranja, npr. v Googlovem Gmailu imamo tudi aplikacijo *Klepeti*.

⁷¹ Tega ne moremo trditi za t. i. *nezaželeno* ali *vsiljeno pošto* oz. angl. *spam*.

truditi za pozornost (Praprotnik 2003: 35). Seveda je treba tudi pri elektronski pošti ločiti med zasebno in poslovno komunikacijo, ki se vsekakor razlikujeta, vse to pa vpliva tudi na jezik teh besedil. S komunikacijo v sporočilih elektronske pošte se v slovenskem prostoru podrobneje ukvarja Mojca Nidorfer Šiškovič.

3.1.4.2 Spletni forumi

V spletnih forumih komunikacija poteka asinhrono, sporočila, ki se pošiljajo po sistemu, so navadno krajša in redko vsebujejo glasovne in videovsebine. Največkrat gre za zapisana besedilna sporočila, ki ostajajo v arhivu, navadno toliko časa, dokler spletno mesto pač obstaja. Pogosto so avtorji, ki v spletnih forumih sodelujejo, anonimni oz. ob obvezni registraciji psevdonimni, kar tudi vpliva na jezikovno podobo besedil v spletnih forumih. Sporočila so javno dostopna, včasih ni mogoče sodelovati v spletnem forumu, če uporabnik ni registriran. Podobno kot pri elektronski pošti sporočila v večini primerov lahko citiramo in odgovore preoblikujemo. Zaporedje pojavljanja sporočil je kronološko in če je forum na spletu arhiviran, lahko še vedno odgovarjamo na sporočila, ki so bila napisana npr. leta 2004. To vsekakor vnaša dvome in pomisleke o tem, kako določiti meje besedila, ki je v spreminjanju oz. še vedno v nastajanju (Crystal 2011: 31–32). Tudi zaradi takšnih značilnosti je smiselna vpeljava pojma *tip elektronsko posredovane komunikacije*, ki je širši od pojma *tip besedila*.

Spletni forumi predstavljajo »možnost za diskusije o raznoterih vsebinah neodvisno od časovnih in prostorskih ovir« (Gorjanc 2005b: 28). Avtor (ibid.) meni, da je možnost anonimnega sodelovanja pripomogla k izostrenemu izražanju mnenj in stališč, kar po eni strani predstavlja spodbudo za svobodno izražanje, po drugi strani pa dopušča mnoge zlorabe. Gorjanc (ibid.) še opaža, da se takšni komentarji pogosto pojavljajo zaradi nestrinjanja z delovanjem institucionalizirane politike, ki naj bi promovirala nestrpnost in na tak način le še zaostrovala diskusije na forumih. Po drugi strani pa je zanimivo mnenje predsednika Državnega zbora v letih 2008–2011 Pavla Gantarja,⁷² da raven komunikacije na spletnih forumih vpliva na raven komunikacije

⁷² V *Studiu City* na TV Slovenija 2, 17. maja 2010.

v slovenskem parlamentu. Kje je dejanski izvor problema, bo treba še raziskati, vsekakor pa bi bili ukrepi za spremembo stanja na bolje dobrodošli na obeh straneh.

Gorjanc (2005b: 28) še opaža, da »/p/ri diskusijah na forumih izključevanje mi – oni največkrat poteka v razmerju do družbeno nepriviligiranih skupin, z jezikoslovnega vidika pa je zanimiv odnos do jezika, ki poteka na osi mi – oni, kjer mi pomeni rojene govorce slovenskega jezika«. Oni pa so največkrat priseljenci iz držav bivše Jugoslavije, od katerih se pričakuje popolna jezikovna integracija. Tematike, ki jih spletni forumi obravnavajo, so zelo obširne, zdi pa se, da komentatorji na spletnih forumih neodvisno od tematike v končni fazi (včasih tudi brez kakršnekoli smiselne povezave) zaidejo na politične teme, predvsem delitev na *leve* in *desne*, kar zagotovo spodbuja in širi sovražni govor.

3.1.4.3 Klepetalnice

V klepetalnicah gre za sinhrono komunikacijo, saj morata biti oba uporabnika prisotna, da komunikacija lahko poteka. Sporočila, ki si jih pošiljajo, so pogosto razdrobljena, povedi razdeljene v stavke in pošiljane v posameznih sporočilih. Gre za zapisana besedilna sporočila, glasovne in videovsebine so lahko poslane prek hiperpovezav. Sporočila se v sistemu navadno ne shranjujejo oz. ostanejo shranjena le do odjave uporabnika s spletne strani oz. aplikacije. Lahko sicer najdemo tudi klepetalnice, ki celotne pogovore shranjujejo, npr. v sklopu elektronskopoštnega ponudnika Gmail. Komunikacija lahko poteka med anonimnimi oz. psevdonimnimi uporabniki, lahko pa se uporabniki med seboj poznajo (npr. že omenjeni sistem ponudnika Gmail). Besedila, ki si jih izmenjujejo, so lahko javna (pogosto vidna registriranim uporabnikom) ali pa zasebna (in jih torej lahko vidita le uporabnika, ki se med seboj pogovarjata). Sistemi navadno ne dopuščajo citiranj in spreminjanja poslane vsebine, vrstni red sporočil je kronološki. Kranjc (2003a: 445) meni, da »imajo klepeti po internetu v veliki meri podobno strukturo kot govorjena besedila, da pa se od njih razlikujejo v nekaterih elementih, kot npr. vzorec menjavanja vlog, kar je posledica medija«. V zadnjem času se zdi, da se ta tip elektronsko posredovane komunikacije vedno bolj seli v zasebno sfero, saj ga najdemo v sklopu ponudnikov drugih

aplikacij, za katere je potrebna registracija (npr. Gmail, Facebook) in v sklopu katerih ta besedila niso več nujno javno dostopna, kar pomeni, da posledično prihaja do večje mere zaprtosti tega tipa elektronsko posredovane komunikacije.

3.1.4.4 SMS

Komunikacija prek SMS-jev je asinhrona, sporočila, ki jih pošiljamo, so omejena (v Sloveniji na 160 znakov; v primeru, da uporabnik preseže to mejo, se mu zaračuna dvojna oz. glede na dolžino večkratna cena SMS-ja). Vsebina, ki jo pošiljamo, je besedilna (če pošiljamo slikovne vsebine, gre za sporočila, imenovana MMS-ji (angl. *Multimedia Messaging Service*)) in ostane v sistemu, dokler se uporabnik ne odloči in sporočilo zbríše z mobilnega telefona. Sporočila navadno niso anonimna, saj se uporabniki med seboj pogosto poznajo ali pa gre za uradno komunikacijo prek SMS-jev, kjer se pošiljatelj predstavlja v imenu podjetja ipd. Pri tem pa ne gre za javno komunikacijo, saj sporočila lahko vidijo le uporabniki, ki jim je SMS namenjen. Novejši mobilni telefoni dopuščajo tudi citiranje in prenavljanje vsebine, pošiljanje SMS-jev na več telefonskih številkih hkrati ipd. V sistemu se shranjujejo kronološko.

Baron (2008: 130–137) v svojih študijah ugotavlja, kako pomembne so medkulturne razlike v mobilni komunikaciji. Podrobneje opiše primer Japonske, kjer komunikacija prek mobilnih telefonov poteka večinoma s pošiljanjem SMS-jev, saj je tišina na javnih mestih nenapisano pravilo. V nadaljevanju avtorica (2008: 139) navaja rezultate ankete, v kateri je preverjala izbiro komuniciranja med anketiranimi ameriškimi najstniki, in le 3 % vprašanih bi izbralo SMS. Decembra 2006 je bila izvedena še ena anketa, in sicer primerjava med Evropejci (iz Nemčije, Italije, Španije in Združenega kraljestva), kjer je glede na državo 81–86 % anketiranih na tisti dan poslalo SMS, v ZDA le 39 %. Avtorica ugotavlja, da na to vpliva tudi dejstvo, da v ZDA SMS-ji niso vključeni v naročnino, ampak pomenijo dodaten strošek. Na podlagi ankete Baron (2008: 145) ugotavlja najpogostejše vzroke, zakaj so pošiljatelji SMS-ja izbrali to vrsto komunikacije: (a) pošiljatelju se ni zdel pravi čas za pogovor, (b) pošiljatelj je želel zgolj nekaj na kratko sporočiti in ni imel časa za pogovor ali pa je (c) pošiljatelj menil, da za prejemnika ni pravi čas za pogovor.

3.1.4.5 *Blogi in Wikipedija*

Blog in Wikipedija sta dva tipična predstavnika t. i. *participatornega spleta oz. spleta 2.0*. Pri obeh je najpomembnejši dejavnik sodelovanje obiskovalcev spletnih strani. Vsak ima možnost sooblikovati spletne strani in medtem ko je na blogu v ospredju subjektivno mnenje in soočanje mnenj, je na Wikipediji težnja k objektivnosti in konsenzu. Wikipedija je sredstvo za združevanje ljudi s kolektivnim delom in sodelovanjem, medtem ko je blog sredstvo, ki izpostavlja posameznika in njegova stališča, doživljanja ipd. (Myers 2010: 2–3).

Blogi

Blog so v uredništvu slovarja Merriam-Webster razglasili za besedo leta 2004. Izhaja iz angleščine, in sicer gre za okrajšavo besede *Weblog*, ki jo je leta 1997 prvi uporabil Jorn Barger. Okrajšani izraz *blog* pa je nastal leta 1999, ko je Peter Merholz zapisal *we blog* 'mi blogamo' in tako je nastal tudi nov glagol (Crystal 2006: 239). V slovenščini pogosto zasledimo prevod izraza *blog* kot *spletni dnevnik*. »Izvorno naj bi blog služil ravno temu – pisanju dnevnika, vendar je zaradi specifičnih dejavnikov pridobil precej širši pomen in rabo, tako da je izraz 'spletni dnevnik' precej neprimeren za oznako te dejavnosti« (Oblak in Petrič 2005: 11). Na spletni enciklopediji Wikipediji lahko zasledimo še izraz *spletnik*, za potrebe pričujoče monografije pa uporabljamo v splošnem najbolj razširjen izraz *blog*.

V nasprotju z osebnimi spletnimi mesti so blogi pogosto osveženi, od običajnih dnevniških zapisov se razlikujejo po tem, da jih zaznamuje množica hiperpovezav (kar je seveda posledica dejstva, da se nahajajo na spletu), pri Wikijih pa navadno pri enem samem besedilu sodeluje več avtorjev (Myers 2010: 2–3). V nadaljevanju si oglejmo, kako definirajo blog na spletni enciklopediji Wikipediji: »Spletna stran, ki periodično prikazuje besedila, slike in druge elemente, ki jih njihovi avtorji sprti dodajajo« (<<http://sl.wikipedia.org/wiki/Blog>>, 23. april 2015). Pri omenjeni definiciji je treba opozoriti, da gre pri blogu za spletno mesto, posamezne objave pa predstavljajo spletne strani znotraj spletnega mesta bloga.

Tehnično gledano je blog specifični vmesnik za oblikovanje spletnega mesta, neke vrste sistem za upravljanje vsebin, ki uporabniku

omogoča, da na precej enostaven način zapisuje vsebino na oblikovno že vnaprej postavljeno spletno mesto (Oblak in Petrič 2005: 11). Spletno mesto sestoji iz posameznih spletnih strani, katerih osrednji del predstavlja prispevek blogerja⁷³ in kamor kronološko podaja svoja besedila (komentarje, mnenja, ideje), glasovne ali videoposnetke, fotografije. Pogosto avtor prispevek podkrepi tudi s hiperpovezavami na druge spletne strani. Na ta osrednji prispevek potem obiskovalci odgovarjajo in prispevajo komentarje.

Baron (2008: 110) opozarja na štiri bistvene značilnosti bloga, med katerimi naj bi bili prvi dve pomembnejši: (1) prevladujoča besedilnost,⁷⁴ (2) objave so v obratnem kronološkem zaporedju, torej najnovjše na vrhu, (3) gre za pogosto osveženo spletno mesto, ki ima (4) veliko vsebnost hiperpovezav na druga spletna mesta.

Hiperpovezave na druga spletna mesta so značilne tako znotraj objav, kot tudi v posebnem razdelku, ki se imenuje *blogorola* – gre za povezave, navadno na druge bloge, ki jih avtor bloga objavi na svojem blogu. V večini primerov gre za sorodne bloge, bloge, ki jih pišejo avtorjevi znanci, prijatelji ali pa so s hiperpovezavo povezani blogi, ki so avtorju zanimivi in jih redno prebira. Pomemben del bloga je tudi njegov vir RSS. Gre za različne aplikacije, ki zabeležijo spremembe na blogu, torej nove objave, tako da uporabniku ni treba vsakič znova obiskati spletnega mesta, da vidi, ali je na blogu kakšna nova objava, temveč je s pomočjo vira RSS samodejno (npr. prek elektronske pošte) obveščen o novostih.

Tavosanis (2007a: 14) bloge v grobem deli na *tematske* in *osebne*. Tematski blogi so tisti, pri katerih avtor (ali avtorji) objavlja(jo) svoje prispevke na določeno temo (npr. fotografija, film, literatura itd.), oseb-

⁷³ Problem poimenovanja *bloger* omenja Verovnik (2008: 41), saj se poleg izraza *bloger* in *pisec* oz. *avtor bloga* pojavlja še izraz *blogar*. Rabo slednjega zagovorniki utemeljujejo s priporočilom pravopisa za rabo obrazila *-ar* po analogiji *košarkar*, *računalnikar* ter z argumentom, da je *-ar* naravnejši zaradi glagola *blogati*. Prvi argument Verovnik (ibid.) zavrne z navedbo poimenovanj *rocker* in *punker*, gre za izpeljanki s prevzetimi podstavami, pri katerih je obrazilo *-er* še celo pogostejše, drugi argument pa zavrne z navedbo niza *rap – rapper – rapanje*. Poleg tega je razmerje med *blogarjem* in *blogerjem* v Gigafidi 278: 2435, kar jasno nakazuje, da je drugi v besedilih bolj uveljavljen. To vprašanje obravnava tudi Jezikovna svetovalnica na portalu Fran (<<http://isjfr.zrc-sazu.si/sl/svetovalnica/ali-se-pravilno-pise-blogger-ali-blogar#v>>, 23. april 2015) z zaključkom, da bi bilo za enkrat »najbolj ustrezno dopustiti obe obliki«. V pričujoči monografiji uporabljamo obliko *bloger*.

⁷⁴ Blog, v katerem so prevladujoče videovsebine, se imenuje *vlog*.

ne bloge bi lahko na nek način pojmovali kot spletne dnevnike v ožjem pomenu besede.⁷⁵ Crystal (2006: 240) bloge deli še na *osebne oz. individualne* in *institucionalne oz. korporativne*. Gre torej za razlikovanje med tem, ali je avtor bloga posameznik ali neka institucija.

Množični razširjenosti blogov je vsekakor botrovala preprosta tehnološka podpora. Leta 1999 sta dve družbi, sicer proizvajalki programske opreme, ustvarili orodje, ki je omogočilo preprosto objavlanje na spletu tudi za uporabnike, ki niso bili večji jezika HTML. Podjetji sta se imenovali Pitas in Pyra. Leta 2003 je Google kupil Pyrino programsko orodje in tako je nastal verjetno največji ponudnik blogov – Goo-glov Blogger (Myers 2010: 17). V Sloveniji sta mu dolgo konkurirala Siolov Blogos in eDnevnik, vendar so se trendi vsesplošne širitve blogov nekoliko umirili in veliko najresnejših pisev blogov je prešlo na svoje domene. Vlogo osebnih blogov je delno prevzelo družabno omrežje Facebook in t. i. *mikrobloganje* na Twitterju (gre za objave, omejene na 140 znakov). V sklopu tematskih blogov poseben pomen (predvsem v tujini, pa tudi v Sloveniji) pridobivajo znanstveni blogi, ki so po eni strani medij za komunikacijo z zainteresirano laično publiko, po drugi strani pa možnost za diskusijo z drugimi znanstveniki, ki se ukvarjajo z isto tematiko širom po svetu.

Blogi so se razširili prek Severne Amerike, kjer so jih posamezniki in kasneje tudi novinarji in politiki uporabljali kot sredstvo za širjenje političnih idej (Oblak in Petrič 2005: 11). Poseben pomen blogi pridobijo v času izrednih dogodkov in kriznih razmer. Za Slovenijo je znan primer poplav v Železnikih – ko se je blogosfera⁷⁶ organizirala in zbirala sredstva za pomoč prizadetim. Odzvalo se je več kot 100 blogerjev (Savič 2008: 14, 34). Pozornost so blogi vzbudili s svojo značilnostjo, da lahko pravzaprav vsakdo objavlja svoje mnenje – po eni strani zelo osebno stališče, kjer pa ni nekega osrednjega nadzora in je torej zanimivo za vse, ki bi sicer težko javno predstavili svoje mnenje. Gre torej za obliko javnega zavedanja s kombiniranjem elementov novinarstva, oglaševanja, odnosov z javnostmi ipd., s čimer avtor dosega javnost in hkrati pridobiva povratne informacije (Crystal 2006: 241).

⁷⁵ Izraz *spletni dnevnik* se, kot smo že omenili, pogosto pojavlja kot sinonim za *blog*, vendar je prav zaradi obstoja tematskih blogov neustrezen. Poleg tega izraz ni primeren, ker konotira zasebnost uporabe medija (Oblak in Petrič 2005: 11).

⁷⁶ Blogosfero lahko opredelimo kot množstvo vseh, povezanih in nepovezanih blogov (Savič 2008: 12) oz. njihovih avtorjev.

Baron (2008: 112) navaja različne razloge za pisanje bloga, kot so jih navajali uporabniki blogov v dveh raziskavah (prva je bila narejena v sklopu projekta *Pew Internet & American Life Project*, druga pa v sklopu projekta *Nardi*). V prvi raziskavi anketirani navajajo ustvarjalno izražanje, dokumentacijo osebnih doživetij in potrebo po tem, da z njimi seznanijo tudi ostale. Ostati želijo v stiku s prijatelji in družino ter jim posredovati svoja praktična znanja in veščine. V sklopu druge raziskave anketirani omenjajo seznanjanje ostalih z aktivnostmi in lokacijo, kjer se nahajajo, navajajo izražanje mnenj z namenom vplivati na druge, želijo pridobiti mnenja drugih, ob pisanju razmišljajo ter navajajo, da gre pri pisanju za neke vrste sproščanje čustvene napetosti. Blog je lahko tudi sredstvo za nadaljevanje diskusije z drugega medija. Crystal (2006: 243) navaja primer, ko lahko poslušalce radijske oddaje po oddaji preusmerijo na blog, kjer se lahko debata nadaljuje.⁷⁷ Vsekakor pa je, podobno kot pri ostalih spletnih vsebinah, pri pisanju bloga potrebna tudi previdnost. Crystal (2006: 242) opozarja, da »v blog nikoli ne zapiši ničesar, česar ne bi bil pripravljen zagovarjati na sodišču«.

Wikipedija

Ideje in prvi poskusi enciklopedij, ki bi jih ustvarjali sami uporabniki, so se pojavljale že pred nastankom danes najbolj znane med njimi – Wikipedije. Že leta 1993 je v novičarskih skupinah Useneta nastala ideja o internetni enciklopediji Interpediji, ki bi jo tako kot današnjo Wikipedijo pisali prostovoljci, vendar niti splet niti programi v tistem času še niso bili dovolj razviti za uresničitev te ideje. Prva realizacija ideje se je zgodila v letu 1998 s projektom *Everything* (kasneje poimenovanim *Everything1*) in z njegovim naslednikom, imenovanim *Everything2*. Tudi Douglas Adams, avtor znamenitega *Štoparskega vodnika po Galaksiji*, je imel podobno idejo. Aprila 1999 je nastala enciklopedija, imenovana *h2g2*, ki jo še danes najdemo na spletnem mestu BBC-ja (<<http://www.bbc.co.uk/dna/h2g2/>>, 23. april 2015), ni pa nikoli zares zaživela. Tako *Everything2* kot tudi *h2g2* sta se v začetku od Wikipedije konceptualno ločila po tem, da posameznih prispevkov ni mogel spreminjati vsakdo, ampak samo njihov avtor (Pečenko 2006), kar se je kasneje spremenilo.

Nato sta nastali GNUpedija in Nupedija: prva leta 2001, po tem ko je dve leti pred tem Richard Stallman idejo opisal v članku *The Free*

⁷⁷ Danes mnogo izmed omenjenih vlog vse bolj prevzemata Facebook in Twitter.

Universal Encyclopedia and Learning Resource, in je sočasno sovpadla z nastankom Nupedije, kar je povzročilo kar precejšno zmešnjavo tudi zaradi podobnosti v poimenovanju. Za objavo v Nupediji so se gesla recenzirala, zato produkcija gesel ni bila takšna, kot so si želeli (le 24 gesel je v prvem letu uspešno končalo zapleten recenzentski postopek) (Pečenko 2006).

15. januarja 2001 so avtorji Nupedije ustvarili Wikipedijo, v katero je lahko pisal vsakdo brez recenzije. Ta gesla, ki bi jih pregledali in odobrili strokovnjaki, naj bi postala vir za Nupedijo, vendar se je izkazalo, da to sploh ni potrebno. Nupedija je postala enciklopedija postranskega pomena, leta 2003 pa so jo dokončno opustili. Ward Cunningham je leta 1995 napisal program WikiWikiWeb, ki je postal osnova za to, kar danes poznamo pod imenom Wiki: na spletu je to program, ki teče na strežnikih in omogoča tudi računalniškim laikom neposredno urejanje spletnih virov in gradnjo spletnih zbirk, izvira pa iz havajske besede *wiki*, ki pomeni 'hitro'. Sprva je namreč avtor program želel poimenovati QuickWeb, a si je potem premislil. V začetku je bil program zasnovan z namenom, da bo poudarek na izmenjavi mnenj med sodelavci, na podlagi katerih bi potem popravljali vsebino, vendar pa je danes diskusija na spletnih straneh Wikipedije drugotnega pomena, saj je naključni uporabniki v večini niti ne opazijo (Pečenko 2006, Hladnik 2007).

Število gesel je začelo kmalu po nastanku Wikipedije strmo naraščati. Po 14 dneh, torej konec januarja 2001, je imela Wikipedija 600 gesel, marca jih je bilo 1.300, aprila 2.600, maja 3.900, poleti 2001 je bilo gesel že 10.000, po enem letu pa 20.000. V dveh letih delovanja je nastalo 100.000 gesel, januarja 2004 jih je bilo 200.000, marca 2006 so wikipedisti praznovali milijonto geslo, aprila 2015 je bilo vseh gesel že 34.972.970 (Pečenko 2006, <http://meta.wikimedia.org/wiki/List_of_Wikipedias>, 23. april 2015).

Wikipedija (izg. vikipedíja), angl. *Wikipedia*, je spletna enciklopedija, ki je prosto dostopna vsem uporabnikom spleta, poleg tega pa omogoča vsem, prijavljenim ali neprijavljenim uporabnikom Wikipedije, da spletno enciklopedijo tudi soustvarjajo. Ne gre torej za neko zaključeno celoto, saj v vsakem trenutku lahko pravzaprav vsakdo spremeni del te obsežne zbirke informacij. Seveda pa se pravice (in dolžnosti) wikipedistov med seboj razlikujejo, neregistrirani uporabniki lahko npr. samo popravljajo že obstoječa gesla, medtem ko lahko registrirani uporabniki tudi ustvarjajo nova. Administratorji lahko nekemu (z določenega na-

slova IP) prepovejo sodelovanje (npr. v primeru vandalizma), pred spremembami lahko zaščitijo določeno geslo (zlorabe se najpogosteje dogajajo pri politično spornih temah, pogosto tudi pred volitvami pri geselskih člankih politikov in strank) ipd. Avtorji geselskih člankov so izključno prostovoljci, ki svoj prosti čas posvečajo dopolnjevanju in popravljanju starih člankov oz. ustvarjanju novih ter dodajanju fotografij. Sodelavci Wikipedije skrbijo za nepristranskost člankov, trudijo se tudi dosledno povzemati in citirati relevantno literaturo. Vsako izmed gesel pa ima tudi posebno spletno stran, ki je namenjena diskusiji o vsebini. Tu najdemo tudi zgodovino gesel, kar pomeni, da v primeru vandalizma brez težav lahko povrnemo prejšnjo različico geselskega članka. Ustanovitelj Wikipedije, Jimmy Wales, spletno enciklopedijo opisuje kot poskus, da bi ustvarili in ponudili prosto enciklopedijo najvišje mogoče kakovosti prav vsakemu posamezniku v njegovem lastnem jeziku (Pečenko 2006, <<http://sl.wikipedia.org/wiki/Wikipedija>>, 23. april 2015).

Slovenska različica Wikipedije deluje od 8. marca 2002. Podatki na spletni strani Wikimedie (<http://meta.wikimedia.org/wiki/List_of_Wikipedias>, 23. april 2015) kažejo, da je v aprilu 2015 Wikipedija (vsaj njena osnovna stran) obstajala v 288 različnih jezikih, slovenščina je bila na 42. mestu s 145.568 geselskimi članki, na prvem mestu je angleščina s skoraj petimi milijoni geselskih člankov. Poleg spletne enciklopedije Wikipedije nastajajo še sorodni wikiprojekti, kot so: Wikivir, Wikislovar, Wikiknjige, Wikimedija, Wikinovice, Wikiverza, Wikinavedek, Wikivrste itd. Wikipedija je kljub nekaterim pomanjkljivostim koristen pripomoček, le njenih omejitev in slabosti se moramo ob uporabi zavedati.

3.1.4.6 Družabna omrežja⁷⁸

Za družabna omrežja je značilna asinhrona komunikacija, lahko pa vsebujejo tudi aplikacije, ki omogočajo sinhrono komunikacijo (npr. Facebook). Sporočila, ki se pošiljajo po sistemu, navadno niso razdrobljena, izjema je lahko le družabno omrežje Twitter, ki ima podobno kot pri pošiljanju SMS-jev omejeno število znakov na sporočilo (v tem primeru na 140), kjer lahko prihaja do razdelitve besedil v dva ali več

⁷⁸ Za angleški izraz *social network* se v slovenščini danes uporabljajo predvsem tri pomenovanja, in sicer *socialno*, *družabno* in *družbeno* omrežje. Problematiko rabe

tvitov.⁷⁹ Sporočila načeloma ostajajo v arhivu, to je predvsem odvisno od ponudnika. Večina družabnih omrežij omogoča pošiljanje različnih vsebin (manjša izjema je na tem mestu spet Twitter, ki pa se tudi prilagaja novim zahtevam uporabnikov – omogoča različne aplikacije, prek katerih so glasovne in videovsebine lahko dostopne). Glede identitete uporabnikov se družabna omrežja med seboj zelo razlikujejo – od Facebooka, kjer se uporabnik pogosto predstavlja z lastnim imenom in priimkom, do različnih družabnih omrežij za mlade (npr. Netlog), kjer je psevdonimnost uporabnikov pogostejša. Vsekakor pa je (verjetno tudi zaradi Facebooka in njegove specifičnosti, da gre predvsem za povezovanje s prijatelji in znanci iz realnega življenja) opazen trend k manjši stopnji anonimnosti na spletu. Sporočila, ki jih pošiljamo prek družabnih omrežij, so bolj ali manj javna, odvisno predvsem od posameznikove zaščite lastnega profila. Različna družabna omrežja omogočajo različne prenovitve besedil in ta se pojavljajo v različnih formatih.

Facebook je eno bolj popularnih družabnih omrežij. Spomladi 2006 je Baron (2008: 88) izvedla anketo med 60 študenti in 55 % jih je vsaj enkrat dnevno obiskalo Facebook. Novembra 2003 je Mark Zuckerberg (takrat študent 2. letnika na Harvardu) začel s programiranjem družabnega omrežja za študente Harvarda. 4. februarja 2004 je bil TheFaceBook.com že dostopen na spletu. Facebook se je hitro širil, najprej je bil namenjen le študentom, kasneje (2006) se je odprl za širšo javnost (Baron 2008: 81). Omenimo še značilnosti komunikacije, ki jo omogoča Facebook: podani so podatki o posamezniku (od zgoj osnovnih podatkov do kontaktnih podatkov in zanimanja ter interesov posameznika), obstaja možnost vključevanja v različne skupine, komu-

pridevnika *socialen* smo že omenjali v sklopu poimenovanja *socialna zvrstnost*, in čeprav so kot *Socialno omrežje* sicer neposrečeno prevedli tudi film *Social network*, se zdi, da je še vedno čas, da se v rabi uveljavi primernejše poimenovanje. V Jezikovni svetovalnici na portalu Fran predlagajo poimenovanje *družbeno omrežje* (<<http://isjfr.zrc-sazu.si/sl/svetovalnica/socialna-dru%C5%BEbena-in-dru%C5%BEabna-omre%C5%BEja#v>>, 23. april 2015), ker da je ta denotacija najbolj enoumna in nevtralna, s čimer se izognemo večpomenskosti in hkrati »sledimo slovenski komunikološki stroki, ki se ukvarja tudi z raziskovanjem spletnih omrežij, ki angl. *social (communication, interaction ali media)* dosledno prevaja kot družben.« Vendar pa zaradi prvotne in prevladujoče vloge teh omrežij, ki je družabnost, v pričujoči monografiji uporabljamo poimenovanje *družabna* in ne *družbena* omrežja.

⁷⁹ Obstaja tudi možnost zapisa daljšega besedila v en tvit z aplikacijo *TwitLonger*, vendar pa je treba za ogled celotnega besedila klikniti na dano povezavo.

nikacija z ostalimi uporabniki lahko poteka prek zasebnih sporočil, t. i. *zida*, kjer so sporočila vidna tudi ostalim, obstaja še funkcija *dregni*, kjer uporabnik lahko drugemu uporabniku zgolj sporoči, da misli nanj ipd. Družabno omrežje Facebook se pogosto spreminja, dodajajo se nove možnosti, je pa že dolgo med bolj priljubljenimi družabnimi omrežji na spletu. Po nekaterih podatkih naj bi v letu 2010 Facebook prvič prehitel Google glede na število obiskovalcev (<http://www.mladina.si/dnevnik/17-03-2010-facebook_prehitel_google/>, 23. april 2015), njegov ustanovitelj pa je bil proglašen za osebnost leta revije Time. Istega leta so po zgodbi Zuckerberga posneli še film, ki smo ga že omenjali, z naslovom *Socialno omrežje*.

Povzetek o zvrstnosti

Na zvrstnost v sklopu elektronskih besedil pogledamo tako s pomočjo tradicionalnih klasifikacij, kjer je obravnavan jezik kot sestav, kot tudi in predvsem z novjšimi pojmovanji zvrstnosti, ki se posvečajo konkretnim besedilom. Poleg že uveljavljenega pojma *tip besedila* predlagamo še širši pojem *tip elektronsko posredovane komunikacije*, s katerim označujemo posamezne elemente elektronsko posredovane komunikacije, kot so npr. forumi, blogi, Wikipedija, elektronska pošta ipd., ki se med seboj ločijo predvsem po načinu prenosa podatkov, tipi besedil pa so v sklopu posameznih tipov elektronsko posredovane komunikacije lahko zelo raznovrstni.

3.2 STILNO-NORMATIVNI VIDIK

V tem poglavju se bomo posvetili stilno-normativnemu vidiku jezika v elektronskih besedilih. Značilnosti povzemamo iz domače in deloma tudi tuje literature, pri čemer se predvsem naslanjamo na dela Davida Crystala (2001, 2011), ki je s svojimi raziskavami postavil temelje za nadaljnja proučevanja jezika na internetu in tudi na splošno v elektronskih besedilih. Osredinjamo se na opis značilnosti jezika, ki se razlikujejo od značilnosti jezika v drugih besedilnih tipih, kar seveda še ne pomeni, da so ti elementi v jeziku vseh elektronskih besedil prevladujoči. Kot vemo iz slovaropisja, ljudje najprej opazimo posebno, nenavadno, izjemno in tako je tudi na spletu – v oči nam najprej padejo predvsem mnoga odstopanja od norme, ki pa lahko nastanejo povsem zavedno in z namenom stilnega učinkovanja. Poleg sistematičnega pregleda značilnosti se bomo na nekaterih mestih dotaknili tudi vprašanja, v kolikšni

meri se te značilnosti pojavljajo v besedilih drugih medijev, čeprav je to področje, ki ga bo treba v prihodnje podrobneje raziskati.

Navadno traja desetletja, da se zgodijo spremembe v jeziku. Na internetu pa se zdi, kot da se ta čas krajša, čeprav so tudi na tem mediju spremembe v resnici počasnejše, kot se mogoče zdi, trdi Crystal (2011: 58). Mladi danes vidijo več zapisanega jezika na internetu kot kjerkoli drugje. Neizogibno je, da bodo trendi zapisa, ki jih vidimo na internetu, slej ali prej začeli oblikovati človeško intuicijo o tem, kaj je dovoljeno, ter se na nek način začeli zrcaliti v sistem zapisa jezika (Crystal 2011: 65). Vprašanje pa je, koliko so te spremembe v jeziku obstojne, ali preidejo v standard ali ostajajo zgolj znotraj zasebne komunikacije npr. SMS-jev ali v določenih spletnih forumih. Vsekakor bo zanimivo opazovati tudi, v kolikšni meri te značilnosti prehajajo v govorjeni jezik.⁸⁰

Mrežna govorica

V povezavi s spletom in internetom se precej govori o *mrežni govorici*⁸¹ (angl. *Netspeak*), ki pa je največkrat pojmovana kot tradicionalne jezikovne zvrsti – glede na sestav, neupoštevajoč dejanska besedila, zato je pogosto stereotipno pojmovana kot sinonim za vsakršno pisanje na internetu. Gre za še en pojem, ki ga je uvedel Crystal (2001), zanjo pa so se uveljavili še izrazi, kot *jezik interneta*, *elektronski diskurz*, *elektronski jezik*, *interaktivni diskurz* ipd. (Kranjc 2003a: 436). Angleška različica spletne enciklopedije Wikipedije poizvedbo *Netspeak* preusmeri na *Internet slang*, na slovenski strani pa najdemo poimenovanje *internetni sleng*. Crystal (2001: 17–18) poudarja, da izraz *govorica* (v angl. pripona *-speak*) vključuje tako govorjenje kot pisanje, ne podaja pa nikakršne definicije samega pojma.

V sklopu pričujoče monografije pojem *mrežna govorica* razumemo kot tradicionalno pojmovano jezikovno zvrst, torej gre za jezik kot sestav in je v tem smislu še najbližje nekaterim interesnim govoricam. V besedilih analiziramo določene jezikovne prvine, ki so pogosto obravnavane kot značilnosti mrežne govorice. Gre za značilnosti, ki so predvsem izvorno specifične za elektronski medij in so v nekaterih tipih

⁸⁰ Mnogi (verjetno predvsem mlajši) kratice, kot so LOL (angl. *Laughing Out Loud*), ROFL (angl. *Rolling On Floor Laughing*), BFF (angl. *Best Friends Forever*), WTF (angl. *What the Fuck*), ki so tipični izrazi, ki so nastali na spletu, uporabljajo tudi v govoru.

⁸¹ Slovenski ustreznik za angleški izraz *Netspeak* je po Kranjc (2003a: 436).

elektronsko posredovane komunikacije bolj opazne kot v drugih, spet v tretjih pa teh značilnosti pravzaprav skoraj ni zaslediti.

Neformalno pisanje, s katerim se pogosto povezuje mrežna govorica, se ni pojavilo z internetom, res pa je, da je prvič, ko takšno pisanje vidimo javno, zapisano na način, ki ga povezujemo s formalnim zapisom (Crystal 2011: 69). Besedila, ki imajo veliko število tovrstnih jezikovnih značilnosti oz. v katerih so te značilnosti pogosto rabljene, nastajajo predvsem med mladimi in upravičeno lahko sklepamo, da gre v večini primerov za neke vrste modo v jeziku. Vsekakor ni potrebe, da v tem vidimo grožnjo za jezik, saj gre po eni strani za elemente, ki nikoli ne bodo prešli v standard, po drugi strani pa se, kot ugotavlja Stabej (2003: 62),

»/z/ rabo v novih medijih in prilagajanjem novim govornim položajem /.../ slovenski jezik zvrstno bogati, dostopnost besedil v slovenščini kadarkoli in od koderkoli krepi simbolno in reprezentativno vlogo slovenskega jezika«.

V nadaljevanju pričujočega poglavja ter v poglavjih o leksikalnem in skladenjskem vidiku strnimo značilnosti mrežne govornice za slovenščino, kot jih ugotavljajo predvsem domači avtorji, ki so preučevali jezik v elektronskih medijih, ter hkrati predstavimo ugotovitve z analiziranega gradiva blogov in Wikipedije.

Odstopanja od norme v elektronskih besedilih

Pravopis oz. odstopanje od pravopisnih pravil je pogosto stvar, ki jo najprej opazimo, ko opazujemo nove značilnosti jezika v elektronskih besedilih (Crystal 2011: 61), vendar pa nekatera elektronska besedila vsebujejo več odstopanj od norme kot druga, na kar zagotovo vplivajo različni dejavniki, npr. tudi to, ali gre za sinhroni ali asinhroni način komuniciranja (gl. poglavje 3.5.1.1). V sinhroni klepetalnici je tako bolj pomembna hitrost tipkanja kot pravilnost natipkanega (Antonelli 2008: 159). Že Crystal (2001: 111) opaža, da čeprav se v besedilih pojavljajo tipkarske napake, bralec po vsej verjetnosti zgolj iz tega razloga ne bo sodil o avtorjevi pomanjkljivi jezikovni izobrazbi, kar pa ne velja za tradicionalna zapisana besedila. Na odstopanje od norme ima vpliv tudi tip elektronsko posredovane komunikacije, glavni dejavnik pa je prav gotovo še vedno avtorstvo. V zvezi s tem je v sklopu analize jezikovne zvrstnosti sodobnih medijev pomembna ugotovitev, »da so razlike med besedili pogojene predvsem s posameznikovo jezikovno kultiviranostjo, manj pa z okoliščinami pojavljanja besedila (formalnost : neformalnost

govornega položaja, javnost ter prenosnik« Kranjc (2004a: 395). Jezikovna obravnava elektronskih besedil pogosto spominja na začetne obravnave besedil v publicistiki, kjer se je ta jezik obravnavalo »zgolj kot napačen jezik, vse samo na osnovi tega, da nastopa na časopisnih straneh, /.../ presojevalci so videli zgolj – največkrat res dejanske – pravopisne napake« (Korošec 1998: 6).

Jasno je, da odkloni od norme obstajajo, vendar pa je treba poudariti, da ti niso nujno enaki kot v tiskanih besedilih. Tavosanis (2007b) te pojave klasificira v tri skupine:

- (1) *odklon od norme zaradi nepoznavanja pravopisnih pravil* lahko tuje-
ga oz. maternega jezika (npr. *življenski*),
- (2) *neničrtni odklon od norme*:
 - (a) zatipkane besede (npr. *okorg* namesto *okrog*);
 - (b) napake, katerih vzrok je psihološkega izvora (npr. *Obama* namesto *Osama*);
 - (c) napačno zapisane besede zaradi tehničnih omejitev (npr. *hrosc*)⁸²
in
- (3) *načrtni odklon od norme*:
 - (a) stilistični vzrok (npr. *dvozačetnice*);
 - (b) načrtni odklon od norme zaradi tehničnih omejitev (npr. *tehnične omejitve*);
 - (c) avtocenzura oz. odklon od norme z namenom preslepiti avtomatične varovalne mehanizme (npr. *qurc, f**k*).

Crystal (2011: 62) podrobno analizira vzroke, ki lahko vplivajo na to, da besedilo na internetu ni zapisano v standardnem jeziku. Uporabnik lahko ne pozna standardnega zapisa, lahko ga pozna, vendar se s tem ne obremenjuje, lahko nima tipkarskega znanja, da bi zapisano napisal pravilno, lahko uporabnik misli, da je zapisal pravilno, vendar ni, lahko gre za zavestno odločitev, da se s standardnim zapisom ne bo ukvarjal, zavestno ali nezavedno uporablja nestandardni zapis z namenom približati se rabi svojih vrstnikov, z namenom ustvarjanja posebnih stilskih učinkov ali pa gre za kombinacijo različnih naštetih vzrokov.

⁸² Gre za primere, kjer avtor upošteva zapis norme, sistem pa npr. ne podpira šumevcev in besedo zapiše s sičniki. To se je pred časom dogajalo v komunikaciji prek mobilnih telefonov, kjer so novejši že podpirali šumevce, starejši modeli pa jih niso prepoznali, zato je lahko naslovnik, kljub temu, da je pošiljatelj pisal s šumevci, dobil SMS, napisan s sičniki.

ANALIZA GRADIVA

Neobremenjenost s pravopisom v elektronskih medijih se kaže tudi na analiziranem gradivu v blogih. Vendar so, kot opozarjata Tavosanis (2007b) in Crystal (2011: 62), odstopanja od norme v elektronskih besedilih zelo različna in nastanejo iz različnih razlogov. Če si za začetek ogledamo nekaj primerov vzdevkov na blogih, ki predstavljajo tipično področje elektronskega komuniciranja in so novost v primerjavi s tradicionalnimi tiskanimi mediji, kjer se večina avtorjev podpisuje s pravim imenom in priimkom oz. ponekod z začetnicami imena in priimka, lahko vidimo, da prvotno zapisani vzdevek *notoriusBIG* kasneje zasledimo kot *NotoriusBIG* in celo *NotariusBIG*. Variantnost zapisa pa je lahko tudi posledica kreativnosti in želje po ekspresivnem izražanju, npr. vzdevek *fetalij* zasledimo tudi v obliki *Fetalius*. Vzdevek avtorice enega izmed analiziranih blogov (*zloba*) pa je navdih za vrsto novotvorjenk: pri izpeljankah poleg svojilnega pridevnika *zlobin* zasledimo še poimenovanje *Zlobež*, novotvorjeni zloženci *zlobablues* in *zlobobus*, nova sestavljenka je *nezlobno* – gre za besede, ki jih prav tako ne bomo našli v pravopisu (če pojmujeemo pravopis kot merilo za normativno sprejetost besede).

V nadaljevanju izpostavimo šest področij, ki smo jih opazovali v analiziranem gradivu, kjer se kaže kot problematično področje stilnosti v povezavi z normativnostjo, in sicer (1) pogovornost oz. pogovarjalnost tega jezika, (2) problematika šumevcev, (3) brisanje besednih mej, (4) zapis malih in velikih črk, (5) ločila in druga pisna znamenja ter (6) krajšave in medmeti.

3.2.1 Značilnosti pogovornega jezika

Predvsem v začetku raziskovanja jezika v elektronskih medijih se je pogosto razpravljalo, kateri prenosniški zvrsti je ta jezik bolj podoben. Crystal meni (2011: 17), da lahko že to, kako o konverzaciji na internetu govorimo, namiguje na negotovost pri opredeljevanju do govorjenega oz. zapisanega jezika: *pogovarjati se po elektronski pošti, napisati elektronsko pošto, brati spletne strani, poslati SMS* ipd. – tudi to naj bi nakazovalo, da dejansko prihaja do mešanja lastnosti zapisanega in govorjenega jezika v komunikaciji elektronskih medijev. Seveda imamo na eni stra-

ni spletna besedila, ki se sploh ne oz. le malo razlikujejo od običajnih tiskanih besedil, na drugi strani pa so nekatera besedila elektronske pošte, klepetalnic, SMS-jev, ki bolj spominjajo na govornjena besedila (Crystal 2011: 19–20). Da elektronska besedila dajejo vtis govornjenosti, menita tudi Krajnc Ivič in Skitek (2007: 330), ki sta analizirali besedila SMS-jev in spletnih klepetalnic. Navajata prisotnost neverbalnih in uporabo deiktčnih sredstev, spontanost in hitrost pri menjavanju v udeleženskih vlogah, kar še posebej velja za spletne klepetalnice, ter neupoštevanje ločil in presledkov. Vsekakor pa ne moremo spregledati dejstva, da gre pri jeziku v elektronskih medijih⁸³ za zapisano besedilo, zaradi česar je na jezik na internetu bolje gledati kot na zapis, ki ga je nekoliko zaneslo v smer govora, kot pa na govor, ki je zapisan (Crystal 2011: 21), zato bomo v nadaljevanju v analiziranem gradivu govorili o značilnostih pogovornega jezika.

Večino najopaznejših značilnosti pogovornega jezika, ki se pojavljajo tudi v analiziranih blogih, navaja že Toporišič (2004: 18–21) v *Slovenski slovnici*, kjer opredeljuje širše sprejete značilnosti knjižnega in neknjižnega pogovornega jezika. Za obe obliki pogovornega jezika Toporišič navaja, da se lahko zapisujeta predvsem v umetnostnih besedilih in pri citiranju pogovornih lastnosti besedila. S prihodom elektronskih medijev se je to, kot je bilo že večkrat pokazano, seveda spremenilo, čeprav je treba poudariti, da novejša raziskave, tudi za slovenščino, zavračajo teze o prevladi teh značilnosti v spletnih besedilih. Ortografijo spletnih forumov v slovenščini je podrobno analizirala Zupančič (2009: 47), ki ugotavlja, da se glede na analizo, ki je temeljila na pregledovanju najpogostejših pojavnic korpusa spletnih forumov, uporabniki pogosteje odločajo za standardni zapis.

ANALIZA GRADIVA

V tem sklopu raziskave analiziramo večji korpus besedil in izpostavimo značilnosti, ki se kažejo glede na razlikovalni seznam različnic v Novi besedi. Vse značilnosti se nanašajo na besedila iz blogov, v Wikipediji teh značilnosti ni bilo zaznati.

⁸³ Seveda se nanašamo na besedila, ki jih analiziramo, sicer ti mediji omogočajo tudi prenos govornjenega jezika (npr. glasovni in videoposnetki, prenos govora prek servisov za internetno telefonijo ipd.).

3.2.1.1 *Glasoslovna raven*

Na glasoslovni ravni je med bolj opaznimi jezikovnimi značilnostmi spletnih besedil vokalna redukcija, predvsem nenaglašanih *i*:

navadli, odvadli, opravlji, pozabli, prbiti, prcapljalo, predstavli, prhajala, prcijazla, prjazn, prklet, rabla, smiš, spustli, ulce ...

Opazen je tudi izpust zapisa polglasnikov:

narditi, premrzl, prijazn, prjaznga, sodelavc, steptanga, takmu, tapravga, tečn, usranga, vrjet, vrjetno, vzorc, živc ...

Obsežna skupina različnic iz korpusa spletnih besedil so kratki nedoločniki, ki imajo sicer enako obliko kot namenilniki, vendar se po pregledanem gradivu v besedilu rabijo kot nedoločniki. Nekateri primeri, ki jih navajamo, izkazujejo še druge značilnosti pogovarjalnosti (izpadi še drugih nenaglašanih samoglasnikov, pogovorna leksika ipd.):

demonizirat, diktirat, fotkat, igračkat, množit, nakodrat, ojačat, podebatirat, posploševat, pošimfat, razmislt, šmirat, usekat, zakuhat, zažugat ...

Deležniki na *-l* v moškem spolu v izglasju prehajajo v *-u*:

fasciniriu, najedu, nafilu, naredu, nasuvu, parkiriu, snedu, uporabu, zapomnu, zvozu ...

Soglasniški sklop *lj* se zapisuje kot *l* pred samoglasnikom in hkrati za soglasnikom:⁸⁴

pospravlam, preklaplala, razmišlajo, smrkle, trplenje, žeblov, življenja ...

3.2.1.2 *Oblikoslovna raven*

Med obravnavanim gradivom blogov smo opazili pogovorne oblike predvsem pri samostalnikih moškega spola, najpogosteje pri tistih, pri katerih se osnova končuje na *-o*, pri čemer prihaja do pogovornega daljšanja osnove:

Darkotovi, Murkotom, psihotov, retardoti, sinkotov, Janšatova, Rudlnov ...

⁸⁴ Na drugi strani pa zasledimo primere *spljoh*, *zljomka*, *(ni) bljema*, kjer se črka *l* zapisuje s soglasniškim sklopom *lj* – gre seveda za besedne igre, kar učinkuje stilno.

3.2.1.3 Leksikalna raven

Navajamo zgolj nekatere primere pogovorne leksike, ki smo jih zasledili v korpusu besedil z blogov, sicer pa leksikalno raven teh besedil podrobneje analiziramo v poglavju 3.3:

podrajsati, pomirkati, popmuskonter, poratrakirati, prčkarija, prdulja, prevekslati, pritrogati, spičiti se, špecjalka, tupiti, tupenje ...

Povzetek o značilnostih pogovornega jezika

S pričujočo analizo pogovornega jezika želimo na eni strani prikazati, da je pojmovanje spletnih besedil kot enovite skupine besedil nesmiselno,* saj razlike med značilnostmi v besedilih blogov in besedilih Wikipedije pokažejo, da gre za dve popolnoma različni zbirki, čeprav obe večinoma nastajata s strani anonimnih ali psevdonimnih uporabnikov. Na drugi strani pa je treba ponovno opozoriti na vzroke, zaradi katerih do takšnih zapisov, ki izkazujejo značilnosti pogovornega jezika, sploh pride. Mnogi primeri res nakazujejo na neobremenjenost avtorja pri zapisu, zasledimo pa tudi primere, ko so leksemi, ki na katerikoli jezikovni ravni izkazujejo značilnosti pogovornega jezika, rabljeni predvsem stilistično, kar avtor pogosto označi z narekovaji:

- Pri nas na vasi si kaj takega ne dovolimo niti, ko gre za to čigav avto je boljši, ko smo že do konca »prbiti«.
- Letos je na primer zaradi nastopa Buliča vroči termin za pristranske emocionalne izpade o popmuskonterjih na Slovenskem v primerjavi z balkanskim terenom.

* Predvsem v začetku obravnav tovrstnih besedil so se pojavljala ugibanja, ali zaradi vsesplošnega vpliva interneta kot globalnega medija »lahko govorimo na splošno o jeziku interneta ali moramo ob opredelitvi nujno upoštevati različna ozadja, potrebe, namene in vedenja njegovih uporabnikov« (Kranjc 2004b: 68).

3.2.2 Problem šumevcev

V elektronskih besedilih je bila predvsem v začetku vsesplošne uporabe interneta zelo opazna tudi problematika zapisa šumevcev. Še vedno prihaja do različnih načinov zapisa črk *č*, *š* in *ž*, zlasti za SMS-je se pogosto navaja raba sičnikov namesto šumevcev (Mesarić 2005: 64), čeprav v zadnjem času tehnologije tudi na mobilnih telefonih napredujejo, kar rešuje tovrstne probleme.

Ker so bili prvi načrtovalci interneta Američani, so iskali predvsem načine, kako olajšati komunikacijo na internetu v angleščini, niso pa se zavedali problemov komunikacije v drugih jezikih, zato se je v začetku

(šestdeseta leta 20. stoletja) uveljavil nabor znakov ASCII (angl. *American Standard Code for Information Interchange*), ki vsebuje 128 7-bitnih kod (enkratne kombinacije števil 0 in 1). Ta nabor znakov je privilegiral angleščino na spletu – v rabi HTML-ja, pri poimenovanjih domen, elektronskih naslovov ipd. (Danet in Herring 2007: 8–9). Vse to je nekatere napeljalo, da so začeli govoriti o *tipografskem imperializmu* kot o podkategoriji *jezikovnega imperializma* (Pargman in Palme 2004; v Danet in Herring 2007: 9). V drugih jezikih pa je v tem času prihajalo do t. i. *ad hoc improvizacije uporabnikov*; tako so npr. za slovenski č uporabljali kombinacije *ch* ali *cc* oz. preprosto *c* brez strešice. Kasneje se pojavi nabor znakov ISO Latin 1 oz. ISO 8859-1, s katerim je olajšana komunikacija v mnogih evropskih jezikih, globalno gledano pa so problemi rešeni z naborom znakov *Unicode* (ta ima 16-bitni zapis znaka), gre za univerzalni standard, za katerega skrbi neprofitni Konzorcij *Unicode* (Danet in Herring 2007: 11).

ANALIZA GRADIVA

Odstopanja od norme pri zapisu šumevcev so bila torej v elektronskih besedilih najprej predvsem tehnološke narave, danes pa se kaže, da ima drugačen zapis vzdevkov tudi stilistični učinek. Na podlagi gradiva smo si ogledali, kako so šumevci zapisani na primeru analiziranih vzdevkov na blogih.

- (1) Šumevci so zapisani v skladu z normo: *Tamarčka, šuši, anže ...*
- (2) Pogosto jih zamenjujejo sičniki: *spominicica, bostjan, Aljaz ...*
- (3) Šumevec lahko zaznamuje podvojen sičnik: *Blazz ...*
- (4) Zapis šumevca pod vplivom tujega jezika: *joshko, Stascha ...*

Kateri izmed navedenih vzdevkov so na tak način zapisani zaradi tehnoloških pomanjkljivosti, lahko le ugibamo, vendar se zdi, da ta problem postaja vse manj tehnološki in da je pravi vzrok takega zapisa pogosto stilistični, pri zamenjavi šumevcev s sičniki pa je verjetno, da je avtor uporabil sičnik iz navade.

V Wikipediji (navedbe internetnih naslovov) je odsotnost šumevcev posledica tehničnih omejitev, npr. <http://www.educa.fmf.uni-lj.si/izodel/sola/2001/uralzeman/pitag.htm>. Sicer pa od 20. oktobra 2010 lahko v Sloveniji registriramo tudi internetne domene s šumevci, npr. kartuša.si, anže.com, pošta.si, kar je vsekakor pomemben dose-

žek, ki bi predvsem v govornem jeziku, če bi se uveljavil, lahko nadomestil nerodno navajanje internetnih naslovov s sičniki namesto s šumevci.

Povzetek o šumevcih

Če je zapis šumevcev v elektronskih besedilih še pred leti predstavljal predvsem tehnološko omejitev, pa se zdi, da je danes drugačen zapis šumevcev ali nastal zaradi stilističnih vzgibov ali pa iz navade zapisovanja šumevcev s sičniki. Tako v blogih kot tudi v Wikipediji zasledimo internetne naslove, v katerih so uporabljeni sičniki namesto šumevcev, kar pa bi se lahko v prihodnosti spremenilo, saj obstaja tudi možnost registracij internetnih naslovov s šumevci, čeprav se v petih letih ni najbolj uveljavila.

3.2.3 Brisanje besednih mej

Jarnovič (2007a: 71–72) je v svoji anketni raziskavi ugotovljala razloge za nerabo presledkov v SMS-jih. V različnih izobrazbenih skupinah so anketiranci navajali predvsem sledeča dva razloga za opuščanje presledkov: (1) varčevanje s prostorom in (2) pomanjkanje časa. Presledkov ne delajo, če se vsebina »ne izide« v en SMS – pogosto na tak način prihranijo število znakov na koncu SMS-ja (npr. besedi ločijo z veliko začetnico, s čimer lahko nastane t. i. *dvozačetnica* (gl. poglavje 3.2.4.3): *LahkoNoč*), ne delajo presledkov za končnimi ločili, pri emotikonih, med številkami in črkami, pred besedami z veliko začetnico, pred oklepaji in za njimi, med vezniki (npr. *daje, neda*). Avtorica navaja še nekatere primere zapisov besed skupaj, ki naj bi bili vezani na individualno rabo in okolje, iz katerega posameznik prihaja (npr. *krneki, nevemkaj, uredi, kapavem, kksi, papa, ljubimte* ipd.). Presledki se lahko opuščajo tudi za šalo – da se mora prejemnik SMS-ja nekoliko potruditi, da razvozla napisano.

ANALIZA GRADIVA

Iz analiziranega gradiva si v nadaljevanju oglejmo, kako se kaže (1) brisanje besednih mej zaradi tehničnih omejitev in (2) zaradi stilnega učinkovanja. Te značilnosti najdemo v besedilih blogov, brisanje besednih mej zaradi tehničnih omejitev pa tudi v Wikipediji.

3.2.3.1 Tehnične omejitve

Brisanje besednih mej pri vzdevkih

V analizi gradiva se je pokazalo, da je brisanje besednih mej pogosto prav v vzdevkih, ki se kažejo kot kategorija, kjer se izkazuje večina izpostavljenih značilnosti mrežne govorice, nanašajo pa se na glasoslovno, besedotvorno, oblikoslovno, leksikalno in skladenjsko raven jezika. O tehničnih omejitvah pri vzdevkih govorimo, ker nekatere aplikacije zahtevajo, da je vzdevek oz. uporabniško ime tehnično gledano množica črk in/ali števk brez presledkov (in navadno tudi brez ločil in drugih pisnih znamenj). Pri tem je treba opozoriti, da je analiza vzdevkov omejena zgolj za oblikovno analizo, saj je sobesedilo pri izbiri vzdevka v večini primerov nerelevantno in si je zato z njim pri interpretaciji praktično nemogoče pomagati. Izvzamemo lahko nekatere primere, kjer sklapljanje zadeva celotne stavke.

Do brisanja besedne meje v vzdevku pogosto prihaja med imenom in priimkom (*zigaturk*), lahko je med njima pika (*matej.ogrez*),⁸⁵ lahko pa ime oz. priimek zaznamuje le začetnica (*jankoM, mweiss*). V vzdevku lahko kot sklop besed zasledimo tudi nazive in imena (*drmagnum*), imena s števk (*likard37*). Takšno brisanje med besednimi mejami je opazno tudi v besednih zvezah, ki so lahko slovenske (*nocnimetulj, vlkišef, tinaenainedina, kokrkdaj, kruhinmleko, MaliČlovek*), v tujem jeziku (*oldgirl*) ali pa del v slovenskem in del v tujem jeziku (*MedoTheKing*). Sklapljanje prehaja celo na cele stavke oz. povedi (*mamijezlobna, sesamnevemkdo, vambomzepokazu, Ježetako*), pri čemer gre za priložnostne vzdevke in so lahko tudi v povezavi s sobesedilom. Včasih je brisanje besednih mej v vzdevkih rabljeno z namenom besedne igre (Jože *Nerabiš*, Franci *Medbusanci*) in takšna raba učinkuje stilno.⁸⁶

Do brisanja besednih mej prihaja tudi v internetnih naslovih, čemur seveda botrujejo tehnične omejitve (npr. <*EarlyRadioHistory.us*>, <*http://*

⁸⁵ Tak zapis je sicer precej običajen v uporabniškem delu elektronskega naslova.

⁸⁶ Žist (2003: 14) je analiziral vzdevke na IRC-u, za katere ugotavlja, da v največ primerih razkrivajo spol, včasih tudi starost ali druge lastnosti oz. značilnosti. Navaja še ločevanje vzdevkov v 9 skupin po Kseniji Medved (s *Spletke.net*): (1) vzdevek je moje ime, (2) vzdevek je moja lastnost, (3) z vzdevkom postanem znana osebnost, (4) vzdevek je fizična lastnost, (5) pripravna angleščina v vzdevku, (6) vzdevek kot simbol, (7) seksualne želje in nagnjenja v podobi vzdevka, (8) vzdevek kot želja, (9) posebna osebna nota.

www.pozareport.si).⁸⁷ Posledično to rabo zasledimo tudi pri navajanju imen internetnih strani: npr. *kapodol* (naslov spletne strani je *<www.kapodol.com>*). Kot smo že videli, so imena internetnih strani pogosto v tujih jezikih in v naslednjem primeru prihaja do podomačitve imena internetne strani YouTube, ki je v angleščini sestavljena iz dveh besed:

Te bom snemal, bova potem tvoji bistroumni »izdelek« obesila na jutjub.

3.2.3.2 *Stilno učinkovanje*

Zadnji primer, ki smo ga navedli pri tehničnih omejitvah, je zgolj njihova posledica in učinkuje stilno, podobno kot tudi primeri vzdevkov, kjer je izkazana besedna igra, in v primerih, ki jih obravnavamo v nadaljevanju. Vsi so iz besedil blogov. Do priložnostnega sklapljanja pogosto prihaja v primerih, ko se avtor ne spomni pravega izraza, imena ali vzroka:

- v kolikor nimaš moža/fotra/brata v radiju 100 km in je večina tvojih frendov diplomiranih kajvemkajže ter kulturnikov, ki vedo le to, da ima avto 4 kolesa ... si prisiljen ... za storitve plačati.
- Stanovnik in ta drugi taglavni domobranec — nevemkakomujeime sta bratranca.
- Tablete so metali stran, kondome so uporabljali pozabilsemžezakaj, skratka nič ni pomagalo.
Lahko gre za besedno igro *in/oz*. željo po poudarjanju:
- Naprejšrede sem imela celo srečo in sem prišla na postajo, ko je bilo tam že kakšnih trideset ljudi in posledično čakala minuto, dve.
- Marko tudi jaz ne vem zakaj vsi ti ljudje jamrajo v svetunaakanalu namesto, da bi jedli potico in božali Ipad.
- Se strinjam s kobilco: bognasvarij tistih, ki žrejo celo lasten drek, da zato lahko še bolj jebajo druge
- Ti sment... Sem prepricana, da London premore par izrednih primerkov — ce le niso v razne chat programe obesili fotke »manj-znanih-hudo-cednih« igralcev. :)

V naslednjih dveh primerih pa se zdi, da gre za nakazovanje dejstva, da je zapisano mogoče izraziti s pomočjo drugih bolj ekonomičnih jezikovnih sredstev (v obravnavanih primerih emotikona :P oz. zapisa s števčkama 0,5). Brisanje besednih mej prav zaradi tega tudi stilno učinkuje:

- smajlekkikazejzik
- Brez nulapet v krvi ne funkcioniram.

⁸⁷ V drugem primeru gre besedotvorno gledano za prekrivanko. Primer je iz besedil blogov, prvi pa iz Wikipedije.

Pogosto stilno učinkujejo tudi primeri brisanja med besednimi mejami, kjer je opazen vpliv govora, predvsem zapis naslonk skupaj z naglašeni besedami ali z drugimi naslonkami in zapis stalnih besednih zvez skupaj (*izfotelja*, *napamet*, *lahkonoč*, *lepoprosim*, *kenede*, *taprava* ipd.):

- Mib' več zaslužv čeb' nš sneg s Planine gor na Krvavc prodajal!
- Skratka, izziv sem radevolje sprejel — če ne bi uspelo, bi še vedno lahko uporabil Bogdanove fotke.
- Glede tega se seveda žnjim v celoti strinjam.

Povzetek o brisanju besednih mej

Primeri brisanja besednih mej se izkazujejo v besedilih blogov in Wikipedije kot posledica tehničnih omejitev, hkrati pa se mnogi izmed teh primerov že prekrivajo tudi s stilnim učinkovanjem, ki je zelo izpostavljeno v besedilih blogov. Na Wikipediji je brisanje besednih mej opazno pri navajanju internetnih naslovov, torej je zgolj posledica tehničnih omejitev.

3.2.4 Zapis malih in velikih črk

3.2.4.1 Same velike črke

Netiketa (angl. *netiquette*)⁸⁸ oz. spletni bonton odsvetuje zapis vsega z velikimi tiskanimi črkami, saj naj bi to pomenilo, da smo povzdignili glas oz. zakričali. Takšno rabo v spletnih forumih opaža tudi Jakop (2008: 319) in opozarja, da pri tem ne gre za kršenje pravil, saj to rabo obravnava že Slovenski pravopis iz leta 2001 (dalje SP 2001) (§ 117) zaradi posebnih stilnih ali poudarjalnih učinkov, meni pa, da je takšna raba pogostejša kot v drugih besedilnih tipih pisnega praktičnega sporazumevanja. Na velike tiskane črke opozarja tudi Gorjanc (2005b: 24) v povezavi s sovražnim govorom v spletnih forumih. Same velike tiskane črke v elektronskih besedilih torej res zaznamujejo kričanje, vendar pa je treba upoštevati tudi možnost, da avtor besedila ni večč tovrstnega komuniciranja in pravil spletnega bontona ne pozna (Žist 2003: 39).

⁸⁸ »Netiketa je skupek (neuradnih) pravil za ravnanje in obnašanje, ki naj bi jih uporabniki upoštevali pri elektronskem komuniciranju. Je sestavljena iz besed *net* ('splet') in *etiketa*« (Nidorfer Šiškovič 2007: 167).

ANALIZA GRADIVA

Za besede s samimi veliki črkami smo s pomočjo programa Eva pregledali celotna seznama besed iz korpusov blogov in Wikipedije. Število različnic s samimi velikimi črkami smo dobili tako, da smo najprej prešteli velike začetnice v besedi, nato poiskali še število vseh črk v besedi in s pomočjo iskanja, kdaj sta ti števili enaki, dobili želeni podatek. V obeh zbirkah besedil je odstotek precej nizek, v blogih znaša 1,63 %, v besedilih Wikipedije pa je še nižji (0,65 %), kar nakazuje na to, da ta način pisanja uporabljajo pisci le izjemoma.

	Blogi		Wikipedija	
različnice s samimi velikimi črkami	946	1,63 %	235	0,65 %
skupno št. različnic	58.185	100,00 %	36.073	100,00 %

Preglednica 5: Različnice s samimi velikimi črkami v korpusu blogov in Wikipedije

3.2.4.2 Same male črke

Tendenca zapisa vsega z malimi črkami je druga skrajnost, na katero opozarja tudi Žist (2003: 36) v svoji raziskavi besedil v spletnih klepetalnicah, kjer ugotavlja, da je »/v/elika začetnica /.../ po merilih spletnega komuniciranja prej napaka kot pravilo, saj se je od 100 pregledanih vrstic pojavila le enkrat v klepetu«. Podobne ugotovitve opaža Dobrovoljc (2008: 310) pri pravopisnih posebnostih v besedilih elektronske pošte, in sicer omenja dosledno izenačevanje male in velike začetnice, pri čemer gre lahko za stilno različico pisanja (prim. SP 2001, § 160). Zdi se, da gre v tovrstnih besedilih bolj kot dejansko za neko stilno učinkovanje za gospodarnost v smislu časovne komponente, saj je pri tipkanju za zapis velike tiskane črke treba pritisniti dodatno tipko (Jakop 2008: 319).

Jakop (2008: 317–318) v analiziranih spletnih forumih še opaža, da so kršitve zapisa velike začetnice treh vrst, in sicer: (1) ne upošteva se pravilo, da pišemo prvo besedo v povedi z veliko začetnico in v nadaljevanju besedila za končnimi ločili (SP 2001, § 29), (2) kršena so tudi pravila o pisanju lastnih imen (SP 2001, § 34–109) ter (3) svojilnih pridevnikov iz lastnih imen (SP 2001, § 115). Avtorica sicer opozarja, da nekateri tvorci upoštevajo pravila in da kršitev zapisa ne gre posploševati. Opaža tudi, da se pogosto uporablja velika začetnica v primerih, ko bi lahko prišlo do dvoumnosti pri

razumevanju (npr. imena živali, trgovin ipd.). Zato v nadaljevanju meni (2008: 319), da je treba »/r/azloge za odstopa od pravopisne norme /.../ iskati v brezbriznosti do pisne podobe jezika (pri čemer tvorčeva anonimnost zagotovo ni zanemarljiva) in v ležernem tipkanju besedilnih zapisov«. Na problematičnost zapisa velike in male začetnice (ter drugih pravopisnih nedoslednosti) opozori tudi Verovnik (2003: 149) na izbranih spletnih straneh državnih organov, kjer pa lahko trdimo, da gre v večini primerov za nepoznavanje pravil, saj od uradnih institucij dejansko pričakujemo zapis v skladu z normo tudi na spletnih straneh. Raziskava je sicer potekala leta 2001, o današnjem stanju bi se bilo treba ponovno prepričati. Da k rabi malih črk vplivajo tudi prevladujoči načini zapisa v sodobnih elektronskih medijih, opozarjata tudi Dobrovoljc in Jakop (2011: 89–99). Navajata zapis vseh enot internetnih naslovov s samimi malimi črkami, čeprav so med njimi tudi lastna imena (npr.: <www.ajdovscina.si>), kratice oz. končnice spletnih domen (.si < Slovenija), vrste dokumentov (.pdf < portable document format) in enote v računalniških programih (</script></div>).

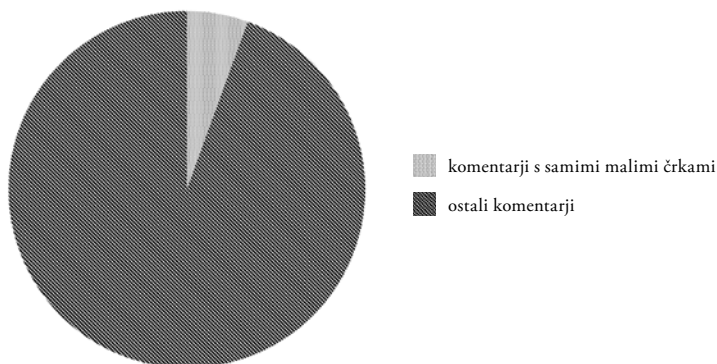
ANALIZA GRADIVA

Pisanje samih malih črk smo preverili besedilno in analizirali komentarje treh izbranih blogov ter si ogledali, koliko izmed njih je zapisanih s samimi malimi črkami.

	M. Crnkovič	S. Leban	M. Zalar	SKUPAJ
skupno št. komentarjev	35	19	18	72
št. komentarjev s samimi malimi črkami	2	0	2	4
odstotek komentarjev s samimi malimi črkami	5,71 %	0,00 %	11,11 %	5,56 %

Preglednica 6: Komentarji na blogih, zapisani s samimi malimi črkami

Kot lahko vidimo v preglednici 6 in na sliki 14, število komentarjev, zapisanih s samimi malimi črkami, ni veliko, skupno predstavlja 5,56 % vseh komentarjev. Pri tem se zavedamo, da gre za obsegovno zelo omejeno gradivo in da bi za resnejšo oceno stanja potrebovali obširnejšo analizo. Po drugi strani pa je treba opozoriti, da smo med pregledovanjem obširnejše zbirke besedil na blogih opazili tudi zapise s samimi malimi črkami, ki pa so učinkovali stilno (gl. sliko 15).

Slika 14: Komentarji s samimi malimi črkami

kriteriji ... mi padajo ...

Pusti odgovor

začelo se je ... reci piši ... s hruškovo pito. hruške imam rada, pite sicer malo manj ... ampak ... ko se mati spravijo za štedilnik in ustvarijo eno od svojih sladkih dobrot ... pač ne protestiram. pojem ... in se lepo zahvalim. sama ... pit ne pečem. niti potic in ne zavitek. v resnici ... so edina pečena stvar izpod mojih rok ... palačinke ... pa še te bolj spominjajo na kak kos kruha kot pa palačinke.

Slika 15: Stilistična raba zapisa z malimi črkami v besedilu bloga⁸⁹

3.2.4.3 Dvozačetnice

Pri dvozačetnicah gre za pojav v jeziku, ki se je iz angleško govorečega okolja (angl. *BiCapitalization*)⁹⁰ razširil tudi v slovenščino, predvsem v razmahom spleta in nekaterimi programskimi jeziki, v katerih so te nastale zaradi težnje k čim bolj povednemu poimenovanju spremenljivk, presledki pa niso bili dovoljeni. Dvozačetnice v slovenščini niso nekaj popolnoma novega, saj jih zasledimo že v SP 2001. V *Pravilih* se s tem pojavom srečamo pri zapisovanju kemijskih formul, kot npr. *NaCl* in pri kraticah, npr. za *Bosno in Hercegovino (BiH)*, zasledimo jih tudi v slovar-

⁸⁹ Vir: <<http://www.zloba.si/kriteriji-mi-padajo/>>, 5. maj 2015.

⁹⁰ O dvozačetnicah v angleški Wikipediji gl. Elia (2006: 19–20).

skem delu SP 2001 – pri neslovenskih priimkih (*MacLaine, McCarthy*). Raziskave so pokazale dvozačetnice tako v spletnih besedilih, na primeru besedil Wikipedije (Michelizza 2008a: 336–337), pojav je bil evidentiran v besedilih s področja mobilne telefonije, npr. *MobiBelka, MobiTelefon* (Stramljič Breznik 2010: 139), objavljena pa je bila tudi analiza dvozačetnic v časopisu *Delo* za leto 2007 (Michelizza 2008b: 26), in sicer z namenom prikaza, kako jezikovne značilnosti, ki so se pojavile oz. razširile na spletu, prehajajo tudi v druge tipe besedil.

Na gradivu časnika *Delo* za 2007 je bilo pokazano, da so dvozačetnice največji razmah doživele v gospodarstvu, pri poimenovanju najrazličnejših podjetij, korporacij in družb (npr. *MasterCard* ima takšno ime že od leta 1979, pozneje zasledimo še *ThinkPad, PlayStation, DaimlerChrysler, EasyJet* ...), blagovnih znamk (fotoaparati *PowerShot*), danes tudi pri imenih spletnih portalov (*YouTube, MySpace, LinkedIn* ...) in računalniških programov (*PowerPoint*) ter v železniškem prometu (*InterCity, EuroCity, InterRail, EuroDomino*). Vse pogosteje zasledimo takšna poimenovanja tudi v športu (npr. kolesarska dirka *ProTour*, tekmovalni razred *MiniKart*, robotska različica olimpijskih iger *RoboCup*) in še kje. V sodobni slovenščini je – podobno kot v angleščini – vedno več tako zapisanih poimenovanj za podjetja (*ProHolding, KekoOprema, SloVino, ViTel, Hermes SoftLab, združenje DrogArt* ...). Zanimivo je, da so tovrstni zapis še najhitreje in z največ inovativnosti pri nas sprejeli različni umetniki.

V nekaterih primerih gre besedotvorno gledano zgolj za (1) sklop – združeni sta dve različni oz. dve enaki besedi (*ČutiMe virtualno*, zbirka *NajNaj*) oz. zloženko (npr. *WikiProjekt*), (2) v drugih primerih so poleg prve še eno od črk v besedi zapisali z veliko začetnico in jo z določenim razlogom poudarili (*SpLoščena Slovenija*), (3) ponekod gre za t. i. *prekrivanke* (kulturno društvo *ProstoRož*), (4) spet drugje za besedno igro, v kateri so v dano besedo vključili še eno črko in jo zapisali z veliko začetnico (multimedijski projekt *HoroRskop*) (Michelizza 2008b: 26).

Pogosto opazimo na ta način zapisane spletne strani, katerih naslov je sestavljen iz dveh besed (npr. *<SolarViews.com>*).⁹¹ V standardni angleščini ta vrsta novih tvorjenk ni preveč dobrodošla, pri nas

⁹¹ Velike in male začetnice v internetnih in elektronskih naslovih nimajo razlikovalne vloge, torej je vzrok za takšen zapis predvsem stilističen oz. so zapisane na tak način

se pojav še ni množično razširil, a ga vseeno ne moremo spregledati. Omeniti je treba še pojav, ko se v besedi pojavi več velikih začetnic (npr. *EcoTopTen*) oz. ko je ena ali več velikih začetnic v sredini besede⁹² (*iPod*, *eDavki*, *neHodgkinov limfom* ipd.). V angleščini je ta pojav na splošno imenovan *CamelCase*, v slovenščini pa predlagamo ločevanje med *dvozačetnicami*, *večzačetnicami* in *nezačetnicami*, pri čemer bi dvozačetnice definirali kot besede, ki imajo dve veliki začetnici, večzačetnice pa kot besede z več velikimi začetnicami. Pri obeh omenjenih je velika začetnica na začetku besede, kar pa ne velja za nezačetnice, ki sicer vsebujejo eno ali več velikih začetnic, vendar ne na začetku besede.

ANALIZA GRADIVA

Dvozačetnice smo si s pomočjo programa *Eva* ogledali v večjem korpusu na podoben način, kot smo pred tem analizirali besede s samimi velikimi črkami, le da je bilo treba dobljene rezultate še ročno pregledati, saj program na ta način najde tudi rezultate, kot npr. *A-Z*, *E.L.*, *DZI parlament*, *MC_jevega*, *Pahor-Janša*, *64GB* v blogih ali pa *Ciril-Metodove*, *Chicago-London*, *D.O.*, *Gala_Salvador* v Wikipediji. Veliko je tudi primerov, ki smo jih prav tako izločili, kjer gre po vsej verjetnosti za zatipkano veliko začetnico, saj druga sledi prvi (*AMpak*, *MARjan*, *SUknjič* ipd.). Če poznamo način tipkanja na računalniški tipkovnici, vemo, da se pogosto zgodi, da nekoliko predolgo držimo tipko *shift* oz. *dvigalko*, kar posledično pomeni prvi dve veliki črki v besedi.⁹³ Podoben primer so tudi besede, kjer je prva črka zapisana z malo začetnico, ki ji sledita dve črki, pisani z veliko, npr. *rTV*, *sAJ*, *pRO*, kjer sklepamo, da je imel uporabnik vključen način za pisanje z velikimi črkami, po pomoti pa je pritisnil še dvigalko, kar povzroči, da se v takem primeru črka zapiše z malo.

z namenom uporabniku (bralcu) olajšati prepoznavanje delov internetnega oz. elektronskega naslova.

⁹² V *Sodobnem pravopisnem priročniku med normo in predpisom* tovrstna imena kot novost glede na ustaljeno prakso Dobrovoljc in Jakop (2011: 88–89) imenujeta *imena s spredaj stoječim e ali i* in »ta e/i ostane zapisan kot mala črka v vseh položajih, tudi če se nahaja v besedi, ki začenja poved«.

⁹³ Urejevalnik besedil Word npr. takšne zatipkane besede samodejno popravi.

	blogi		Wikipedija	
dvozačetnice	70	0,12 %	46	0,13 %
skupno št. različnic	58.185	100,00 %	36.073	100,00 %

Preglednica 7: Dvozačetnice v korpusu blogov in Wikipedije

Za ponazoritev iz gradiva navajamo nekaj primerov dvozačetnic. Pojavljajo se tako v besedilih blogov kot tudi v Wikipediji, kjer so na ta način najpogosteje zapisani tuji, predvsem škotski priimki:

MacGirk, McCosker, McCoskerja, McCulloch, McDonald, McFarlane, McGillycuddy, McMillen, McMurtry ipd.

Tak zapis imajo v obeh zbirkah pogosto internetni naslovi, imena elektronskih naprav, programov, aplikacij ipd.:

MacRumors.com, BreakingNews.ie, YouTube, FaceBook, FarmVille, EurasiaNet, EurasiaNet.org, HayLife.ru, WashingtonPost.com, MacBook, MacBooka, MacIntosha, MacWorld, SolarViews.com, UbuWeb, iPad, iPad-u, iPhone, GetFirefox.com, XPath, XiTi ipd.

Kot smo že omenili, je v obliki dvozačetnic zapisanih veliko vzdevkov na blogih, navadno zaradi že omenjenih tehnoloških zahtev:

AndrejM, MarkoH, ZigaK, IrenaIrena, JanezX, JankoM, DusanK, MamooY, NatasaP, NeMirna, BraneM, Djjuvan, FakCar, GalileoG, MaliČlovek, NuckinFuts, McFly ipd.

Na tak način se zapisujejo tudi nekatere že znane in druge manj znane kratice:

BiH, CaCl, MiFi, NaCl, WiFi, EBq, GmbH.

Pravzaprav presenetljivo redek pa je takšen zapis za izražanje različnih besednih iger (*KanalAzacijski*), kar je bilo pogosto v analizi dvozačetnic v besedilih časnika Delo (Michelizza 2008b: 26). Na ta način zasledimo zapisane še razne novotvorjenke (*SloSorbone* ipd.).

Velike in male črke pri vzdevkih

Če za primer spet vzamemo vzdevke, ugotovimo, da je bilo od skupno 304 analiziranih vzdevkov, ki so se glede na primerjavo pokazali kot nove oblike glede na pojavnost v korpusu Nova beseda, 89 (29,28 %)

zapisanih z veliko začetnico (na začetku besede) in 215 (70,72 %) z malo začetnico. To sicer ni podatek, ki bi pričal o prevladi zapisa vzdevkov z malo začetnico v splošnem, saj gre zgolj za analizo besednih oblik, ki se razlikujejo od tistih, ki jih lahko najdemo v Novi besedi. Največ analiziranih vzdevkov je zapisanih s samimi malimi črkami (*frenki, mitko, teoo*), razmeroma pogoste so dvo- ali večzačetnice (*BilGladen, MedoTheKing, MArjan, lonDON, GalileoG, bAsTaRd*), redki so zapisani s samimi velikimi (*CHEF, PENGOVSKY*).

Povzetek o zapisu malih in velikih črk

Analiza posebnosti zapisovanja malih in velikih črk kaže na to, da se ta značilnost mrežne govorice v gradivu blogov in Wikipedije redko izkazuje. Grafološke inovacije so še najbolj izpostavljene na primeru analiziranih vzdevkov na blogih, kar je razumljivo, saj je vzdevek eden izmed najrazpoznavnejših elementov, s katerim se uporabnik predstavlja na spletu, in zato med bistvenjšimi deli virtualne identitete posameznika.

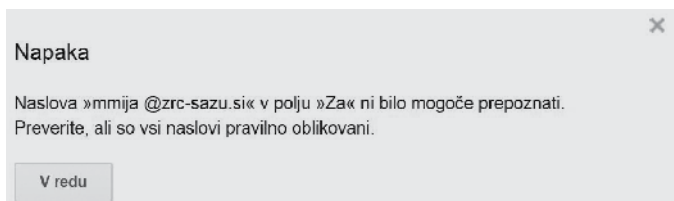
3.2.5 Ločila in druga pisna znamenja

V tem poglavju bosta teoretični okvir in navajanje dosedanje literature nekoliko obširnejša, saj skušamo strniti v neko smiselno celoto značilnosti rabe posameznih ločil in drugih pisnih znamenj v elektronskih besedilih, ki jih v dosedanjih študijah navajajo slovenski, pa tudi tuji jezikoslovci, paberkovalno pa dodajamo še nekatere druge značilnosti, ki so bile opažene v času nastajanja pričujoče monografije, saj ugotavljamo, da je drugačnost rabe ločil in drugih pisnih znamenj ena izmed opaznejših značilnosti v elektronskih besedilih in je zato vsaj omenjena v skoraj vseh dosedanjih obravnavah, člankih in razpravah tudi v slovenski literaturi na to temo, zato je smiselno, da se te značilnosti strnjeno predstavi.

Pogosto se ugotavlja napačno, brezbrizno ali pomanjkljivo rabo ločil, pretiravanje z ločili, opuščanje nekaterih ločil na račun drugih, upoštevanje ritma bolj kot skladijske stave ločil, neobičajno rabo ločil ter drugih pisnih znamenj (Baron 2008: 158, Crystal 2001: 112, Dobrovoljc 2008: 311, Elia 2006: 20, Jakop 2008: 323, Kalin Golob 2008: 291, Orel 2003: 418, Pistolesi 2004: 213, Verovnik 2003: 150), kar naj bi posledično vplivalo tudi na razumljivost povedanega (Dobrovoljc 2008: 309). Verjetno pa drugačnost rabe v elektronskih besedilih sama po sebi ne bi bila tako

zanimiva, če se te značilnosti ne bi začele vztrajno pojavljati tudi v drugih besedilih. Le redki raziskovalci namreč navajajo, da ne obstajajo le elektronska besedila, ki bi zaznamovala (če sploh) le končna ločila, ampak da obstajajo tudi takšna s pravilno stavno ločil (Orel 2003: 418). Poleg tega so lahko ločila tudi sredstvo za urjenje kreativnosti pri pisanju tovrstnih besedil (Šabec (spletni vir)). Večina raziskovalcev je opazovala le rabo ločil v samih elektronskih besedilih, vendar pa ločila v elektronski komunikaciji pridobivajo še druge vloge. V grobem bi zato lahko ločili (1) izvenosrednjebesedilno in (2) osrednjebesedilno rabo ločil v elektronskih besedilih, čeprav značilnosti izvenosrednjebesedilne rabe ločil prehajajo v osrednjebesedilno in zato ostre meje na ravni klasifikacije ločil ni mogoče potegniti, ampak je treba preučiti rabo.

V prvo, t. i. *izvenosrednjebesedilno* skupino uvrščamo rabo ločil, ki je tesno v povezavi s tehnološkimi procesi komunikacije in se ne nanaša na osrednje besedilo elektronskih besedil, ki vsebuje sporočilo, namenjeno naslovniku. Pogosto je elektronska komunikacija možna le ob upoštevanju pravil zapisa teh ločil (npr. stičnost ločil v elektronskih in internetnih naslovih). Na eni strani imamo v mislih komunikacijo med osebami (prek elektronskih naprav), na drugi strani pa gre tudi za komunikacijo med osebo in elektronsko napravo (npr. strežnik, ki se odzove na zahtevo uporabnika). Napačen zapis tovrstnih ločil lahko človek, ki je dovolj poučen o zapisu teh naslovov, opazi, računalnik pa uporabniku sporoči napako (gl. sliko 16) oz. pošlje elektronsko pošto na napačen naslov (če vzamemo za ponazoritev izmišljen primer, ko v polje za elektronski naslov prejemnika vpišemo `<majanovak@naslov.si>` namesto `<maja.novak@naslov.si>`).

Slika 16: Napaka pri pošiljanju elektronske pošte

Druga vrsta rabe ločil v elektronskih besedilih je *osrednjebesedilna* in tu so različni raziskovalci pogosto opažali ločila, ki so pisana brez upoštevanja pravil (npr. veliko število klicajev in vprašajev na koncu

povedi, tudi večje število vejic skupaj). Posebni primeri te rabe ločil, kjer je že opazna težnja po ustalitvi zapisa, so npr. emotikoni, pri katerih gre za t. i. *semantično obogateno rabo ločil* (Jarnovič 2007a: 68). Seveda pa značilnosti izvenosrednjebesedilne rabe prehajajo tudi v osrednjebesedilno rabo v elektronskih besedilih, od tu pa tudi v druge tipe besedil.

Ločila v SP 2001

SP 2001 obravnava ločila kot »enodelna ali dvodelna nečrkovna pisna (grafična) znamenja« (§ 226) ter jih deli na skladenjska in neskladenjska (§ 228). Prva zaznamujejo tonski potek, premore, vrste stavkov in povedi ipd., druga pa okrajšave besed in besedila, vrstilstnost števnikov, kratnost prislovov, zapisanih s številkami ipd. (§ 227, § 228). Če ponazorimo s primerom vprašaja, je ta rabljen skladenjsko na koncu enostavnih vprašalnih povedi in za priredjem, v katerem je glavni stavek vprašalni (§ 264), neskladenjska raba vprašaja pa je, kadar se ta nahaja v oklepaju ali na robu besedila in želimo z njim izraziti dvom (o smislu, primernosti, natančnosti in podobnem) določenega izraza ali dela besedila (§ 273).

V pričujoči monografiji uporabljamo ustaljena termina *ločilo* in *drugo pisno znamenje*, čeprav gre v marsikaterem primeru za popolnoma nov način rabe, zaradi česar so se prav v povezavi z rabo ločil v elektronskih besedilih že pojavili pomisleki glede tega poimenovanja. Logar (2004: 128) meni, da »bi bil namesto pojma *ločila* ustrežnejši izraz z *ločili homonimno*, v nekaterih primerih pa samo *homografno, pisno znamenje*,« vendar pa se zdi, da tudi v elektronskih besedilih v večini primerov ločila ohranjajo svojo primarno funkcijo – ločevanja.

V SP 2001 je prvič obravnavana raba ločil v povezavi z elektronskimi besedili, vendar le za zapis elektronskega naslova. V § 261 je omenjeno, da neskladenjsko piko pišemo »med posameznimi enotami naslova elektronske pošte«, podan pa je primer: <france.kuhar@siol.net>. In čeprav je naveden tudi znak <@> oz. afna, SP 2001 v *Pravilih* ne omenja njegove rabe. V slovarskem delu je sicer pod geslom *áfna* s kvalifikatorjem *rač. žarg.* omenjen tudi znak <@>, zapisan v lomljenih oklepajih, raba pa ni ponazorjena.

3.2.5.1 Ločila in druga pisna znamenja v elektronskih besedilih

Pika <.> in tropičje <...>

Skladenjske in neskladenjske rabe pike so prikazane v SP 2001 med § 231 in § 261. Kot ena izmed neskladenjskih rab pike je v § 261 omejenjena tudi pika med posameznimi enotami naslova elektronske pošte (primer: <*france.kuhar@siol.net*>). Stično torej pišemo piko v elektronskih naslovih, tako v uporabniškem delu naslova (pred afno; pogosto sta ločena ime in priimek, npr. *mija.michelizza*) kot tudi v domenskem delu (za afno, med domeno in njeno končnico, npr. *gmail.com*). V elektronskem naslovu je pomembno, da pika ni prvi ali zadnji znak in da se zaporedoma ne ponovi dvakrat ali večkrat (<http://en.wikipedia.org/wiki/Email_address>, 5. maj 2015). Podobno je tudi pri internetnih naslovih (npr. <<http://odmev.zrc-sazu.si/zrc/>>).

Če pa zapisujemo končnice internetnih domen ali formate datotek ločeno, je pika levostična (npr.: *.com, .net, .org, .si, .exe, .txt* ipd.). Logar (2004: 126) ta tip poimenuje kot besedotvorne kratice in simbole s piko:⁹⁴ »/n/aštete besede so v slovenščini glasoslovno prilagojene (izgovarjamo jih [pi:ka kom] itd.), pika v njih je vedno na začetku in ima seveda neskladenjsko vlogo«. Del, ki sledi piki, je »nastal na simbolni ali kratični način: *.com* < *company*, *.net* < *network*, *.uk* < *United Kingdom*« (ibid.). Na pogovornih straneh Wikipedije lahko prav tako zasledimo kratice in simbole s piko, pa tudi z dvopičjem ali celo brez ločila, npr. *wp.en, en.wp, wp.sl, sr.wiki, it.wiki, sl.wiki; wp:en, en:wp, ru:wp, de:wiki; enwp*. Pomensko gre za oznake Wikipedij v različnih jezikih. Kateremu delu kratice oz. simbola pripada ločilo, ni povsem jasno, saj je v rabi več načinov zapisa, nekateri pa so si med seboj diametralno nasprotni (Michelizza 2008d: 336).

Crystal (2001: 20) pri internetnih domenah opozarja na primere, ko je poimenovanje *dotcom* (.com) prešlo v pridevniško rabo (npr. angl. *dotcom organizations*, v slovenščini je citatna oblika rabljena predvsem v samostalniški obliki, npr. *dotcomi, dotcomov*, uporablja se tudi kalkirano kot prilastek, npr. *podjetja pikakom*). Podoben primer zasledimo na Twitterju (gl. sliko 17), kjer simbol s piko *.si*, skladijsko gledano, prehaja v vlogo prilastka.

⁹⁴ Besedotvorni simbol je tvorjenka, nastala iz eno- ali večbesedne podstave, krnjene od konca besede oz. besed proti začetku v en krn, medtem ko je besedotvorna kratica krnjena v vsaj dva krna, pri čemer se krnijo vse podstavne besede, nekatere lahko tudi popolnoma (Logar 2004: 126).

tomazo4 Tomaz Ostrir

Dragi .si politikanti tako to delajo zreli ljudje #odgovornost

<http://www.spiegel.de/politik/deutschland/0,1518,746888,00.html>

30 seconds ago

Slika 17: Primer kratice oz. simbola s piko v pridevniški rabi⁹⁵

Logar (2004: 130) opaza, da gre pri simbolih in kraticah s piko pravzaprav za terminološki pojav, ki pa na besedah, ki nimajo takšnega pomena, učinkuje zaznamovano. Crystal (ibid.) navaja takšne primere, v katerih se element pike vriva v dele besed ali stavkov, npr. *learnhow.to*, *Get around the www.world*, *www.alk this way*. Baron (2008: 166) navaja še primer *Albany* > *AlbaN.Y.*, v slovenščini pa imamo primer internetnega romana, ki je nastal že leta 1999 z naslovom *Trampolin / Roman.com* (Strehovec 2003: 33). Vse to so seveda stilni pojavi.

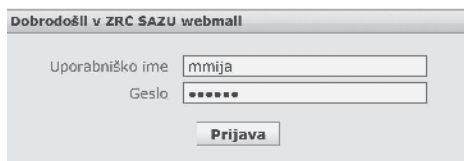
V SP 2001 § 258 beremo, da neskladenjsko piko pišemo navadno namesto vsake izpuščene črke v besedi ali številke v številki (npr. *Za en d... je.*). Glede na § 410 v SP 2001 pa stično tropičje nakazuje izpust dela besede: npr. *O, ta sveta prepr...!* Takšna raba je tudi v elektronskih besedilih zelo pogosta (Jakop 2008: 324–325), te pike pa lahko nadomešča tudi zvezdica. Včasih zasledimo, da pike ločujejo zloge v kletvicah, npr. *ne.me.je.bat* – z namenom omiliti vulgarizem. Crystal (2011: 18) ta pojav imenuje *grafični evfemizem*. Vsi ti primeri so primeri priložnostne rabe, hkrati pa pri vseh zasledimo nekakšno samocenzuro, saj uredniki marsikatero spletno strani objave, ki vsebujejo kletvice, zmerljivke in vulgarizme, cenzurirajo. Za pomoč pri tem pa obstajajo tudi posebni programi, ki takšne besede samodejno prepoznajo.

V zadnjih letih sta se med spletnimi uporabniki razširila angleška izraza *Web 2.0* in *Web 3.0*, ki se v slovenščino prevajata kot *splet 2.0* in *splet 3.0*. Podobna raba je pri poimenovanju različic programov (npr. *Mozilla Firefox 3.6*), pa tudi pri zapisu naslovov IP (npr. *193.2.11.184*). Iz neelektronskih besedil poznamo takšen zapis pri desetiškem členjenju razdelkov v knjigah, razpravah, člankih ipd. Pri tovrstni rabi pike gre za skupinjenje posameznih ravni številskih podatkov.⁹⁶ Pravzaprav pri tem opažamo podobno vlogo ločevanja določenih elementov kot npr. v elektronskih in internetnih naslovih.

⁹⁵ Vir: Twitter, 22. februar 2011.

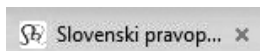
⁹⁶ Peter Weiss po elektronski pošti, 9. marec 2011.

Omenimo še pike pri vpisovanju gesel (izvorno so bile na tem mestu zvezdice, ponekod jih zasledimo še danes) – katerikoli znak vpišemo, se zaradi zaščite na zaslonu pojavi pika (gl. sliko 18). Vprašanje je, ali tu še lahko govorimo o piki kot o ločilu, saj gre dejansko za grafično precej bolj odebeljene pike kot običajno, vpisujemo pa jih v sredino polja, medtem ko je ločilo pika »pritično« ločilo (Toporišič 1990: 191).

Slika 18: Pike pri vpisovanju gesel

Tri pike tako v osrednjebesedilni kot tudi izvenosrednjebesedilni rabi označujejo nedokončanost. Kot je prikazano na sliki 19, tropičje včasih pomeni, da za dokončanje besedila (npr. v zavihku) ni dovolj prostora.

Slika 19: Tropičje v primeru, ko za dokončanje besedila ni dovolj prostora

Orel (2003: 418) navaja še, da lahko tri pike nadomeščajo druga (ne) končna ločila (*da bos ziher vedo ... kak te mam rada ...*). Antonelli (2008: 153) v italijanskih SMS-jih opaža, da tropičje (ne nujno pisano po pravopisnih pravilih), pogosto na začetku ali na koncu SMS-ja, nakaže nadaljevanje predhodno povedanega, kar je v besedilih analiziranih forumov opazila tudi Zupančič (2009: 97–100, 123–124). Poleg tega opaža, da tropičje zaznamuje še zamolk oz. nedokončano misel, ustvarja daljši premor ipd.

Vprašaj <?> in klicaj <!>

V elektronskih naslovih vprašaj in klicaj nista čisto prepovedana, vendar večina ponudnikov elektronske pošte ne dovoljuje njune uporabe v uporabniškem delu elektronskega naslova. V internetnih naslovih sta ti dve ločili dovoljeni in običajni; vprašaj se lahko rabi za razmejevanje pa-

rametrov pri iskalnikih oz. organizatorjih spletnih strani,⁹⁷ npr. <http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=splet&hs=1>.

Vprašaj pri iskanju v spletnih iskalnikih nadomesti en znak (če npr. v Najdi.si vpišemo *voli?ec*, dobimo rezultate za iskanje *volivec* in *volilec*), klicaj pa preprečuje iskanje po ostalih slovničnih oblikah iskalnega izraza. Če npr. vtipkamo *!hišo*, bo iskalnik v zadetkih prikazal samo to obliko, ne pa npr. *hiša*, *hiši*, *hiše*, *hiš* itd. (velja za iskalnik Najdi.si).

Iz programskih jezikov se je v osrednjebesedilno rabo preselil tudi klicaj, in sicer v primerih, ko želimo nekaj zanikati (Crystal 2001: 35), npr. *Punk != dead* 'punk ni mrtev'.

Pri preučevanju osrednjebesedilne rabe vprašaja in klicaja pa jezikoslovci opažajo predvsem pojav večjega števila uporabljenih vprašajev in/oz. klicajev zapored kot izraz čustvene obarvanosti povedi, stopnjevanje vprašalnosti oz. vzkličnosti, uporablja se tudi za poudarjanje določenega izreka ipd. (Crystal 2001: 34, 89, 124, Dobrovoljc 2008: 311, Jakop 2008: 324–325, Orel 2003: 418). V raziskavi SMS-jev ameriške angleščine je Baron (2008: 158) ugotovila, da je vprašaj zapisan v 73 % vprašalnih stavkov, kar je v primerjavi s piko, ki je ustrezno postavljena le v 30 %, veliko.

Vejica <, >

V internetnih in elektronskih naslovih je vejica prepovedana. Uporabljamo pa jo za ločevanje več elektronskih naslovov v okencu za prejemnika elektronskega sporočila (če npr. v okence za prejemnika napišemo naslednja dva naslova <mmija@zrc-sazu.si, mija.michelizza@gmail.com>, bo elektronska pošta prišla na oba naslova). Takšna raba vejice omogoča, da elektronsko pošto prejmejo vsi lastniki navedenih elektronskih naslovov. Vejica mora biti v tem primeru zapisana, kot je sicer običajno, levostično ali obojestransko stično.

Za vejice v osrednjih besedilih elektronske pošte, SMS-jev, spletnih forumov, pa tudi strani v vladnem spletu je bilo ugotovljeno, da se zapis pogosto opušča, stava je poljubna ali pa napačna (Dobrovoljc 2008: 311, Jakop 2008: 323, Orel 2003: 418, Verovnik 2003: 150, Zupančič 2009: 123–124).

⁹⁷ Primož Jakopin ustno, maj 2011.

Dvopičje <:> in podpičje <;>

V internetnih naslovih dvopičje uporabljamo samo takoj za oznako *http*.⁹⁸ Podpičje je prav tako dovoljeno v internetnih naslovih, v elektronskih naslovih pa sta obe ločili prepovedani.

Dvopičje je sestavni del prvih (Michelizza 2006: 30) in verjetno v rabi tudi najbolj pogostih emotikonov :-) in :-(, oba sta včasih zapisana tudi kot :) oz. :(, ki najpogosteje označujejo veselje oz. žalost. Te kombinacije znakov prepozna tudi urejevalnik besedil Word ter namesto njih samodejno uporabi ikoni ☺ in ☹. Podpičje pa ima v emotikonih navadno v kombinaciji z zaklepajem vlogo pomežika, npr. ;-)) ali ;).

Vezej (deljaj, minus) <-> in pomišljaj <->

Gre za ločili, ki ju uporabniki na spletu med seboj redko ločujejo (Jakop 2008: 324–325, Verovnik 2003: 150). Pogosteje se uporablja vezaj, ki je tudi na tipkovnici lažje dosegljiv, saj ima navadno svojo tipko, za pomišljaj pa je pri večini tipkovnic potrebna kombinacija tipk (npr. *ctrl* + *alt* + *minus* na numerični tipkovnici). Vezej je dovoljen tako v elektronskih kot tudi internetnih naslovih.

Crystal (2001: 97) opozarja na primere, kjer bi bil elektronski naslov deljen in zaradi deljaja ne bi bilo razvidno, ali elektronski naslov vsebuje vezaj (ki je grafično enak deljaju) ali ne, zato slogovni priročniki kot edino nedvoumno priporočajo deljenje elektronskih naslovov le takoj pred afno ali po njej (seveda brez deljaja). Podoben problem zaradi vezaja je tudi v internetnih naslovih. Raba deljaja tudi tu ni priporočljiva, saj lahko pride do napačnega razumevanja in mešanja z vezajem. V iskalniku Najdi.si imamo možnost izločitve določene besede iz iskalnih rezultatov, in sicer z oznako <-> pred besedo, za katero ne želimo, da se pojavlja v seznamu. Orel (2003: 418) navaja še primer rabe vezaja, ko nastopa na koncu SMS-ja pred podpisom (npr. *-kr ena*).

Oklepaji

SP 2001 loči *poševne* /.../, *pokončne* |...|, *zavite* {...}, *oglate* [...] in *lomljene* <...> oklepaje. Vsi ti oklepaji se uporabljajo v programskih jezikih in tako so marsikje prešli tudi v elektronska besedila.

Številka v oklepaju v oknu za elektronsko pošto ali v družabnih omrežjih je običajna za število novih oz. neprebranih sporočil (gl. sliko 20).

⁹⁸ Za spletna mesta z avtoriziranimi transakcijami se uporablja *https*.

Slika 20: Število neprebranih sporočil v oklepajih

Kot smo že omenili, se v spletnih besedilih v oklepaju pojavljajo tudi *afna*, *at* oz. *Ž*, ki nadomeščajo znak <@> v elektronskem naslovu (npr. <mmija(at)zrc-sazu.si>). Tako zapisani elektronski naslovi preprečujejo avtomatično nabiranje naslovov za pošiljanje nezaželene pošte.

Crystal (2001: 97) omenja še zapis elektronskih in internetnih naslovov v lomljenih oklepajih (npr. <mmija@zrc-sazu.si>), kar omogoča jasno ločevanje elektronskega oz. internetnega naslova od preostalega dela besedila. Citiranje teh naslovov v rabi še ni poenoteno, niti kako jih zapisovati v samem besedilu niti kako v literaturi.⁹⁹ Lomljeni oklepaji se uporabljajo za pisanje oznak v jeziku HTML, v klepetalnica pa za izražanje čustev, obrazno mimiko (opis čustev je v teh oklepajih), npr. <Hoppy giggles quietly to himself>,¹⁰⁰ <grin>¹⁰¹ (Crystal 2001: 35).

Uklepaj in zaklepaj sta pogosta v emotikonih, npr. :-) in :- (.

Afna <@> in *lojtra* <#>

Znamenje *afna* oz. <@> ni izum, ki bi nastal skupaj s sodobno računalniško tehnologijo, ampak ga poznamo že od prej. Nekatere domneve nakazujejo na to, da naj bi znamenje nastalo že v 6. ali 7. stoletju ali pa kasneje, v 12. ali 13. stoletju (možno je tudi, da je starejše in da je bilo v tem času ponovno obujeno) (Možina 2009: 94). Nastalo naj bi kot ligatura dveh črk, in sicer črke *a* in črke *d*. Gre torej za latinski predlog *ad*, ki pomeni *ob*, *pri*, *k*, *proti* (ibid.).

⁹⁹ V italijanščini imajo npr. poseben izraz – *sitografia* – za navajanje literature s spleta, ki je navedena posebej.

¹⁰⁰ Slov. 'Hoppy se sam pri sebi tiho zahihita'.

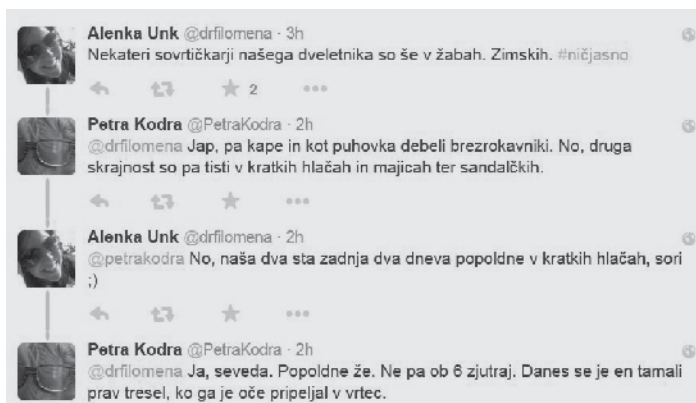
¹⁰¹ Slov. '(širok) nasmeh'.

Novembra 2003 smo dobili osnutek dokumenta *Slovenski izrazi za <@> in <#> v informacijski tehnologiji*, v katerem je Janez Dular, takrat vodja Urada za slovenski jezik, zaradi pogovorne in slengovske motiviranosti izrazov *afna* in *lojtra* predlagal zamenjavo z izrazoma *ajka* in *višaj* (Dobrovoljc 2008: 299). Dobrovoljc (ibid.) zaradi neuveljavljenosti obeh izrazov meni, da »je verjetno najboljše upoštevati mnenje skupine ŠUSS, ki je predlagala uporabo in normiranje obeh različic, rešitev pa prepustiti jezikovnemu razvoju«. S pregledom sočasne rabe po besedilnih korpusih Nova beseda in FidaPLUS ter s pomočjo spletnih iskalnikov še ugotavlja, da se je v splošni rabi uveljavil izraz *afna*. Za potrebe pričujoče monografije iz zgoraj navedenih razlogov uporabljamo izraza *afna* in *lojtra*.

V elektronskih naslovih je *afna* nujen element, ki ga pri zapisu uporabimo samo enkrat – ločuje uporabniški in domenski del elektronskega naslova, v internetnih naslovih pa ni dovoljen. Pri pisanju elektronskega naslova v ustrezno polje za pošiljanje elektronske pošte mora biti *afna* zapisana stično, sicer elektronsko posredovana komunikacija ni mogoča. V nasprotju z elektronsko pošto pa v spletnih besedilih *afno* elektronskega naslova pogosto zasledimo namerno zapisano nestično, saj gre pri tem za preprečevanje avtomatizirane nabiranja elektronskih naslovov na spletu,¹⁰² ki je kasneje pogosto uporabljeno za pošiljanje propagandnih sporočil ali druge vrste neželene elektronske pošte.

V angleščini se znak <@> izgovarja kot *at* in pomeni 'na', zato *afno* pogosto lahko vidimo v rabi pri označevanju (spletnega) mesta nahajanja (npr. @ZRC SAZU, @gmail), lahko pa označuje, da gre za odgovor določeni osebi (to je pogosto na blogih, v nekaterih družabnih omrežjih (npr. Twitter in Facebook) pa se z oznako <@> pred uporabniškim imenom samodejno oblikuje hiperpovezava na uporabnikov profil; za primer na družabnem omrežju Twitter (gl. sliko 21). Na IRC-u *afna* pred vzdevkom označuje operaterja kanala (Žist 2003: 8).

¹⁰²V ta namen lahko namesto nestičnega zapisa *afne* zasledimo tudi zapis (*at*) (npr. <mmija(at)zrc.sazu.si>), uporablja se tudi *Ž*, v slovenskih besedilih opazimo še zapis (*afna*) in (*pri*). Gotovo je načinov takega zapisa *afne* še več.

Slika 21: Označevanje uporabniškega imena s pomočjo afne na Twitterju¹⁰³

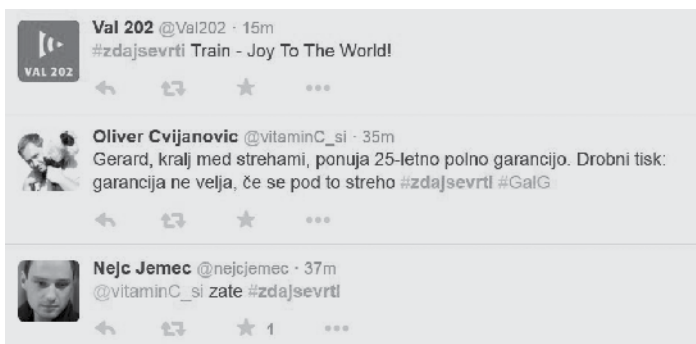
Afna pa je začela prodirati tudi v druge vrste besedil. Crystal (2001: 21) npr. za angleščino omenja primere, kjer afna nadomešča črko *a* ali *at*, npr. @llgood, @Home itd. Takšne primere lahko najdemo tudi v slovenščini: npr. Bank@Net, v španščini pa se afna pogosto uporablja za hkratno označevanje tako moškega kot ženskega spola pridevnikov in samostalnikov, npr. *querid@s compañer@s*, saj si z malo domišljije v znaku lahko predstavljamo tako črko *o*, s katero bi besedno zvezo prebrali kot *queridos compañeros* (slov. 'dragi kolegi') in bi tako naslavljali moški del občinstva, kot tudi črko *a*, ki bi veljala za ženski spol: *queridas compañeras* (slov. 'drage kolegice'). Vse to so seveda stilni pojavi.

Lojtra se uporablja za komunikacijo pri storitvah mobilne telefonije (npr. *123# oz. *448# za informacijo o stanju na računu pri obeh največjih mobilnih operaterjih v Sloveniji). V družabnem omrežju Twitter se lojtra uporablja za označevanje teme pogovora (npr. #zdajsevrtil, gl. sliko 22).

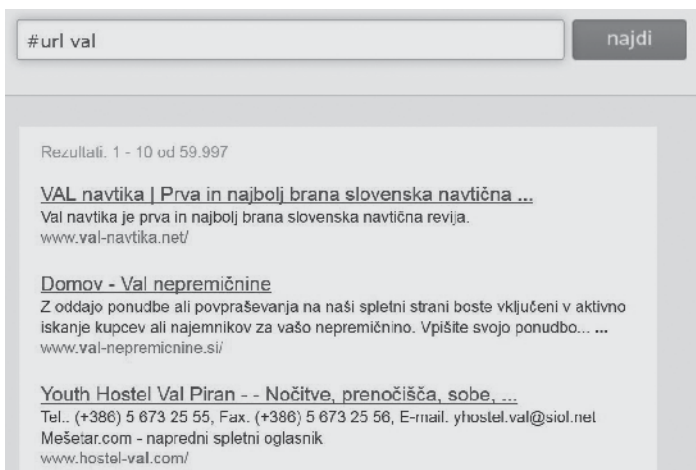
V iskalniku Najdi.si se lojtra uporablja za iskanje po poljih. Slika 23 prikazuje iskanje besede *val* po polju internetnega naslova (#url),¹⁰⁴ iščemo lahko še po poljih besedila (#text), ključnih besed (#keywords) ipd. Kot parno ločilo lahko lojtra nastopi tudi v poudarjenih delih besedila. Crystal (2001: 35) navaja primer #Hamlet#. Na IRC-u se lojtra uporablja za označevanje kanalov.

¹⁰³Vir: Twitter, 6. maj 2015.

¹⁰⁴Poizvedba 6. maj 2015.

Slika 22: Označevanje teme pogovora na Twitterju s pomočjo lojtre¹⁰⁵

Slika 23: Iskanje po polju #url (internetni naslov) v iskalniku Najdi.si¹⁰⁶

Zvezdica <*>

Kot smo že navedli pri obravnavi lojtre, se tudi zvezdica uporablja pri storitvah mobilne telefonije (npr. *123# oz. *448# – za preverjanje stanja pri mobilnem operaterju Mobitel oz. Simobil).

Zvezdica v spletnih iskalnikih je eden izmed bolj uporabnih načinov iskanja. To pisno znamenje namreč nadomesti poljubno število znakov.

¹⁰⁵Vir: Twitter, 6. maj 2015.

¹⁰⁶Vir: Najdi.si, 6. maj 2015.

Treba je opozoriti, da nekateri iskalniki (npr. Google) omogočajo zgolj iskanje z zvezdico, ki nadomesti celo besedo (npr. *Isaac Newton je odkril **). Gre za verjetno na spletu najbolj razširjen regularni izraz.

Zvezdica se lahko uporablja za označevanje čustev, namišljenih obraznih izrazov in kretenj (npr. **se prime za glavo**, **dvigne roko**) ali pa se uporablja za poudarjanje dela besedila (npr. *Mene to *res* zmoti, no.*) (Crystal 2001: 35). V obeh primerih funkcionira kot parno ločilo.

Zvezdico zasledimo tudi v primerih samocenzure pri že omenjenih grafičnih evfemizmih – za izpuščanje črk v besedi (npr. *f*ck, pi****) (Michelizza 2008c: 25, Orel 2003: 418). Zvezdice so lahko tudi znak za ločevanje in vidno izstopanje (*m*a*t*j*a*z*t*j*u*b*i*m*t*e*) ter za označevanje poljubov (pogosto v emotikonih :-*) (Orel 2003: 418).

Še nekaj drugih pisnih znamenj v elektronskih besedilih

Tilda <-> je pogosta v internetnih naslovih, v iskalniku Google pa se uporablja za iskanje sinonimov – veliko bolje kot za slovenščino seveda dela za angleščino.

Prav tako je v internetnih naslovih pogost znak za odstotek <%>, kot začetek heksadecimalnega zapisa znaka, ki sledi; %20 je npr. oznaka za presledek, ki ima kodo 32, kar je heksadecimalno 20.¹⁰⁷

Poševnica </> se uporablja v internetnih naslovih, zaporedje dveh poševnic (imenovano tudi dvojna poševnica <//> (Možina 2009: 58)), ki sledita oznaki *http* in dvopičju <*http://*>, je obvezno pri vseh internetnih naslovih (npr. <*http://www.ff.uni-lj.si/*>), v elektronskih naslovih je poševnica prepovedana. V kombinaciji z levo poševnico <\>¹⁰⁸ se uporablja za poudarjanje delov besedila. Crystal (2001: 35) navaja primer *\Hamlet/*. V računalništvu se uporablja tudi za označevanje nivojev direktorijev, npr.: *c:\office\wpwin\wpdocs* (Možina 2009: 58).

Enačaj <=> in podčrtaj <_> prav tako lahko nastopata v tej vlogi poudarjanja dela besedila, npr. (=Hamlet=) oz. (_Hamlet_). Oba znaka sta v internetnih naslovih pogosta.

¹⁰⁷ Primož Jakopin ustno, maj 2011.

¹⁰⁸ Leva poševnica je imenovana tudi *poševnica nazaj* (<http://sl.wikipedia.org/wiki/Leva_po%C5%A1evnica>, 12. maj 2011) ali *negativna poševnica* (Možina 2009: 58).

Narekovaj <"> v elektronskem in internetnem naslovu ni dovoljen, se pa uporablja narekovaje za iskanje besednih zvez v večini spletnih iskalnikov (npr. "Rdeča kapica").

Znak *plus* <+> pri mobilni telefoniji nadomešča izhodno kodo za klice iz tujine, pri iskanju v Googlu pa mora biti beseda, ki je bila označena s plusom pred besedo, nujno v seznamu zadetkov. To pride v poštev predvsem za iskanje praznih besed. Kot smo že omenili, gre za seznam zelo pogostih besed, ki jih iskalniki pri iskanju sicer ne upoštevajo.

Omenimo še znak <^> – dvakrat ponovljen predstavlja neke vrste emotikon v stilu japonskega animeja (^ ^), vpliv iz programskih jezikov je opazen tudi v primeru *Hear what my mad^H^H^Hnice computer has done now*,¹⁰⁹ kjer zaporedje ^H pomeni izbris prejšnjega znaka (Crystal 2001: 90).

Za *opuščaj* <'> Šabec (spletni vir) v študiji o slovensko-angleški mrežni govorici v slovenskih blogih ugotavlja, da je pogosto uporabljen poljubno in na napačnih mestih. Primere nedoslednosti pri zapisu opuščaja pri istem avtorju navaja Crystal (2011: 64): *we're, i'll* proti *isnt, cant*. Če bi v prvih dveh primerih izpustil opuščaj, bi lahko bila beseda razumljena narobe.

Povzetek o ločilih in drugih pisnih znamenjih

Elektronska besedila in elektronsko posredovana komunikacija prinašajo nove vrste rabe ločil in pisnih znamenj, zaradi česar ločujemo izvenosrednjebesedilno in osrednjebesedilno rabo ločil v teh besedilih. Če opazujemo izvenosrednjebesedilno rabo ločil, je treba poudariti, da ločila tudi v elementih, povezanih s tehnološko platjo komunikacije, kot so npr. elektronski in internetni naslovi, opravljajo osnovno funkcijo ločevanja. Drugačno vlogo, ki je sicer osrednjebesedilna, opravljajo ločila le v emotikonih, vendar tudi ti, kot kažejo analize (gl. poglavje 3.2.5.3), pogosto stojijo prav na mestu oz. namesto običajnih ločil. Vsekakor ne gre spregledati večplastne funkcije emotikonov. Ločila lahko tudi omogočajo spletno iskanje, npr. posameznih vzorcev (zvezdica npr. nadomešča poljubno število znakov, narekovaji zaznamujejo sopojavitev iskanih besed ipd.) ali pa spletno iskanje natančneje opredeljujejo (npr. lojtra na spletnem iskalniku Najdi.si omogoča iskanje znotraj posameznega polja: internetnega naslova, besedila, ključnih besed ipd.). Z ločili lahko uvajamo tudi *oznake* oz. angl. *tags* (npr. afna za odgovore, lojtra za temo pogovora na Twitterju), s čimer se oblikuje hiperpovezava, ki omogoča enostavnejšo orientacijo znotraj spletnega mesta.

¹⁰⁹V prostem prevodu: slov. 'Poslušaj, kaj je moj nori^H^H^Hlepi računalnik sedaj naredil'.

V sklopu osrednjebesedilne rabe ločil je na eni strani opaziti opuščanje ločil, spet drugje pa je opazno pretiravanje z ločili. Pričakovali bi, da je opuščanje ločil značilno za besedila, kot je SMS, kjer gre za določeno omejenost s prostorom, pretiravanje z ločili pa naj bi bilo značilno za splet in sporočila elektronske pošte, kjer takšnih omejitev ni, vendar raziskovalci opažajo obe značilnosti v različnih tipih elektronsko posredovane komunikacije. Povečana je raba drugih pisnih znamenj, ki se v neelektronskih besedilih zelo redko pojavljajo (npr. #, *ipd.), zasledimo tudi vpliv iz programskih jezikov (npr. oglata oklepaja < >, značilna za jezik HTML), novost pa predstavlja tudi raba ločil in drugih pisnih znamenj, ki funkcionirajo kot parna ločila (npr. *res*, =res= ali _res_ za poudarjanje dela besedila).

3.2.5.2 Raba ločil in drugih pisnih znamenj

Rabo ločil in drugih pisnih znamenj v elektronskih besedilih smo deloma že predstavili v poglavju 3.2.5.1, z analizo obravnavanega gradiva treh izbranih objav blogov in komentarjev ter treh geselskih člankov Wikipedije pa v nadaljevanju opazujemo predhodno obravnavane značilnosti ločil in drugih pisnih znamenj v elektronskih besedilih. Te značilnosti so bolj opazne v blogih, zato je večina navedenih primerov podana iz besedil blogov; kjer bodo primeri navedeni iz Wikipedije, bo to posebej omenjeno.

ANALIZA GRADIVA

Napačna ali pomanjkljiva raba ločil

Raziskovalci elektronskih besedil pogosto poudarjajo glede na pravopis napačno ali pomanjkljivo rabo ločil. Na tem mestu pa ni predviden podroben popis take rabe, temveč želimo zgolj preveriti, ali lahko take primere najdemo tudi v obravnavanih besedilih. Primere napačne ali pomanjkljive rabe ločil dejansko zasledimo tako na blogih kot tudi v Wikipediji, vendar je tega precej malo in ne gre za eno izmed najopaznejših lastnosti teh besedil, saj prevladuje pravilna stava ločil:

- o mater oz. o marko, s tole kolumno se mi pa zdi da si še bolj mimo usekal kot ponavadi.
- Kot, da bi bilo vse podtaknjeno.
- Glavni in najbolj funkcionalen del nadzornih palic, ki absorbira nevtrone in s tem upočasnjuje reakcijo pa je bil narejen iz borovega karbida.
- Kljub pisanim barvam mozaikov, pa celotna podoba parka nikakor ne moti naravne podobe.

Raba tropičja

Za zamolk ali premore v besedilu lahko zasledimo rabo tropičja oz. poljubnega števila pik:

- ali dandanašnji lahko stopi v novinarske vrste prav vsak, ki.....
- Sicer pa.... mi je všeč, da je še kdo, ki ga skrbi, kaj se dogaja s slovenskim jezikom....

Navedena primera sta iz besedil blogov, tropičje pa zasledimo tudi v Wikipediji, in sicer v enem izmed primerov, kjer se zdi, da gre za (ne-ustrezen) izpust besedila pri citiranju:

Komisija ... je zbrala in analizirala mnogo materiala in, kakor piše v poročilu, ni ugotovila razloga, zakaj je bila ukazana popolna zaustavitev.

Večje število klicajev in/ali vprašajev skupaj

To značilnost zasledimo samo v analiziranih besedilih blogov:

- Je pa lahko razlog tipa Mohamedovih karikatur!!!
- Človek odpusti nekoga zaradi klevete????!!!
- A se tako to dela????

Neločevanje vezaja in pomišljaja

Neločevanje vezaja in pomišljaja zasledimo v obeh analiziranih zbirkah. Prvi primer je iz besedil blogov, drugi pa iz Wikipedije:

- mein Gott - sem mislil, da so Finance resen cajtng, ne pa tako sranje, ki sodi k Požarju.
- Ocene o izpuščenem materialu se gibljejo med 5 in 30 odstotki, vendar pa nekateri likvidatorji, ki so se nahajali znotraj sarkofaga in reaktorske lupine, pravijo, da znotraj ni ostalo več kot 5-10 % goriva.

(Ne)stičnost ločil

Neupoštevanje norme pri stičnem oz. nestičnem zapisu ločil opazimo samo v besedilih blogov:

- kdo pa odloča kaj je za nekoga povedano dobro v zgornjem smislu, kaj pa ne ?
- K temu bi dodal . . . nam ga pa ni treba poslušati.
- To ti je napisal človek z osnovnošolsko izobrazbo, zavedaj se da tudi doktorji delajo napake in še danes ne vedo, kam vstaviti h,k,s,z.
- Izkušnje so me naučile (predvsem v stiski sočloveka)da bolj ko je človek izobražen manj premore srčne kulture,zna pa lepo govorit in pravilno pisat.

Raba manj običajnih ločil in drugih pisnih znamenj

Med pregledom značilnosti smo omenjali, da raznovrstni *oklepaji*, ki se uporabljajo v programskih jezikih, prehajajo tudi v elektronska besedila. Tropičje v oglatih oklepajih zasledimo v komentarju bloga, kjer gre za pojav, ki je v angleščini imenovan *trackback*, označuje pa obvestilo o citiranosti objave na drugem blogu (to se v angleščini imenuje *ping*):

[...] vendar je moja pozornost šele čez nekaj minut pritegnila intervencna dopolndanskega voditelja. (O intervencah sem pisal poleti, ko je novinarka kramljala o Sarkičevem psu Janši.) No, fant je naložil [...]

V besedilih Wikipedije pa so v oglatih oklepajih številke, ki označujejo sprotne opombe, in so hkrati hiperpovezave nanje:

Pajki z vzdušnicami imajo v splošnem višjo bazalno presnovo in učinkoviteje zadržujejo vodo.[4]

Poleg tega v Wikipediji v oglatih oklepajih najdemo tudi oznake *[uredi]*, *[skrij]*, ki so prav tako hiperpovezavne. Klik na *[uredi]* uporabnika pripelje na spletno stran, kjer lahko izvirno spletno stran ali njen del popravi, na njej dodaja informacije, s klikom na *[skrij]* pa lahko uporabnik zmanjša količino informacij pri ogledu spletne strani – z namenom večje preglednosti (navadno je ta možnost pri pregledu vsebine, gl. sliko 24). Izraz *blockquote* je ukaz iz jezika HTML, ki se zapisuje v lomljenih oklepajih in označuje citat v besedilu. Za začetek citata se uporablja oznaka v lomljenih oklepajih: `<blockquote>`, za konec pa ta oznaka v lomljenih oklepajih s poševnico pred izrazom `</blockquote>`.

Gre za običajen zapis iz jezika HTML, ki pa je v primeru, kot ga zasledimo na blogu, nekoliko spremenjen, saj so namesto lomljenih oklepajev oglati, besedilo, ki je med oznakama, pa je dejansko citirano. Gre za primer iz večjega korpusa besedil:

`[blockquote]` chef, najlažje je obsojat, ko vidiš samo eno plat zgodbe. Ko pa boš enkrat delal še na drugi strani, pa boš videl da ni vse tako enostavno. Dnevno imam toliko pacientov, da se že sprašujem ali sem delal magisterij psihologije za delo kjer bi me cenili na 2k mesečne plače al sem prodajalec, ki me cenijo zgolj z minimalcem. `[/blockquote]`

Vsebina <small>[skrij]</small>
1 Telesne značilnosti
1.1 Organski sistemi
2 Življenjski krog
3 Ekologija in vedenje
3.1 Socialni pajki
3.2 Pajki in ljudje
4 Evolucija in sistematika
4.1 Pajki v Sloveniji
5 Sklici in opombe
6 Viri
7 Zunanje povezave

Slika 24: Možnost *[skrij]* v Wikipediji

Afna pred imenom oz. vzdevkom sporoča, komu je odgovor namenjen. Tovrstno označevanje se je uveljavilo v angleščini, kjer znak <@> nadomešča *at* oz. predlog, s katerim zaznamujejo, da je predmet v dajalni-ku. V posameznem komentarju lahko pišočiči namreč replicira različnim osebam – komu je kaj namenjeno, pa označi z znakom <@>, ki mu navadno brez presledka sledi ime oz. vzdevek:¹¹⁰

- @Morska: Neprimerno in nezrelo, točno to. To je verjetno tudi - najlažje.
- @chef - skoraj ni kaj za dodati
- @Gaston: zelo dobro povedano! se povsem strinjam !

Zasledili smo tudi primere samocenzure, kjer gre za zamenjavo črke z *vezdico*. Zgledi so iz večjega korpusa analiziranih besedil:

- Lahko bi te trgovec še napiz***, ker motiš njegov mir in MORE zaradi tebe DELATI :)
- Mene osebno boli qura*, kdo je na oblasti, samo, da veljajo zakoni in jasna in poštena pravila igre, tako za oblastnike, kot onega druge, ki so v opoziciji in vse ostale tlačane oz. volivce.

Ločila v hiperpovezavah

Posebno vrsto rabe ločil zasledimo v hiperpovezavah, ki se pojavljajo tako v besedilih Wikipedije kot tudi v besedilih obravnavanih blogov, čeprav v primarni obliki niso pogoste. Hiperpovezave se v besedilih blogov ne vključujejo v skladnjo oz. vsaj ne v svoji primarni obliki, kot smo lahko zasledili primer na družabnem omrežju Twitter (gl. sliko 5). Avtorji blogov in Wikipedije imajo pri ustvarjanju in oblikovanju spletne strani možnost, da hiperpovezavo vključijo v samo besedilo, česar na primer Twitter ne omogoča. Tu se je uveljavilo krajšanje hiperpovezav,¹¹¹ saj je

¹¹⁰ Takšen zapis je, kot smo že omenjali, obvezen na družabnem omrežju Twitter, saj če pri odgovoru uporabniku med *afno* in uporabniškim imenom zapišemo presledek, sistem ne prepozna, da gre za odgovor, in posledično sogovornik o repliki ni obveščen na svojem profilu. Takšno označevanje uporabnikov (torej *afna*, ki ji brez presledka sledi uporabniško ime) se uporablja tudi na družabnem omrežju Facebook. Podobno kot na Twitterju to zaporedje samodejno formira hiperpovezavo na profil uporabnika.

¹¹¹ V začetku je bilo treba hiperpovezave krajšati ročno in tako so se uveljavili ponudniki krajšanja hiperpovezav, kot npr.: *Bit.ly*, *MojURL.com*, *TinyURL.com*, *Goo.gl* in drugi, kasneje pa je Twitter začel samodejno krajšati hiperpovezave in ročno krajšanje ni bilo več potrebno.

število znakov za sporočilo omejeno na 140 znakov. Wikipedija pozna notranje in zunanje hiperpovezave. Prve so povezave znotraj spletnega mesta Wikipedije in so navadno del besedila geselskega članka, druge pa so povezave na druga spletna mesta in se večinoma pojavljajo v zadnjem delu geselskega članka, označenega s podnaslovom *Zunanje povezave*. Prve so navadno besedilne hiperpovezave, druge pa so hiperpovezave v obliki internetnega naslova:

- Svet je ne ekranu tudi na portalu Google Earth, gre za priljubljen Googlov spletni zemljevid <http://www.google.com> in za vsaj enega poslanca je jasno, da ima to stran med priljubljenimi.
- Vzpostavljeno iz »http://sl.wikipedia.org/wiki/Park_G%C3%BCell«

Navajamo še en primer iz večjega korpusa, ki oblikovno spominja na skupino besedotvornih kratic in simbolov s piko, saj je v zapisu desno-stična pika, vendar gre za primer izpuščanja črke in nadomeščanja te s piko zaradi samocenzure:

Koji urac si sploh silil gor, če si moral koj nazaj.

Narekovaji

Pri analizi ločil in drugih pisnih znamenj v izbranem gradivu smo opazili še eno značilnost, ki je vidno izstopala. Visoko pogostnost so izkazovali narekovaji, ki sicer ne spadajo med manj običajna ločila, zato jih obravnavamo posebej. V gradivu opravljajo dvojno vlogo, saj po eni strani označujejo citiranje predhodno zapisanega besedila, po drugi strani pa označujejo dele besedila, ki naj bi jih bralec razumel v prenesenem pomenu:

/.../ ali predlagaš, da če v svoji kolumni nisi sposoben »ironično, cinično, satirično in kulturno, politično, socialno razumljivo« pisati, da te je treba potem takoj iz službe in iz časopisa zabrisat. Ampak rešitev ni odpust te »novinarke«, ker ima v uredništvu najbrž še kup enakih brezzveznikov.

Narekovaji so lahko dvojni, kot je prikazano zgoraj, ali pa enojni:

V stavku, ki se začne z 'Ljudje božji', manjka en 'se'. :)

Vloga stilnosti pri rabi ločil

Z analizo besedil blogov se pokaže, da v celotnem gradivu res lahko najdemo marsikatero od navedenih značilnosti ločil in drugih pisnih znamenj elektronskih besedil. Pri tem je treba ločevati odstopo od norme zaradi njenega nepoznavanja, omenjali smo tudi značilnosti, na katere nedvomno vplivata tehnologija in prenosnik teh besedil. Pri obravnavi ločil pa nikakor ne moremo mimo stila pisanja posameznikov. Pogosto ena izmed obravnavanih značilnosti še ne pomeni nujno pojava tudi ostalih značilnosti pri določenem avtorju. Pojavnost in raznolikost teh značilnosti sta zelo odvisni od avtorjevega stila pisanja. V nadaljevanju izpostavljam dve avtorici besedil v izbranih besedilih z blogov in analiziramo njun stil pri zapisovanju ločil. Prva je Simona Rebolj (z vzdevkom *simonarebolj*), ki je komentatorica na objavi Marka Crnkoviča, druga pa je Sanja Leban (z vzdevkom *zloba*), ki je avtorica ene izmed izbranih objav in hkrati komentatorica na svojem blogu.

Simona Rebolj (vzdevek: simonarebolj)

Za začetek navajamo dva izseka iz njenih komentarjev:

- Razumem, da nek urednik ali direktor želi vzpostaviti nivo kakovostnih špikerjev, povezovalcev itd. Super! Res bi bilo osvežilno. Predvsem zato, ker so večinoma naši radijski in tv voditelji mlačni, antiprovokativni, dolgocajtni, bojazljivi ali celo taotalno neprimerni svojemu delovnemu mestu. Ja, tudi smisel za humor je mlačen, bojazljiv, kmetavzlarški, infantile ... Skratka, dolgcajt! Nezanimivo! Neprodotno! Amatersko!
- In čemu bi nekdo na odgovornem uredniškem položaju menil, da je Štefeta rekla, da je Janša pes in jo kar odpustil, ne da bi se prepričal prek pogovora z vsemi prisotnimi, predvsem s špikerko??? A se tako to dela??? Meni pomeni to izredno slabo opravljanje dela s strani Vasleta, če bi šlo za tak argument!!! Človek odpusti nekoga zaradi klevete????!!! Sramota!!!!

Avtorica je pri objavi Marka Crnkoviča komentirala šestkrat, v njenih besedilih (ki so precej obsežna) lahko opazimo, da prevladuje stava ločil, ki je v skladu z normo, značilnosti ločil in drugih pisnih znamenj, ki smo jih navajali za elektronska besedila, skoraj ni opaziti. Vsekakor pa je (v drugem izseku) zelo izpostavljena raba ponovljenih klicajev in/oz. vprašajev, ki pa učinkuje stilistično, s čimer na nek način podkrepi izražanje svojega mnenja. V teh sporočilih je izpostavljena čustvena komponenta. 23 od 27 ponovljenih klicajev in/oz. vprašajev v analiziranem gradivu je v komentarjih Simone Rebolj, kar nakazuje na to, da

gre za značilnost osebnega sloga. Čeprav velja za eno izmed opaznejših značilnosti mrežne govornice, na katero opozarjajo mnogi raziskovalci jezika v elektronskih medijih, pa pri veliki večini ostalih avtorjev in komentatorjev na blogih ni uporabljena.

Sanja Leban (vzdevek: zloba)

Tudi pri Sanji Leban navajamo dva izseka besedil; prvi del je iz analizirane objave, drugi pa iz komentarja na blogu:

- Ljudje božji, ste lahko še bolj ogabni, kot da podpihujete sovraštvo in se pod krinko skrbi za našo zemljo ter naše meje mečete po tleh? O ja, lahko ste še hujši. Celo teorijo zarote si izmislite, z zastrupljenimi posamezniki in odprtimi vrati otroških sob. Bolj patetično pač ne gre, kajne? Janez Janša je zagotovo angažiral vse svoje specialce, ki sedaj lazijo po domovih članov Zavoda 25. junij in otrokom iz postelj kradejo igrače, staršem pa v čaj stresajo strup. Pa dajte no. Ne glede na to, kako zelo ne maram gospoda JJ-a, mu v tem trenutku lahko zgolj čestitam za umirjen pristop. Ne glede na to, kako preziram strahopetno in na trenutke prav hlapčevsko vodenje slovenske zunanje politike, se na 'način Podobnik&Joras' pač ničesar ne rešuje.
- @Mici: Jaz se prostovoljno javim, da postanem - Neslovenka. Me kdo vzame? :)
@Volk: Heh ... no ja ... :))))
@Doktor Živago: Pošteno priznam, da me politične burleske vseeno bolj zanimajo in zabavajo od študijske različice velikega brata. Bolj pristne so;
@Onyks: Jebi ga, špecialci pa tudi morajo nekako zaslužiti svoj kruh. Hmmm ... mogoče pa bi jih ProPlus najel ... skupaj z bratoma Podobnik in posnel prvo slovensko žajfnico?
@Morska: Neprimerno in nezrelo, točno to. To je verjetno tudi - najlažje.

Podobno kot pri Simoni Rebolj tudi pri Sanji Leban prevladuje stava ločil, ki je v skladu z normo. Opazimo dva primera zapisa vezaja namesto pomišljaja, kar pa je pri nekaterih aplikacijah lahko povsem tehnološka pomanjkljivost. V drugem izseku izstopa raba afne, ki ji sledi uporabniško ime drugega komentatorja in ki v tej kombinaciji nakazuje, komu je odgovor namenjen. Zelo izpostavljena je tudi raba tropičja, ki pa je dosledno pisano s tremi (in ne več ali manj) pikami. Je po pravilih SP 2001, torej nestično in zdi se, da rabljeno zelo premišljeno, kar učinkuje stilno. Vidimo lahko, da avtorica uporabi tudi emotikone; vsi so rabljeni na koncu stavka in na nek način dodatno pojasnjujejo ton napisanega. Očitno je, da je stil v komentarjih Sanje Leban precej drugačen od stila v objavi. Omenjene značilnosti glede ločil in drugih pisnih znamenj elektronskih besedil lahko opazimo le v izseku besedila

iz komentarja. Če si ogledamo rabo emotikonov čez vse tri objave in komentarje, lahko vidimo, da Sanja Leban uporabi 9 od 22 emotikonov v analiziranih treh besedilih z blogov; 3 emotikoni so v komentarjih pri objavi Marka Crnkoviča, 19 pa pri objavi Sanje Leban.

Povzetek o rabi ločil in drugih pisnih znamenj

V analizi gradiva besedil blogov in Wikipedije lahko zasledimo nekatere od v obravnavani literaturi navajanih značilnosti, od napačne ali pomanjkljive rabe ločil, pogoste rabe tropičja in večjega števila klicajev in/ali vprašajev skupaj, ne-ločevanje vezaja in pomišljaja, (ne)stičnost ločil ter rabo manj običajnih ločil in drugih pisnih znamenj, ki se kažejo s prehajanjem elementov programskih jezikov v analizirana besedila. Analizirali smo tudi posamezne značilnosti pri dveh avtoricah, ki sta prispevali besedila na obravnavanih blogih, kjer se pokaže, da raba ločil na nekaterih mestih res ni v skladu z normo, vendar je premišljena in zato učinkuje stilno. Opazno je tudi, da je način zapisa ločil drugačen v objavi na blogu kot v komentarjih objave.

3.2.5.3 Emotikoni

Emotikon je simbol, ki izraža čustvo, razpoloženje v besedilnih sporočilih, zanj se uporablja še druge izraze, npr. *smeško*, *smiley* ipd. Ta pojav v jeziku Grijelmo (2004: 238–246) primerja s s puščico prebodemim srcem, ki so ga včasih zaljubljenici risali v debla dreves. Avtor meni, da ta in drugi pojavi v elektronskih besedilih v jeziku niso nič tako zelo novega, kot novo izpostavlja dejstvo, da so vsi prišli naenkrat.

Jarnovič (2007a: 70) je v svoji raziskavi o diskurzivnih značilnostih SMS-jev analizirala tudi emotikone; za vse obravnavane izobrazbene skupine se je pokazalo, da ženske uporabljajo emotikone v večji meri kot moški, iz česar avtorica sklepa, da je pri ženskah čustvena komponenta v SMS-jih bolj izpostavljena kot pri moških. Na splošno mnoge raziskave elektronskih besedil v različnih jezikih kažejo, da emotikoni niso pogosto rabljeni. Za italijanščino v SMS-jih Antonelli (2008: 153) meni, da so emotikoni redko rabljeni, ker njihovo tipkanje vzame preveč časa. Podobno ugotavlja Žist (2003: 29) za slovenščino, ki je v časopisni prilogi *Smrkelje SMS@rije* naštel približno 70 emotikonov na 1.250 SMS-jev, kar pomeni, da je le dobrih 5 % vseh SMS-jev vsebovalo emotikon, podatek iz analize SMS-jev ameriških študentov pa je, da

emotikoni predstavljajo manj kot 1 % besedila (Baron 2008: 158). Tudi Crystal (2001: 124) glede na svoje izkušnje ocenjuje, da emotikoni v besedilih elektronske pošte niso pogosto v rabi. Pri tem je treba upoštevati, da so nekatere izmed omenjenih raziskav nastale že pred desetletjem, poleg tega pa ni zanemarljivo dejstvo, da je analiza besedil elektronske pošte oz. SMS-jev in besedilnega korpusa, ki ga raziskovalec navadno sestavi iz tovrstnih besedil, pogosto vezana na omejen krog ljudi, ki so avtorju blizu oz. kako drugače z njim povezani, kar nedvomno vpliva na rezultate raziskave.

Emotikoni so zelo raznovrstni, od najobičajnejših (kot npr. :-) 'veselje' ali :('žalost') do najrazličnejših grafoloških inovacij, kot npr. :~(_8^() 'Homer Simpson' (Crystal 2011: 23). Podrobnejši pregled emotikonov navaja Crystal (2001: 37), vendar je treba poudariti, da se oblika in pomen emotikonov glede na različne študije zelo razlikujeta. Šele podrobnejše raziskave bi pokazale, kaj dejansko vpliva na razlike pri rabi emotikonov. Vseeno se zdi, da najpogosteje rabljene ostajajo prav tiste najosnovnejše oblike emotikonov. V nadaljevanju povzema-mo nepopolno oblikovno klasifikacijo emotikonov na podlagi raziskav Logar (2004: 128) in Mesarić (2005: 72):

- (1) *samo ločila*: :-) 'veselje, smeh, ipd.', :('žalost, nezadovoljstvo ipd.', :/ 'dvom' itd.
- (2) *ločilo in črka*: :D 'širok nasmeh', :p 'iztegnjen jezik, šala' ipd.
- (3) *števka in ločilo*: 8-) 'nosim očala' ipd.
- (4) *ločilo in drugo pisno znamenje*: :* 'poljub' ipd.
- (5) *drugo pisno znamenje in števka*: <3 'srček'
- (6) *samo druga pisna znamenja*: =* 'poljub'

Zanimiv prikaz emotikonov s poudarkom na raznolikosti posameznih elementov navaja Morala (spletni vir), gl. preglednico 8.

'smeh'	:)	:-)	=)	:o)		
'žalost'	:(:-(=(:o('šala'	:P	:-P	=P	:oP
'presenečenje'	:O	:-O	=O	:oO		

Preglednica 8: Različne oblike emotikonov

Da si lahko predstavljamo obraz pri emotikonih, moramo glavo obrniti za 90 stopinj (oz. si takšen zasuk vsaj predstavljati), Morala (ibid.) pa te običajne emotikone loči še od takšnih, pri katerih to ni potrebno (gl. preglednico 9) in jih lahko zasledimo tudi v slovenskih besedilih.

'smeh'	:-)	^_^
'krohot'	:-))))	^____^
'pomežik'	;-)	-_^
'presenečenje'	:-O	O_o

Preglednica 9: Vertikalni in horizontalni emotikoni

Emotikone pa vse bolj nadomeščajo t. i. *emodžiji*. Beseda emodži izvira iz japonščine 絵 (e ≡ slikovno) 文 (mo ≡ pisanje) 字 (ji ≡ znak) in pomeni slikovni znak (<http://www.unicode.org/faq/emoji_dingbats.html#2>, 8. maj 2015).

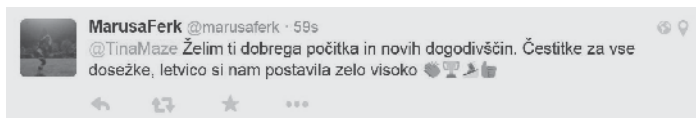
715177148	517319064	324964733	304216748	273565255	227471590
224310303	211248072	211199079	209882917	198475863	193780394
171191846	155593972	150361328	103413312	99282475	99010943
98406342	90041705	88611598	85199472	83871275	78940421
73461705	71837900	69936298	66776074	66079320	62351109
62186925	59851121	59813640	59435456	58825441	57407365
56977478	56544822	56303510	54865221	53236012	53063571
52504060	52318521	50563998	50093676	47604793	45548750

Slika 25: Najpogosteje rabljeni emodžiji¹¹²

Prvi emodži je nastal leta 1998 ali 1999 na Japonskem. Oblikoval ga je Shigetaka Kurita. Prve emodžije pa so v Unicodov standard vključili oktobra 2010 (<<http://en.wikipedia.org/wiki/Emoji>>, 8. maj 2015). Gre za mednarodni standard za zapis znakov, ki omogoča, da vsak operacijski sistem prepozna besedilo drugih sistemov. Obstajajo npr. simboli štiripe-resne deteljice, tortice, zvončka, kapljice, ušesa, oblčka, najrazličnejših živali in rastlin, prevoznih sredstev, zastav ipd. Emodžijem lahko pripiše-

¹¹²Vir: <<http://www.emojitracker.com/>>, 8. maj 2015.

mo različne pomeni, vse je seveda odvisno od konteksta in sogovornikov; pomeni, podpomeni in skriti pomeni se stalno spreminjajo (Sternbergh 2015: 65). Čeprav obstajajo poskusi prevodov tudi celotnih romanov v emodži in navkljub legitimnosti, ki mu jo daje vključenost v Unicodovo zbirko, pa se zdi, da bo ta (p)ostal pomemben dodatek k elektronski komunikaciji, kot nadgradnja napisanega, jezika pa ne bo nadomestil.

Slika 26: Primer uporabe emodžijev na Twitterju¹¹³

ANALIZA GRADIVA

V analiziranem gradivu treh objav blogov in komentarjev emotikonov, ki se zapišejo s pomočjo ločil in drugih pisnih znamenj (pa tudi črk in števk), ni veliko. V besedilih Wikipedije se sploh ne pojavijo, v besedilih blogov pa jih je skupaj 22. Vsi obravnavani emotikoni so zapisani v komentarjih na objave, od tega so 3 emotikoni iz komentarjev na objavo Marka Crnkoviča, ostalih 19 pa v komentarjih na objavo Sanje Leban.

Vrste emotikonov, ki jih zasledimo v analiziranem gradivu:

'Veselje, smeh ipd.'	'Pomežik'	'Širok nasmeh'	'Pokažem jezik'	'Dvom'
:) 0:) :))))	;))	:-D	:P	:/

Preglednica 10: Emotikoni v gradivu

Emotikoni imajo lahko v stavku različne funkcije:

- (1) stojijo na koncu stavka in dajejo nek dodatni pomen napisanemu:
Če bo žrtev zgoraj navedenega komentarja to zares naredila, se boš opravičil komentatorki in bralcem? :))
- (2) stojijo na koncu stavka, dajejo nek dodatni pomen napisanemu in prevzemajo vlogo ločila:
Heh ... komedija? Taka ... malo bizarna, mogoče;
- (3) nadomeščajo celotne stavke:
@Cvetkamarjetka: :-D

¹¹³Vir: Twitter, 7. maj 2015.

Pri obravnavi večjega korpusa blogov pa zasledimo še eno vrsto emotikonov, tj. zgoraj omenjene emodžije. Na Siolovih blogih je namreč možno uporabljati tudi emodžije¹¹⁴ (gl. sliko 27), ki se ob kopiranju v drug dokument izpišejo z dvopičjem pred besedo in za njo, ki označuje določen emotikon, npr. *:razz.;* *:mrgreen.;* *:roll.;* *:wink.;*¹¹⁵ Tako se izpiše emodži tudi, če pozabimo na presledek. Gre za zapis, kakršnega včasih zasledimo tudi v drugih tipih besedil za izražanje čustev. V gradivu smo našli primer zapisa *:smrtnoresna.;*, ki na svoj način označuje čustva ob zapisanem.

8. Miha - 17.12.2013 ob 22:29

Ni kaj, treba je priznati, s komplimenti pa ne skopariš 😊

9. t-inca - 18.12.2013 ob 07:01

No pa tudi meni kdaj rata, da posnamem smetano... pa čeprav na življenjsko popolnoma nepomembnem področju. Redno namreč berem prve tri 😊

Slika 27: Prikaz emodžijev na Siolovih blogih

Povzetek o emotikonih

Podobno kot v nekaterih predhodnih raziskavah, se tudi v pričujoči pokaže, da raba emotikonov v besedilih ni zelo pogosta in je v sklopu besedil blogov omejena na komentarje. V Wikipediji jih ne zasledimo. Prisotne so predvsem najpreprostejše oblike, brez posebnih grafoloških inovacij, ki jih zasledimo v literaturi o mrežni govoric, v besedilih pa zasledimo tudi emodžije.

3.2.6 Krajšave in medmeti

3.2.6.1 Krajšave

Krajšave SP 2001 (§ 1020–1025) deli na kratice (npr. *SAZU*), formule (npr. *NaCl*), simbole (npr. *t* (čas), *cm*) in okrajšave (*oz.*, *npr.*). Korošec (1993: 15–27) ima nekoliko podrobnejšo klasifikacijo, krajšave deli na: (1) kratice (npr. *TOZD*, *TAM*), (2) kratična poimenovanja (npr. *laser*),

¹¹⁴ Emodžijev je v objavi Marka Crnkoviča 5, pri Mateju Lazarju pa 14.

¹¹⁵ Lahko pa jih sistem ne prepozna.

(3) okrajšave (npr. *oz.*), (4) simbole (npr. *Na*), (5) formule (npr. *NaCl*), (6) okrnjenke (npr. *Iča < Mariča*), (7) okrajšanke (npr. *nam.* – namesto) in (8) skrajšanke (npr. *bio-* in *bibliografski*), na primeru elektronskih besedil pa na problematiko pogledjmo še nekoliko širše.

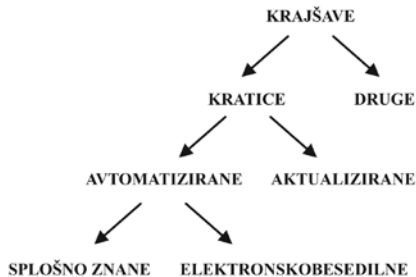
Krajšanje smo opazovali na podlagi gradiva večjega korpusa besedil blogov in Wikipedije.

Kratice

V elektronskih besedilih obstajajo različni načini krajšanja, ki po eni strani izkazujejo potrebo po gospodarnosti (predvsem s časom), po drugi strani pa gre pogosto za namen stilističnega učinkovanja. Žist (2003: 32) krajšave v klepetalnicah klasificira, kot je prikazano na sliki 28. *Aktualizirane* kratice so tvorjene sproti, *avtomatizirane* – te nas predvsem zanimajo – pa so del slovarja in so vzete kot celota iz našega spomina. Te avtor naprej deli na *klasične* (npr. poimenovanja mest, oznaka spola, znamke ipd.) in klepetalniške, oz. če posplošimo še na druge tipe elektronsko posredovane komunikacije, bi lahko rekli, da gre za *elektron-skobesedilne* kratice. O pripadnosti teh kratic enemu ali drugemu tipu elektronsko posredovane komunikacije in o primarni vezanosti nanje se sprašuje tudi Logar (2005: 215), in ker se zdi, da bomo do teh podatkov težko prišli, poleg tega pa je raba razširjena v različnih tipih elektronsko posredovane komunikacije, je verjetno edina smiselna skupna obravnavo v okviru poimenovanja elektronskobesedilne kratice.

Jarnovič (2007a) je analizirala rabo krajšav v SMS-jih oz. je o njej v anketi povprašala predstavnike različnih izobrazbenih skupin. Ugotavlja, da prevladuje raba že ustaljenih krajšav oz. splošno znanih avtomatiziranih (npr. oznake za mesta: *LJ*, *CE*, *MB* in *LP*), pri anketiranih z osnovno in srednjo izobrazbo pa je zelo pogosta oz. se zdi, da se uveljavlja, tudi raba krajšave *RTM*. Omenili smo tudi kratico *LOL*, ki že prehaja v govor.¹¹⁶ Žist (2003: 34) še opaža, da so kratice v klepetalnicah pogosto pisane z malimi črkami, kar pa dovoljuje že SP 2001, in sicer v primerih, ko nečrkovalno brane (in govornjene) kratice s pogostno rabo prehajajo med navadno pisano besedje (§ 1021) oz. pri likovnih stilizacijah (§ 1022).

¹¹⁶ Kratico *LOL* lahko slišimo tudi v reklami za oddajo *Generator* na drugem programu Radia Slovenija (Val 202), v kateri starejša gospa sprašuje, kaj pomeni ta kratica.

Slika 28: Krajšave¹¹⁷

Krajšanje se lahko zgodi v sklopu (1) besede (npr. *Slo* – slovenščina, *zgo.* – zgodovina), (2) tipičnih besednih zvez (npr. *LP* – lep pozdrav) ali (3) stavčnih zvez (npr. *RTM* – rad/-a te (i)mam) (Mesarić 2005: 66).

Veliko krajšav seveda prihaja iz angleščine. Krajnc Ivič in Skitek (2007: 330) sta v SMS-jih in spletnih klepetalnicah analizirali posebej te. Ločita dve vrsti krajšav: (1) krajšave, ki so nastale zaradi težnje po še večji gospodarnosti jezika, npr. *C U/C YA* – *see you 'se vidimo'*, *luv U* – *love you 'ljubim te'* ipd., ter (2) krajšave, katerih namen je poleg povečane gospodarnosti še izražanje nejezikovne komunikacije, npr. *LOL* – *laughing out loud 'glasno se smejati'*, *ROFL* – *rolling on the floor laughing 'smeje se valjati po tleh'*.

ANALIZA GRADIVA

Če pogledamo večji korpus gradiva besedil blogov in Wikipedije, opazimo, da je veliko novih kratic aktualiziranih kratic. To so kratice, ki so bolj kot ne tvorjene sproti. Njihovo razumevanje je odvisno od poznavanja konteksta oz. širšega konteksta. Ponekod je besedna zveza, ki je okrajšana, predhodno izpisana v celoti, tako da je načeloma razumljiva vsakemu, ki besedilo prebere v celoti:

- No, in pred leti so v LJ gostovali Riblja čorba, kar je bilo za Zaklionišče prepeva, ki so se opazno s svojo muziko in izvajanjem vokalista zgledovali po RC, seveda ekskluziva in so se podružili.
- Ustanovitev Fédération Internationale du Sport Automobile (FISA) v sezoni 1979 je sprožila vojno med FIO in FISO, med katero je bil predsednik FISE Jean Marie Balestre neprestano v sporu s Združenjem konstruktorjev (Formula One Constructors Association) glede razdelitve zaslužka od televizijskih pravic in tehničnih pravil.

¹¹⁷ Prirejeno po Žist (2003: 32).

Včasih pa se kratica nanaša na nekoliko širši kontekst:

NPM in tisti del slovenske javnosti, ki se z njenimi priporočili strinja, bi rad spomnil na preprosto dejstvo, ki hvalevredno narodno skrb za zasebnost potrjuje kot zaplotniško licemerje.

NPM se v razvezavi bere Nataša Pirc Musar, podobno še *VVG* – Vesna V. Godina, *SNKA* – Svet na Kanalu A, *ČNT* – čezneptunska telesa. Tu je še besedna igra, kjer je *JBT* – Josip Broz Tito (ta kratica je že v *Novi besedi*), *TBJ* bi torej bil Tito Broz Josip:

Če ne bi bil *JBT* precednik, bi bil pa *TBJ*, je bilo popolnoma vseeno kdo.

Kratični pa so lahko tudi vzdevki, npr. *lxxc*. Pri avtomatiziranih kraticah ločimo splošno znane in elektronskobesedilne. Verjetno bi lahko bili spodaj navedeni primeri vsaj na poti k avtomatiziranim elektronskobesedilnim. Najdemo jih namreč lahko tudi s spletnimi iskalniki v drugih spletnih besedilih:

- Mene bi motilo, da bi dejansko moral brat, kaj se dogaja drugim. BMK.
- pmm je problem drugje.
- Crni, priznam, (na)pisati kolumno 1x mesečno (3000 znakov — s presledki tbh) mi je nekdanj povzročalo strašanske probleme, ko pa govorimo o 8100 znakov dolgi tedenski kolumni, me pa začne preprosto boleti ne le glava, pač pa vse in povsod.

Razvezave teh kratic so: *BMK* – boli me kurec, *pmm* – po mojem mnenju,¹¹⁸ *tbh* – to be honest 'če sem iskren'. Pogoja, da se takšna kratičnost dejansko uveljavi, sta pomenljivost in stalna stava teh besednih zvez.¹¹⁹

Pod avtomatizirane splošno znane bi lahko uvrstili nekaj kratic iz angleščine. *Ldn* je npr. splošna mednarodna oznaka za *London*, *GPush* pa je *Google Push*, vrsta krajšave, ki jo poznamo že npr. iz poimenovanj *Gmail*, *Gtalk* ipd. Splošna poznanost je v nekaterih primerih mišljena v sklopu posamezne stroke, saj gre za precej terminološke primere, npr. *FWD* – angl. *front-wheel drive*, *RWD* – angl. *rear-wheel drive*, *VTOL* – angl. *vertical take-off and landing*:

- Pazi nase tukaj v Ldn!
- primer GPush, pa imas gmail takorekoc vedno online
- Z nekaj malega sposobnosti tudi z BMWjem lahko brez najmanjšega problema voziš mimo ostalih ljudi z FWD avti.
- jesis bedarija je kupiti RWD avto, če ga nisi sposoben voziti.
- Letala VTOL po njegovih načrtih niso nikoli izdelali.

¹¹⁸ Gre za kratico, ki jo na svojih pogovornih straneh uporabljajo tudi wikipedisti in je navedena v posebnem slovarčku kratic, ki ga imajo objavljenega na svojih spletnih straneh.

¹¹⁹ Mentorica na doktorskem študiju Andreja Žele ustno, maja 2008.

Zapis kratic

Že Žist (2003: 34) opaža, da je v elektronskih besedilih pogost zapis kratic z malimi črkami. Podobno stanje je tudi v blogih (vsi primeri so namreč iz besedil blogov):

- Zakaj niso tolik iz sebe, ko napravi novo stvar sony, htc, sansui?
- fb je ok. samo, kot vsako virtualno stvar, je ni pametno preveč resno jemati.
- Ti dam kar prav, sem delal predračun za iPhone interaktivno aplikacijo za časopisni dnevnik in mmc pa so oboje odpovedali ces da sem predrag...
- evo, zloba, da te mal razbremenimo (ker se pač ne mormo vsak dan v tolmin voziti) peljeva s tjašo tamalega 9.12. na therion v vpk
- Veš kaj, enkrat v bližnji prihodnosti bi se lahko kot upokojena mtb farerja in blogerja lepo usedla na kakšen pir.

Pogost je odmik od norme pri sklanjanju. Gre za pojav, ki bi ga veljalo v prihodnje podrobneje opazovati, saj se zdi kar precej razširjen; kar nekaj takšnih primerov najdemo že v korpusu Nova beseda:

- jesis, naj uganem, nekdo z BMWjem ti je speljal dekle... (in ne, jaz ne vozim BMWja)
- S skrajno poniževalnimi manevri so se lotili Slovenije, ki ni padla, tako kot so pričakovali, saj je bila DEMOSova vlada dokaj odločna in lkjub nagajanju mladcev iz LDS dovolj stabilna, da se je ohranila in usmerila Slovenijo v samostojnost.
- Neizbežna osamosvojitve in prevzem oblasti demokratičnega DEMOSA je komuniste prestrašilo do te mere, da so razrahljali svoj vpliv in navidezno prpustili oblast.
- po netu nas "hara"-potuje" ogromno z različnim IQjem, nekateri ŽAL tudi z vrednostjo sobne temperature...:(

Ne prav pogost je tudi zapis kratičnega imena s samimi velikimi črkami, ko je to sklanjano. Sicer SP 2001 (§ 122) takšen zapis dovoljuje, vendar priporoča sklanjanje v navadni pisni obliki lastnih imen, torej v našem primeru *Fii*:

Za vstop novega moštva v Formulo 1 je potrebno okrog 47 milijonov dolarjev vnaprejšnjega plačila FII, ki ga nato preko sezone vrne moštvu.

Besedila iz Wikipedije prinašajo veliko število lastnih imen, kjer gre pogosto za izkratične zloženke. Zadnja dva zgleda sta iz besedil blogov, pri tem da primera iz zadnjega zgleda nista lastnoimenska. Pregled *Leksikografskega seznama novejšje slovenske leksike* (Gložančev et al. 2009) kaže, da so leksemi tega tipa v slovenščini večinoma zapisujejo z veza-

jem oz. brez vezaja in narazen: *SMS-sporočilo* ali *SMS sporočilo*, *SOS-telefon* ali *SOS telefon*, *USB-ključek* ali *USB ključek*; lahko tudi samo z vezajem, npr. *UMTS-omrežje*:

- Firefox podpira veliko programskih standardov: HTML, XML, XHTML, CSS, ECMAScript (JavaScript), DOM, MathML, DTD, XSL, XPath ter slikovne formate SVG, JPEG, GIF in PNG z podporo prosojnosti.
- Obstajajo pa tudi neuradne različice, ki podpirajo preostale operacijske sisteme (FreeBSD, OS/2, Solaris, SkyOS, 64 bitni Windows XP Professional)
- Domača stran projekta IETab
- To težavo rešimo z uporabo odprtokodnega orodja FFPreloader.
- In tudi ne bo tako, da boš prišel v prodajalno z obstoječo SIM kartico in hotel na isto naročnino še eno dodatno — microSIM — namenjeno le iPadu.
- MACfobija in PCfobija sta samo dve plati istega kovanca.

V sklopu analiziranega gradiva izpostavljamo še izkratične izpeljanke, kjer se spet pojavi problem zapisa z vezajem ali brez ter pisanja velikih oz. malih črk:

Nekdanji soborec, ki je RAFovce spremljal med vojaškim urjenjem v palestinskih taboriščih, je poročal celo o pištoli, s katero naj bi Baader odpravil dvome Meinhofove v pravilnost njihovega početja.

Naslednji primer je izkratična glagolska izpeljanka, ki je nastala iz angleške kratice *DL* – *download* in pomeni prenašanje podatkov:

sej vem da je all one big metafora, ampak jst sm se tud fasciniru nad šahom neki časa nazaj, si dlju ogromno e-knjig o tem...

Simboli

V analiziranem gradivu Wikipedije smo zasledili dva primera simbolov, ki se sicer ne pojavita v korpusu Nova beseda: *kJoule* za sicer običajnejši *kJ* in *EBq* za eksabekerel.

Med analizo novosti iz analiziranih besedil smo zasledili tudi primere programskih ukazov, kot npr.: *mathbb*, *otimes*, *hbox*, *mathrm*, *infy* ipd. Če si podrobneje ogledamo prvi primer, vidimo, da je v Evo ali Word kopirano besedilo s spletne strani, v katerem se ta izraz pojavi, videti tako:

Ni pa mu uspelo dokazati ali je moč kontinuuma c (množica \mathbb{R} preslikana na realno os) enaka \aleph_1 .

Če poiščemo stavek, v katerem je ta izraz uporabljen, na spletni strani Wikipedije, pa je besedilo videti tako, kot je prikazano na sliki 29.

Ni pa mu uspelo dokazati ali je moč kontinuuma \mathbb{R} preslikana na realno os enaka \aleph_1 .

Slika 29: Zapis matematičnih simbolov v Wikipediji

Da bi ugotovili, zakaj pride do prikazanih razhajanj, si ogledamo zapis izvorne kode (gl. sliko 30), kjer vidimo, da je na omenjenem mestu predvidena vstavljena fotografija, v primeru, da prikaz fotografije ni možen (to se zgodi, če besedilo kopiramo v drug program, kjer ni povezave do zahtevane fotografije), pa se na tistem mestu prikaže alternativni zapis, ki predstavlja programski ukaz TeXovega označevalnega jezika.¹²⁰ Programski ukazi v sklopu krajšav predstavljajo svojevrsten problem, ki bi ga bilo treba vsekakor podrobneje preučiti tudi z jeziko(slo)vne-ga vidika. Po tradicionalni delitvi krajšav na kratice, formule, simbole in okrajšave bi programske ukaze pogojno lahko uvrstili med simbole, imajo pa poleg simbolnega označevanja seveda še dodatne funkcije.

```
Ni pa mu uspelo dokazati ali je moč kontinuuma <i></i> (množica  preslikana na realno os) enaka .
```

Slika 30: Del izvorne kode strani na Wikipediji

Kratkopisne krajšave

Pri t. i. *kratkopisnih krajšavah* (Logar 2004: 129) gre za zapis zloga s števko ali drugim znakom. Gre za primere, kot so: *ju3* – jutri, *pr8* – prosim, *Ser* – Peter in *1x* – enkrat, iz angleščine pa *4yeo* – for your eyes only 'samo za tvoje oči', *j4f* – just for fun 'samo za zabavo', *2 much* – too much 'preveč' (Dobrovoljc 2008: 311). Podobno kot za rabo emo-

¹²⁰TeX je programsko okolje za urejevanje (oblikovanje in izpis) besedil, ki ga je ustvaril znani matematik in računalnikar Donald Ervin Knuth. Razširjen je na univerzah, še posebej na matematičnih, fizikalnih in računalniških smereh. Zamišljen je bil kot najboljši način pisanja zapletenih matematičnih enačb, vendar se še posebej v obliki LaTeXa in v drugih šablonskih paketih uporablja tudi za druge pisarniške namene (Vir: <<http://sl.wikipedia.org/wiki/TeX>>, 8. april 2011). Za informacijo o zapisu v TeXovem označevalnem jeziku se zahvaljujem Primožu Jakopinju.

tikonov pa se zdi, da takšen zapis, ki naj bi sicer predstavljal specifično elektronskih besedil, ni zelo pogost. To se je pokazalo tudi v raziskavi SMS-jev dijakov, kjer so bili v eni izmed nalog anketiranci zaproseni, da besedilo zapišejo na način, kot bi ga zapisali v SMS. Za zapis *ju3* se je odločilo 9 dijakov od skupno 29, enkrat je uporabljen varianten *u3*, večina pa je uporabila fonetični zapis *ju3r*. Podobno je bilo pri besedi *petek*, kjer so le trije dijaki uporabili zapis s številko *5k* oz. *5ek* (Miche-lizza 2008a: 162–163).

Zaradi raznovrstnosti zapisa posameznih leksemov v elektronskih medijih so se verjetno razumljivo začele pojavljati tudi ideje o standardizaciji tega jezika. Za jezik v SMS-jih so to poskusili narediti v katalonščini. Profesorici z Balearskih otokov, Caterina Canyelles in Margalida Cunill, sta sestavili nekakšno zbirko pravil za pisanje SMS-jev. Primeri: za zapis *ca* bi pisali *k*, *que* bi zamenjali s *q*, *qui* s *qi*, *cu* s *q* itd.¹²¹ O uspešnosti poskusa standardizacije nimamo informacij, vendar pa se že ideja sama po sebi ne zdi smiselna, saj je ena izmed pomembnih značilnosti jezika v elektronskih medijih prav možnost inovativnosti pri izražanju in ukalupljenje jezika v takšne okvire prav gotovo ne prinaša nikakršnih koristi za jezik.

ANALIZA GRADIVA

Kratkopisnih krajšav v analiziranem gradivu večjega korpusa ni veliko. V to skupino lahko uvrstimo le en primer vzdevka (*3nity*) ter še en primer, ki izkorišča krajšanje s poševnico *</>* za predlog *na*. Oba primera sta iz besedil blogov:

Razlika med Repovžem in Svet/KanalA je bila ta, da je Svet »napadal« vladno pozicijo.

Krajšanje zapisa po izgovoru

V sklopu krajšav se pogosto obravnava tudi primere krajšanja po izgovoru (predvsem v besedilih SMS-jev naj bi na tak način privarčevali kakšen znak), vendar pa je tovrstno krajšanje večinoma posledica dejstva, da se v narečjih, sociolektih in pogovornem jeziku pogosto pojavljajo (samoglasniške) redukcije, v elektronskih besedilih pa se zapisani jezik, kot smo že omenjali, lahko približuje značilnostim govornega jezika. Do podobnih redukcij prihaja tudi v angleščini, kjer pa seveda vzrok ni

¹²¹ Vir: »Passa-ho« en catalán. *ABC Nacional*, 7. januar 2005. 30.

v krajšanju zapisa po izgovoru. Pojav ni povsem nov, saj Crystal (2011: 5) opaža podobne vrste krajšanja že v slovarju *Dictionary of Abbreviations* iz leta 1942, kjer zasledimo krajšave, kot npr. *agn* – again 'spet', *mtb* – month 'mesec' in *gd* – good 'dober', ki zelo spominjajo na način, ki se dandanes uporablja za zapis v elektronskih besedilih, na dolgo zgodovino krajšanja nasploh pa opozori Kompara (2009: 109), saj navaja, da je krajšave uporabljal že Cicero.

ANALIZA GRADIVA

Krajšanje po izgovoru se v gradivu pojavlja samo v besedilih blogov. Zasledimo primere samoglasniških redukcij in opuščanje zapisa polglasnika v slovenščini – takšne primere smo omenjali že pri značilnostih pogovornega jezika z vidika glasoslovne ravni (gl. poglavje 3.2.1.1):

- matr je biu tečn
- Sam na slapš gre...

Povzetek o krajšavah

V analiziranem gradivu kot novo zabeležene v primerjavi s korpusom Nova beseda zasledimo nekatere primere aktualiziranih kratic in nekatere, ki bi jih lahko pojmovali kot avtomatizirane elektronskobesedilne (npr. *pmm* – po mojem mnenju, *BMK* – boli me kurec), saj se vse bolj uveljavljajo v rabi. Opozoriti je treba na zapis kratic, ki je pogost z malimi črkami, kot problematično pa se kaže tudi zapisovanje kratic brez vezaja pri sklanjanju in pri izkratičnih poimenovanjih. V sklop krajšav oz. ožje simbolov pogojno uvrstimo primere programskih ukazov TeXovega označevalnega jezika, ki jih lahko zasledimo ob prenašanju spletnih besedil Wikipedije v druge formate. Redki so primeri kratkopisnih krajšav v analiziranih besedilih blogov, v Wikipediji se ne pojavijo, kot tudi ne krajšanje po izgovoru, ki je pogosto v besedilih blogov.

3.2.6.2 *Medmeti*

»Medmeti (ali interjekcije) so posebna besedna vrsta, v veliki meri besede stavki« (Toporišič 2000: 450). Zanje je značilno, da so nepregibni, da jih lahko uporabimo samostojno kot pastavke, tudi glasovno se precej razlikujejo od ostalih besednih vrst (ibid.), vendar še vseeno spadajo v okvir izgovornih možnosti danega jezika. Skladenjsko gledano, gre za zelo premično besedno vrsto, saj se vrivajo med druge elemente in nimajo stalne stave. Močno so vezani na sobesedilo (Gabersček 2006: 83–84).

Toporišič (2000: 451) v *Slovenski slovnici* deli medmete na (1) *razpoloženske*, (2) *posnemovalne* in (3) *velelne*. Podrobnejša analiza temelji predvsem na glasovni in oblikovni strukturi medmetov. Novejše raziskave pa medmete analizirajo besedilno, kar se vsekakor zdi smiselno tudi v našem primeru, saj gre pri tem tudi za analizo specifičnosti teh besedil, s čimer želimo ugotoviti, kakšno vlogo igrajo medmeti kot pomemben element elektronskih besedil.

Klasifikacijo, ki se naslanja na pragmatično teorijo in temelji na nekoliko novejšem gradivu (stripi, besedilna korpusa FidaPLUS in Nova beseda), v svojem diplomskem delu predstavi Gaberšček (2006). Delno prevzema tipologijo medmetov španske jezikoslovke dr. Marié Ángeles Torres Sánchez, ki je medmete razdelila v dve veliki skupini, in sicer na (1) *medmete v pravem pomenu besede* in na (2) *fatične medmete*.¹²² Skupina medmetov v pravem pomenu besede se deli na tri podskupine: (a) na medmete z emotivnim pomenom (s katerimi izražamo naš odnos do sporočene vsebine), (b) medmete z apelativnim pomenom (s katerimi lahko od naslovnika nekaj zahtevamo ali pa preprosto hočemo le pritegniti njegovo pozornost) in (c) medmete s kognitivnim pomenom (s katerimi izražamo naše mentalne procese ali stanja). Pri tem Gaberšček (2006: 32) še poudarja, da posamezen medmet lahko izraža različne pomenne, ki pripadajo različnim skupinam, in torej ni nujno vezan le na eno pomensko skupino. V sklopu svoje raziskave je dodala še tretjo skupino: (3) *medmeti s poudarjalno funkcijo*. Ti v besedilu služijo le za poudarek.

Pogosto medmetnost je v klepetalniških besedilih opazil Žist (2003: 34–35). Omenja celo medmete, ki se pojavljajo kot del kratic (npr. *HHOJ – Ha Ha Only Joking* 'ha ha, se le hecam'), vendar se zaveda, da gre pri tem bolj za »stvar sistemsko možnega kot dejansko uporabljajnega«. Michelizza (2006: 32) v SMS-jih opaža, da je kljub pogosti rabi emotikonov v analiziranih besedilih še vedno veliko medmetov. Zanimiv je primer kratice *LOL*, lahko zapisane tudi z malimi črkami – *lol*, ki označuje smeh in ki jo na spletu lahko najdemo v stopnjevani obliki *lol prelol*, podobno kot je to mogoče pri nekaterih medmetih (npr. *joj prejoj*) (Michelizza 2008č: 27). Šabec (2007: 319) opozori na angleške medmete, ki se pogosto pojavljajo v besedilih elektronskih medijev. Glede na to, da so medmeti besedna vrsta s poudarjeno čustveno, tj.

¹²²Fatičnost je pojem, ki se nanaša na vzpostavljanje, nadaljevanje ali pretrganje komunikacije.

razpoložensko komponento, avtorica meni, da izbira angleškega medmeta namesto slovenskega marsikaj pove o osebni in kulturni identifikaciji govorcev. Stramljič Breznik (2014: 71–95) je v svoji monografiji o medmetih med drugim analizirala tudi medmete v korpusu tvitov¹²³ ter jih primerjala s tistimi v korpusu Gigafida. Število medmetnih enot z več kot tremi pojavitvami je bilo v obeh korpusih precej izenačeno, v korpusu tvitov je bilo precej prevzetih iz tujih jezikov. V nadaljevanju navajamo nekaj specifičnih za tvite: *ahja, ajmo, bum, hja, jeah, naaah, oštja, peesda, špljoc, šmrc* ipd. (ibid.).

ANALIZA GRADIVA

Podali bomo primere medmetov, ki smo jih s primerjavo seznamov besed korpusov blogov in Wikipedije ter korpusa Nova beseda izločili kot še nezabeležene v korpusu Nova beseda. Treba je poudariti, da je v elektronskih besedilih zapis medmetov pogosto nekoliko specifičen – za ponavljajočo se črko je namreč treba le dlje časa držati tipko, nad piscem pa ne preži lektor, ki bi takšne čustvene izlive popravljaj. Po drugi strani so medmeti mnogokrat zapisani pogovorno ali narečno, ponavljajoči se morfemi si sledijo večkrat kot v običajnih tiskanih besedilih, velika je verjetnost, da se avtor med pisanjem zatipka. Problem medmetnih ponavljajočih se likov izpostavi Toporišič (1982: 125), pri čemer opozarja, da ni jasno, ali gre za več medmetov ali pa le za medmetne morfeme. Medmete navajamo v sobesedilu ter jih hkrati uvrščamo v eno izmed zgoraj omenjenih skupin klasifikacije po Gaberšček (2006).

Medmeti v pravem pomenu besede

(1) medmeti z emotivnim pomenom

V to skupino medmetov lahko uvrstimo največ analiziranih medmetov.

Vsi primeri so iz besedil blogov.

(a) medmeti, s katerimi izražamo željo

- Ahhhhhhhhhh vsi tisti siri, pa vina, pa delikatese...
- mmmm, ob zadnji sliki sem jo kar zavohala :)
- Uffffff spominčki...

¹²³ Gre za korpus Tweet-sl (slovenski tviti 2011) s 6.291.820 pojavnicami, dostopen na strani <http://nl.ijs.si/noske/all.cgi/corp_info?corpname=tweet_sl>.

(b) medmeti, s katerimi izražamo veselje in navdušenje

- Zakon bo drzal. Jeeeeeeee!
- Oujea, enako!
- Bwahahahahaha
- Hohohohoho, Flaška ni navadna steklenica, saj je informirana.

(c) medmeti, s katerimi izražamo presenečenje

- ofak, Fuck FB.
- Seveda sledi: “Uuupssss! Tega pa res nisem videl...”
- hočete reči, da gre tule za neko navezo MC in KK? oježešmarija, oježešmarija, saj smo vedeli, saj smo vedeli!

(č) medmeti, s katerimi izražamo nejevoljo in jezo

- aaaaaaaaaaaa krivica! žalost! obup! razočaranje!
- No ko pa že vse fajn pospravim pa pride moj 6 letni junak pa je vse moje 3 urno delo spet v istem polomu. aaaaaaaaaaaaaaaa...
- Eeejeeeej — pa res še ni krize ...
- aaarrggght
- Zdi se mi, kot bi bili v ogromnem študentskem domu, kjer pišejo na vsaki malenkosti samoumevna navodila o souporabi (ne bruhaj v umivalnike, ne puščaj mokrih stvari v pralnem stroju, pomivaj posodo sproti...) in ne v pravni državi, kjer so stvari v rokah zrelejših ljudi... skratka DOOOH
- ne bom zbirala točk za zdravila, džizs!
- Orkodijo! Ampak škode je bilo v prvem primeru več.
- Da ni delovala zaradi preobremenitve, pa ni varianta, a ne, jaooo.

(d) medmeti, s katerimi izražamo gnus

- bljah, to je eno samo napihovanje.

(e) medmeti, s katerimi izražamo ogorčenost

- Spelte se. Malo preberite, kaj pišete., buhpumagi.
- Pač VIP zdravnik je šel mimo zakona, fakkk, bo konec sveta?
- jesosmarija in vsi svetniki.... Saj se zavedate da se danes dela novice iz novic....!!!
- sam ce bos znal plugin instalirat — sam sej bos... si intelektualno podkovan: LOL dddddddddddddddddddddddd

(f) medmeti, s katerimi izražamo prezir

- Pfej. Diletanti.
- Preseravanje ene kapitalistične prasice. Mrrrrrrš!

(g) medmeti, s katerimi izražamo posmeh

- power user ? buahahahah ...na tem sranju sploh ne mores bt power user ...
- Pa mimogrede, zakaj pa bi ta avto vozil moški??? Heheheheheee....., kakšni i.b.c.l. komentarji...
- Za vodo 1,20 €songa? Hahahahaahaaa .. ste pa res Kekci&Mojce vsi skupaj.

Gaberšček (2006) med medmete z emotivnim pomenom uvršča še medmete, s katerimi izražamo privoščljivost, bolečino, olajšanje, obžalovanje, vdanost, strah, ugodje, občudovanje, ter medmete, s katerimi tarnamo. Nobenega izmed omenjene skupine medmetov nismo uvrstili v te kategorije.

(2) medmeti z apelativnim pomenom

Novosti na področju medmetov z apelativnim pomenom ni veliko, saj smo v tej skupini medmetov zasledili le en primer, in sicer za medmet, s katerim skušamo naslovnika utišati, in še pri tem gre za primer, ki je v korpusu Nova beseda še nezabeležen zaradi ponavljajočih se črkovnih elementov. To problematiko bomo obravnavali v nadaljevanju:

psssssst, mi lahko kdo pove, kdo je spet Crnkovića spustil med ljudi?

Gaberšček (2006) v to skupino uvršča še: medmete, s katerimi naslovnika skušamo umiriti, ustaviti, spraviti pokonci, odgnati, priklicati, pritegniti njegovo pozornost, medmeti, s katerimi naslovnika priganjamo, spodbujamo, nekaj prosimo, na nekaj opozarjamo, nekaj sprašujemo, in medmeti, s katerimi naslovniku nekaj ponujamo, ugovarjamo ali grozimo.

(3) medmeti s kognitivnim pomenom

Tudi v skupino medmetov s kognitivnim pomenom lahko uvrstimo vidnejše število analiziranih medmetov iz besedil blogov.

(a) medmeti, s katerimi izražamo razmišljanje in dvom

- o Irglci ... emmm kaj lahko babnica, ki se gre politiko zganja !?!?
- Errm, sem že rekel "nehajmo se sprenevedat"?
- hmja, saj se vam je sanjalo, kaj podobnega se pa že ni zgodilo
- bohve, kaj bo napisal kje drugje — in kdo bo takrat posređoval.

(b) medmeti, s katerimi izražamo nestrinjanje in zavrnitev

- ajoja no...v Italiji imajo listke od kar pomnim...so what?
- crni, crni cccc
- Sploh pa, kdo bi klepetal o kurah in ženskah sploh s sčlovekom, ki mu predstavlja vsestranski ideal Natačija Verboten. Plissss ...

(c) medmeti, s katerimi pritrjujemo in izražamo sprejetje nekega dejstva

- Mhmm mhmmmm ... mhmm ... aha ... mhmmmm aha ... ahhha ... mhm ...aaah
- Grdo rečeno- Baričevič jo je pač skupil, bogmupomagaj, kar je iskal, to je našel.

V tej skupini med analiziranimi medmeti nismo našli le primera, ki bi ga uvrstili v skupino medmetov, s katerimi izražamo, da smo nekaj dojeli in da smo se nečesa spomnili.

Fatični medmeti

Novosti med fatičnimi medmeti ni prav veliko. V gradivu zasledimo le tri primere fatičnih medmetov.

(1) medmeti, s katerimi pozdravljamo

bohdej

(2) medmeti, s katerimi se zahvaljujemo

- Ljudje smo (TNXG) različni in imamo različna mnenja !?!
- 20min. "pešhonde" do doma :(TNX

Gaberšček (2006) med fatične medmete uvršča še medmete, s katerimi se poslavljamo, opravičujemo, s katerimi obljublamo in nazdravljamo, ter medmete, s katerimi zaželimo dober tek. Tudi teh nismo našli med analiziranimi medmeti iz blogov.

Medmeti s poudarjalno funkcijo

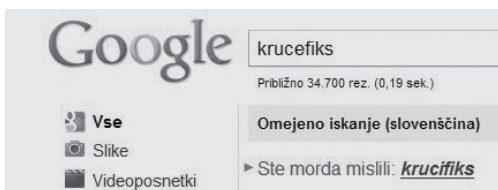
Naslednji medmeti izkazujejo predvsem poudarjalno funkcijo:

- O fak no, eeeeeej, neeeee, ne sprejemem tega kviza!
- Ni mi prov tak zakon kot je .. sam qrc začni se s politko ukvarjat in pač potrudi se da boš ti pisala zakone
- bom mal rekla, naj pazijo na prihodnost slovenskeha naroda. materduš.
- Morava na en moški pir al pa na sto, matrvola, bom kaj poklical.

Posebej zanimiv je primer medmeta *krucefiks* oz. variantni zapis *krucefix*:

- Kaj? Janša nas je v štirih letih bolj zatl kot Broz v šestdesetih.? O, [krucefiks!](#)
- [krucefix](#), še vedno ti ne nese, da se tu sploh ne gre za kakršnokoli empatijo, še najmanj pa do bulmastifov.

V besedilnem korpusu Nova beseda (in tudi že v slovarju SSKJ) najdemo različico *krucifiks*. 24. oktobra 2009 je takratni predsednik vlade RS Borut Pahor v enem izmed javnih nastopov uporabil besedo *krucefiks* in logična posledica je bila, da se je ta oblika na spletu razširila, čeprav so novičarski spletni portali navajali uveljavljeno različico *krucifiks*. Še v začetku leta 2011 je iskalnik Google z omejenim iskanjem na slovenščino našel približno 4.500 zadetkov za *krucifiks*, medtem ko se je *krucefiks* pojavil kar 34.700-krat. Iskalnik pa je ob rezultatih vseeno priporočal zapis *krucifiks*.

Slika 31: Iskanje besede *krucefiks* v spletnem iskalniku Google

Stanje v začetku leta 2015 pa je precej drugačno, saj na Googlu (ponovno z omejitvijo na slovenščino) najdemo 5.280 pojavitev *krucefiksa*, *krucifiks* pa ima kar 369.000 pojavitev. Omenjali smo že, da Google pogosto menja iskalne algoritme in kot kaže, je tudi v vmesnem času med obema iskanjema prišlo do večjih sprememb. Glede na pregledane zadetke izgleda, da omenjeni iskalnik daje prednost spletnim stranem slovarjev in drugim jezikovnim spletiščem (npr. Termania, ŠUSS ipd.), v ospredju so tudi članki, ki so povzemali slovarsko različico, medtem ko forumi, blogi, ki so uporabili spremenjeno različico, niso izpostavljeni oz. jih Google ne upošteva.

Na eni strani *redukcija socialnokontekstualnih znakov* (angl. *Reduced Social Context Cues*) (Van Dijk 1999: 16; v Praprotnik 2003: 45) in na drugi strani želja po ekspresivnem izražanju vodita do dejstva, da je v spletnih besedilih še posebej izpostavljen pragmatični pomen medmetov, kjer medmeti pravzaprav izražajo odnos do predhodno zapisanega. Pogosto se namreč nahajajo na koncu povedi, lahko pa se nanašajo tudi na širše sobesedilo:

- in to se mi zdi, da je v levičarskem pogledu na svet. Pa tudi v Kristusovem, v osnovi hehehehe.
- Jaz napovedujem Travnu ugledno kariero “nepristranega” novinarja za desnico hehehehe.
- Kobilica — občasno imaš povsem svetle prebliske, a žal si jih človek ne upa komentirati, da ne bi spet zakrivil kakšnega pokola nadebudnih literatov. Hehehehehe ...
- Drugače pa hvala za smeh. Tvoje mlatenje Radota je noro smešno. Madona si neusmiljena hahahahaha.
- (45) ni blo namenjeno tebi ampak nevenki, sicer pa ni ravno lepo da pišeš diagnoze...hehhehe

Medmeti lahko nastopajo v kombinaciji z emotikoni oz. drugimi pojasnili mimike:

- spomnila sem se na “zombije” ;) :) (nasmeh na ustih) hhehehe
- jo nj nrdijo se avto janez pavl 2(*.*) looOool

Naslednja dva primera pa kažeta, da v analiziranih besedilih očitno ponekod obstaja tudi potreba po razlagi oz. pojasnjevanju medmetov. To je vsekakor vzrok pomanjkanja mimike in elektronske posredovanosti teh besedil:

- Ahahahaha. :lol: Nimam nič pametnega za povedat, samo režim se.
- hahah svetovni prvak, si me nasmejaj =))

Toporišič (2000: 450) v *Slovenski slovnici* omenja tudi možnost, da medmeti prehajajo v pravi stavčni člen, in sicer v povedke ali povedkova določila:

- Cigo je Auerjevo (american style) dejansko zaprosil za roko, in trapa je dejansko rekla ja, čeprav je deset minut nazaj razlagala, da mora najprej ona malo đka đka še izven hiše, češ, tam je vse drugače.
- Prenekateri omenjeni komaj poskrbijo za otroke, nimajo za tako članarino, četudi so po ustvarjalnosti in/ali znanstvenih uspehih olalala.

Konverzije¹²⁴ medmeta v predmet sicer Toporišič v *Slovenski slovnici* ne omenja, vendar v gradivu opazimo tudi to vrsto konverzije. Že v SSKJ je zabeležen medmet *bum*, ki je sicer prek angleškega *boom* prešel v samostalniško rabo. Če si ogledamo še primer medmeta *cmok*, za katerega v SSKJ lahko preberemo le, da posnema glas pri poljubu (*potegne jo k sebi*

¹²⁴Toporišič (2000: 450) sicer za konverzijo uporablja termin sprevrženost.

in ji, cmok, da poljub), pa že v SP 2001 lahko zasledimo tudi *cmok* v samostalniški obliki s pomenom 'poljub'. V analiziranem gradivu najdemo primera konverzije medmetov v predmet pri primerih *žbrong* in *mwa*:

- @Dijana Res je! Ko se je iz WALL-E-ja zaslišal tisti značilni ŽBRONG! sem odreagirajl kakor naša mačka ko zasliši ptiče. :)
- Hej, vse najboljše! MWAAAAAAAA

V naslednjem primeru o konverziji v katerikoli stavčni člen težko govorimo, dejstvo pa je, da prihaja do pomenskih prenosov, in sicer najprej metonimičnega *beeeeeee* 'oglašanje ovce' > *ovca* (beeeeeee < 'UPS – žival, RPS – ki se oglašča beeeeeee')¹²⁵ in od tu metaforični prenos *ovca* > *neumen človek*, v konkretnem primeru se nanaša predvsem na komentatorje na blogu:

tega pa nben več ne ve .. beeeeeee

Kot smo lahko videli med obravnavo medmetov, je veliko primerov te besedne vrste s ponavljajočimi se črkovnimi elementi, ki se kažejo kot pogosto manifestiran, značilen del medmetov v elektronskih besedilih, saj pravih novosti z leksikalnega vidika na področju medmetov sicer ni prav veliko. Ta značilnost pa prehaja tudi na druge besedne vrste. Pri tem gre najpogosteje za poudarjanje dela besedila, včasih podkrepljeno z zapisom z velikimi črkami:

- in ti psi so TAAAAAAKKKKKKKKKKKKKOOOOOOOOOOO TRPELI (čprav P.J. trdi drugače... no, vsaj eden).
- MEEJ SEEEE
- Grozaaaaa
- Mene ima tudi, ampak, pazi se Drrrraaaggggiiiceeee!!!!!!
- Takrat me je res vse minilo in od tedaj se z busom vozim enkrat letno, če je reees mus.
- Jaz že vsaj deset let nisem dal krvi, niti za pregled kaj šele kaj več, ker se grozno-ooo bojim igel, zbadanja,...
- Profesorji so najboljši potem ko se še hvalijo, češ jaz sem napisal že deset knjig pa strogo ocenjujem seminarske. sevedaaa... aaah :)
- Osenarjeva v resnici nima doooooolgih nog, ker sva enkrat v eni trgovini stali skupaj in je bila še v cca. 10-centimetrskih petkah manjša od mene, pa merim 168 cm :)
- In sploh ta škandaaaaaataaaaaaaal.
- ah dejte no jamrat, če je kej zares mooooooora je to likanje ženskih srajce xs velikosti...

¹²⁵V sklopu zgradbe pomena ločimo dva tipa pomenskih sestavin: UPS – uvrščevalna pomenska sestavina in RPS – razločevalne pomenske sestavine (Vidovič Muha 2000: 53).

Spet drugi primeri leksemov s ponavljajočimi se črkovnimi elementi pa nakazujejo melodičnost besedila:

- Mi smoo slovenski pionirji...
- Miiiiiii gremo pa na morje... la-la la-la la-la... :)
- bova skupaj pelaaaaaaaaaa...

V analizi gradiva smo zasledili tudi nekaj primerov vzdevkov, ki bi jih lahko uvrstili med medmete: *aaaaaa*, *bzzzbz*, *mijau*, *šbidubi*.

Povzetek o medmetih

Pri analizi medmetov, ki je omejena na novosti besedil blogov (v Wikipediji medmetov nismo zasledili) glede na različnice v besedilnem korpusu Nova beseda, se kot tipični in hkrati problematični kažejo primeri medmetov s ponavljajočimi se črkovnimi elementi. Gre za zelo izpostavljeno lastnost obravnavanih medmetov, ki prehaja tudi na druge besedne vrste. Glede na klasifikacijo medmetov prevladujejo medmeti z emotivnim (nejevolja, jeza) in kognitivnim pomenom, veliko je tudi poudarjalnih medmetov, medtem ko je fatičnih le za vzorec. Medmeti pogosto stojijo na koncu povedi in izražajo odnos do predhodno zapisanega, zasledimo pa tudi primere, ko mora avtor medmete (smeh) dodatno pojasnjevati, kar vsekakor nakazuje na specifičnost obravnavanih elektronskih besedil, v katerih je izpostavljen element čustvenosti, in ko želi avtor to izraziti v zapisanem besedilu, je to seveda težje kot prikazati z mimiko. V analiziranem gradivu zasledimo še konverzijo medmetov v druge stavčne člene.

3.3 LEKSIKALNI VIDIK

Novosti elektronskih besedil so zelo opazne tudi z leksikalnega vidika. Nove besede lahko tvorimo iz ustaljeno rabljenih besed ali besednih zvez, ki so lahko iz lastnega ali tujega jezika, nova poimenovanja pa nastajajo tudi s tvorbo stalnih besednih zvez (Toporišič 2000: 149, Logar 2005: 213–214). Poleg običajnih besedotvornih postopkov (izpeljava, zlaganje, sestavljanje, sklapljanje) pa poimenovanja za nove stvarnosti nastajajo tudi s postopkom pomenotvorja, kjer se ustaljeno rabljenim besedam dodaja nov pomen, pri tem pa gre za širjenje funkcijskosti jezika (Logar 2005: 213–214; Žele 2003: 425 in 2004: 136). Z računalniki, spletom in virtualizacijo življenja je pogostnost tovrstnih novih poimenovanj močno narasla, veliko je tudi priložnostnic.

Neologizmi in priložnostnice

Na različnih področjih elektronskih medijev se uveljavljajo svojevrstni novi izrazi, ki še niso splošno uveljavljeni,¹²⁶ oz. *neologizmi*. Tako je npr. nastal *Twittonary* <<http://twittonary.com/>>, ki je leta 2010 vseboval 600 neologizmov s Twitterja (Crystal 2011: 59). Na angleških pogovornih straneh Wikipedije Elia (2006: 19–20) opaža t. i. *wikilogizme*, razne wikitvorjenke zasledimo tudi na pogovornih straneh slovenske Wikipedije (Michelizza 2008d: 337). Zdi se, da je veliko leksike v elektronskih besedilih bolj ko ne priložnostne, zato je vsekakor zanimivo vprašanje, kje je meja med neologizmi in priložnostnicami, katere besede so bolj ko ne omejene na individualno rabo in katere ostajajo vsaj nekaj časa v rabi, kateri dejavniki so odločilni za njihov obstanek oz. za njihov zaton v rabi. Priložnostnice oz. okazionalizme Stramljič Breznik (2014: 93) definira kot »tvorjenke, ki so izraz netipične, individualne kombinacije besedotvornih prvin mimo običajnih in sistemsko predvidljivih tvorbenih vzorcev,« kot njihove bistvene lastnosti pa Liptakova (2000, 2008; v: Stramljič Breznik 2014: 93–94) navaja: (1) individualno rabo, (2) nesposobnost reprodukcije, (3) fakultativno poimenovalno vlogo, (4) nenormativnost, (5) enkratnost rabe, (6) ekspresivnost, (7) aktivacijo leksike, povezane z aktualnim družbenim dogajanjem, ter (8) pogostost nastanka v govorjenem jeziku. Primere priložnostnic zasledimo v elektronskih besedilih mladostnikov, npr. *cutek* in *sweetek*, ki sta verjetno nastali iz angleških pridevnikov *cute* in *sweet* (Krajnc Ivič in Skitek 2007: 329). S priložnostnicami v spletnih besedilih se je ukvarjala Stramljič Breznik (2010: 167–177) in jim s pregledom obsežnega gradiva v monografiji posvetila celotno poglavje. Izpostavi takšne, ki se v besedilnem korpusu FidaPLUS ne pojavijo več kot petkrat. Predstavljene so s komunikacijskega, pomenskega, besedotvornega in stilističnega vidika, vendar pa je nekoliko nenavadna izbira virov, saj, kot navaja, analizira dve skupini besedil: v prvi so blogi in klepetalnice, v drugi pa tiskani in spletno dostopni časniki in revije, pri čemer ni razvidno, katere novotvorjenke prihajajo iz katere skupine besedil. Čeprav se zdi, da je prehod leksikalnih novosti s spleta v tradicionalne medije danes zelo hiter, pa bi ti dve skupini besedil vseeno bilo smiselno obravnavati ločeno (poleg tega pa še ločiti tiskana besedila od spletnih). V sklopu

¹²⁶Taka je razlaga neologizma v SSKJ.

obravnave teh novotvorjenk avtorica ugotavlja, da »/t/ovrstno tvorbeno dogajanje sicer poteka na periferiji leksikona, vendar pomembno opozarja na morfemsko gibkost slovenskega jezika in kreativnost njegovih govorcev« (Stramljič Breznik 2010: 177). Prav gotovo pa so v skupini novih izrazov tudi leksemi, ki bodo ostali, se uveljavili v širši rabi in prešli v slovar jezika. Vse to so pomembna vprašanja tudi za historično leksikografijo (Crystal 2011: 59) in zdi se, da sodobne tehnologije danes olajšujejo takšne raziskave.

Če se nekoliko osredinimo na besedotvorni vidik, so v sklopu novotvorjenk vsekakor med bolj opaznimi t. i. *e-tvorjenke*,¹²⁷ ki so »tvorjenke z enoglasnim krnom« (Logar 2004: 122), v katerih najpogostejše nastopa krn *e-* kot podstava za *elektronski*, ta pa ima lahko, kot navaja Logar (2004: 122–123), različne pomene: (1) 'ki je povezan z računalnikom, računalniški', (2) 'ki je povezan z internetom, internetni', (3) 'ki je povezan z informacijami, informacijski'. Prvi dve skupini jasno izkazujeta navezavo na rabo elektronskih medijev, v prvi povezava z internetom ni nujna,¹²⁸ pri drugi skupini pa se nanaša prav na to omreženost. Tudi pri tretji skupini tvorjenk, pri kateri Logar (ibid.) navaja primere *e-ministrstvo* 'ministrstvo za informacijsko družbo', *e-študent* 'projekt, v okviru katerega se razvija informacijski sistem za študente' in *e-vladni* (iz *e-vlada* 'vlada za informatiko'), se zdi, da je navezava na elektronski medij nujna, čeprav je mogoče v ospredju pomena povezava z informacijami. Kar 98 primerov tovrstnih tvorjenk navaja že Jakopin (2001b: 54–55) iz gradiva korpusa *Beseda*, kjer gre za zbirko besedil časopisa *Delo* med letoma 1998 in 2000.

¹²⁷Vzorec je prevzet iz angleščine, kjer gre tudi za sodobnejši pojav in kot navaja Logar (2004: 122), ga Bauer v svoji monografiji *English Word-formation* (1993) še ne omenja. Očitno se je razširil v zadnjih letih 20. stoletja, saj se pojavi v slovarju *The Oxford Dictionary of new words* iz leta 1997, leto kasneje, 1998, pa *American Dialect Society* za besedo leta proglasila kar krn *e-* (Crystal 2001: 21). Na neustaljenost pri zapisu tega krna v angleščini pa kaže tudi dejstvo, da je *Associated Press Stylebook*, slogovni priručnik, ki se ga poslužuje večina medijev v angleščini, šele marca 2011 izdal priporočilo zapisa *e-mail* brez vezaja, torej *email* (Vir: <<http://mashable.com/2011/03/18/ap-stylebook-email/>>, 16. junij 2015).

¹²⁸Vsekakor pa bi veljalo prvi pomen razširiti z računalnika tudi na druge elektronske naprave, ki so danes v porastu (t. i. pametni telefoni, dlančniki, elektronski bralniki ipd.).

Vpliv tujih jezikov

Glede variantnosti zapisa prevzetega občnega besedja v spletnih forumih Jakop (2008: 320–323) ugotavlja, da (1) pišejo uporabniki tako podomačeno kot nepodomačeno besedje, kjer pravopisni slovar usmerja k podomačeni različici oz. navaja le podomačeno obliko. (2) Za besedje iz tujih jezikov, ki še ni vključeno v slovarje, je razvidno, da je težnja na spletnih forumih v smeri podomačevanja, kar je presenetljivo, kot ugotavlja Jakop (2008: 322), saj meni, da je »med mladimi razširjeno prepričanje, da podomačevanje prevzetih besed vsiljujejo jezikovnim uporabnikom jezikoslovci«. Navaja primer besede *piercing*, ki je kot taka zapisana v naslovu sporočila, v nadaljnjih sporočilih pa se oblikoslovno podomači¹²⁹ (se pregiba) ter se začne zapisovati v različnih variantah. Največkrat uporabljena različica zapisa v analiziranih besedilih je prav poslovenjen *pirsing*. Na večvariantnost zapisa angleških leksemov glede na različno stopnjo prevzetosti pa opozarjata tudi Krajnc Ivič in Skitek (2007: 329) v raziskavi o jeziku v SMS-jih in spletnih klepetalnicah. Navajata primer: *cool, ql, kul*.

Dejstvo je, da imajo na leksiko v elektronskih medijih velik vpliv tuji jeziki, predvsem angleščina. Orel (2004: 419) v svoji raziskavi ugotavlja, da SMS-je »opredeljuje tudi raba slenga s tipično leksiko, prevzeto iz angleščine, nemščine s preklapljanji iz knjižnega izražanja v pogovorno s slengovskimi besedami, frazami oz. obratno« (npr. *se mi zdi stupidity, fosilasti prfoksi, v tvoj lajff, ful dobre volje* itd.). Tudi Dobrovoljc (2008: 310) iz besedil elektronske pošte navaja primere iz angleščine, navadno prevzete polcitatno (npr. *triki* – angl. *tricky*, *komp* – angl. *computer* ipd.), pa tudi iz hrvaščine (npr. *baš* ipd.). Krajnc Ivič in Skitek (2007: 328) pogosto pojavljanje tujejezičnih prvin v teh besedilih razlagata kot posledico zakona ekcesnega sociolekta – intertekstualnosti. Z vplivom tujih jezikov pa se ne sooča samo slovenščina. Pregled slovarja *Oxford English Dictionary* pokaže, da je angleščina prevzela besede iz

¹²⁹ Posebej izstopajoči so primeri spreganja angleških glagolov po slovenskem vzorcu. Krajnc Ivič in Skitek (2007: 329) navajata primere: *A te labk neki askam?, te callnem ko bom konc* ipd. Seveda gre za primere jezika mladostnikov. Šlo naj bi za vzorce, katerih raba v zadnjem času narašča (ali gre zgolj za trenutno modo v jeziku?), saj avtorici (2007: 332) v primerjanem gradivu (diplomskem delu Alena Mesariča z naslovom *SMS-besedilnost*, ki je nastalo leta 2005) nista našli takih oblik. Je pa v rabi npr. *skenslati* (Gigafida najde 556 konkordanc).

več kot 350 jezikov (Crystal 2005b: 60). Crystal (2005b: 64) predlaga, da bi bilo namesto napadanja prevzetih besed veliko bolj priporočljivo razmisliti, kakšne kreativne strategije bi pripomogle k integraciji teh besed v literaturi, šoli in na splošno v družbi.

Angleški leksemi, kot npr. *funny*, *crazy*, *fancy*, *scary* ipd., so se v slovenskih SMS-jih in spletnih klepetalnicah (Krajnc Ivič in Skitek 2007: 328–329) največkrat pojavili v vlogi povedkovega določila, manj pa v vlogi prilastka. Najpogostejši stavčni vzorec je *kako (je kaj) kakšno* – pomensko nepopolni glagol *biti* je navadno izpuščen, prav tako osebek. Navajata primere: *Iiii kk sweet!*, *Haha kk funny:D*; *AAAA damn kk je zuna hot :S*. Glede členitve po aktualnosti avtorici (ibid.) še opažata, da »angleški leksemi največkrat stojijo na tistih stavčnih mestih, ki se sporočevalcu zdijo pomembni za sporočilo, to je na mestu, ki v informacijski strukturi pripada novi informaciji«. V istem gradivu je bilo opaženo še prevzemanje oblike angleškega stavčnega vzorca, npr.: *dej mi en hug* iz angl. *give me a hug* 'objemi me'. Za slovenske bloge Šabec (spletni vir) ugotavlja, da pogosto prihaja do *kodnega preklapljanja* (angl. *Code Switching*), na kar opozarja tudi Orel (2004: 416) v SMS-jih. Šabec navaja primere: *Nov coffee mug & crappy začetek tedna*, *Wishlist oz. zgodnje pismo Božičku :-)*, *The cutest vselivno darilo* itd. Opozarja še na besedni red, ki naj bi bil modificiran pod vplivom angleškega jezika: *bluetooth slušalka*, *post-it listki* itd. Kot novost v skladenjskih strukturah lahko navedemo še primere, ko se v skladno stavkov vključujejo hiperpovezave, kar smo že omenjali tudi v poglavju 1.3.1.

Pomenotvorje

Pomenotvorje je postopek v jeziku, ki je povezan z gospodarnostjo v smislu izkoriščanja že obstoječega aktualnega izrazja ali pa pomenske oživitve besede (Žele 2009: 458). V povezavi z metaforizacijo je pomenotvorje tako na področju spleta kot tudi na področju interneta ter povezanih področij nasploh pogost postopek. Zdi se celo, da je tovrstna terminologija, za katero je značilna mladost strokovnega področja, ena izmed terminologij, katere besedišče najbolj prehaja v splošni jezik. Tu se vsekakor zastavi še vprašanje terminološkosti tega področja – kje so meje in do kod sega to strokovno področje.

Logar (2003: 137) v obravnavi računalniškega izrazja v SP 2001 pregleda lekseme iz Microsoftovega urejevalnika besedil Word '97, kjer se kažejo tri skupine novih leksemov, in sicer (1) glede na SSKJ novi leksemi, (2) leksemi, ki so glede na SSKJ pridobili nov pomen, in (3) leksemi, ki bi jih lahko uvrstili k enemu od pomenov v SSKJ, za katere bi pričakovali vsaj primer rabe v SP 2001. Tovrstne nove lekseme Stramljič Breznik (2010: 129) poimenuje *terminološki neologizmi*;¹³⁰ veliko jih lahko najdemo v *Leksikogramskem seznamu novejših slovenske leksike* (Gložančev et al. 2009: 37–201), kjer so s posebnim grafičnim znamenjem označeni tudi neosemantemi oz. novoopomenjeni izrazi glede na v SSKJ obravnavani leksem in mnoge izmed teh bi lahko uvrstili prav na področje sodobnih tehnologij.

Oglejmo si primer: *ključ* ima v slovarju SSKJ pet različnih pomenov, v SSKJ² pa je kot šesti dodan tisti, ki že nekaj časa označuje majhno prenosno pomnilniško napravo, ki gre kakor *ključ* v vsak žep ('prenosna pomnilniška naprava s priklopom USB').

Zanimivo je, da nove pomene na spletu pridobivajo tudi besede, ki danes niso več aktualne, torej besede, ki jih že v slovarju SSKJ lahko najdemo s kvalifikatorjem *star*. Gre za izraze, kot so: *dveri*, *duri* ipd. in pomenijo 'spletno mesto'. Nov pomen je na spletu pridobila tudi beseda *portal*, ki je v splošni jezik prešla iz terminologije (gre torej za že omenjeni pojav determinologizacije). Glede na SSKJ namreč ta termin poznajo v arhitekturi, v gradbeništvu ter v gledališki terminologiji, v SSKJ² pa je na prvo mesto že dodan nov pomen 'spletna stran, ki na pregleden način združuje dostop do različnih informacij in storitev'. Omenjali smo že tudi pomensko odstopanje pri deiktih, in sicer v poglavju 1.3.1 o hiperpovezavah, na primeru besedne zveze *kliknite tukaj*.

¹³⁰Problematičnost omenjenih izrazov se kaže tudi z dejstvom, da terminološkost teh poimenovanj pogosto niha med področjem žargona in slenga (današnja mladina od malega raste z računalniki, kar omogoča spoznavanje področja na drugačen način), zaradi česar lahko beremo o teh poimenovanjih tudi kot o *slengovskih žargonizmih* (Cvijanović 2007: 32). Vsekakor gre za področje, ki ga bo treba v prihodnje podrobneje preučiti.

3.3.1 Vrste novejšje leksike

Gložančev v monografiji *Novejšja slovenska leksika v povezavi s spletnimi viri* (Gložančev et al. 2009: 12) definira pojem novejšjega besedja, in sicer kot »označevanje leksike z vidika njegove (začetne) pojavitve na časovni razvojni jezikovni premici«. Za slovenščino naj bi bila dogovorna definicija, da gre pri tem za leksiko, ki se je pojavila oz. uveljavila »v obdobju približno zadnjih dvajsetih let« (ibid.). Za potrebe omenjene monografije je novejšja leksika definirana tudi z njeno (ne)pojavitvijo v slovarju SSKJ,¹³¹ glede na dejstvo, da je bil to ob izdaji zadnji enojezični, razlagalni slovar za sodobno slovenščino.

Pri obravnavi spletnih besedil z leksikalnega vidika nas zanima, kaj novega oz. kakšne vrste novejšjo leksiko doprinašajo ta besedila. S pomočjo programa za jezikovno analizo *Eva* smo primerjali sezname besednih oblik v večjih korpusih besedil blogov in *Wikipedije* ter korpusu *Nova beseda* ter analizirali na tak način pridobljene novice. V nadaljevanju za potrebe raziskave nekoliko priredimo osnovne skupine novejšje slovenske leksike z vidika njenega generiranja, kot jih predstavlja Gložančev (Gložančev et al. 2009: 13–15), in na koncu dodajamo še dve skupini:

- (1) nov leksem za novo predmetnost,
- (2) novoopomenjeni leksem,
- (3) nov leksem kot slovenska ustreznica za novejšjo prevzeto,
- (4) nov leksem kot posledica determinologizacije,
- (5) novotvorjenke,
- (6) (fonetično)-oblikoslovna prevzetost tujih leksemov,
- (7) poobčnobesedenje lastnoimenskega izhodišča,
- (8) lastnoimenske novice.

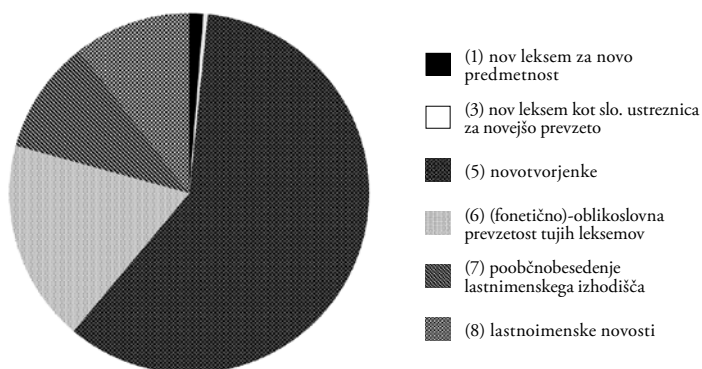
ANALIZA GRADIVA

S primerjavo seznamov besed besedilnega korpusa *Nova beseda* ter večjih korpusov blogov in *Wikipedije* smo iz besedil blogov dobili 545 novih leksemov, ki smo jih razporedili v omenjene skupine, v besedilih *Wikipedije* pa je bilo takih novih leksemov 513.

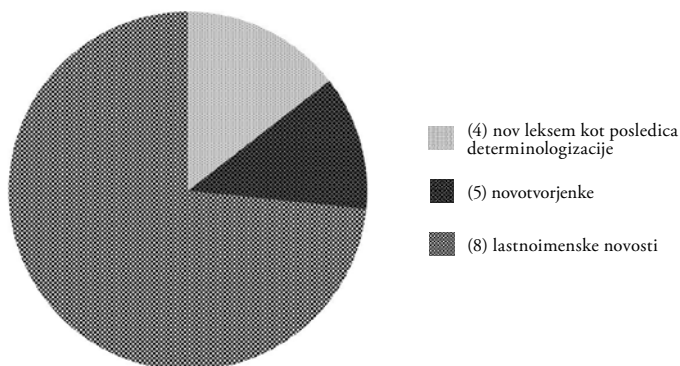
¹³¹ Mišljena je prva izdaja SSKJ, saj je v SSKJ² dodano tudi novejšje besedje.

	Blogi		Wikipedija	
(1) nov leksem za novo predmetnost	7	1,28 %	0	0,00 %
(2) novoopomenjeni leksem	0	0,00 %	0	0,00 %
(3) nov leksem kot slo. ustreznica za novejšo prevzeto	2	0,37 %	0	0,00 %
(4) nov leksem kot posledica determinologizacije	0	0,00 %	74	14,42 %
(5) novotvorjenke	324	59,45 %	62	12,09 %
(6) (fonetično)-oblikoslovna prevzetost tujih leksemov	99	18,16 %	2	0,39 %
(7) poobčnobesedenje lastnoimenskega izhodišča	56	10,28 %	0	0,00 %
(8) lastnoimenske novosti	57	10,46 %	375	73,10 %
	545	100,00 %	513	100,00 %

Preglednica 11: Vrste novejših leksike v analiziranih besedilih blogov in v Wikipedije

Slika 32: Vrste novejših leksike v blogih

Slika 33: Vrste novejshe leksike v Wikipediji

Kot lahko vidimo iz preglednice 11 in slik 32 ter 33, se vrste novejshe leksike v obeh zbirkah analiziranih besedil zelo razlikujejo. V blogih prevladujejo novotvorjenke, precej opazna je tudi skupina tujih leksemov, medtem ko v Wikipediji izstopajo lastnoimenske novosti, med preostalimi občnoimenskimi skupinami pa prevladujejo novi leksemi kot posledica determinologizacije.

V nadaljevanju za vsako skupino navajamo nekaj primerov.

3.3.1.1 *Nov leksem za novo predmetnost*

Prvi primer prinaša dve novosti z vidika novih leksemov za novo predmetnost, saj gre za opis možnosti, ki jih ponuja nova elektronska naprava. Tako zasledimo *flipanje*, ki pomeni 'spreminjanje oz. obračanje ekrana iz pokončnega v ležečega', in *skrolanje* 'pomikanje po zaslonu navzdol':

Flipanje, listanje, skrolanje, zumiranje, odpiranje aplikacij, datotek, menijev z enim dotikom prsta je na tej površini skoraj podobno lahko kot za otroka, ki pri enem letu starosti nagonsko ve, kako naj obrne list, ne da bi ga kdo učil, in za otroka, ki zna pri treh letih polistati po iPhoneu, izbrati priljubljeno igrico in dojeti ukaze v nekaj poskusih max.

Naslednji primer prinaša novost v poimenovanju zaradi novega družabnega omrežja – *twit* je namreč 'objava na družabnem omrežju Twitter':¹³²

Čakal sem in čakal, vmes *tvital* in *twital* (ali *twite* vsaj čekiral).

Še ena novost je izraz *bail-out* (lahko zapisano tudi brez vezaja in skupaj), ki pomeni 'rešitev neke osebe ali inštitucije pred finančnim propadom zaradi njenega neodgovornega ravnanja ali neupoštevanja pravil običajne previdnosti pri poslovanju, s strani države ali druge inštitucije'.¹³³

No, Portugalci si s tem očitno niso belili glave, zato pa jih v kratkem čaka *bail-out*. ;)

3.3.1.2 *Novoopomenjeni leksem*

V to skupino glede na vrsto analize nismo mogli uvrstiti nobenega izmed na tak način pridobljenih leksemov, saj gre za novo leksiko v smislu izrazne plati. Kot smo že omenili, predstavlja problematiko novopomenjene leksike predvsem iskanje tovrstnih izrazov, saj z običajnimi korpusnimi postopki to ni mogoče, zdi pa se, da je tudi ta skupina novejših leksik na spletu zelo prisotna. Nekaj takšnih primerov smo našli tudi med analizo besedil blogov in Wikipedije, gre pa bolj kot ne za naključne najdbe in za podrobnejšo analizo bi bilo treba gradivo pregledati na drugačen način.

Izraz *follower* npr. v Novi besedi zasledimo s pomenom 'nekdo, ki sledi', v smislu sledenja mnenja voditeljev ipd., v besedilu na blogu pa imamo nov pomen leksema: na družabnem omrežju Twitter: 'profil, navadno osebni ali korporativni, katerega uporabnik sledi spremembam na drugem profilu'. Pričakujemo lahko, da se bo za ta pomen uveljavila slovenska ustreznica *sledilec*, izraz, ki ga že lahko zasledimo na slovenskem spletu,¹³⁴ leksem pa se razvija tudi dalje: poznamo glagola *slediti* in *odslediti*:

¹³²Izraz *twit* je vključen tako v SNB, kot tudi v SSKJ², glagol *twitati* pa že zasledimo tudi v *Novi besedi*.

¹³³Razlaga je povzeta s spletne strani <<http://periskop.si/2009/02/beseda-bailout/>>, 11. maj 2015, tam pa po Robert Shiller: *The Subprimer Solution* (2008).

¹³⁴Npr.: <<http://www.had.si/blog/2010/11/28/kako-povecati-stevilo-twitter-sledilcev-twitter-followers/>>, 11. maj 2015.

Nisem med g33ki, ki imajo cel dan čas viset po portalih in tako imenovanih strokovnih blogih, ob tem pa vsako, še tako nepomembno pomembnost polinkajo vsem svojim xx followerjem.

Bolj ko ne priložnostna raba se zdi v primeru leksema *izgubljenček*, ki običajno pomeni 'izgubljena domača žival, navadno pes ali mačka', v primeru na blogu pa gre za pripisovanje novega pomena izrazu, za kate-rega bi sicer verjetno uporabili *zguba*:

skratka MC je izgubljenček (loser, faliranec).

Nov pomen zasledimo tudi na primeru besede *vsipan*, ki v blogu pomeni 'pijan'. Gre seveda za slengovski izraz in pomenotvornost je pomembna značilnost slenga že pri Gjurinu (1974: 65), kjer je sleng definiran kot »neformalna varianta občevalnega jezika, ki jo označuje poseben slovar, sestojč bodisi iz novih izrazov ali pa iz starih z novim ali drugače zaobrnjenim pomenom«:

Bi pa vprašala nekadilce — kolkokrat so do sedaj sedli vsipani za volan in s tem smrtonosno ogrožali okolico? ;)

3.3.1.3 *Nov leksem kot slovenska ustreznica za novejšo prevzeto*

Primerov novega leksema kot ustreznice za novejšo prevzeto v analiziranem gradivu ni veliko. Zasledimo le primer *čivkača* (zapisan z malo in veliko začetnico) za poimenovanje družabnega omrežja Twitter:

FB je lahko funkcionalen vsaj za reklamo ali predstavitev česar koli že, čivkač, kot je chef duhovito označil, je pa res za zabijanje cajta small talkovcev.

3.3.1.4 *Nov leksem kot posledica determinologizacije*

Besedila na Wikipediji spadajo med strokovna besedila, tendenca pa je vsekakor k poljudnoznanstvenosti teh besedil, zato so pojavi determinologizacije pričakovani, saj je za determinologizacijo značilna »sprememba sporazumevalnih prvin besedil glede na tiste, v okviru katerih se termin sicer uporablja – spremenita se na primer tvorec in naslovnik. Tvorec je sicer lahko strokovnjak, še pogosteje pa je nestrokovnjak (npr. novinar), naslovnik pa je praviloma nestrokovnjak«

(Žagar Karer 2009: 213). Za besedila v Wikipediji je značilno prav to – da jih pišejo strokovnjaki ali nestrokovnjaki, namenjeni pa so laični javnosti z namenom širjenja znanja, včasih tudi s področja znanosti, ki (še) ni splošno znano:

- Svetlobno občutljivost kože omogoča vidni pigment melanopsin, ki se nahaja v posebnih celicah (melanoforah) v koži.
- Izraz dinozaver se neuradno uporablja tudi za označevanje kakršnihkoli prazgodovinskih plazilcev, na primer dimetrodona, pterozavrov, pleziozavrov in ihtiozavrov, čeprav ne pripadajo dinozavrom.

3.3.1.5 *Novotvorjenke*

Priložnostnice s stališča tvorjenosti je tudi v spletnih besedilih preučevala Stramljič Breznik (2010: 167–177), ki ugotavlja, da imajo novotvorjenke pogosto lastnoimensko podstavo. To se je pokazalo tudi v pričujoči analizi. Navajamo nekaj primerov:

- Ljubljana naj postane janšegrad, maribor poimenujmo po zveru
- Samo sporočilo omenjenih “veličin”, če ga oskubiš spretnejše retorične navlake, pa je lahko v populističnem, pristranskem in podtikovalskem vsebinskem sporočilu naravnost škandalozno poniževalno, ki prebije intelektualno dno in osnove “matematične” logiko še takšnega murkovalca.
- Pravzaprav si s tole svojo fanatično oboževalsko kolumno uravnotežil fanatične kvazikritike, tiste banalneže, ki so izumljali barbivice na njegov račun (jako izvirno in frustrirano).
- Skrbi me le, da se mu lahko malo zdrnovška, pa bomo spet na istem.
- Glede na tvoje občudovanje lika Bonda se obnašaš zelo nebondovsko
- Konec koncev so ga zelo napihnjeno in krivično oklicali za nesposobnega barbibutlja.

Po drugi strani pa avtorica (ibid.) opaža tvorjenke z občnoimenskimi podstavami, ki so že same zaznamovane (glede na kvalifikator v SSKJ oz. te podstave sploh niso sprejete v slovar):

- Takšni, ki bi radi zgedali zlobni in stari (vsaj 77), da prikrijejo svojo fejstnost in mladost.
- Je pokalo in škripalo okoli šanka pa še aufbiksalo zraven, da je bilo groza.
- Kaj pa proklemani pedofilski šlatalci otrok?

Omenja še (ibid.) novotvorjenke, ki izkazujejo zaznamovanost zaradi nenavadnih, manj običajnih obrazil:

- Zdaj mi daj pa mir s svojimi prazni neprikupno zmedenim floskularjenjem.
- Če pogledaš sceno zvezdniških premožnjakarjev, se dogaja miks in samodoka-

zovanje s porjavelostjo seveda nima za njih nobene relevantne funkcije ob nepremičninskih in drugih statusnih simbolih.

Pogoste so tudi pomanjševalnice:

- mogoče kdaj kej več rečemo pa boš vidla da smo si zlo podobni... saj po tem kar sem prebral v tvojem blogecu :)
- Zato teorija, ki jo deliš kot suhe žemljice o vplivu na odsotnost lastne presoje, zdrski v odtok.
- Pri beli polti gre predvsem za to, da mora bit res lepa, medtem ko se z zagorelostjo izganja ali skriva vse sorte lišajčke, žilice in seveda cvre tudi mozolje ... hehe ...

Včasih pa so novotvorjenke zaznamovane tako zaradi podstave kot zaradi obrazila:

- še niste pogruntali, da ima javnost poln kurac novinarčičev, ki tresoče lakajsko pišejo dolgocajtne prispevke po politikantskih apetitih svojih sumljivih futračev???
- hahahaha, meni je samo super, da mi nihče več v ksih ne bo pihal, čeprav mi to še vedno delajo, ko sedim zunaj na kavici z vozičkom, se najde kakšna glupača, ki drži po damsko cigaret tam dva metra od sebe in dim gre ravno v moj voziček z dojenčkom.
- potem iz ekipe zbrcajte vse, ki jim je nošenje državnega grba pomeni zgolj in le priložnost za frajerišenje.
- Takim govorcem rečem pifling blebetači.

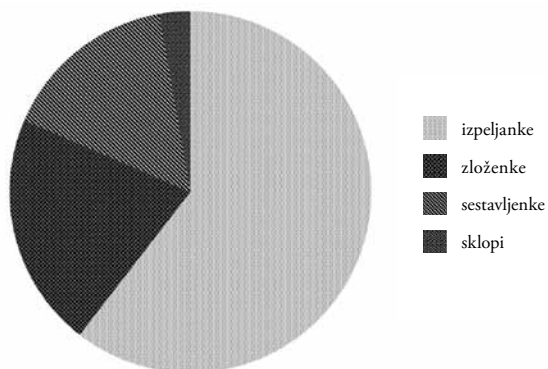
Zanimivi so še primeri novotvorjenk, ki so poenobesedeni leksemi običajnih besednih zvez, nekatere izmed njih imajo lahko tudi frazeološki pomen, kar še dodatno potencira ekspresivnost in stilno učinkovanje teh leksemov. Frazeologijo v spletnih besedilih si bomo ogledali v poglavju 3.3.2:

- Kot nefrekventna stranka se še nisem navadil, da so uvedli listke za čakanje v vrsti in displeje, s katerih prodajalke izklicujejo presrečnega navrstneža.
- Celo zlorabe prvožogaške naivne in krivične floskule se je poslužila in si z njo odvzela pravico do kritične presoje o vseh kalibrih pokojnikov.
- Je pa FB oduren v svojem pralnomožganskem čredništvu, ker ga večina uporablja le za filing blagodejnega čredništva.
- Kolk filozofiranja za ene navadne brezdelne polnoritne egoistične uživače.
- V čem je ta fascinacija ljudi z vžepljivostjo — da lahko stvar spraviš v žep?

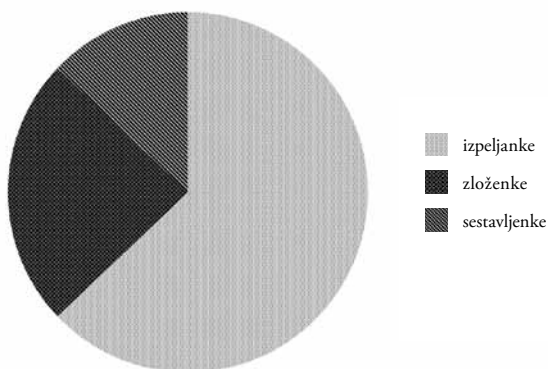
Z besedotvornega vidika je v blogih največ novotvorjenk izpeljank (60,49 %), zloženek je 20,99 %, sestavljenek 15,74 % in sklopov 2,78 %, v Wikipediji pa je delež izpeljank še večji (62,9 %), zloženek je 24,19 %, sestavljenek 12,9 %, sklopov pa nismo zasledili. Zelo podobne rezultate je z analizo zbranih priložnostnic dobila tudi Stramljič Breznik (2010: 176), in sicer izpeljanke (68,5 %), zloženke (21,5 %), sestavljenke (7 %) in sklopi (3 %).

	Blogi		Wikipedija	
izpeljanke	196	60,49 %	39	62,90 %
zloženke	68	20,99 %	15	24,20 %
sestavljenske	51	15,74 %	8	12,90 %
sklopi	9	2,78 %	0	0,00%
	324	100,00 %	62	100,00 %

Preglednica 12: Besedotvorne vrste novotvorjenk

Slika 34: Novotvorjenke v blogih

Slika 35: Novotvorjenke v Wikipediji

3.3.1.6 (Fonetično)-oblikoslovno prevzeti tuji leksemi

Avtorji objav oz. komentarjev na blogu pogosto uporabijo tuje lekseme, ki pa jih zgolj fonetično in/ali oblikoslovno prilagodijo slovenščini.¹³⁵ Neredko so ti poskusi posledica želenega stilnega učinkovanja, lahko nepoznavanja citatnega zapisa ali pa gre za primere, ko izraz v slovenščini (še) ne obstaja oz. ni vsesplošno uveljavljen:

- Za konec pa še prošnja po nasvetu: kje šopingiraš v Italiji — v onem autletu v Palmanovi ali mi morda lahko priporočiš še kakšno drugo ustanovo?
- Eden od vzrokov, da se tako radostno udeležujemo tovrstnih prijetnih druženj, so tudi brezplačna kosila in vrečke z goodiji — da so to ceneni obeski za ključke, nalepke, notesi, ki jih imamo že malo morje, ali kemični svinčniki, ki takoj crknejo, nas ne moti pretirano, sploh zato, ker lahko s takim darilom naredimo odličen vtis na kakšnega otroka.
- No, si pa pametno molčal o rumorjih, da bi Slak šel nazaj na RTV.
- število mailov v mojem inboks ... in njihova kvaliteta.

V sklopu te skupine leksemov zasledimo tudi lastnoimenske besede, ki so zapisane z veliko:

mimogrede: v bistvu je prav, da vas nategujejo Lekrerki & co.

3.3.1.7 Poobčnobesedenje lastnoimenskega izhodišča

Do poobčnobesedenja lastnoimenskih izhodišč prihaja pri imenih znamk in industrijskih izdelkov:¹³⁶

- Takole pa sem se pred skajpanjem skadriral s pomočjo Photo Booth.
- Zraven te mašine, voznik mora obvezno imeti še roza uggice in kapo.
- Pri uni Kolnlike katedrali bi lahko počakal, da se avtobus odstrani in pofotošopal uno zračno napeljavo.

¹³⁵ Vpliv tujih jezikov je močno izpostavljen pri vzdevkih na blogih. Tu zasledimo tuja lastna imena (*alex, allie, brooklyn*) ali občna imena (*bamboo, CHEF*). Vzdevki so lahko tudi tuje besedne zveze, pisane skupaj (*handbags, webmaher, somebodyelse*). Norma tujega jezika pri zapisu vzdevka ni nujno upoštevana (*SpYDeR, winner*). V vzdevku so lahko poleg tujih tudi slovenski leksemi (*Gofrancigo*).

¹³⁶ Na problematiko slovarskega zapisa teh imen opozarja Dobrovoljc (2009: 6–16), saj *Zakon o industrijski lastnini* predpisuje, da mora biti tudi pri generičnih imenih, ki so nastala iz imen znamk in imajo danes izrazito občnoimensko funkcijo, jasno razvidno, da gre za znamko.

- Tam se je videlo, kaj dobri gojzarji s trdim podplatom pomenijo proti gobarskim različicam, ko itak zadostujejo salomonke.
- se dobro ... da sem ob svoji optimistični plati tudi malček prakticno naravnana in mi je na dno potovalke uspelo stlaciti se nekaj dolgih hlac in rokavov ... pa martenske, ki so v teh dnevih edino primerno obuvalo.

Takšne primere pa zasledimo tudi pri poobčnobesedenju osebnih lastnih imen. Seveda se to najpogosteje zgodi pri primerih znanih medijskih osebnosti (politikov):

Saj na opblasti in v parlamentu vidimo iste potrče, golubiće, anderličce, kučane, turke, ki smo jih videvali leta 1988.

3.3.1.8 Lastnoimenske novosti

Lastna imena so neslovarske prvine, saj »so v svoji temeljni vlogi čiste predmetnostne reference, zato svojo obvestilno vlogo lahko opravljajo le v besedilu« (Vidovič Muha 2000: 78).¹³⁷ Kot je razvidno s slike 33, je predvsem v besedilih Wikipedije delež novosti s področja lastnoimenskih poimenovanj precejšen, navedimo nekaj primerov novih (seveda glede na primerjavo z besediščem korpusa Nova beseda) lastnoimenskih poimenovanj za zemljepisna imena: *Bernissart* (valonska občina v Belgiji), *Vajots Dzor* (armenska provinca); znane osebnosti: *Bellincione* (Dantejev oče), *Biondetti* (dirkač formule 1); viskije: *Balvenie*, *Bunna-habhain*, *Glengoyne* ipd. Hkrati pa je treba opozoriti, da so zaradi prevajanja geselskih člankov Wikipedije iz drugih jezikov ta imena pogosto zapisana citatno, npr. za citatni *Djalalabad* se v slovenščini rabi *Džalalabad*. Navajamo še dva primera iz besedil blogov:

- Kaj pa Schillerstrasse? Nič?
- Abensberg zato, ker leži ob reki Abens.

Besedne igre in grafološke inovacije

Na blogih je stilno učinkovanje zelo izpostavljeno in avtorji zaradi tega pogosto uporabljajo tudi besedne igre in grafološke inovacije, ki jih težko uvrstimo v katero izmed zgoraj omenjenih kategorij novejšle leksike:

¹³⁷ Kot smo videli v prejšnjem poglavju, pa lahko lastnoimenski izrazi prehajajo med občnoimenske in obratno (Vidovič Muha 2000: 78).

- V glavah levičarjev in liberalcev obstaja Index textorum et izjavorum prohibitorum.
- Če ne bi bil Tito, Janša in Kučan, bi bil pa Bito, Panša in Ručan.
- ...čaka me še cca. 20min. "pešhonde" do doma :(
- Traven ni prvi KanalAzacijski urednik, ki je to počel, takšna praksa je stara stvar na Proplusu, ki se jim jebe za vse norme, pri njih je glavni gospodar denar.
- Tale arhitekt Stovodiček (Hundertwasser je Čeh drugače) mi je zelo všeč zaradi njegovega rekla, da če je lepo krivo, je tudi lepo.
- In beri Jenšterletove komentarje v b(l)ogovski vladi v senci pri blitzu.

Povzetek o novejši leksiki

Analiza gradiva blogov in Wikipedije v primerjavi s korpusom Nova beseda pokaže, da se največ novosti na področju leksike* kaže pri blogih v obliki novotvorjenk, ki so predvsem priložnostnice, pa tudi kot poobčnobesednja lastnoimenskih izhodišč, s čimer se spet izkazuje želja po inovativnosti in ekspresivnosti ter stilnem učinkovanju v izražanju. Na Wikipediji je že zaradi same narave besedil izpostavljen vidik determinologizacije ter lastnoimenskih novosti. Navkljub tradicionalnemu strogemu ločevanju med enciklopedijami in slovarji se z možnostmi, ki jih ponuja splet, pokaže smiselnost združevanja teh enot s t. i. *leksikopedičnim pristopom*.

*Tu izvzemamo stalne besedne zveze in frazeologijo, ki je predstavljena v nadaljevanju.

3.3.2 Frazeologija

Značilnosti frazeologije

Frazeologijo v ožjem smislu¹³⁸ predstavljajo frazemi, torej »le tiste jezikovne enote, ki imajo poleg večbesednosti in stalnosti še frazeološki pomen, ki označuje nemotiviranost pomena večbesedne jezikovne enote iz njenih sestavin« (Jakop 2006: 18). Gantar, ki frazeologijo preučuje s stališča primerjave s stalno besedno zvezo, poudarja (2007: 62), da je bistvena lastnost, ki frazeološko enoto ločuje od stalne besedne zveze, »nujna prisotnost vsaj ene sestavine, ki v frazeološki enoti ne nastopa v svojem slovarskem pomenu«.

S stališča razmejevanja med frazemi in drugimi stalnimi besednimi zvezami je glede na razmerje pomena posameznih sestavin in pome-

¹³⁸»Frazeologijo v širšem smislu sestavljajo vse tiste jezikovne enote, ki izkazujejo lastnosti večbesednosti in stalnosti /.../« (Jakop 2006: 18). Gre za besedne zveze brez frazeološkega pomena, vendar pa jih v pričujoči monografiji ne bomo posebej obravnavali.

na celotnega frazema pomembna klasifikacija Šanskega, ki loči 4 tipe frazemov:¹³⁹

- (1) *sestava*: pomen frazema je enak vsoti pomenov posameznih njegovih sestavin, tj. besed, npr.: *Sit lačnemu ne verjame; odrasli otroci, dnevna soba, spalna srajca* ipd.;
- (2) *skup*: frazem, v katerem ima navadno ena beseda stalne besedne zveze preneseni pomen; npr. *kriva prisega, ljubezen do bližnjega* ipd.;
- (3) *sklop*: frazem (stalna besedna zveza) s prenesenim pomenom, npr. *pretipati komu kosti* 'pretepsti koga', *zavihati rokave* 'resno/odločno se lotiti česa', ipd. Očitno so ti frazemi metaforični;
- (4) *zraslek*: stalna zveza, katere pomena niti približno ne moremo uginiti iz besed, ki ga tvorijo (nekatero teh besed ali oblik celo same sploh ne nastopajo, kar lahko povzroči obilo težav pri stilnem vrednotenju in pri normiranju), npr. *prihi na kant, prihi na boben, kozje molitvice, iti rakom žvižgat, iti se solit* ipd. (Toporišič 1982: 364–365).

Ekspresivnost je značilnost, ki je pri frazemih pogosto prisotna in tradicionalno pojmovanje frazeologije jo ima (poleg že omenjenih večbesednosti, stalnosti in neizpeljivosti pomena iz pomena sestavin) za eno temeljnih lastnosti frazemov (Gantar 2007: 138). Kot bomo videli v nadaljevanju, v obravnavanih frazemih iz blogov, ki se pojavijo tudi v SSKJ,¹⁴⁰ prevladuje kvalifikator *ekspr.* (gl. poglavje 3.3.2.1). Kržišnik (1998: 63) poudarja, da je v slovarju ta oznaka

»za frazeologijo odvečna, saj velja za vse, oznaka, ki jo potrebujejo, je tista, ki bi prinašala podatek o vrsti ekspresije. Ne bi bila odvečna, če bi bila frazeologija v njem pojmovana v širšem smislu, a ni, kar kaže posebno terminološko gnezdo, ki je ločeno od frazeološkega.«¹⁴¹

Na splošno je pri frazeologiji v SSKJ prišlo do nekaterih nedoslednosti,¹⁴² na katere je treba opozoriti. V nekaterih primerih je določen frazem zapisan zgolj pod eno od sestavin frazema, spet drugič je zapisan pod

¹³⁹Klasifikacija temelji na ločevanju na *zrasleke*, *sklope* in *skupe* po Vinogradov (Gantar 2007: 136), povzeto po Toporišič (1982), ki za *frazem* uporablja izraz *frazeologem*.

¹⁴⁰Raziskava frazeologije v analiziranem gradivu je bila narejena na podlagi primerjave s SSKJ. Druga izdaja slovarja na tem področju konceptualno ne prinaša novosti, na določene posebnosti opozarjamo sproti in v poglavju 3.3.2.5.

¹⁴¹Podrobneje je o kvalifikatorju *ekspr.* pri frazemih v SSKJ pisala tudi Logar (2001).

¹⁴²O tem že Kržišnik (1987/88) in Petermann (1988).

različnimi iztočnicami v SSKJ, vendar se zgodi, da so kvalifikatorji istega frazema lahko različni. »Gre za to, da je ob kvalifikaciji v slovarju treba vedeti, kaj se zaznamuje: jezikovne enote ali besedilo, v katerem se aktualizirajo« (Kržišnik 1998: 63). Do teh nedoslednosti je po vsej verjetnosti prišlo, ker je, kot ugotavlja Kržišnik (ibid.) in kot je pojasnjeno v Uvodu v SSKJ (XVII, § 77), opremljevalec kot ilustrativno gradivo imel pred sabo zgolj iztržke in citate.

Pri spletnem gradivu pa se za problematično izkaže še ena izmed temeljnih značilnosti frazemov, in sicer stalnost. Z uvedbo obsežnih besedilnih korpusov in torej posledično s povečanjem obravnavanega gradiva, se je začel nakazovati problem nestabilnosti frazeološke besednozvezne zgradbe. Korpusni raziskovalci so začeli opazovati visoko leksikalno-gramatično variantnost posameznih frazeoloških enot (Gantar 2007: 99), za stanje v slovenščini pa je bilo na korpusnem gradivu ugotovljeno (Gantar 2007: 32–33), da

»je tako na ravni njihove izrazne podobe, kjer zelo pogosto prihaja do križanja in sovpadanja več skladenjsko in pomensko sorodnih zvez, kot tudi na ravni pomena in variantnosti sestavin aktualno stanje v marsičem drugačno od stanja, ki ga izkazuje SSKJ«.

Podobno kot v besedilnih korpusih pa je tudi s spletnim gradivom, ki je količinsko še toliko obsežnejše, in kot meni Colson (2007: 1074–1075) v svoji raziskavi frazemov na spletu, se s tem izkazuje ta znani paradoks frazeologije: da je stalnost frazemov relativna. To se je pokazalo tudi na primeru pričujoče raziskave frazeologije v blogih, saj je skupina frazeoloških variant med obsežnejšimi obravnavanimi (gl. poglavje 3.3.2.3). Vsekakor pa je splet lahko priročen pripomoček pri obravnavi frazeologije prav zaradi ogromne količine besedil, saj je, kot ugotavlja Colson (2007: 1072), pogostnost frazemov v besedilih navadno relativno nizka. Poleg tega pa je lahko splet pomemben vir za iskanje informacij o pomenu frazeoloških novosti ter frazeoloških enot, ki še niso ustaljene in vključene v slovarje (Colson 2007: 1077).

Na primerih treh izbranih blogov (objav in komentarjev) ter treh objav Wikipedije bomo v tem poglavju analizirali, v kakšni meri se frazemi pojavljajo v SSKJ in s kakšnimi kvalifikatorji so označeni. Ogleдали si bomo še, koliko se ti frazemi pojavljajo v besedilnem korpusu FidaPLUS. Korpus FidaPLUS je bil za analizo frazeološkega dela izbran, ker je v času zajema in analize besedil edini nudil možnosti iskanja

po gradivu na način, ki je ustrezen za preučevanje frazeoloških enot. Primerjava z Gigafido in slovarji SNB, SSKJ² ter Slovarjem slovenskih frazemov sledi v posebnem poglavju. Objave Wikipedije so v analizo dodane zgolj primerjalno glede na ostale analize gradiva, saj realno ne pričakujemo vidnejšega deleža frazeoloških elementov v teh besedilih. Kot ugotavlja že Kržišnik (1998: 61–62), »/f/razemi niso porazdeljeni po vseh vrstah besedil enako, še več, kot ekspresivne jezikovne enote se v nekaterih besedilih načeloma ne pojavljajo ali pa se pojavljajo zelo izjemoma, da je taka raba besedilno zaznamovana«. Raba frazeologije v strokovnih besedilih (kamor vsekakor lahko prištevamo tudi analizirane objave Wikipedije s svojim značilnim enciklopedičnim slogom) je precej neobičajna, medtem ko je med publicističnimi besedili raba frazemov pogostejša v presojevalnih besedilih, npr. komentarjih, kakor v poročevalnih, kot so npr. vesti (ibid.). Lahko bi rekli, da so glede rabe frazemov besedila v blogih nekoliko podobna publicističnim besedilom, vendar pa se razmerje med informativnostjo in osebnim vrednotenjem v blogih v primerjavi z večino ostalih novinarskih prispevkov nagiba k slednjemu. Mogoče so prispevki v blogih še najbolj podobni kolumnam, vendar pa imajo tudi specifične značilnosti (npr. možnost multimedijskega objavljanja, interaktivnost) in jih zato nikakor ne moremo enačiti s kakšnim za tisk značilnim besedilnim tipom. Pomembno je tudi dejstvo, da so pisci blogov pogosto anonimni oz. za pisanje na blogu uporabljajo psevdonim. V analizo so vključene objave dveh blogov piscev, ki sta objavljala pod psevdonimom, tretji blog pa je pisala medijsko prepoznavna osebnost in je tudi predstavljena z imenom in priimkom (Marko Crnkovič).

Frazeologija in zvrstnost

Zanimiv vidik v razvoju vsakega jezika so vsekakor tudi spremembe, ki so na spletu še bolj opazne in izpostavljene zaradi prostega dostopa do najrazličnejših besedil. Glede na to, da so izbrani viri za obravnavo frazemov (SSKJ, FidaPLUS in spletna besedila) iz treh različnih časovnih obdobj, se kar samo zastavlja vprašanje, ali se pri frazemih kaže kakšna razlika v smislu sprememb v času. Poleg različnega časa nastanka virov se je treba zavedati tudi različne zvrstnosti besedil, zato naloga ne bo vedno enostavna. Splet je, kot že rečeno, dinamično okolje, eno besedilo ima lahko tudi več avtorjev, s precejšno gotovostjo lahko trdimo, da

je lektoriranje vsaj na primeru blogov (in njihovih komentarjev) nično. Vse te značilnosti se seveda poznajo tudi na besedišču, saj lahko v enem samem besedilu zasledimo tako knjižne kot tudi npr. vulgarne izraze.

V *Novi slovenski skladnji*, v poglavju *K izrazju in pojmovanjem slovenske frazeologije*, Toporišič (1982: 369–370) loči frazeme¹⁴³ glede na njihovega socialnega tvorca oz. nosilca. Po tem merilu so frazemi (1) *splošni* (nespecialni), (2) *starostni* (npr. mladostniški, starostni, srednjedobni), (3) *poklicni*, (4) *strokovni*, (5) *socialni* ipd. Omenja še (6) *časovno obarvane* (zastarele, zastarevajoče, neologistične; pa sodobne in zgodovinske itd.). Pri obravnavi frazemov v blogih se bomo osredinili predvsem na neologistične in sodobne časovno obarvane frazeme, saj nas zanima, kaj novega s področja frazeologije prinašajo spletna besedila, vendar v podrobnejši analizi (gl. poglavje 3.3.2.1) lahko vidimo, da je med frazemi, uporabljenimi v blogu, tudi tak, ki ima v SSKJ kvalifikator *star*.

S frazeologijo v slengu se je ukvarjal Gjurin (1982), kasneje pa tudi Stramljič Breznik (2007: 185–186), ki za potrebe sodobne raziskave o slengovski frazeologiji v klasifikacijo slenga po Gjurinu dodaja *internetni sleng*, »ki se je razvil pri sporazumevanju po elektronski pošti, klepetalnica, tudi SMS-sporočilih, in vključuje precej kratic, poleg angleških veliko tudi že poslovenjenih ali celo kombiniranih«. Avtorica poudari, da je sleng tipičen za govorni jezik, vendar ga najdemo tudi v zapisanih besedilih, predvsem v spletnih klepetalnicah, blogih in forumih. Vendar pa ne moremo mimo dejstva, da se sleng ne pojavlja v vseh omenjenih tipih elektronsko posredovane komunikacije (vsaj ne v enaki meri), kar dokazuje tudi pričujoča raziskava frazeologije v izbranih blogih. Tudi poimenovanje slenga po prenosniku je problematično, saj namiguje na pojavnost takšnega slenga v vseh internetnih besedilih, poleg tega pa avtorica ugotavlja, da se ta sleng širi na druga področja – predvsem v množične medije. Ali je torej internetni sleng res nova vrsta slenga in ali je takšno poimenovanje smiselno, glede na to, da se naš vsakdanjik vedno bolj seli na internet, bo verjetno pokazal čas, zdi pa se, da gre pri obravnavanih besedilih še vedno za mladostniški sleng, ki se sicer pojavlja na internetu, in kot vidimo, vedno več tudi v drugih tipih besedil.¹⁴⁴ Zdi se, da gre za razvojno fazo mladostniškega slenga,

¹⁴³Toporišič tudi v *Novi slovenski skladnji* za frazem uporablja izraz *frazeologem*.

¹⁴⁴Cvijanović (2007) v sklopu svojega magistrskega dela o slengizmih v jeziku

ki vedno teži k inovativnosti, igrivosti in kreativnosti, za doseg te namenov pa uporabi vse, kar ima na razpolago – z elektronskimi mediji pa so te značilnosti iz govora prešle tudi v zapis.

ANALIZA GRADIVA

V izbranih besedilih so bili najprej označeni frazemi, sledila pa je analiza teh frazemov. Za vsak označen primer je bila preverjena prisotnost v SSKJ (izpisani so bili tudi podobni, ne nujno dobessedni frazemi ali besedne zveze) in potem še v besedilnem korpusu FidaPLUS. Za vsak posamezen frazem se je v SSKJ opazovalo, pri kateri iztočnici oziroma pri katerih iztočnicah se frazem pojavi, ali je frazem označen s kakšnim kvalifikatorjem (npr. *pog.*, *ekspr.*) ter ali je zapisan v frazeološkem gnezdu ali pod različnimi pomeni. Na podlagi podatkov iz SSKJ in FidePLUS ter včasih še dodatnega poizvedovanja v spletnih iskalnikih, kot sta Google in Najdi.si, je bil oblikovan poskus slovarske oblike frazema,¹⁴⁵ kar pa ni bilo vedno enostavno. Kot ugotavlja že Gantar (2007: 61), je med eno- in večbesednimi leksikalnimi enotami pogosto težko potegniti mejo, »/k/ljub teoretično precej natančnemu razumevanju leksikalne enote,¹⁴⁶ ki je lahko tudi več kot enobesedna«. Problematična pa ni samo odločitev za eno- oz. večbesedno leksikalno enoto, ampak tudi odločitev, koliko besed ta leksikalna enota, v našem primeru torej frazem, vsebuje.

Čeprav so primerjane zbirke slovarja SSKJ, korpusa FidaPLUS in izbranih spletnih besedil gradivno zelo raznolike in čeprav bi za resnejše sklepe potrebovali mnogo večje in primerljivejše gradivo, pa o določnih spremembah v jeziku lahko ugibamo. Zavedati se moramo le, da

mladostnikov opravi raziskavo na podlagi zapisanih besedil anketirancev, ki jim je bilo naročeno, naj opišejo neki dogodek v *svojem* jeziku. Tudi v teh besedilih so se pojavile značilnosti mrežne govorice: emotikoni, t. i. kratkopisne krajšave, kopičenje ločil ipd.

¹⁴⁵ »Tradicionalno je t. i. osnovna, nezaznamovana oblika v slovarju uporabljena ne glede na to, ali je dejansko realizirana v besedilu (npr. nedoločnik *zmoči* za 3. os. ed. *zmorem*) /.../« (Gantar 2007: 39). Tudi s pomočjo korpusnega pristopa pa je poskus slovarske oblike frazema oblikovan glede na besedilo in pogostnost take oblike v njem.

¹⁴⁶ Gantar (2007: 61) navaja primer iz slovenskega leksikalnega pomenoslovja (Vidovič Muha 2000: 17), kjer »je leksem definiran kot temeljna poimenovalna enota in predstavlja kot tak enoto slovarja/besedišča. Kot poimenovalna enota jezika je leksem torej širši od besede, saj zajema tudi besedne zveze, ki delujejo kot samostojne leksikalne enote.«

gre za tri popolnoma različne zbirke podatkov o jeziku. SSKJ je nastal na podlagi listkovne kartoteke (gradivo je bilo pridobljeno iz 3.357 enot oz. 5.128 knjig – iz leposlovnih del, revij, časopisov, poljudnoznanstvenih del in šolskih knjig, nekaj tudi iz Pleteršnikovega slovarja, Slovenskega pravopisa ali po poznavanju urednikov (SSKJ XI, § 11)), FidaPLUS ima sicer objavljeno svojo besedilnozvrstno sestavo (v grobem besedila deli na umetnostna in neumetnostna), splet pa je, kar se besedilne zvrstnosti oz. vsebovanosti tipov besedil tiče, uganka. Redko kdo pravzaprav natančno ve, na podlagi česa nam iskalniki (npr. Google ali Najdi.si) na določen način posredujejo določene podatke.¹⁴⁷ Pri iskalnikih je zelo vprašljiv vrstni red zadetkov (saj imajo pri tem velik vpliv komercialne korporacije), tudi štetje zadetkov je nezanesljivo; po vrhu vsega pa so možnosti iskanja jezikoslovno zelo pomanjkljive. Pomembno je tudi dejstvo, da so podatki iz ure v uro drugačni, saj neprestano nastajajo nove vsebine, ki jih iskalniki samodejno vključujejo v svoje mreže, spet druge vsebine pa iz različnih razlogov (npr. preklic domene, cenzura, sprememba internetnega naslova ipd.) niso več dostopne. Mnogi jezikoslovci se gradivu na spletu odrekaajo prav zaradi pomanjkanja referenčnosti.

V nadaljevanju analiziramo frazeme, ki so se pojavili v izbranih besedilih blogov in Wikipedije. Primerjani so s SSKJ in korpusom FidaPLUS. Sledi še poglavje o pojavnostih teh frazemov v virih, ki so bili objavljeni po zajemu in analizi teh besedil – v besedilnem korpusu Gigafida, v SNB, SSKJ² ter Slovarju slovenskih frazemov (dalje SSF) (Keber 2011).

3.3.2.1 Frazemi v SSKJ

Frazeme iz blogov ter Wikipedije, ki so se pojavili tudi v SSKJ, smo pregledali glede na kvalifikatorje.¹⁴⁸ Zanimivo je predvsem to, da ne prevladuje samo nekaj kvalifikatorjev, ampak je nabor res pester. Največ je primerov s kvalifikatorjem *ekspr.*, sledijo frazemi brez kvalifikatorja in nato kvalifikatorji *pog.*, *publ.*, *vulg.* in *knjiž.* Po enkrat sta se v blogih pojavila tudi kvalifikatorja *iron.* in *star.*, zasledimo

¹⁴⁷ Za podrobnejše informacije o delovanju algoritma spletnih iskalnikov, gl. poglavje 2.3.

¹⁴⁸ V SSKJ² je ob kvalifikatorju *žarg.* sistematično dodan ustrezeni terminološki kvalifikator, vendar pa primerov s kvalifikatorjem *žarg.* v naši analizi nismo zasledili.

še dva kvalifikatorja, ki poleg ekspresivnosti označujeta še socialno zvrstnost: *knjiž.*, *ekspr.* in *pog.*, *ekspr.* Prevladujejo seveda frazemi iz blogov; v analiziranih objavah Wikipedije se pojavita samo dva – oba pa sta že zabeležena v SSKJ.

Pregled analiziranih frazemov glede na kvalifikatorje v SSKJ

V nadaljevanju navajamo frazeme v spletnih besedilih glede na kvalifikatorje v SSKJ, v oklepaju so navedene frekvence teh frazemov, v sobesedilu pa ga v nadaljevanju navajamo pri obravnavi posameznih frazemov:

ekspr. (29):

ne izgubljeni besed o čem, postaviti koga na realna tla, milo stori se komu, privekati na svet, (ne) imeti smisel (smisla), ne imeti pojma, nenapisano pravilo, iz ozadja, čez noč, siva eminenca, škoda besed, vihati nos (nad čim), govoriti v tri dni, metati v isti koš, nekaj škripa (škriplje), konec koncev, umiti si roke, vreči koga na cesto, (vse) ima svoje meje, zgrabiti bika za roge, milo rečeno, kako se čemu streže, (ne) biti vreden piškavega oreha, soliti komu pamet, alfa in omega, tako ali tako, potegniti koga iz naftalina, potočiti solzo (solzico), v živo;

brez kvalifikatorja (23):

kratek in jedrat, ne vem kaj, po eni strani, po drugi strani, pravi trenutek, na eni strani, na drugi strani, kaj biti jasno komu, kot nor, (ne) imeti zvezo (zveze) s čim, hvala bogu, resnici na ljubo, na račun koga, za moj okus, svoboda govora, zavijati z očmi, dober okus, v siju (soju) žarometov, na čelu, ljudje božji, nič več in nič manj, z golimi rokami, biti zvest samemu sebi;

pog. (11):

skregan z logiko, nič takega, imeti prav, usekati mimo, na dolgo in široko, lomiti ga, kaj je na mestu, pasti v oči, biti skregan s čim, priti prav, vpiti (dreti se) kot jesihar;

publ. (5):

pod firmo, zorni kot, v eter, čas kislih kumaric, postaviti pod vprašaj;

vulg. (3):

lesti komu v rit, brcniti koga v rit, kot rit in srajca;

knjiž. (2):

zgode in nezgode, post festum;

iron. (1):

dolina šentflorjanska;

star. (1):

iti (stopiti) pred oltar;

knjiž., ekspr. (1):

enkrat za vselej;

pog., ekspr. (1):

za vraga.

3.3.2.2 *Novo s področja frazeologije v korpusu FidaPLUS*

V prvem sklopu so obravnavani frazemi, pri katerih so opazne razlike med stanjem v slovarju SSKJ, ki je nastajal med letoma 1970 in 1991, in besedilnim korpusom FidaPLUS, v katerem so v večini besedila od leta 1990 do 2006.¹⁴⁹ Gre torej za dve različni obdobji in razumljivo je, da se je jezik tudi na področju frazeologije v tem času do določene mere spreminjal in tudi spremenil. Frazem, kakršen se je pojavil v blogu oz. v Wikipediji (in je izhodišče za nadaljnje analize), pa je praviloma zapisan v takšni obliki, kot je pogosto tudi v FidiPLUS.

Razlike so opazne na področju (1) leksike, (2) oblikoslovja in (3) pomenoslovja.

Leksika

• sprt ali skregan z logiko

To je bilo morda dobro ob lansiranju Vala 202, do danes pa bi to morali že zdavnaj ukiniti, ker je skregano z logiko radia in poklica.

V SSKJ sicer zasledimo obe različici. Pod geslom *logika* je v frazeološkem gnezdu zgled, označen s kvalifikatorjem *ekspr.*: *to sklepanje je sprto z logiko*. Geslo *skregati* pa ima v frazeološkem gnezdu zgled, označen s kvalifikatorjem *pog.*: *tako sklepanje je skregano z logiko*. Tudi besedil-

¹⁴⁹ 0,04 % oziroma 262.708 besed je nastanka od leta 1979 do 1990.

ni korpus FidaPLUS vsebuje obe različici, vendar je *skregan z logiko* pogostejša (ima 17 pojavitev, medtem ko *sprt z logiko* zasledimo zgolj štirikrat).¹⁵⁰ V blogu se pojavi oblika *skregan z logiko*, iskanje v Googlu¹⁵¹ »*sprto z logiko*« in »*skregano z logiko*« pa nakazuje razmerje 140 proti 10.700, v Najdi.si se »*sprt* z logiko*« pojavi 46-krat, »*skregan* z logiko*« pa 3.730-krat. Čeprav korpus tega ne izkazuje še zelo očitno, stanje v spletnih iskalnikih kaže na to, da je raba *skregan z logiko* danes pogostejša oziroma da je tendenca v tej smeri. Zanimivo je, da je v besedilnem korpusu FidaPLUS beseda *sprt* (iskanje #*1sprt*) bistveno pogostejša (2.573 pojavitev) kot sinonim *skregan* (iskanje #*1skregan*, 434 pojavitev). Glede na to lahko sklepamo, da od tu verjetno izhaja tudi nastanek poknjžene variante frazema.

• *pripovedovati ali razlagati/razpravljati/razpredati/razpisati se na dolgo in široko*

Zdaj bi vsi radi na dolgo in široko razpravljali o Vasletu, čeprav je tema že stokrat prežvečena in vsi vemo, da na RTV nekaj smrdi.

Frazem *na dolgo in široko* se v SSKJ pojavi pri podgeslih *dolgi* in *široki*: *pripoveduje na dolgo in široko*. *Dolgi* je označen s kvalifikatorjem *pog.*, *široki* pa ne. *Na dolgo in široko* najdemo tudi pri podgeslih *razpisati se* (*nav. ekspr.*), *razpisovati se* (*nav. ekspr.*) in v tretjem pomenu gesla *razpredati* (*ekspr.*), vendar nikoli v frazeološkem gnezdu. Frazem *na dolgo in široko* ima v FidiPLUS 1.074 pojavitev, statistika po vrednosti LL¹⁵² pri opazovanju treh besed pred frazemom in treh besed za njim pa najde kot najustreznejše glagole *razlagati*, *razpredati*, *razpravljati* in *razpisati se*. Šele na petem mestu je glagol *pripovedovati*, ki je bil uporabljen v SSKJ za ponazoritev gesel *dolgi* in *široki*. Čeprav težko rečemo, da se je kot del frazema uveljavil tudi katerikoli od teh glagolov, pa lahko brez dvoma trdimo, da je predpona *raz-* vsaj pogosta, če ne že običajna pri glagolu, ki je ob tem frazemu, kar je do določene mere nakazano tudi že v SSKJ.

¹⁵⁰ Iskanje v FidiPLUS: #*1sprt_z_logiko* oz. #*1skregan_z_logiko*.

¹⁵¹ Rezultati frazeoloških poizvedovanj v spletnih iskalnikih se nanašajo na stanje januarja in februarja 2009.

¹⁵² Za osnovno uporabo najustreznejša metoda oz. statistični podatek, ki priča o tem, kako so besede vezane ena na drugo (Arhar 2007: 44).

- *ne biti vreden piškavega lešnika ali oreha*

Čeprav jim ne dajem takšne teže kot nekateri drugi bloggerji, komentarje spoštujem, toda Bulldog je dokaz, da nekateri niso vredni piškavega oreha.

SSKJ pri besedi *piškav* v frazeološkem gnezdu navaja frazem *ni vredno piškavega lešnika, oreha*. V FidiPLUS je razmerje v frazemu med lešnikom in orehom kar 3 proti 64. Poizvedba »*piškavega oreha*« na Googlu da 1.800 zadetkov, medtem ko poizvedba »*piškavega lešnika*« na istem iskalniku najde 156 zadetkov. Pregled listkovne kartoteke na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU pokaže, da je frazem *ne biti vreden piškavega lešnika* iz knjige zamejskega pisatelja Borisa Pahorja *Parnik trobi nji* (1964).¹⁵³ Sicer tega frazema ne najdemo niti v Pleteršnikovem niti v Glonarjem slovarju, kar bi lahko nakazovalo, da gre za primer enkratne, avtorske rabe ter da se je potem ta primer vključilo v SSKJ. Možen pa je vpliv iz italijanščine, saj sta besedi za *oreh* (ital. *noce*) in *lešnik* (ital. *nocciola*) v tem jeziku besedotvorno sorodni.

- *ostati, ostajati ali biti zvest samemu sebi*

A Gaudí ne bi ostal zvest samemu sebi, če se pri oblikovanju spomina na klasično Grčijo ne bi tudi malce pozabaval.

V SSKJ je pod geslom *zvest* v frazeološkem gnezdu *bil je zvest samemu sebi*. Frazem se v Wikipediji pojavi v obliki *ostal zvest samemu sebi*, FidaPLUS pa glede na vrednosti LL izpostavlja glagola *ostajati* in *ostati*, ki sta na prvih dveh mestih. Glagol *biti* je po vrednosti LL na četrtem mestu, vendar glede na pogostnost so vsi trije glagoli dokaj blizu, kar nakazuje, da so danes verjetno v uporabi razmeroma enakovredno.

¹⁵³ *Prav tako ne mara nič slišati o peklenskem ognju in pravi, da ni vreden piškavega lešnika tisti, ki je dober iz strahu pred takšnimi zublji* (Boris Pahor, *Parnik trobi nji*, 1964, 155/156).

Oblikoslovje• frazeološki vzorec *od X do X* ali *iz X v X*

To se zdaj dogaja dobesedno iz tedna v teden, oni pa se še vedno pritožujejo, kot da sami niso nič krivi.

V SSKJ v slovarskem sestavku *teden* (pri drugem pomenu besede) zasledimo zgled *bolezen se od tedna do tedna slabša*. Frazema *iz tedna v teden* v SSKJ ni, medtem ko se v FidiPLUS pojavi kar 766-krat, *od tedna do tedna* pa samo 11-krat. V omenjenem primeru bi lahko govorili o frazeološkem vzorcu *od X do X* oz. *iz X v X*. *Iz dneva v dan* se v FidiPLUS pojavi 6.902-krat, *od dneva do dneva* pa 29-krat. Podobno je pri primeru *iz leta v leto* (8.109 pojavitev) in *od leta do leta* (50 pojavitev, ki pa niti niso vse v tem pomenu ('stopnjevanje'), ampak med njimi zasledimo tudi primere, kot npr. *Število zavarovancev niha od leta do leta (...)*). Glede na pregledano gradivo lahko rečemo, da danes nekoliko prevladuje vzorec *iz X v X* v primerjavi z vzorcem *od X do X*.

• *napeljevati vodo na svoj mlin ali kaj biti voda na mlin*

Se vama ne zdi, da je tako enostransko obravnavanje razmer v medijih samo voda na mlin slabim novinarjem, urednikom?

Iz frazema *napeljevati vodo na svoj mlin*, v kakršni obliki se pojavi tudi v SSKJ pod iztočnicama *napeljevati in voda* (pri prvi pod drugim pomenom, pri drugi pa v frazeološkem gnezdu), nastaja okrnjena oblika *kaj biti voda na mlin*, ki se v FidiPLUS pojavi kar 631-krat (npr.: *Trditve o nesprejemljivosti ponudbe so bile voda na mlin opoziciji*). V besedilnem korpusu so tudi pojavitve frazema iz SSKJ, vendar sta glede na vrednost LL bolj pogosta glagola *speljati* in *napeljati*, šele na tretjem mestu je nedovršni *napeljevati*, na četrtem pa *speljevati*.

• *iti skozi cenzuro ali iti skozi*

Je treba bluziti v prazno in probat, če gre skozi.

Zgled *pog. ne vem, če bo šel ta spis skozi cenzuro* najdemo v SSKJ pri iztočnicah *iti* in *skozi* v frazeološkem gnezdu, pri iztočnici *cenzura* pa pri prvem pomenu. Predvsem v pogovornem jeziku se danes opuščá vezljivost s tožilniškim določilom in tako se uveljavlja frazem *iti skozi*.

Res pa je, da se v pregledanem gradivu ne nanaša vedno na cenzuro dobesedno. Podatke o pojavnosti takšnih frazemov v korpusu je zelo težko dobiti in jih je treba pregledovati od primera do primera. Sicer pa že na prvi strani zadetkov FidePLUS zasledimo en takšen primer (*Čeprav se zdi neverjetno, je kar 16 spričeval »šlo skozi«, in sicer po kar zasoljenih cenah – 700 mark za novopečene trgovce in 800 za nesojene poslovođje*) in ne da bi ročno pregledovali vse primere, lahko sklepamo (tudi glede na jezikovni občutek), da je takih primerov še več.

- *nekaj škriplje ali škripa*

Taki kazalci pač govorijo, da nekaj hudo škripa v dolini Šentflorjanski!

V slovarskem sestavku *škripati* v SSKJ (v četrtem pomenu) je zgled *ekspr. v njunem zakonu nekaj škriplje*. Če v iskalno okence besedilnega korpusa FidaPLUS vpišemo poizvedbo *nekaj//#1škripati*, zasledimo, da se prav tako pogosto pojavlja tudi oblika *škripa*,¹⁵⁴ ki pa v SSKJ pri tem frazemu ni omenjena.

Pomenoslovje

- *prva dama*

Zato, Marko, je seveda ILUZORNO pričakovati debate o intervenciji Štefotove, o Sarkičevem psu ali bodoči prvi dami in prestolonasledniku, ki naj bi ga povila predsedniku vlade.

Pomenu frazema *prva dama*, ki se v frazeološkem gnezdu iztočnic *prvi* in *dama* pojavlja v SSKJ kot 'naslov za žensko, ki po svojem položaju ali na področju svojega udejstvovanja presega vse druge', se danes pridružuje še pomen 'žena, partnerka predsednika', ki je pravzaprav kalk iz angleščine (*first lady*) in se je najprej uporabljal predvsem za ženo oz. partnerko predsednika ZDA, potem pa tudi kot ženo ali partnerko predsednikov drugih držav.¹⁵⁵ V korpusu dovolj pogosto zasledimo oba

¹⁵⁴ Po SSKJ sta sicer *škripljem* in *škripam* enakovredni dvojnici (*škripati tudi škripati -ljem in -am, in škripati -ljem in -am nedov. (í á í; í)*). »Na prvem mestu stoji ali v knjižnem jeziku doslej veljavna in še precej živa oblika ali pa novejša oblika, ki močno spodriva starejšo« (SSKJ, str. XX, § 117).

¹⁵⁵ Bolj v šali kot zares pa verjetno tudi za žene oziroma partnerke predsednikov društev, strank ipd.

pomena frazema (npr: *prva dama svetovnega tenisa, nekdanja ameriška prva dama Eleanor Roosevelt*).

• *ta star*

Itastar je v blogu vzdevek komentatorja, tako da iz samega konteksta pomen ni razviden. V SSKJ pod iztočnico *star* (pri samostalniški obliki *stari*) najdemo zgled *ekspr. kaj pa pravi na to tvoj stari* s pomenom 'oče; mož; šef'. Zdi se, da je frazem *ta star* najpogostejši v pomenu 'oče'. Primer iz FidePLUS: *Hej, ta star, ful mi težiš, spel se že enkrat!* Gre za slengovsko besedno zvezo, ki pa jo danes že zamenjuje izraz *starci*.¹⁵⁶ *Ta star* oz. *ta stara* ima v FidiPLUS še druge pomene: 'učitelj/ica', 'vrsta pustne maske', na splošno 'starejši', v besedni zvezi *po (ta) starem* pa pomeni 'kot včasih'.

3.3.2.3 *Novo (in drugačno) s področja frazeologije*

Prezeto ali delno prezeto

• *mein Gott*

mein Gott - sem mislil, da so Finance resen cajtnig, ne pa tako sranje, ki sodi k Požarju.

Citatni pragmatični frazem¹⁵⁷ je prevzet iz nemškega jezika in izraža začudenje, vznemirjenje (slov. *moj bog*). V besedilnem korpusu FidaPLUS se frazem *mein Gott* pojavi 18-krat, v Googlu (z nastavitvijo iskanja za slovenski jezik) je pojavitev 1.170, čeprav že bežen pogled na zadetke pokaže, da sobesedilo uporabljene besedne zveze ni vedno v slovenščini, kar je seveda pomanjkljivost iskalnikov za jezikoslovne raziskave. Zavedati se moramo, da so frekvence pri iskanju besednih zvez v tujih jezikih precej nezanesljive, saj iskalniki določajo jezik spletne strani glede na celotno spletno stran, pogosto pa je na eni spletni strani tudi več jezikov.

¹⁵⁶Primer iz FidePLUS: *!...! in tamali to hočjo met in jim starci to pač kupjo.*

¹⁵⁷Pragmatične frazeme Jakop (2006: 64) definira kot »leksikalizirane nestavčnočlenske besedne zveze z ustaljeno zgradbo in frazeološkim pomenom v smislu ustaljene in uslovarjene pragmatične funkcije«.

- *come on*

In zdaj se nekateri nekaj grejo z eno špikerico. Commoooooon!

Come on je citatni pragmatični frazem, prevzet iz angleškega jezika. V blogu se pojavi v obliki *Commoooooon* in izraža neodobravanje, presenečenje. V FidiPLUS se ta frazem pojavi kar 368-krat, vendar v kontekstu, kot se je pojavil v blogu, zgolj dvakrat. Če takšno poizvedbo izvedemo še v spletnem iskalniku Google, vidimo, da je takšnih primerov 71.500, vendar se brez ročnega pregleda rezultatov na to ne moremo zanašati.

- *oko sokolovo*

@SiR, pa ti si oko sokolovo.

Tudi *oko sokolovo* je citatni frazem, prevzet pa je iz srbskega ali hrvaškega jezika. V FidiPLUS ga v tem pomenu ('natančen opazovalec') zasledimo zgolj dvakrat, medtem ko ga z iskanjem po meri za slovenski jezik v spletnem iskalniku Google najdemo 8.550-krat, vendar moramo, če teh zadetkov ročno ne pregledamo, iz že omenjenih razlogov tudi ta rezultat jemati z rezervo.

- *biti »in«*

živim v vasi, koder je že od nekdaj- po nekem nenapisanem pravilu-veljalo, kdo je lahko "in" in kdo to nikakor ne more biti.

Frazem *biti »in«* je prevzet iz angleščine in v primeru, kot se pojavi v blogu, pomeni 'biti v modi'. *Biti »in«* lahko pomeni tudi 'biti na tekočem' ali 'biti seznanjen'. Tovrstni frazem bi lahko uvrstili v sleng oz. ekscesni sociolekt, vendar pa se danes vedno bolj uveljavlja tudi v drugih zvrsteh in tipih besedil. Frazema *biti »in«* kakor ostalih, v tej skupini obravnavanih frazemov, ne najdemo v SSKJ, težave pa nastanejo tudi pri iskanju tega frazema v FidiPLUS. Besedico *in* besedilni korpus prepozna kot veznik, ki v kombinaciji z glagolom *biti* predstavlja zelo pogost besedni red v slovenskem jeziku. V Gigafidi pa je tovrstno (napredno) iskanje že omogočeno (gl. sliko 36).

1 2 3 4 5 6 7		naslednja stran >
Prikazujem 1-20 od 121 konkordanc (24.324 sekund).		
ločt pa stokrat poročit pa stokrat prtnerja varat čr hočš	bit /N.	Sej pr slavnih je tko pr normalnih družinah
Naslov albuma	je /N.	Kot pravi, gre za naglašen veznik,
festivalom Zlati boben zasedli Portorož in obalni okoliš. Kaj	je /N in kaj škart, je razsodila strokovna komisija,	
, Rozi, moja muca, že vem, kakšna	bo /N ...»	je goreče pohitela Cmera.
-ali, vendar se je končalo tako, da	je /N-in-in.«	
namreč spremlja vse tuje modne trende in ve, kaj	je /N.	
namreč spremlja vse tuje modne trende in ve, kaj	je /N.	
Erolika	je /N.	In to women only. Poudarjanje ženske seksualnosti
v garderobni omari, dnevni sobi ali pisarni. Biznis	je /N.	Le pravi odmerek in pravo obliko si morate
stvari dokazujejo. Npr.: Duša je, ker pač	je /N,	ker tako pravi bog (katerega obstoj,
se je v rubriki, kjer so ocenjevali, kaj	je /N in out,	pojavi zapis in to prav o
kar se jima zljubi. Bog je out - nihilizem	je /N.	Nietzsche. Dostojevski in Rimbaud so humus,
Naučili ste se že nekaj o vizualnih gradnikih, kot	sta /N.	Ravno tako ste se naučili tudi nekaj o

Slika 36: Iskanje frazema *biti »in«* v Gigafidi

Pragmatični frazemi

V blogih na novo (v primerjavi z besedilnim korpusom FidaPLUS in SSKJ) zasledimo kar precej pragmatičnih frazemov, ki so značilni predvsem za govorjena besedila.

- frazeološki vzorec *X od X-a*

beda od bede, da jih če cucek ne poščije

V frazeološki vzorec *X od X-a*, pri čemer je *X* nekaj slabega, spada frazem *beda od bede*, ki ga sicer v SSKJ ne zasledimo, v FidiPLUS pa najdemo zgolj 6 pojavitev. V Googlu (z nastavitvijo iskanja za slovenščino) dobimo 5.020 zadetkov. V SSKJ sicer najdemo besedo *beda*, ki je 'velika materialna ali duhovna stiska', vendar pa se pomen frazema od pomena svoje sestavine že precej odmika, saj izraža zgražanje, neodobravanje ipd. Taisti vzorec (*X od X-a*, pri čemer je *X* nekaj slabega) se ponovi tudi v frazemu *poden od podna*, ki izraža nekaj zelo slabega. Se pa ta frazem ne pojavlja vedno kot pragmatični frazem. V FidiPLUS frazem zasledimo tudi v pomenu 'dno', npr. *.../ nataliteta, ki je v Sloveniji dosegla*

»*poden od podna*« /.../. V SSKJ tega frazema ni, kakor tudi ne samostalnika *poden*, je pa pridevnik *poden* v pomenu 'nanašajoč se na pod, tla'.

• *pajade*

Pa ne da smo spet pri zasebnosti tistih, ki tako ljubijo kamere, a le če jim sami diktirajo, kako in pod kakšnim kotom naj jih snemajo??? Jao, jao ... *Pajade*.

Pajade je besedotvorno sklop in zaradi tega še spada med (pragmatične) frazeme. Izraža neodobravanje, nestrinjanje. Že v FidiPLUS ga zasledimo 15-krat, Google pa (z nastavitvijo iskanja za slovenščino) najde 25.500 zadetkov.

• *v tem je štos*

Prav tako pa lahko vsak izrazi protidovtip, pogled z druge perspektive!!!! V tem je štos!!

Frazem *v tem je štos* izraža potrditev bistva, že v FidiPLUS se pojavi 24-krat,¹⁵⁸ v Googlu (z nastavitvijo iskanja za slovenščino) pa najdemo 5.620 zadetkov. Tudi ta frazem spada med pragmatische frazeme.

Na poti k frazeološki ustaljenosti

• *babji čvek*

Slovensko novinarstvo je prišlo tako daleč, da se pod firmo komentiranja — in pod rimanimi naslovi, kar je višek kmetavzarije — prodaja zlobni (in napol pismen) *babji čvek*, ki ne le insinuira, ampak direktno prejudicira, napoveduje, skoraj šloga grozote, ki jih tarča komentarja šele bo zagrešila.

Frazem *babji čvek* se v FidiPLUS pojavi zgolj enkrat, medtem ko se sinonimne *babje čenče* pojavijo kar 52-krat. Razmerje v Googlu pa je v prid frazemu *babji čvek*, saj je njegova frekvenca 7.950, pogostnost frazema *babje čenče* pa 5.810. Tudi slovenski iskalnik Najdi.si (z iskanjem z zvezdico) ima evidentiranih več pojavitev frazema *babji čvek* (4.664), frazem *babje čenče* se pojavi 3.209-krat.¹⁵⁹ Ti podatki verjetno že pričajo o določeni tendenci v jeziku.

¹⁵⁸ Iskanje *v_tem_je_štos*.

¹⁵⁹ Iskanje »*babj*čvek**« in »*babj*čenč**«.

- *v soju kamer*

Želela bi si, da odstop ministra Mateja zahteva nekdo, ki dejansko zna naštetih pet pame-tnih razlogov zanj in ne pozabljeni Feniks, ki v soju kamer skoraj potочи solzico obupa.

Frazem *v soju kamer* s pomenom 'v prisotnosti novinarjev' se kot takšen v SSKJ ne pojavi (zasledimo pa zgled *odgovarjati na vprašanja v siju žarometov*, ki ni v frazeološkem gnezdu, ampak v slovarskem sestavku *žaromet* pri prvem pomenu). V FidiPLUS je frekvenca obravnavanega frazema 7, Google pa najde 309 primerov.

- *kaj (je) (kot) na dlani*

Na njem imate pač ves svet na dlani, pravzaprav na ekranu.

SSKJ ima sicer pri geslu *dlan* navedene zglede *to je kakor na dlani* 'očitno, jasno' in *pokrajina pred nami je kot na dlani* 'dobro, razločno vidna', vendar v primeru *svet na dlani* zasledimo drugačen pomen: 'dostopnost vsega', ki se v SSKJ ne pojavi. V FidiPLUS je 27 pojavitev te besedne zveze, ki pa ne nastopa vedno v pomenu 'dostopnost vsega', kot razumemo ta frazem v blogu, ampak ima še druge pomene. Nastopa tudi kot metafora za *Minimumundus* ter za *internet*, kar pa je že blizu pomenu, kot ga zasledimo v blogu, saj je nedvomno eden izmed razlogov, da je danes vse bolj na dosegu roke, tudi internet. Google (z nastavitvijo iskanja za slovenščino) najde 5.150 pojavitev.

- *vse je rdeče*

Kljub pazljivi lektorici je bilo spet vse »rdeče«

Vse je rdeče je frazem, ki vsekakor ni nov, vendar pa je značilen za govorjeni jezik in ga sicer le redko zapišemo. Novo je to, da na spletu zasledimo tudi takšne izraze, ki jih sicer npr. v periodiki ne bi. Gre za frazem, ki ga pogosto uporabljamo v šoli, ko učenci dobijo vrnjene kontrolne naloge. Če je vse (ali kar veliko) narobe, uporabimo ta frazem. Izhaja seveda iz tega, da je vse popravljeno z rdečim kemičnim svinčnikom. V blogu je ta frazem uporabljen za ponazoritev, v kakšnem stanju je bil avtoričin prispevek po lekturi. Ker danes le še redko kateri lektor uporablja za svoje delo rdeče kemične svinčnike, saj se večina poslužuje možnosti *sledi spremembam* (angl. *track changes*), in ker je avtorica komentarja v blogu besedico rdeče postavila v narekovaj, lahko sklepamo, da gre v tej besedni zvezi za preneseni pomen.

Napake, variante, prenovitve v spletnih besedilih

Kot smo že omenjali, spletna besedila, kot so npr. blogi in Wikipedija, navadno niso lektorirana, zato je delež odstopov od norme (tudi na področju frazeologije) kar precejšen in zato potrebujemo velike zbirke besedil, ki so urejene posebej za jezikoslovce, kar pa spletni iskalniki niso. V nadaljevanju si bomo ogledali primere napak, variant, prenovitev in podobnih mejnih primerov, ki ne sodijo v ustaljeni del frazeologije.

• *na plano*

Za povrh vsega, pa so edini tak podvig, ki je zavoljo kakovostnega voditelja uspel in presegel že tako uspešno formo (Jonas in Lepo je biti milijonar), zvelikli ponovno na plano, da se bo ja zasral, ker je pač prebavljen in prežvečen.

Besedno zvezo *na plano* v SSKJ zasledimo v pomenu 'ven, na prosto' (pod iztočnico *plan* (prid.), pri prvem pomenu). Korpus kaže, da se še danes v večini primerov tako tudi uporablja. V blogu zasledimo primer *zvelči na plano* v pomenu 'razkriti, objaviti v javnosti'. Ta pomen ima tudi frazem *privleči kaj na dan*, ki je v SSKJ zabeležen pod iztočnico *privleči* (v frazeološkem gnezdu) in označen s kvalifikatorjem *ekspr.* in možno je, da je prišlo do vpliva tega frazema.

• *v totalu*

Časi nedotakljivih maršalov pa želim, da bi mimili v totalu!!!!

Frazem *v totalu* se v blogu pojavi s pomenom 'dokončno', v FidiPLUS to besedno zvezo zasledimo 35-krat, vendar ne v tem pomenu. Naslednji primer iz FidePLUS kaže na pomen 'skupno, vsega skupaj': *././ in kakopak ameriških sedem, ki so na Miru v totalu prebili skoraj 1.000 dni.* Zdi se, da frazem v pomenu 'dokončno' ni (še) uveljavljen, verjetno gre vpliv kakega tujega jezika.

• *pustiti komu svobodne roke*

Namesto da bi mu ponudili novo oddajo, novo možnost in mu pri tem pustili čim bolj svobodne roke!!!

V tem primeru gre za vpliv srbsčine ali hrvaščine na frazem *pustiti komu proste roke*, kakršen se pojavi že v SSKJ pod geslom *pustiti* (v frazeolo-

škem gnezdu). Iskanje #*Isvoboden_#Iroka* da v FidiPLUS 11 zadetkov, en primer je prav tak, kot smo ga zasledili v blogu: *pustiti komu svobodne roke*, ostali glagoli so še: *imeti, dati, dobiti, puščati, pustiti (komu) svobodne roke*.

• *izpustiti iz rok*

PS napisano sem- kot po navadi- izpustila iz rok nepregledano.

Pri frazemu *izpustiti iz rok* je prišlo do mešanja dveh frazemov, in sicer frazema *izpustiti* (npr. priložnost) *iz rok* in *dati iz rok* v smislu 'oddati'. V blogu je uporabljen v pomenu frazema *dati iz rok*. Primer je zanimiv tudi zaradi dejstva, da je v zgledu uporabljen drug frazem. Iskanje takih pojavitev v besedilnem korpusu FidaPLUS in na spletu je mogoče le z ročnim pregledom od primera do primera, vendar pa za samo frazeologijo (dokler se njihov pomen ne ustalijo) niso bistveni.

• *bluziti v prazno*

Je treba bluziti v prazno in probat, če gre skozi.

Frazem *govoriti v prazno* najdemo v SSKJ pod iztočnico *govoriti* (v frazeološkem gnezdu), v FidiPLUS pa je frekvenca iskanja #*Igovoriti_v_prazno* 41. V blogu se pojavi varianta tega frazema, in sicer *bluziti v prazno*, v kakršni obliki se v FidiPLUS in v SSKJ ne pojavi. Najdi.si z iskanjem »*bluzi* v prazno*« dobi 91 zadetkov.

• *potočiti solzico*

Želela bi si, da odstop ministra Mateja zahteva nekdo, ki dejansko zna naštetih pet pametnih razlogov zanj in ne pozabljeni Feniks, ki v soju kamer skoraj potoči solzico obupa.

Pod geslom *potočiti* v SSKJ (s kvalifikatorjem *ekspr.* in v frazeološkem gnezdu) zasledimo zglede, kot *nitni ene solze ni potočil* in *nobene solze ni potočila za njim*. Vendar je v zglelih vedno uporabljena *solza* in ne njena pomanjševalnica *solzica*. Če ti dve varianti frazema primerjamo še v besedilnem korpusu FidaPLUS, vidimo, da je sicer primerov za *potočiti solzo* več (21 pojavitev), vendar 18 pojavitev variante *potočiti solzico* kaže na to, da gre za varianto frazema, ki je prav tako pogosto v rabi.

- *držati v rokah precej niti*

“tíhi spremljevalci, ki držijo v rokah še zmeraj precej niti” izza ozadja odra po potrebi napihujejo določene dogodke, da se povprečnemu državljanu vsakič zdi kot da bi trenutno imeli na oblasti tolpo barab.

V blogu se pojavi varianta frazema *imeti/držati vse niti v svojih rokah*, ki je *držijo v rokah precej niti*, v SSKJ pod geslom *nit* (v frazeološkem gnezdu) zasledimo *ekspr. vse niti propagande ima v svojih rokah*, pod geslom roka (2. pomen) pa zgled *nav. ekspr. voditi vse niti dogajanja z izkušeno, spretno roko*. V FidiPLUS zasledimo primer, kjer gre za podobno varianto frazema: *Očitno je, da tudi v zunanji politiki še vedno vleče precej niti koroški deželni glavar Jörg Haider, ki vztraja pri plebiscitu*.

- *reševati za mizo*

Mejni spori se rešujejo za mizo, največkrat pa pred neko mednarodno institucijo (arbitraža, sodišče), ne pa s snemanjem resničnostnih burlesk v stilu prenosa 24ur.com v živo.

Reševati za mizo je besedna zveza, ki bi lahko bila varianta frazema *sesti za zeleno mizo* 'začeti pogajanja', ki ima v SSKJ kvalifikator *publ.* in se nahaja pri iztočnicah *zelen* in *miza*. Vendar pa bi lahko glede na pogostnost v besedilnem korpusu (7 pojavitev) sklepali, da *reševati za mizo* kot frazem še ni ustaljen. Če pogledamo še v spletni iskalnik Najdi.si, z iskanjem »reš* za mizo« najdemo 215 zadetkov. Ker spletni iskalniki ne omogočajo besednovrstnega iskanja, pod temi rezultati najdemo tudi *rešitev za mizo*, pa tudi primer *Saj vendar ne telefoniramo v restavraciji za mizo, kajne?*¹⁶⁰ Spletni iskalniki namreč pogosto zanemarijo razlikovanje po šumevcih. Vendar je primerov še vedno kar precej in lahko bi rekli, da gre v primeru *reševati za mizo* 'miroljubno reševati spore' za varianto frazema ali pa mogoče že kar za samostojen frazem, ki se v jeziku uveljavlja.

- *nabrcati koga v rit*

Žulijo jih povsem druge zadeve, zato bi morali po teh merilih nabrcat v rit še paleta Svojih!!!

V blogu se pojavi varianta frazema *brcniti koga v rit* 'odpustiti, odsloviti', ki se v SSKJ nahaja pod iztočnico *rit* in ima kvalifikator *vulg.*

¹⁶⁰Vir: <http://www.dnevnik.si/tiskane_izdaje/hopla/169645>, 15. februar 2009.

Gre za primer frazeološke variantnosti, ki je »pogosto izrabljena v stilistične namene, da ustvarja pomenske odtenke zlasti znotraj konkretnega besedilnega konteksta in posameznih besedilnih vrst« (Gantar 2007: 99).

• *in sploh ah in oh*

Čemu honorarke ob vseh menjavah, ki smo jim bili že priča, ni že prej nadomestil z očitvidno boljšo, zanimivejšo, duhovito in sploh ah in oh.

Gre za primer variante frazema *in oh in sploh*, katerega primer je tudi v SSKJ (pod geslom *sploh*, s kvalifikatorjema *pog.* in *ekspr.*): *drveli so skozi ovinke in mimo skal in oh in sploh*. V FidiPLUS je varianta frazema, kakršna se pojavi tudi v blogu, zabeležena zgolj enkrat. Google pa najde kar 106 pojavitev variante *in sploh ah in oh*.

• *padec na realna tla*

Oh, nič takega, česar ne bi z veseljem objavil vsak tabloidni urednik. "Janša", piše, "je tipičen moški. Ki ve, da po padcu na realna tla potrebuje pomoč svoje partnerke."

Eno od variant frazema *postaviti koga na realna tla* predstavlja zveza *padec na realna tla*. Iskanje v FidiPLUS na *_realna_tla* najde 598 zadetkov. Če opazujemo tri besede pred iskanim ukazom in tri besede po njem ter hkrati gledamo še na statistiko vrednosti LL, ugotovimo, da so najpogostejši kolokatorji *postaviti* (frazem, kakršen se pojavi tudi v SSKJ – pri iztočnicah *realen* in *tla*, obakrat v frazeološkem gnezdu), *spustiti*, *spraviti*, na četrtem mestu je glagol *pasti*, samostalniška pretvorba *padec* pa je z 11 pojavitvami na enajstem mestu. Se pa ti primeri med seboj razlikujejo, saj so glagoli *postaviti*, *spustiti* in *spraviti* kavzativni, torej izražajo povzročitev nekega dejanja.

• *(imeti) (v roki/rokavu) jokerja*

Če pa še to ne bo dovolj, ima v roki še enega jokerja.

V SSKJ je pod geslom *adut* frazem *držati*, *imeti vse adute v rokah*, v blogu pa se pojavi verjetno varianta tega frazema *imeti v roki jokerja*. V FidiPLUS (iskanje po bližini *jokerja/roki*) zasledimo dva primera *imeti v roki jokerja*. Tudi Google nima veliko zadetkov (pri iskanju »*jokerja v roki*« najde samo

4 zadetke), torej je možno, da gre zgolj za metaforo, ki pa še ne sodi v frazeologijo, dokler ni besedna zveza do določene mere ustaljena.

• *zlesti iz naftalina*

Dokler iz naftalina ne zleze Marjan Podobnik in na račun nekega Joška Jorasa ter njegove domačije na (napačnem) bregu Dragonje podžge vso neustrpnost, ki jo Slovenci premoremo, pošlje dva avtobusa nacionalistov na hrvaško mejo in naredi cel halo.

Frazem *potegniti, vzeti koga iz naftalina* se v SSKJ pojavi pod gesloma *naftalin* in *vzeti*, prvič pod prvim pomenom, drugič v frazeološkem gnezdu. V blogu pa zasledimo njegovo varianto *zlesti iz naftalina*. Signifikantna je tako sprememba glagola kot tudi posledična sprememba delovalnikov. V frazemu iz SSKJ imamo namreč prvi in drugi delovalnik (*kdo potegniti koga iz naftalina*), medtem ko v varianti s spremenjenim glagolom ostane le še prvi delovalnik (*kdo zlesti iz naftalina*).

• *delati se generala*

Zapri že ta skrivenčena patetična usta, ti gofljač pizdunski, zadnjič si se tam drl kot jesihar, zdaj pa se tukaj delaš generala.

Delati se generala je varianta frazema *po bitki so vsi generali*. V SSKJ ne najdemo ne frazema ne njegove variante. Je pa zato frazem *po bitki so vsi generali* v FidiPLUS 16-krat. SSKJ pod iztočnico *poveljnik* (pri prvem pomenu, s kvalifikatorjem *ekspr.*) navaja zgled *lahko je biti poveljnik po bitki*.¹⁶¹ Zdi se, da je *poveljnika* iz SSKJ v tem frazemu povsem zamenjal *general*, mogoče tudi pod vplivom pesmi skupine *Pepel in kri* z naslovom *Po bitki so generali vsi* iz leta 1976.¹⁶² Iskanje v FidiPLUS *#1general_po_bitki* najde 26 zadetkov, *#1poveljnik_po_bitki* pa se v FidiPLUS ne pojavi. V listkovni kartoteki Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU najdemo tudi manjšo anketo, ki izkazuje, da od

¹⁶¹ Pregled primerov iz listkovne kartoteke na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU pokaže, da je zgled v SSKJ vzet iz odlomka: »*Lahko je biti poveljnik po bitki*,« je dejal inž. Salom Šuica, sedanji predsednik zvezne komisije za jedrsko energijo, v katerem lahko prepoznamo enega manj simpatičnih junakov v *Supkovi »Drugi revoluciji«* (S. Stanič, Tovariš, 1971, št. 31, 10).

¹⁶² Mateja Jemec Tomazin ustno, april 2009.

11 anketiranih samo 2 poznata pomen navedenega zglada *labko je biti poveljnik po bitki*. Verjetno gre za frazem, ki je v slovenščino šele pred kratkim prišel iz kakega tujega jezika.

• *zgolj in le*

Karkoli trapastega lahko narediš, če verjameš, da bo to res nekaj spremenilo, popravilo, če pa traparije izkoriščaš *zgolj in le* v namene samopromocije, sprememba česarkoli pa te niti ne zanima - potem pa se mi to zdi izkoriščanje ljudi in njihovih težav.

V blogu se pojavi varianta frazema *zgolj in le*, ki pa še ni ustaljena. Če primerjamo frekvence obeh v FidiPLUS, je pojavitev *zgolj in samo* 705, *zgolj in le* pa 42. V SSKJ ni navedenega nobenega od teh dveh primerov. In čeprav je zadetkov *zgolj in le* v Googlu kar 5.800, je v primerjavi z 52.300 zadetki frazema *zgolj in samo* to malo.

• *metati v isti koš za umazano perilo*

Histerično vreščanje, češ da na medijih razsaja cenzura, je v številnih primerih *zgolj* paranoiden konstrukt. Oziroma zamegljevanje in nekritično metanje različnih pojavov v isti koš za umazano perilo.

Metati v isti koš za umazano perilo je pravzaprav prenovitev, sestavljena iz dveh frazemov: *metati vse v isti koš* in *prati umazano perilo*. Kot v večini primerov prenovitev gre tudi tu za ironizacijo.

• *njegov glas ne more doseči niti prve vasi*

Seveda pa njihov glas ne more doseči niti prve vasi, ker tem kategorijam pač niso voljni zadovoljiti štafetarji cenzure in čistk.

To je prenovitev pregovora *dober glas seže v deveto vas*.¹⁶³ V SSKJ ga zasledimo pod iztočnicami *vas, glas, deveti* in *seči*, vedno v frazeološkem gnezdu. V FidiPLUS je pojavitev pregovora 177. Pri prenovitvi gre spet za tipično ironiziranje.

¹⁶³ Pregovori so sicer že zunaj meja frazeologije, saj se z njimi ukvarja veda *paremiologija*.

- *na hitro in široko*

Se trudim, ker ima Robi včasih kar precejšnje težave na MSN ko mu želim kaj na hitro (in široko) povedat, ostali pa so se že tudi navadili in nekako razberejo moje "čacke"

Na hitro in široko je prenovitev frazema *na dolgo in široko*, v kombinaciji z besedno zvezo *na hitro*. Tudi v FidiPLUS sicer zasledimo en primer takšne prenovitve, v Googlu pa 2, vendar o frazeološki stalnosti v tem primeru seveda ne moremo govoriti. V SSKJ najdemo frazem *na dolgo in široko* (pod iztočnicama *dolg* in *širok* oz. pri njunih samostalniških oblikah *dolgi* in *široki*).

- *zatlačiti v gobec*

Škoda, da ni mal drugače spolno usmerjen, da bi mu kdo lahko kaj konkretnega zatlačil v gobec in ne bi mogel govoriti :))

V SSKJ pod iztočnicama *gobec* in *zamašiti* (prvič pod drugim pomenom, drugič v frazeološkem gnezdu) najdemo primer frazema *zamašiti komu gobec* s pomenom 'onemogočiti ugovarjanje'. V blogu pa lahko preberemo prenovitev tega frazema. Gre za kombinacijo dobesednega in prenesenega pomena, spet z namenom ironiziranja. Pomensko blizu je tudi frazem *zavezati komu jezik* 'z učinkovitim dejanjem, izjavo doseči, da preneha kritizirati, opravljati', ki ga v SSKJ najdemo pod iztočnico *zavezati* v frazeološkem gnezdu.

- *alfa & omega*

S slovničnimi napakami je pa tako: ko mi je lektorica dala iz rok zadnjo knjigo, je "rokopis" (za hec) pregledala še sošolka, ki je na tem področju alfa & omega.

Alfa in omega je frazem, ki se v SSKJ pojavi pod iztočnicama *alfa* in *omega* (pri obeh v frazeološkem gnezdu). V skladu z značilnostmi mrežne govorice, med drugim tudi povečano uporabo raznih grafičnih znamenj, se v blogu pojavi zapis tega frazema z znakom ω, ki nadomešča veznik *in*.

- *že videno*

Že enkrat videno, če se ne motim, le da je takrat 'v luknjo padal' njegov brat, Janez Podobnik.

Že videno je kalk iz francoskega *déjà vu*. Izraža ponavljajoči se dogodek. V FidiPLUS je 366 pojavitev te besedne zveze, vendar je treba razlikovati med (vsaj) dvema pomenoma, ki sta sicer prisotna že v izvornem jeziku: med občutkom *že videno* in splošnim ponavljajočim se dogodkom. V blogu je besedna zveza rabljena v drugem pomenu. Ob podrobnejšem pregledu zadetkov besedilnega korpusa FidaPLUS vidimo, da je ta besedna zveza pogosto postavljena tudi v navednice, kar nakazuje določeno prenesenost v pomenu, stalnost pa je pokazana z razmeroma visokim številom pojavitev.

- *vstajenje iz političnega pepela*

Marjan Podobnik je v svojem novem poskusu vstajenja iz političnega pepela prestopil vse meje dobrega okusa in vsem politikom, ki se shoda niso udeležili, se potihno priklanjam.

V tem primeru imamo vsebino ptiča feniksa, ki je prisotna, sama oblika pa ni ustaljena. V slovarskem sestavku *feniks* v SSKJ zasledimo zglede *dvignil se je kakor feniks iz ognja*.

Sledi še nekaj primerov iz analiziranih besedil blogov, za katere ni jasno, ali gre za napake, prenovitve, vpliv kakšnega tujega jezika¹⁶⁴ ali zgolj za metafore: *v kleti maslo mešati*, *trositi sam cukrer o sebi*, *prezračiti omaro in preplašiti molje ven*.

¹⁶⁴Kržišnik (2003: 206) v analizi novosti v slovenski frazeologiji ugotavlja, »da se tisto, kar je opazno 'drugačno' (= idiomatično) (*od nikoder*), sprejme prej kakor tisto, kar je sicer pomensko izpeljivo, a ima domačo vzporednico (*biti v istem čolnu*, *stopiti v čigave čevlji/biti v čigavih čevljih*), in prej kakor tisto, kar ima zavajajočo motivacijo v domačem (*globoko grlo*).«

3.3.2.4 Popis frazemov, ki jih v SSKJ ni (oz. imajo v SSKJ drugačen pomen)

V preglednici 13 je predstavljen popis novih frazemov (oz. novih oblik ali pomenov frazemov) iz analiziranih blogov¹⁶⁵ in korpusa FidaPLUS. Včasih je sicer težko določiti, ali gre za nov frazem ali pa je besedna zveza samo frazeološka napaka ali prenovitev.

Poskus slovarske oblike frazema	Pomen	Zgled
<i>alter scena</i>	‘področje alternativne glasbe, pa tudi drugih področij’	<i>obstaja namreč pes, ki sliši na ime Janša in je na alter sceni canine celebrity</i>
<i>babji čvek</i>	‘obrekovanje, opravljanje’	<i>prodaja zlobni (in napol pismen) babji čvek</i>
<i>beda od bede</i>	‘izraža zgražanje’	<i>beda od bede, da jih če cucek ne poščije</i>
<i>biti »in«</i>	‘biti v modi’	<i>kdo je lahko »in« in kdo to nikakor ne more biti</i>
<i>biti na sceni</i>	‘biti med vidnejšimi predstavniki, predvsem na področju medijskega okolja’	<i>obstajajo samo naši ali njihovi trenutno na sceni</i>
<i>delati se generala</i>	‘delati se pametnega, pogumnega’	<i>zdaj pa se tukaj delaš generala</i>
<i>dol pasti</i>	‘biti presenečen’	<i>ko sem doma pogledal, sem pa skoraj dol padel</i>
<i>globalna vas</i>	‘svet’	<i>Svet je globalna vas, tudi ali predvsem zaradi svetovnega spleta.</i>
<i>imeti jajca</i>	‘upati si’	<i>ni imel toliko jajc, da bi ji to povedal sam</i>
<i>(imeti) (v rokil/rokavu) jokerja</i>	‘imeti učinkovito sredstvo, dober pripomoček za uspeh’	<i>ima v roki še enega jokerja</i>
<i>iti mimo</i>	‘miniti, preiti, ne biti več’	<i>v demokraciji bi morala njena intervencija iti mimo kot nič</i>
<i>iti skozi</i>	‘uspeti pridobiti odobritev’	<i>Je treba bluziti v prazno in probat, če gre skozi.</i>
<i>kaj govori (samo) zase</i>	‘komentarji niso potrebni’	<i>Pač dejstva govorijo zase.</i>
<i>kamere imajo rade koga</i>	‘biti fotogeničen, rad in dobro nastopati pred kamero’	<i>Kamera jo ima rada, ona pa očitno njo.*</i>

¹⁶⁵ Iz obravnavanih besedil Wikipedije ni bilo nobenega frazema, ki bi bil nov oz. bi imel nov pomen.

Poskus slovrske oblike frazema	Pomen	Zgled
<i>kje ste še to videli</i>	‘izraža začudenje, zgroženost nad čim’	<i>Ja, kje ste še to videli, gospoda žlabtna?*</i>
<i>kr neki</i>	‘izraža odnos do nečesa’	<i>Ker sem nekje bolj daleč, sem zdaj prvič videl prispevek o Janši - kr neki.</i>
<i>lep pozdrav</i>	‘izraža pozdrav’	<i>Pa lep pozdrav!</i>
<i>nabiranje političnih točk</i>	‘prikupovanje volivcem’	<i>situacijo ob Dragonji zgolj izkoriščajo za nabiranje političnih točk</i>
<i>oko sokolovo</i>	‘natančen opazovalec’	<i>pa ti si oko sokolovo</i>
<i>pajade</i>	‘izraža neodobranje’	<i>Jao, jao ... Pajade.</i>
<i>pet minut slave</i>	‘(kratka) medijska pozornost’	<i>morda si je želel samo skromnih pet minut slave*</i>
<i>poden od podna</i>	‘izraža nekaj zelo slabega’	<i>A zakaj ne poiščeš res podna od podna</i>
<i>(pri)dobiti pike</i>	‘dobiti/izgubiti dobro/slabo mnenje o nekom’	<i>saj bi tako pike simpatij kvečjem izgubil, namesto pridobil</i>
<i>prva dama</i>	‘žena, partnerka predsednika’	<i>Zato, Marko, je seveda ILUZORNO pričakovati debate o /.../ bodoči prvi dami in prestolonasledniku</i>
<i>pustiti za sabo</i>	‘prerasti določeno stopnjo’	<i>Ne, ne maram take politike, sem mislila, da smo jo pustili za sabo.</i>
<i>reševati za mizo</i>	‘miroljubno reševati spore’	<i>Mejni spori se rešujejo za mizo</i>
<i>rumeni tisk</i>	‘tisk, ki se ukvarja s tračem’	<i>To so teme primerne kvečjemu za rumeni tisk.</i>
<i>slišati na ime</i>	‘imenovati se’	<i>pes, ki sliši na ime Janša</i>
<i>spakirati kufre</i>	‘prisilno zapustiti službo’	<i>je moral najbrž skupaj z Severjem spakirati kufre</i>
<i>ta star</i>	‘starš’	<i>Če vam pravi »ta star«, če vam ugovarja, je razlog samo v tem, da se želi potrditi.*</i>
<i>to je to</i>	‘izraža nek zaključek’	<i>To je bilo to, kar je imela povedati.</i>
<i>v enem stavku</i>	‘na kratko povedati, napisati’	<i>Na kratko bi lahko odgovor predsednika uprave povzeli v enem stavku*</i>
<i>v soju kamer</i>	‘v prisotnosti novinarjev’	<i>pozabljeni Feniks, ki v soju kamer skoraj potoči solzico obupa</i>
<i>v tem je štos</i>	‘izraža potrditev bistva’	<i>V tem je štos!!</i>
<i>veliki brat</i>	‘vsesplošni nadzor’	<i>Na našem obrambnem ministrstvu se obiski »velikega brata« kar naprej vrstijo.*</i>
<i>vse je rdeče</i>	‘vse je narobe (popravljen)’	<i>že v prvem letniku pa sem bil po prvem spisu šokiran... vse rdeče.</i>
<i>zaobliti se komu</i>	‘zanositi’	<i>kdaj naj bi se kakšni gospe zaoblil trebušček</i>
<i>zgolj in samo</i>	‘poudarja omejenost navedenega’	<i>Zato je obnašanje na cesti zgolj in samo odraz stanja v družbi*</i>
<i>že videno</i>	‘izraža ponavljajoč se dogodek’	<i>Že enkrat videno, če se ne motim</i>

Preglednica 13: Poskus popisa novih frazemov iz analiziranih blogov (in FidePLUS)

* Zgledi, označeni z zvezdico, so vzeti iz besedilnega korpusa FidaPLUS, vsi ostali pa so navajani iz analiziranih blogov.

3.3.2.5 Analizirani frazemi v SNB, SSKJ², SSF in Gigafidi

Ker sta zajem in prvotna analiza besedil potekala pred izidom dveh splošnih (SNB, SSKJ²) in enega frazeološkega slovarja (SSF) ter pred uradno objavo Gigafide, ki je največji korpus za slovenščino, na spletu, smo v pričujočem poglavju analizirali novo zabeležene frazeme (iz preglednice 13) še v teh, v zadnjem času izdanih oz. objavljenih virih.

- *alter scena*

Alter scena (in *alterscena*) je zabeležena v SNB in SSKJ², v SSF se ne pojavi, v Gigafidi ima 100 konkordanc. Iskanje po okolici pri *alter* (eno besedo na desno) si po vrednosti LL sledijo: *alter ego*, *kotiček*, *rock*, *mozaik* in *scena*.

- *babji čvek*

Babji čvek se v SNB, SSKJ² in SSF ne pojavi, v Gigafidi ima 60 pojavitev (v primerjavi z *babjimi čenčami*, ki jih imajo 108). Po iskanju po okolici pri *babji* (eno besedo na desno) si po vrednosti LL sledijo: *Babji zob*, *babje čenče* in *babji čvek*.

- *beda od bede*

Omenjeni frazem se v SNB, SSKJ² in SSF ne pojavi, v Gigafidi pa ima kar 150 pojavitev.

- *biti »in«*

Slovarji SNB, SSKJ² in SSF frazema *biti »in«* niso vključili, Gigafida pa s pomočjo naprednega iskanja najde približno 121 pojavitev frazema z različnimi pomeni (in nekaterimi primeri napačnega lematiziranja).

- *biti na sceni*

Frazem *biti na sceni* v slovarja SSKJ² in SSF ni vključen, najdemo pa v SNB (ki ima za zglede veliko primerov, ki so širšebesedilni) nekaj zgledov, ki nakazujejo, da ta frazem živi, npr.:

To je tisti hardrocker, ki mu nikoli ni zares uspelo, kljub temu pa je od nekdanj na sceni in ga pozna veliko ljubiteljev te zvrsti glasbe.

Gigafida najde kar 1.914 pojavitev.

- *delati se generala*

V nobenem od treh slovarjev frazem *delati se generala* ni vključen. V Gigafidi najdemo le en primer te variante frazema, *po bitki so vsi generali* pa ima 38 pojavitev.

- *dol pasti*

Slovarji SNB, SSKJ² in SSF frazema *dol pasti* niso vključili. Besedilni korpus Gigafida za iskanje »dol pasti« ponudi 711 zadetkov, od katerih pa nimajo vsi pomena 'biti presenečen'. Tu sta vsaj še dobesedni pomen in pomen 'obsedeti, obležati zaradi utrujenosti, vinjenosti'.

- *globalna vas*

Globalno vas sta vključila SNB in SSKJ², v SSF pa je ne najdemo. V Gigafidi pa je pojavitev tega frazema kar 866.

- *imeti jajca*

Ta frazem lahko najdemo v SSF pod geslom *jajce*, v SNB in SSKJ² pa ni bil vključen. Gigafida najde 1.918 konkordanc za iskanje »imeti jajca«. Med konkordancami najdemo tudi zglede tipa *kura nima jajc*, vendar pa je večina pojavitev s prenesenim pomenom.

- *(imeti) (v roki/rokavu) jokerja*

SNB in SSF tega frazema ne poznata, SSKJ² ga sicer tudi ne navaja v tej obliki, je pa zato pomen besede *joker* označen s kvalifikatorjem *ekspr.* in razlaga se glasi: 'oseba ali stvar, ki v zadnjem trenutku lahko pomembno vpliva na izid, ga spremeni'. Gigafida najde en zglede za »imeti v roki jokerja«, za iskanje »joker v rokavu« pa najde 6 zgledov.

- *iti mimo*

Slovarji SNB, SSKJ² in SSF frazema *iti mimo* niso vključili. Gigafida sicer za iskanje »iti mimo« najde skoraj 6.000 zadetkov, vendar večina nima frazeološkega pomena.

- *iti skozi*

Slovarji SNB, SSKJ² in SSF frazema *iti skozi* niso vključili. Podobno kot v prejšnjem primeru, Gigafida za iskanje »iti skozi« najde več kot 7.000

zadetkov, vendar pa je večina zgledov brez frazeološkega pomena, ki ga iščemo.

- *kaj govori (samo) zase*

V slovarjih SNB, SSKJ² in SSF frazema *kaj govori (samo) zase* ne najdemo. Z iskanjema »govoriti zase« in »govoriti samo zase« pa najdemo v Gigafidi kar 322 in 838 zgledov za ta frazem. V večini primerov je pomen v zgledih frazeološki.

- *kamere imajo rade koga*

Tudi tega frazema ne najdemo v nobenem od omenjenih slovarjev. Iskanje v Gigafidi »kamere imajo rade« najde 5 konkordanc.

- *kje ste še to videli*

V slovarjih SNB, SSKJ² in SSF frazema *kje ste še to videli* ne najdemo, v Gigafidi pa najdemo 10 konkordanc za tako iskanje.

- *kr neki*

Tudi ta frazem v nobenem od analiziranih slovarjev ni zabežen, Gigafida pa ima 3.376 pojavitev (prim. za zapis skupaj *krneki* najde 472 konkordanc).

- *lep pozdrav*

V nobenem od slovarjev ne najdemo tega frazema, Gigafida pa najde kar 11.294 konkordanc.

- *nabiranje političnih točk*

Slovarji SNB, SSKJ² in SSF tega frazema niso vključili, v besedilnem korpusu Gigafida pa najdemo 527 konkordanc (iskanje »nabirati politične točke« pa da 297 konkordanc).

- *oko sokolovo*

Tudi tega frazema ne najdemo v nobenem od omenjenih slovarjev, v besedilnem korpusu Gigafida pa se pojavi 17-krat (»sokolovo oko« pa ima 13 konkordanc). Poizvedba na portalu Fran sicer pri iskanju »sokolovo oko« najde en zadetek, in sicer v Geološkem terminološkem

slovarju, ki pa je označen s kvalifikatorjem *neustr.* in preusmerja na *sokolje oko*.

• *pajade*

Noben od analiziranih slovarjev ni vključil zgornjega frazema, *Gigafida* pa najde 100 zadetkov.

• *pet minut slave*

Slovarja SNB in SSKJ² tega frazema ne poznata, SSF pa pri iztočnici minuta navaja *čakati na svojih pet minut [slave]*, *dočakati svojih pet minut [slave]*, *doživeti svojih pet minut [slave]*, *imeti svojih pet minut [slave]*, *izkoristiti svojih pet minut [slave]* in *izrabiti svojih pet minut [slave]*. Iskanje »pet minut slave« v *Gigafidi* da 732 zadetkov, če pogledamo okolico – pri iskanju dveh besed v levo, ima najvišjo vrednost LL beseda *svoj*, zato pogledamo še okolico (ena beseda v levo) pri iskanju »svojih pet minut slave«, ki pa nam glede na vrednost LL da naslednje glagole: *doživeti*, *dočakati*, *iskati*, *unovčiti*, *dobiti*, *izkoristiti*, *doživljati*, *požeti* ipd.

• *poden od podna*

V slovarjih SNB in SSKJ² najdemo ta frazem pri drugem pomenu gesla *poden*, ki je kvalificirano kot *pog.* V SSKJ² je drugi pomen ('kar je nekakovostno, slabo, ničvredno') še dodatno označen s kvalifikatorjem *ekspr.* SSF tega frazema ne navaja. *Gigafida* pa najde 361 pojavitev.

• *(pri)dobiti pike (piko)*

Tega frazema ne zasledimo v nobenem od analiziranih slovarjev. Je pa v SSF (in predhodno tudi že v SSKJ) podoben frazem: *dobil je črno piko* (SSKJ pri geslu *črn*) oz. *dobiti črno piko* in *prislužiti si črno piko* (SSF pri geslu *pika*). Pregled konkordanc besedilnega korpusa *Gigafida* pokaže, da pri frazemu *dobiti pike* lahko najdemo še en pomen, in sicer 'postati slabe volje, živčen', npr.: */.../ od ogorčenja dobita pike*. Pri iskanju »dobiti piko« dobimo konkordance še z drugimi pomeni, vseh pojavitev pa je 56.

- *prva dama*

Prva dama se ne pojavi v nobenem od treh slovarjev, Gigafida najde 7.511 konkordanc, od katerih vsekakor precejšen del zajema pomen, ki je že zabeležen v prvi izdaji SSKJ ('naslov za žensko, ki po svojem položaju ali na področju svojega udejstvovanja presega vse druge').

- *pustiti za sabo*

Frazema ne najdemo v nobenem od treh slovarjev, Gigafida najde za »pustiti za sabo« 3.308 konkordanc, vendar pa med rezultati lahko zasledimo različne pomene.

- *reševati za mizo*

Frazema v tej obliki ni v nobenem od omenjenih slovarjev, v besedilnem korpusu Gigafida pa najdemo 8 primerov pri iskanju »reševati za mizo« in še dva z iskanjem »za mizo reševati«.

- *rumeni tisk*

V slovarju SNB najdemo ta frazem pri geslu *rumeni* kot podgeslo. V SSKJ² pa je razložen kot 'dnevnik ali tednik, ki vsebuje veliko slikovnega gradiva in kratkih, pogosto nepreverjenih, senzacionalnih novic, navadno o znanih osebah' pri drugem pomenu besede *tisk*. Tudi v SSF ta frazem najdemo, in sicer pri iztočnici *tisk*. Gigafida najde 3.303 konkordance.

- *slišati na ime*

Slovarji SNB, SSKJ² in SSF tega frazema nimajo zabeleženega, Gigafida pa najde 2.135 pojavitev tega frazema.

- *spakirati kufre*

Noben od treh slovarjev nima zabeleženega omenjenega frazema, besedilni korpus Gigafida pa najde 76 pojavitev pri iskanju »spakirati kufre« in še 3 pri iskanju »kufre spakirati«.

- *ta star*

V nobenem od treh slovarjev frazema *ta star* ne najdemo, iskanje po Gigafidi sicer da 4.717 zadetkov, vendar je večina z drugačnim pomenom.

- *to je to*

V slovarjih tega frazema ne najdemo, v Gigafidi pa iskanje z narekovaji »to je to« najde 7.352 pojavitev.

- *v enem stavku*

Tudi tega frazema v slovarjih ne najdemo, iskanje z narekovaji v Gigafidi »v enem stavku« pa da 759 konkordanc.

- *v soju kamer*

Slovarji SNB, SSKJ² in SSF tega frazema nimajo zabeleženega, Gigafida pa najde 14 konkordanc.

- *v tem je štos*

V nobenem od treh slovarjev omenjenega frazema ne najdemo, v Gigafidi pa je 49 pojavitev tega frazema.

- *veliki brat*

V SNB je frazem zabeležen kot podiztočnica pri geslu *veliki*, v SSKJ² pa je *veliki brat* dodan v frazeološko gnezdo. SSF tega frazema nima zabeleženega, Gigafida najde 5.384 konkordanc, ki pa ne ustrezajo vse frazeološkemu pomenu.

- *vse je rdeče*

V slovarjih tega frazema ne najdemo, tudi Gigafida ima malo zadetkov, redki so v tem pomenu.

- *zaobliti se komu trebušček*

Slovarji SNB, SSKJ² in SSF tega frazema nimajo zabeleženega, Gigafida pa pri iskanju po okolici (dve v levo in dve v desno) pri besedi *trebušček* kot prvo po vezljivosti LL najde besedo *zaobljen*. Teh pojavitev je 315.

- *zgolj in samo*

V slovarjih tega frazema ne najdemo, Gigafida pa ima 2.278 pojavitev.

- *že videno*

Tudi tega frazema trije analizirani slovarji nimajo zabeleženega. Po Gigafidi smo iskali z narekovaji in našli 944 konkordanc.

Pregled frazemov, ki smo jih v analizi označili kot možne frazeme oz. vsaj njihove variante, pokaže, da mnogi med njimi tudi v novejših splošnih in frazeološkem slovarju še niso zabeleženi, čeprav je njihova pogostnost v največjem besedilnem korpusu mnogokrat razmeroma visoka. SNB v svojem konceptu ni predvidel frazeološkega gnezda in so vse besedne zveze obravnavane na enak način. Nekatere izmed obravnavanih frazemov najdemo torej kot podiztočnice. Pri novi izdaji SSKJ posebne pozornosti frazeologiji ni bilo posvečene zaradi omejenosti s časom, so pa vključeni skoraj vsi frazemi, ki so bili zabeležni v SNB, dodanih je tudi nekaj drugih sprememb. Eden izmed frazemov se na novo pojavi tudi v frazeološkem gnezdu. V Slovarju slovenskih frazemov je med viri naveden tudi internet (»Internet: Google, Najdi.si ..., Razvezani jezik« (Keber 2011: 13)), zato bi pričakovali, da bo frazemov, ki smo jih obravnavali, v slovarju več.

3.3.2.6 Frazeološka bogatost spletnih besedil

Vsi trije analizirani blogi so sodili¹⁶⁶ med bolj brane in bolj prepoznavne bloge v Sloveniji. Najbolj prepoznaven je bil blog Marka Crnkoviča, saj gre za medijsko poznano osebnost, ki se je tudi na blogu predstavljala z imenom in priimkom. Glede na to, da gre za zelo subjektivna in ekspresivna besedila, lahko predvidevamo, da bodo bogata s frazeologijo. V nasprotju z blogi pa frazeološke bogatosti ni pričakovati v besedilih spletne enciklopedije Wikipedije, saj sta bila v količinsko primerljivi zbirki besedil z blogov v Wikipediji le dva frazema. Čermak (Kržišnik-Kolšek 1988: 79) ocenjuje, da je besedilo bogato s frazeologijo, če ima na 80–120 besed en frazem. Besedila blogov smo analizirali glede na posameznega blogerja posebej in komentarje posebej, na koncu smo dodali še izračun frazeološke bogatosti v vseh treh analiziranih objavah Wikipedije. Izkaže se, da je s frazeologijo najbolj bogato besedilo z bloga Marka Crnkoviča, ki ima

¹⁶⁶Marko Crnkovič je maja 2010 prenehal s pisanjem bloga, saj od takrat ni več urednik Siolovega Blogosa. Bloganje mu deloma nadomeščata Twitter in Tumblr, kot razloži po elektronski pošti 16. marca 2011. Tudi Sanja Leban še zelo redko objavlja na svojem blogu, v maju 2015 je bil Matej Zalar edini še aktivni bloger.

en frazem na 36,52 besede. Sledi objava Sanje Leban, kjer v besedilu lahko najdemo en frazem na 46,43 besede. V objavi Mateja Zalarja pa je en frazem na 51,38 besede, torej še vedno visoko nad oceno Čermaka o bogatosti besedil s frazeologijo. Zanimivo je, da se pogostnost frazemov v komentarjih skoraj ujema s pogostnostjo frazemov v objavi bloga. Največ frazemov tako najdemo v komentarjih bloga Marka Crnkoviča, najmanj pa v komentarjih bloga Mateja Zalarja, tako da je povprečno število besed na frazem pri objavah blogov skupno (42,24) skoraj enako številu pri komentarjih (42,72). Skupno povprečje števila besed na frazem v objavah blogov in komentarjih (42,62) pa je za polovico višje od Čermakove ocene bogatosti besedil s frazeologijo (med 80 in 120 besedami na frazem). Treba je poudariti, da je obseg obravnavanih besedil precej različen (število besed objave je med 411 in 840 besedami, število besed komentarjev pripadajoči objavi pa niha med 907 in 5.134 besedami); vsekakor bi za splošnejše zaključke prišel prav tudi nekoliko obsežnejši korpus analiziranih besedil. Vseeno je skupno povprečje glede na Čermakovo oceno bogatosti besedil s frazeologijo pomenljivo.

	Število besed	Število frazemov	Frazem na X besed
objava M. Crnkovič	840	23	36,52
komentarji M. Crnkovič	5.134	129	39,80
objava M. Zalar	411	8	51,38
komentarji M. Zalar	907	15	60,47
objava S. Leban	650	14	46,43
komentarji S. Leban	1.178	25	47,12
skupaj objave	1.901	45	42,24
skupaj komentarji	7.219	169	42,72
SKUPAJ (blogi)	9.120	214	42,62
SKUPAJ (Wikipedija)	10.091	2	0,0001982

Preglednica 14: Izračun frazeološke bogatosti analiziranih besedil

Povzetek o frazeologiji

V tem poglavju so frazemi v blogih in Wikipediji primerjani z gradivom v slovarju SSKJ in korpusu FidaPLUS, pri čemer se moramo zavedati gradivne raznolikosti. Pri opazovanju ene ključnih frazeoloških lastnosti (stalnosti) in pri odstopanju od norme je v obravnavanih besedilih opazne veliko variantnosti (frazeološke variante in ponesrečene prenovitve). Na novo (v primerjavi s SSKJ in FidoPLUS) se pojavi kar nekaj pragmatičnih frazemov, ki so značilni za govorjena besedila. To lahko utemeljujemo tudi z dejstvom, da besedila v blogih (in njihovih komentarjih) nastajajo bolj spontano in manj premišljeno, nad piscem tudi ni druge avtoritete (npr. urednika ali lektorja). Pri novih frazemih je opazno tudi prevzemanje iz tujih jezikov. Na novo so bili v pričujoči raziskavi zabeleženi tudi frazemi, ki so sicer splošno znani, vendar so bolj značilni za govorjena besedila in jih zato le redko zapišemo. Vsi na novo zabeleženi frazemi so bili primerjani še z novejšimi slovarskimi viri ter korpusom Gigafida. Veliko frazemov v slovarjih še ni zabeleženih, čeprav je v nekaterih primerih število konkordanc tudi precej visoko. Zanimiv je še pester nabor kvalifikatorjev iz SSKJ (od *knjiž.* do *vulg.* in *star.*), s katerimi so označeni frazemi v blogih, kar ponazarja problematiko zvrstnosti teh spletnih besedil.

Analizirani blogi so bogat frazeološki vir, kar je pokazala tudi ocena bogatosti s frazeologijo v teh besedilih, ki je kar za polovico višja, kot je Čermakova ocena s frazeologijo bogatih besedil (en frazem na 80–120 besed). Povprečno v obravnavanih blogih in komentarjih najdemo en frazem na 42,62 besede. Treba pa je poudariti, da so bili izbrani bolj brani in izpostavljeni blogi večinoma izkušnejših piscev. Eden izmed njih (Marko Crnkovič), ki je imel tudi najvišje povprečje frazemov v svoji objavi (pa tudi v komentarjih), je medijsko uveljavljena osebnost, ki se tudi sicer ukvarja s pisanjem za različne medije, kar bogati tudi verjetno vpliva na dobljene rezultate. Primerjava z Wikipedijo, kjer je ocena bogatosti s frazeologijo zelo nizka, pokaže, kako se besedila na spletu razlikujejo in da je potrebna posebna previdnost pri obravnavi spletnih besedil, saj mnogokrat prehitro sodimo o besedilu glede na medij, v katerem se pojavlja.

3.4 SKLADENJSKI VIDIK

Raziskav, ki bi se temeljito posvečale skladenjskim značilnostim elektronskih besedil za slovenščino, ni prav veliko in pogosto beremo včasih kar pavšalne ocene, da gre v tovrstnih besedilih za skladenjsko slabo razvite strukture. V sklopu analiz je seveda treba razlikovati med posameznimi žanri oz. tipi elektronskih besedil ter širše tipi elektronsko posredovane komunikacije, največja razlika s skladenjskega vidika pa se zdi predvsem med besedili, ki nastajajo sinhrono, kjer je hitrost sporočanja dejansko med najbolj pomembnimi elementi komunikacije, in tistimi, ki nastajajo asinhrono.

Kranjc (2003a: 438) meni, da se tudi »v elektronskem pismu /.../ pojavlja skladnja, ki je značilna za govorno komunikacijo, deikti, krajšave; pogoste so torej značilnosti, ki jih v klasičnih pismih enostavno ni«. Po drugi strani pa navaja, da lahko v besedilih udeležencev internetnega klepeta najdemo tudi »strukturno zapletene večstavčne povedi, v katerih je izraženo podredno in/ali priredno skladijsko razmerje /.../« (Kranjc 2003a: 443). V besedilih elektronske pošte opaža še strukture z okrnjeno zgradbo: nedokončane izreke z izpustom ali elipso katerega od obveznih dopolnil v strukturi, »ki pa jih je seveda mogoče razbrati in rekonstruirati iz konteksta, tako da pomen ni okrnjen /.../« (Kranjc 2003a: 444). Do podobnih ugotovitev za besedila elektronske pošte je prišla Dobrovoljc (2008: 309), ki navaja, da je skladijska zgradba »preprosta, brez zapletenih povedi, veliko je kratkih stavkov, ki so povezani v poved brez veznikov (brezvezje)«. Tudi v skladijski analizi besedil spletnih klepetov, kjer gre za sinhrono komunikacijo, Kranjc (2003b: 76) med izsledki raziskave navaja tako strukture z okrnjeno zgradbo kot strukturno zapletene večstavčne povedi. Skladnjo v besedilih SMS-jev je analizirala Orel (2004: 420), ki opaža, da »s/s/kladijska zgradba ni vedno ekonomična, ljubezenski SMS-ji prehajajo iz gole izjave ljubezni ali pozdrava do bolj zapletenih stavčnih zgradb«.

Dobrovoljc (2008: 309) za besedila elektronske pošte kot tipična omenja še retorična vprašanja, ki se pojavljajo predvsem v vlogi vlnudnostnih mašil. Dvogovornost pa naj bi bila razlog za pretežno uporabo sedanjega glagolskega časa. Orel (2004: 420) za SMS-je ugotavlja prevlado drugoosebnih povedi, ki jih vidi kot posledico dialoščnosti in vzkličnosti. Kranjc (2003b: 69) v sklopu analize sinhronih klepetalnic izpostavlja še modificirane vzorce menjavanja vlog, prihaja do vrivanja vlog, nekatera vprašanja pa ostajajo neodgovorjena.¹⁶⁷ Sinhrona elektronska besedila se od asinhronih precej razlikujejo in jih v pričujoči raziskavi zaradi gradivne omejitve na besedila blogov in Wikipedije puščamo ob strani, vsekakor pa predstavljajo poseben izziv za v prihodnje.

¹⁶⁷ Na to opozori tudi Crystal (2011: 25) s primerom, ko eden od uporabnikov v sinhroni komunikaciji zapusti računalnik, drugi pa tega ne ve in nadaljuje s pošiljanjem sporočil. Tako npr. dobimo vzorec: *1v, 2v, 3v, 1o, 2o, 3o*, pri čemer *v* označuje vprašanje, *o* pa odgovor. V običajnem pogovoru bi dobili vzorec *1v, 1o, 2v, 2o, 3v, 3o*.

ANALIZA GRADIVA

3.4.1 Enostavčne in večstavčne povedi

Glede na to, da gre pri analizi za zelo različna besedila, nas je zanimalo, katera vrsta povedi v teh besedilih prevladuje. Pokaže se, da v vseh analiziranih besedilih prevladujejo večstavčne povedi. V blogih skupaj je teh 66,2 %, v objavah na Wikipediji pa kar 73,9 %. Pomembna razlika se kaže med besedili objav in besedili komentarjev, saj je delež enostavnih povedi v komentarjih višji kot v objavah (37,0 % proti 17,5 %). V nadaljevanju navajamo nekaj primerov iz komentarjev, kjer je bil delež enostavnih povedi najvišji:

- Razumem, da nek urednik ali direktor želi vzpostaviti nivo kakovostnih špikerjev, povezovalcev itd. Super! Res bi bilo osvežilno. Predvsem zato, ker so večinoma naši radijski in tv voditelji mlačni, antiprovokativni, dolgocajtni, bojazljivi ali celo taotalno neprimerni svojemu delovnemu mestu. Ja, tudi smisel za humor je mlačen, bojazljiv, kmetavzlarski, infantile ... Skratka, dolgcaj! Nezanimivo! Neprodrorno! Amatersko!
- @Gaston: zelo dobro povedano! se povsem strinjam !
- Ni kaj dodati razen AMEN!

	Enostavčne povedi		Večstavčne povedi		Skupaj
objava M. Crnkovič	8	19,5 %	33	80,5 %	41
komentarji M. Crnkovič	120	35,7 %	216	64,3 %	336
objava M. Zalar	3	13,6 %	19	86,4 %	22
komentarji M. Zalar	29	38,2 %	47	61,8 %	76
objava S. Leban	6	17,6 %	28	82,4 %	34
komentarji S. Leban	36	40,9 %	52	59,1 %	88
skupaj objave	17	17,5 %	80	82,5 %	97
skupaj komentarji	185	37,0 %	315	63,0 %	500
SKUPAJ (blogi)	202	33,8 %	395	66,2 %	597
Pajki	32	20,4 %	125	79,6 %	157
Park Güell	26	26,3 %	73	73,7 %	99
Černobilska nesreča	65	30,2 %	150	69,8 %	215
SKUPAJ (Wikipedija)	123	26,1 %	348	73,9 %	471

Preglednica 15: Enostavčne in večstavčne povedi v objavah blogov in Wikipedije

Kot je razvidno iz zgornjih primerov, je vzrok za večje število enostavnih povedi v komentarjih tudi v tem, ker gre za dialog oz. komunikacijo med več sogovorniki, ki pa se pogosto tudi strinjajo med sabo, česar pa ni pretirano zapleteno izraziti. Slog v komentarjih na splošno ni tako zgoščen kot v objavah, kar se pozna tudi na skladnji.

3.4.1.1 Skladenjske strukture z okrnjeno zgradbo

V gradivu treh izbranih blogov in komentarjev na eni strani ter treh objav Wikipedije na drugi strani smo poiskali primere okrnjenih skladenjskih struktur. V Slovenski slovnici te strukture klasificira Toporišič (2000: 634–635).¹⁶⁸ Skladenjske strukture z okrnjeno zgradbo so značilne za govorjena besedila in predvsem v prvih študijah elektronskih besedil lahko beremo, da so v nekaterih značilnostih elektronska besedila primerljiva z govorjenimi. Te trditve so bile, kot smo že omenjali, v mnogočem tudi za slovenščino že zavrjene (Zupančič 2009: 101). Vsekakor v besedilih spletne enciklopedije Wikipedije ne pričakujemo takšnih skladenjskih struktur, takšne pojavitve bi lahko pričakovali predvsem v besedilih komentarjev blogov, za katere predvidevamo (tudi glede na videno razmerje med eno- in večstavčnimi povedmi), da nastajajo nekoliko bolj spontano kot objava v blogu.

Nedokončani stavek in zamolk (aposiopeza)

Zamolk nastane, ko pretrgamo skladenjski vzorec. Vsi navedeni primeri so iz besedil blogov, natančneje iz komentarjev. Opazno je, da je prekinjen tok misli, verjetno z namenom, da avtorji ne bi povedali preveč oz. da ne bi povedali česa na nekorekten način:

- /.../ ali dandanašnji lahko stopi v novinarske vode prav vsak, ki ...
- Mi je jasno, da se bodo itak še nekaj časa kepali, kdo je kaj rekel in kdo spekel ...
- tudi ona je nekaj meštrala s politiko, ampak.....

V nadaljevanju navajamo še primer, ki je tipičen za bloge in za katerega ne moremo reči, da spada v kategorijo nedokončanih stavkov v skladenjskem smislu, ker ni odvisen od pisca besedila, temveč gre za mehanizem,

¹⁶⁸Terminološka poimenovanja in definicije teh struktur so povzeti po Slovenski slovnici (Toporišič 2000), če ni drugače označeno.

ki v polju za komentarje pusti obvestilo o citiranju dotične objave na nekem drugem spletnem mestu. Kot lahko vidimo v primeru spodaj, gre za samodejno odrezano oz. prekinjeno besedilo. Da gre za izsek iz sobesedila, je nakazano s tropičjem v oglatih oklepajih na začetku in na koncu citiranega izseka besedila. Aplikacija se v angleščini imenuje *trackback*, sporočilo, ki ga zasledimo na blogu, pa *ping*. Pri elektronskih besedilih moramo torej biti pozorni na nenehni preplet naravnega in programskih jezikov, s čimer se soočamo pri analizah na različnih jezikovnih ravneh:

[...] vendar je moja pozornost šele čez nekaj minut pritegnila intervencna dopoldanskega voditelja. (O intervencah sem pisal poleti, ko je novinarka kramljala o Sarkičevem psu Janši.) No, fant je naložil [...]

Preskok (anakolut)

Preskok pomeni zamenjavo začetnega skladijskega vzorca z drugim. V obravnavanih blogih zasledimo dva primera, oba sta zapisana med komentarji objave. Prvi primer učinkuje stilno, saj dobimo občutek, da želi avtor z zamenjavo začetnega skladijskega vzorca in s ponavljanjem stavčnih struktur poudariti določene elemente, vendar pa je, podobno kot drugi primer, vsekakor odraz toka misli, ki se v prvem primeru manifestira tudi z zapisom – izpuščen presledek in črka:

- Da o tem, da bi vedeli, kaj počne dobro in kaj ne, ne, o tem se nam pa še mnj sanja
- Naša policija pa... ne vem, no - a ne bi raje izvrševala tistega, kar ugotovi in zapiše sodišče?

Zanemaritev vezave (zevma)

Zevma se pojavi v primeru, ko priredni besedi zahtevata različen sklon, vendar se od njiju odvisna beseda ravna le po eni. V gradivu smo našli le en primer, tudi ta med komentarji v blogu, za katere – kot že rečeno – predvidevamo, da besedila nastajajo bolj spontano kot v objavi sami:

Za razliko od posledic, o katerih pa je vredno razpravljati, pisati in protestirati.

Mešanje vezave (kontaminacija)

Kontaminacija se pojavi, ko se z glagolom pod vplivom sorodne zveze veže samostalnik v napačnem sklonu. Tudi ta pojav v obravnavanih besedilih ni pogost. Navajamo primer, tokrat iz besedila v objavi bloga:

Gospodu Jorasu prav nič ne zavidam njegove situacije in ker je ne poznam, zelo težko sodim zgodbo, v kateri se je znašel.

Pritegnitev (atrakcija)

Pritegnitev oz. atrakcija je, ko se kaka oblika mehanično ravna po predhodni. Toporišič (2000: 634) navaja primer *pri večini teh ljudeh* namesto *pri večini teh ljudi*, v analiziranem gradivu blogov in Wikipedije pa se primer takšne skladienske strukture ne pojavi.

Izpostavljeni stavčni člen

Izpostavljeni stavčni člen se pojavi, če je tisto, kar se že enkrat imenuje, v stavku povedano še s kazalnim oz. izjemoma osebnim zaimkom. V gradivu zasledimo dva primera, oba sta iz blogov, prvi iz komentarja, drugi iz objave, pri slednjem je opazno stilno učinkovanje, pri prvem pa omenjena struktura kaže na potek toka misli:

- Zakaj naj bi kdo to seciral teh nekaj stavkov »s profesionalnega stališča«?
- Ne bo ga Slovenca ali Slovenke ...!

Izpust (elipsa)

Elipsa je primer skladienske strukture z okrnjeno zgradbo, ko v sicer dokončanem stavku glede na stavčni vzorec kaj manjka, besedilno gledano pa je elipsa kohezivno sredstvo, kjer gre za »ponovitev strukture in vsebine, pri čemer so nekateri površinski elementi izpuščeni« (Beaugrande in Dressler 1992: 42). Elipse ločimo na takšne, (1) kjer manjkajoče stilno občutimo in takšne, (2) kjer manjkajočega stilno ne občutimo,¹⁶⁹ kar je običajno za zgradbo zloženega stavka (Toporišič 2000: 634–635). Elipsa je verjetnejša in pogostejša v besedilih s prevladujočo praktičnosporazumevalno vsebino (Žele 2010: 121), zato pojavitev elips v besedilih z Wikipedije ne pričakujemo v veliki meri, nasprotno pa velja za pojavljanje te okrnjene skladienske strukture v blogih, kjer je, kot smo lahko videli tudi pri analizi skladienskih vzorcev, primerov elipse precej, kar je glede na tip analiziranih besedil razumljivo, saj gre za sredstvo, ki prispeva k zgoščevanju in učinkovitosti v besedilu (Beaugrande in Dressler 1992: 55). Primerov izpusta je v obravnavanih besedilih blogov veliko, zato bomo izseke iz besedil najprej predstavili ponazorjalno ter nato izpostavili nekatere posebnosti. Navajamo en primer elipse, ki stilno učinkuje, ter drugega stilno nevtralnega (ti v besedilih blogov tudi prevladujejo):

- Dobro povedano.
- Vasle je hotel biti pametnejši od njih — pa ni bil.

¹⁶⁹Navadno gre v teh primerih za neubeseditev zaradi komunikacijske nerelevantnosti (Žele 2010: 117).

Žele (2010: 117) loči še med (1) jezikovnosistemskimi izpusti, ki upoštevajo skladijske vzorce, ter (2) situacijsko-pragmatičnimi izpusti, pri katerih je poudarek na čim bolj neposrednem razumevanju sporočane-ga; kot primere za takšen izpust navaja opozorilne napise in pozdrave. Nekaj podobnega lahko zasledimo tudi v Wikipediji, in sicer v besedilu, ki je namenjeno oblikovalcem spletnih strani. Zasledimo primere, kot:

- [skrij]
- [uredi]

Seveda se nanaša na skritje določenega dela besedila oz. urejanje (dela) spletne strani, kar pa je sodelujočim samoumevno in razvidno iz so-besedila; navajanje delovalnika bi sporočanje zapletlo. V Wikipediji (v osrednjebesedilnem delu) pa najdemo še nekatere primere elipse. Kot poudarja Toporišič (2000: 634), so elipse pogoste v časopisnih naslovih. V skladu s to ugotovitvijo lahko zasledimo elipse tudi v naslovih in podnaslovih geselskih člankov spletne enciklopedije oz. v besedilu, ki je podpisano fotografijam:

- Pričanja (pred in po)
- Pravkar izlegli pajkci vrste *Gasteracantha cancriformis*, v ozadju jajčna vrečka

Protiizpust (antielipsa)

Antielipsa je nasprotje elipsi in gre za zapolnjena mesta skladijskega vzorca – pri tem občutimo poudarjanje. Toporišič (1982: 195) navaja, da je to pogosto nepotrebna razvada oz. se pojavlja zaradi t. i. *logične kaprice*. V prvem primeru, ki ga navajamo v nadaljevanju, vidimo, da pride do protiizpusta le pri enem predlogu, možen pa bi bil pri dveh. V vsem gradivu smo zasledili le dva primera protiizpusta in obakrat je uporabljen zaradi razlikovanja morfemske variante pri predlogu. Ne gre torej za stilno učinkovanje, prav mogoče je, da je protiizpust uporabljen zaradi nepoznavanja možnosti opuščanja variante predloga v zapisu. Oba zgleda sta iz besedil komentarjev v blogih:

- Nepripravljen, s premalo znanja, z revnim besednim zakladom in ničnimi izkušnjami meši prispevke, ki so celo pod nivojem TV Spodnji graben.
- Strinjam se, da je na Delu in še marsikje drugod nova ordnunga temeljito pometla s kritičnimi komentarji in z refleksijo...

Razen elipse (večina primerov je stilno nevtralnih), ki je v analiziranih besedilih blogov pogosta, pa ostalih skladenjskih struktur z okrnjeno zgradbo nismo našli prav veliko. Pravzaprav je več prav strukturno bolj zapletenih večstavčnih povedi. Izvedena analiza zavrača trditve, da bi se značilnosti analiziranih besedil blogov in Wikipedije približevale značilnostim govorjenega jezika z vidika okrnjenosti skladenjskih struktur.

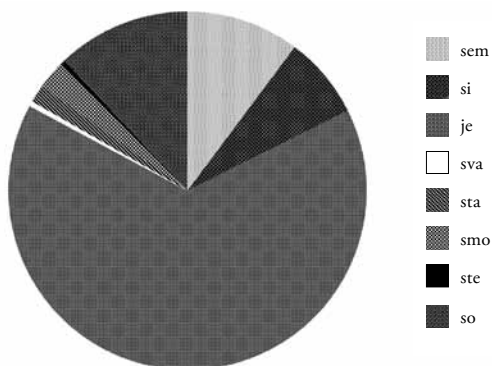
3.4.2 Kolikostna in časovna upovedovalna določitev

Prevladujoče drugoosebne povedi

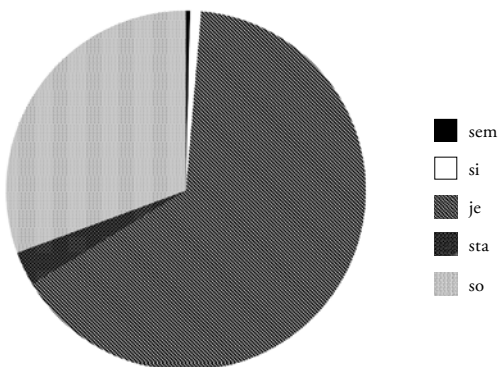
Kolikostna določitev podstave povedi se sicer kaže na različne načine (Toporišič 1982: 228–229), nas pa predvsem zanima, ali gre v analiziranih besedilih res za prevladujoče drugoosebne povedi. Zaradi značilnosti komunikacije v blogih in Wikipediji ni pričakovati prevladujočih drugoosebnih povedi, kot so pokazale ugotovitve za nekatere druge tipe elektronsko posredovane komunikacije. S pomočjo programa Eva smo pregledali pogostnost glagola *biti* v sedanjiku v omenjenih treh objavah v gradivu blogov in Wikipedije – zbirki sta obsegovno primerljivi. Posebnega izstopanja drugoosebnih povedi rezultati ne izkazujejo ne v blogih ne v Wikipediji. V slednji je opazna nedvomna prevlada tretje osebe glagola, medtem ko v blogih sicer ta prevladuje, vendar sta tudi prva in druga oseba glagola pomembno zastopani, kar vsekakor kaže na bolj osebni stil pisanja, podajanje lastnih mnenj v besedilu ter na interakcijo med soudeleženi.

	Ednina		Dvojina		Množina			
sem	44	10,21 %	sva	2	0,46 %	smo	11	2,55 %
si	32	7,42 %	sta	7	1,62 %	ste	2	0,46 %
je	281	65,20 %	so	52	12,06 %			
skupaj	431							100 %

Preglednica 16: Pojavnice glagola *biti* v analiziranih besedilih blogov

Slika 37: Glagol *biti* v blogih

	Ednina		Dvojina		Množina			
<i>sem</i>	2	0,39 %	<i>sva</i>	0	0,00 %	<i>smo</i>	0	0,00 %
<i>si</i>	5	0,97 %	<i>sta</i>	16	3,10 %	<i>ste</i>	0	0,00 %
<i>je</i>	335	64,92 %	<i>so</i>	158	30,62 %			
skupaj	516							100 %

Preglednica 17: Pojavnice glagola *biti* v analiziranih objavah WikipedijeSlika 38: Glagol *biti* v Wikipediji

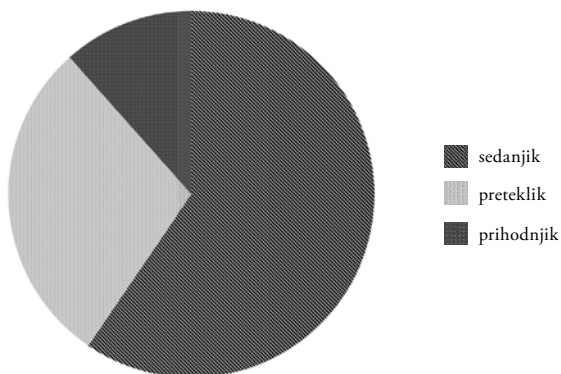
Pri pregledu gradiva v večjem korpusu besedil blogov, kjer smo seznam besed korpusa blogov primerjali s seznamom besed korpusa Nova beseda, se je tudi pokazalo, da je veliko novih različnic prav glagolskih oblik v 1. in 2. osebi ter velelnikov (npr. *fentam, integriram, izžvižgam, raztalam, preseravamo, rigamo; drogiraš, dojiš, ejakuliraš, se nervirate, poživinite, printate; haluciniraj, izbrskaj, ostrizi, poguglaj, popeglaj, obrijmo, ovijajte ...*). Kot vidimo, gre za primere, ki so tako v edninskih kot tudi v množinskih oblikah, nekateri so knjižni, drugi pa izkazujejo značilnosti pogovornosti oz. pogovarjalnosti. Pogosto ti glagoli označujejo denotate, o katerih se v drugih besedilih redko piše, predvsem pa se o njih, kot kaže, ne govori v prvi ali drugi osebi. To vsekakor potrjuje zgoraj omenjeno ugotovitev, da gre pri blogih za poudarjeno osebno izražanje; mnenje in interakcija med sodelujočimi sta pomembna.

Prevladujoča raba sedanjega časa

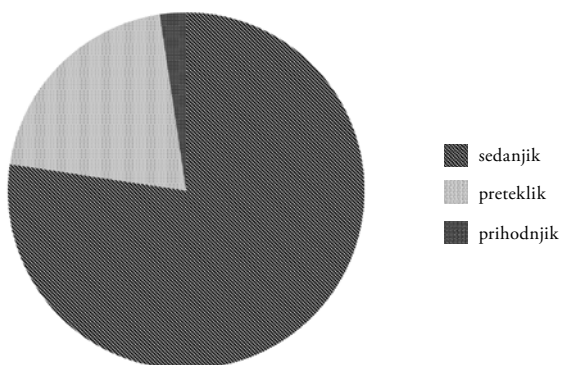
Časovna upovedovalna določitev se kaže predvsem z glagolskimi oblikami za čas, v povezavi s tem, ali v času sporočanja upovedovano sovпада s trenutkom govorjenja oz. v našem primeru zapisovanja (sedanjik) ali ne (prihodnjik in preteklik) (Toporišič 1982: 252–259). Prevladujoča raba sedanjega časa se je pokazala na primeru besedil iz blogov. Analizirali smo le dele izbranih besedil, in sicer objavo Marka Crnkoviča in komentarje pri objavi Sanje Leban. Pokaže se, da je v obeh primerih sedanji čas prevladujoč.

	Objava M. Crnkovič		Komentarji S. Leban	
sedanjik	72	59,5 %	130	77,4 %
preteklik	35	28,9 %	34	20,2 %
prihodnjik	14	11,6 %	4	2,4 %
skupaj	121	100 %	168	100 %

Preglednica 18: Raba časovnih oblik v objavah blogov

Slika 39: Raba časovnih oblik v objavi Marka Crnkoviča

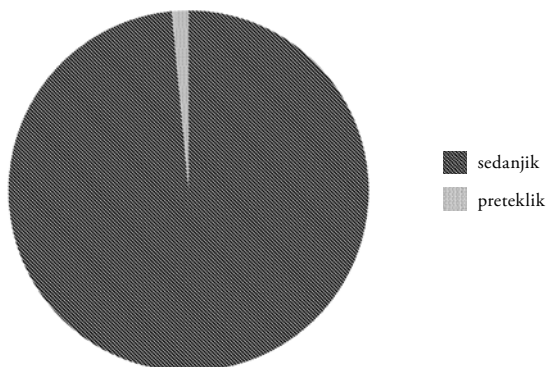

Slika 40: Raba časovnih oblik v komentarjih objave Sanje Leban

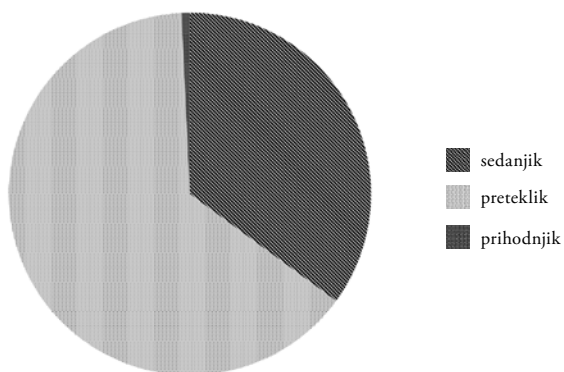
V sklopu besedil z Wikipedije pa smo podobno analizirali le dela dveh objav, ki pa izkazujeta precej drugačno sliko tako v primerjavi z objavo in komentarji na blogu kot tudi, če analizirana dela objav primerjamo med sabo. V objavi *Pajki* še bolj kot v blogih prevladuje sedanjik, saj gre za opis, v objavi *Černobil*, kjer je v ospredju pripoved, pa prevladuje preteklik.

	Del objave Pajki		Del objave Černobil	
sedanjik	131	98,5 %	48	35,0 %
preteklik	2	1,5 %	88	64,2 %
prihodnjik	0	0,0 %	1	0,7 %
skupaj	133	100,0 %	137	100,0 %

Preglednica 19: Raba časovnih oblik v objavah Wikipedije

Slika 41: Raba časovnih oblik v objavi *Pajki*

Slika 42: Raba časovnih oblik v objavi *Černobil*

3.4.3 Vpliv tujih jezikov na skladnjo

Vpliv tujih jezikov je sicer najbolj opazen pri leksiki, kolikšen pa je vpliv na skladnjo v slovenskem jeziku, bomo na analiziranih besedilih treh objav blogov s komentarji in treh geselskih člankov Wikipedije pogledali v pričujočem poglavju. Čeprav ima po pričakovanjih največji vpliv na skladnjo angleščina, pa lahko najdemo tudi elemente iz drugih jezikov: npr. iz hrvaščine ali srbsčine, francoščine, latinščine in španščine. V nadaljevanju navajamo nekaj primerov, kjer tujejezični elementi spreminjajo besedni red, sklone samostalnikov oz. uvajajo nove strukture, ki v slovenščini niso poznane: gre predvsem za pogosto rabo levih nesklonljivih prilastkov. Iz Wikipedije zasledimo tudi lastnoimensko poimenovanje v latinskem jeziku:

- V celi faking kolumni samo razlaga /.../
- Časi nedotakljivih maršalov pa želim, da bi mimili v totalu!!!!
- Joško in Erika team je simbolj neokusa, ne pa takele mimobežne kozlarije.
- Že enkrat videno, če se ne motim, le da je takrat 'v luknjo padal' njegov brat, Janez Podobnik.
- Se samo sprašujem, kako smo lahko tako slepi, da nismo vnaprej sprevideli, da bi si pa morda lahko kdo še post festum želel postati Slovenec
- Mislim, da sem ravno včeraj bral Miheljakov izdelek Janković kontra Janša.
- Theraphosa blondi, največji in najtežji ptičji pajek
- Posebnost so t. i. »bola pajki«, ki ne pletejo mrež, temveč nit uporabljajo kot orodje za aktiven lov.

Tuji leksemi se, kot sta za angleščino ugotavljali že Krajnc Ivič in Skitek (2007: 328–329), pogosto pojavljajo v vlogi povedkovega določila (manj v vlogi prilastka). Oba primera, ki jih navajamo, sta iz besedil blogov:

- živim v vasi, koder je že od nekdej- po nekem nenapisanem pravilu-veljalo, kdo je lahko »in« in kdo to nikakor ne more biti.
- @SiR, pa ti si oko sokolovo.

V analiziranih besedilih pa zasledimo tudi pogosto kodno preklapljanje. Zadnja dva primera sta komentarja z bloga, ki sta v celoti v tujem jeziku:

- mein Gott - sem mislil, da so Finance resen cajtnj, ne pa tako sranje, ki sodi k Požarju.
- od kod point, da je HOTELA povedati, zgolj dejstvo, da če na YT vtipkaš janša dobiš zadetek iz pasjega sveta
- obstaja namreč pes, ki sliši na ime Janša in je na alter sceni canine celebrity
- Sicer sem pa tudi sama skregana z vejicami & co.
- Empty house.
- oladi.

V obravnavanem gradivu blogov se potrdi tudi ugotovitev, da so tuje-jezični elementi pogosto na skladenjsko bolj izpostavljenih mestih – v jedru stavčne strukture. Navajamo nekaj primerov iz gradiva blogov:

- obstaja namreč pes, ki sliši na ime Janša in je na alter sceni canine celebrity
- Če pa še to ne bo dovolj, ima v roki še enega jokerja.
- kdo je lahko »in« in kdo to nikakor ne more biti.
- Ja, tudi smisel za humor je mlačen, bojzljiv, kmetavzlarški, infantile ...
- Sicer sem pa tudi sama skregana z vejicami & co.
- @SiR, pa ti si oko sokolovo.

Dejstvo je, da so članki na Wikipediji pogosto neposredno prevedeni iz tujega jezika,¹⁷⁰ to se opazi tudi med prebiranjem posameznih geselskih člankov. Kolikšen vpliv ima to na skladnjo, bi bilo treba preveriti s primerjavo gesel Wikipedije v slovenščini in v drugih jezikih spletne enciklopedije, vendar to presega meje pričujoče monografije, vsekakor pa bi raziskava prinesla zanimive izsledke in mogoče tudi napotke za vse aktivne wikipediste, kaj je treba pri prevajanju upoštevati.

Ravno ta univerzalnost formata spletne enciklopedije Wikipedije, ki je povezan z eno temeljnih značilnosti spleta – medkulturnostjo, pa vpliva tudi na nekatere strukture, ki nemalokrat v slovenščini zvenijo nekoliko okorno, so pa nujne zaradi programskega formiranja hiperpovezav:

»Pajek« se preusmerja sem. Za druge pomene glej Pajek (razločitev).

Pajek (razločitev) je hiperpovezava na spletno stran, kjer je pojasnjeno, kaj vse lahko pomeni pajek. Če v iskalnik Wikipedije vtipkamo besedo *pajek* oz. gremo na internetni naslov <http://sl.wikipedia.org/wiki/Pajek>, bomo samodejno preusmerjeni na stran, ki je v Wikipediji poimenovana *Pajki*, internetni naslov je <http://sl.wikipedia.org/wiki/Pajki>, spodaj pa smo pred časom lahko našli naslednje opozorilo:

(Preusmerjeno z Pajek)

Jasno je, da je šlo za vpliv programskega zapisanega besedila, pri čemer program ni ločeval, pred katerimi črkami se uporablja predlog *s* in kdaj njegova zvoneča različica *z*. Maja 2015 je zgornja struktura nadomeščena s *Preusmerjeno s strani Pajek*, s čimer so se delno izognili omenjenemu problemu, čeprav tudi takšna struktura v slovenščini zveni precej okorno.

¹⁷⁰Obstaja tudi seznam strani na Wikipediji, za katere uredniki menijo, da jih je treba prevesti: http://sl.wikipedia.org/wiki/Kategorija:Strani,_ki_jih_je_treba_prevesti.

3.4.4 Značilnosti skladenjske stilistike

Stil podrobneje opredeli Korošec (1998: 7–10), ki v svoji monografiji obravnava stilistiko slovenskega poročevalstva. Navaja različne vidike stila, z besedilotvornega vidika pa je pomembno, da se v besedilu »stil kaže s svojevrstno organizacijo jezikovnih prvin, tako da je stil – poleg vsebinskih in jezikovnosistemskih – ena od konstitutivnih prvin besedila« (Korošec 1998: 8). Avtor še opozarja na »nujno potrebno ostro ločevanje med jezikom kot sistemom izraznih sredstev in stilom kot načinom uporabe teh sredstev« (Korošec 1998: 9).

Toporišič (1982: 189) meni, da se stilnost v skladnji kaže predvsem na podlagi variantnosti sredstev, ter navaja primere, v katerih gre za isto pomensko podstavo, razlikuje pa se izrazna struktura:

- (1) Šel sem na sprehod. Bilo je lepo vreme.
- (2) Šel sem na sprehod, bilo je lepo vreme.
- (3) Šel sem na sprehod, zakaj bilo je lepo vreme.
- (4) Šel sem na sprehod, ker je bilo lepo vreme.
- (5) Šel sem na sprehod zaradi lepega vremena.
- (6) Moj odhod na sprehod zaradi lepega vremena.
- (7) Moj odhod na sprehod in lepo vreme.

Vsekakor se tu pojavljajo vprašanja, ali gre dejansko za stilne različice¹⁷¹ ali te spremembe zavzemajo zgolj področje skladnje. Problem, ki se kaže pri analizi besedil, je, da imamo na voljo vedno le eno od različic (Toporišič 1982: 190).

ANALIZA GRADIVA

Glede na značilnosti, ki jih Toporišič (1982: 189–198) navaja v poglavju o skladenjski stilistiki, predvidevamo, da bo stilno učinkovanje v besedilih blogov močno poudarjeno, medtem ko za besedila Wikipedije tega ne pričakujemo. V nadaljevanju povzamemo značilnosti in navajamo primere, ki smo jih zasledili v analiziranem gradivu.

¹⁷¹ Toporišič (ibid.) ugotavlja, da se število pretvorbenih možnosti giblje okrog sedem.

3.4.4.1 Večpovedna realizacija povedi

Vsekakor skladenjsko stilistično učinkujejo primeri povedi, ki se v besedilu realizirajo večpovedno. Pojav je v strokovni literaturi imenovan tudi *kvazieliptičnost oz. navidezna izpustnost* (Žele 2010: 120) in je sicer tvorjen po načelu ustaljenih skladenjskih vzorcev. Lahko gre za (1) enostavčni ali (2) večstavčni vzorec (Toporišič 1982: 191). Navajamo le nekaj primerov kot ponazoritev, v gradivu je sicer tega več:

- In sem nehala. Hoditi na shode in vzdihovati ob prizorih ljudskih množic z rdečimi zastavami in slabimi slikami Cheja na majicah.
- »Janša«, piše, »je tipičen moški. Ki ve, da po padcu na realna tla potrebuje pomoč svoje partnerke.«
- In da nasilje sprovcira nasilje. Superiornost pa superiornost.

Večpovedno realizacijo povedi zasledimo tudi v analiziranem gradivu Wikipedije, kjer pa ti primeri ne učinkujejo stilno (od enciklopedije tega niti ne pričakujemo), kvečjemu je učinek nasprotni in takšni primeri v besedilu delujejo okorno:

Francija je po razkritju trdila, da se je radioaktivni oblak ustvil na italijanski meji. Zato francoske oblasti niso ukrepale, da bi pomirile strahove prebivalstva.

3.4.4.2 Besedni red in stavčno poudarjanje

Pri obravnavi vpliva tujih jezikov na skladnjo smo opozorili, da so na besednoredno izpostavljenih mestih pogosti tuji leksemi. Na mestu jedra pa večkrat opazimo tudi drugače zaznamovane lekseme. V nadaljevanju navajamo nekaj primerov iz gradiva, vsi so iz besedil blogov:

(1) *vulgarno besedje*

- beda od bede, da jih če cucek ne poščije
- /.../ ki misli, da je smešno, če pozvonil na vseh zvoncih v bloku, potem pa spizdi.

(2) *ekspresivno izrazje*

- Saj smo vam rekli, Janša (premier, ne pes) ima vse pod komando!
- Človek odpusti nekoga zaradi klevete????!!!!

(3) *nižje pogovorni leksemi*

- Sarkič, nekoč Mladinin priložnostni fotograf, je moral najbrž skupaj z Severjem spakirati kufre.
- In to napiše nekdo, ki svoje očetovske zgrade in nezgode vsak teden prodaja nikamor drugam kot v enega najbolj tabloidnih babjih cajtnogov?

(4) *manjšalnice*

- Enostavno imam misli mnogo prehitre za svoje prstke
- Najel bi bager (menda ne bi šel nad težke cvetlične lonče z golimi rokami), in lepo odstranil tiste lončke.

(5) *frazemi, metafore, besedne igre*

- ob vsem zgoraj napisanem si ne morem kaj, da se ne bi spomnila na našo dolino šentflorjansko.
- Kako naj se gre poštenjakarja človek, ki v kleti maslo meša!
- Pri nas gresta oba neobstoječa skupaj kot rit in srajca.
- Nekaterim pridejo prav celo vejice, da pikajo...

V primeru Wikipedije pa takšnega stilnega učinkovanja ne opazimo, v stavku gre pogosto za nizanje enciklopedičnih podatkov, pri čemer je opazno upoštevanje načela členitve po aktualnosti, saj so najpomembnejše informacije na koncu stavka, torej v remi:

- Pajki imajo med vsemi členonožci najbolj centralizirano živčevje, saj so vsi gangliji povezani v enotno maso, ki se nahaja v glavoprslju.
- Ko obiskovalec stopi skozi vhod, se sooči z monumentalnimi stopnicami, ki spominjajo na grajska stopnišča iz preteklosti.
- Hladilo (voda), ki je nevtroński absorber, je bilo zamenjano z grafitom, ki pa je nevtroński moderator in pospešuje jedrske reakcije, namesto da bi jih upočasnil. Zato se v prvih sekundah po aktivaciji nadzornih palic hitrost jedrske reakcije poveča, namesto da bi se zmanjšala.

Tako za besedila v blogih kot tudi v Wikipediji je značilno, da so pogosto izpostavljeni deli tudi grafično ločeni od ostalega dela stavka – npr. s pomišljajem, tropičjem ali pa je jedro postavljeno v narekovaje. V blogih je tega, razumljivo, več kot v Wikipediji. Če se takšno grafično ločevanje v Wikipediji pojavi, se zdi stilno neustrezno:

- Jaz se prostovoljno javim, da postanem - Neslovenka.
- Vendar ima tudi to svoje meje...dobrega okusa.

- Potem se seveda upravičeni zastavi vprašanje, ali ni uredniška dolžnost »znebiti« se takšnih »pogodbениkov«.
- In to se dogaja (tudi) meni, ki slovim po tem, da sem za slovenski jezik pripravljena storiti »vse«?
- Se trudim, ker ima Robi včasih kar precejšnje težave na MSN ko mu želim kaj na hitro (in široko) povedat, ostali pa so se že tudi navadili in nekako razberejo moje »čačke«
- Posebnost pajkov je skupina spremenjenih okončin na koncu zadka – predilnih bradavic.
- Čeprav se ornamenti na klopi zdijo abstraktni, so v skladu z Gaudíjevimi ustvarjanjem »človeški«, »naravni«. Da bi preprečil, da barve ne bi ostale neopazne, je tukaj uporabil morda najbolj razkošno umetniško rabo »razbite keramike«.

Značilnost stavčnega poudarjanja opazamo predvsem pri zapisu delov besedila z velikimi tiskanimi črkami, vendar pa v nasprotju s pričakovanji ta način zapisa ni zelo pogost (kar se je pokazalo tudi pri analizi seznamov besed večjih korpusov), verjetno tudi zaradi dejstva, da glede na spletni bonton same velike črke niso preveč zaželenene. Takšne primere zasledimo samo v besedilih blogov:

- Ni kaj dodati razen AMEN!
- Vstaviti je treba vejico v stavek: WOMAN WITHOUT HER MAN IS NOTHING.
- Pa zanimivo je tudi, da se je hiša na »spornem« ozemlju začela graditi šele PO osamosvojitvi in postavitvi meja med obema državama.
- Če bi se pri nas lahko enkrat zmenili, kako in kaj je prav in zakonito IN TISTO POTE M URESNIČILI, bi bilo verjetno tudi cirkusov manj.

3.4.4.3 Ponavljanja

Stilno učinkujejo tudi različne vrste ponavljanj, katerih zglede navajamo iz gradiva blogov, stilna ponavljanja se v besedilih Wikipedije ne pojavijo. Na tem mestu izpostavljamo skladijskostrukturna, zasledimo pa še druge vrste ponavljanj:

(1) *skladijskostrukturna ponavljanja*

- Domnevam, da se mu je zazdelo, da je zdaj pravi trenutek, da se enkrat za vselej znebijo teh anahronističnih intervenc in da je prekinitev pogodbe s honorarno novinarko vse, kar je za to treba storiti.
- Hotel je storiti to, kar bi po uredniški pameti in z neveliko uredniškega dela morala storiti že cela serija urednikov Vala pred Štularjem — pa niso. Vasle je hotel biti pametnejši od njih — pa ni bil.
- Kar mu ne paše zamolči, kar se ne sklada z njegovim mnenjem spregleda in kar iz enega zornega kota ni njemu v korist, pač pokaže iz drugega.

- Ne glede na to, kako zelo ne maram gospoda JJ-a, mu v tem trenutku lahko zgolj čestitam za umirjen pristop. Ne glede na to, kako preziram strahopetno in na trenutke prav hlapčevsko vodenje slovenske zunanje politike, se na 'način Podobnik&Joras' pač ničesar ne rešuje.
- Priznam, iskreno priznam /.../ Priznam /.../ Priznam /.../

(2) *leksemska ponavljanja*

- »Janez, Janez za božjo voljo, pridi sem, kaj nam delajo, slovenska policija, Janez špecialci...«

(3) *morfemska ponavljanja*

- Hahaha

(4) *ponavljanja ločil*

- Kakšna oddaja pa je Piramida na primer?????

3.4.4.4 Neobičajne členitve s premori

Stilno učinkujejo premori predvsem znotraj besednih zvez, pa tudi znotraj stavka ali med stavkom in povedjo. Vsi navedeni primeri premor označujejo s tropičjem (oz. še kakšno piko več) in vsi so se pojavili v besedilih blogov:

- Vendar ima tudi to svoje meje...dobrega okusa.
- Sicer pa... mi je všeč, da je še kdo, ki ga skrbi, kaj se dogaja s slovenskim jezikom...
- Res da sem jezna nate ... ampak tako hudo, da bi te stlačila v kakršnokoli pove-zavo s 'podobnimi' pa še ni;)

V Wikipediji sicer zasledimo dva primera neobičajnih členitev s premori, pri katerih gre za citat iz knjige glavnega inženirja černobilske jedrske elektrarne v času nesreče in ni povsem jasno, ali gre za izpust pri citiranju ali citirano besedilo vsebuje takšno členitev s tropičjem. Bolj verjetno je, da gre za izpust pri citiranju, vendar da je nejasno označeno (ti izpusti so v strokovni literaturi navadno označeni s tropičjem med dvema poševnicama ali med oglatima oklepajema (/.../ ali [...])):

Pred 01:23:40 sistemi središčnega nadzorstva ... niso zaznali nobenih sprememb parametrov, ki bi opravičevale popolno zaustavitev. Komisija ... je zbrala in analizirala mnogo materiala in, kakor piše v poročilu, ni ugotovila razloga, zakaj je bila ukazana popolna zaustavitev.

3.4.4.5 *Obseg stavkov, besednih zvez in nesomerna stavčna struktura*

Toporišič v *Novi slovenski skladnji* (1982: 195–196) v sklopu skladenjske stilistike opozarja na obseg jezikovnega znamenja in na problem predolgih in prekratkih stavkov ter preobsežnih besednih zvez – zlasti samostalniških. Presojanje o tem, kateri stavki so predolgi, kateri prekratki ter katere besedne zveze so preobsežne, je verjetno tudi stvar subjektivne ocene bralca besedila, vseeno pa smo v gradivu poskusili poiskati nekaj primerov, ki nekoliko odstopajo po obsegu omenjenih kategorij in zato glede na jezikovni občutek učinkujejo stilno:

- Z vejicami sem pa skregana. Priznam. No, in zato odpuščam grehe tudi drugim. Vseeno koliko časa so hodili v šolo. Za kaj resnega mi pomaga lektoriranje.
- Priznam, vseh so mi stavke, protestni shodi, grafiti, karikature, zbori, tribune, politične satire, kritike in gledališke igre.
- Po eni strani je neumno pričakovati, da bo vsak radijski novinar sposoben ironično, cinično, satirično in kulturno, politično, socialno razumljivo v dveh, treh stavkih komentirati.

Čeprav stavčna struktura spominja na zgoraj navedene in je obseg stavka neobičajno dolg, pa v naslednjem primeru iz Wikipedije ne gre za stilistično učinkovanje, ampak zgolj za statistično naštevaje:

Zaradi eksplozije je nastal radioaktiven oblak, ki je potoval preko Rusije, Belorusije in Ukrajine, pa tudi preko evropskega dela Turčije, Moldavije, Litve, Švedske, Norveške, Avstrije, Češke in Slovaške, Slovenije, Švice, Nemčije, Italije, Francije in Velike Britanije [6].

3.4.4.6 *Opis namesto eno- ali večbesednega poimenovanja*

V analiziranih besedilih blogov smo našli tudi pojav, ko se namesto eno- ali večbesednega poimenovanja uporablja njegov opis. V navedenem primeru namesto poimenovanja *šumnik* oz. *šumevec* avtor besedila uporabi poimenovanje *s, c, z s strehco*. Zapis je brez strešic na črkah, saj avtor v sobesedilu navaja, da na tipkovnici nima nastavljenih šumnikov. Lahko sicer ugibamo, da mogoče avtor besedila ni poznal termina za poimenovanje, verjetneje pa se zdi, da želi z zapisanim stilno učinkovati:

Kaj naj jaz porecem na tak komentar, ko pa na tipkovnici nimam s-jev, c-jev in z-jev s strehco.

Opisi *poleg* eno- in večbesednih poimenovanj so v strokovni literaturi pravzaprav definicije in takšen primer najdemo tudi v Wikipediji. Ti primeri so tudi strukturno drugačni od zgoraj omenjenih, saj gre za poimenovanje z opisom, medtem ko gre pri primerih stilnega učinkovanja za opis namesto poimenovanja:

Arahnofobija oz. strah pred pajki je ena najpogostejših fobij in spada v širši kontekst odpora pred kosmatimi, gomazečimi bitji z mnogo nogami.

3.4.4.7 Hierarhizacijska modifikacija propozicije

Glede hierarhizacijske modifikacije propozicije Toporišič (1982: 197) navaja razmerja med tvorno in trpno obliko stavka, izpodrivanje konkretnega vršilca dejanj s splošnim ter druga sredstva. Pasivizacija v stavku je lahko način za posploševanje avtorjevega mnenja v dejstvo, včasih tudi z namenom manipulacije. Nekaj primerov omenjenih sredstev, ki učinkujejo stilno, smo našli tudi v gradivu besedil blogov:

- Pa vendar, od intelektualca bi človek pričakoval, da je vesel, ker se o teh trivialnostih v resnih medijih ni razpravljalo.
- Čenčarjenje v tem smislu se spodobi kvečjemu babšetom obeh spolov, medtem ko preganjajo čas pod frizerskimi haubami in za šanki, nikakor pa ne urednikom in novinarjem v kao resnih medijih.
- Vsako stvar, ki se ne spusti v tisk ali eter, se takoj spolitizira, ideologizira ipd.
- Cmerjenje raznih javnih osebnosti, ki trosijo sam cuker o sebi in imajo radi kamere, ko se bluzi o nekih superlativih z njimi v povezavi, me ne gane.

V nasprotju z besedili blogov pa takšne strukture v spletni enciklopediji Wikipediji ne učinkujejo stilno, saj so trpne oblike v strokovnih in znanstvenih besedilih precej običajne, ko gre za navajanje splošno znanih in objektivnih dejstev.

Povzetek o skladenjskih značilnostih

V poglavju o skladnji v analiziranih besedilih blogov in Wikipedije lahko potrdimo nekatere značilnosti elektronskih besedil, ki so jih navajali jezikoslovci v dosedanjih raziskavah (npr. o vplivu tujih jezikov ter o nebesednih elementih v skladnji), nikakor pa ne moremo trditi, da prevladujejo okrnjene skladenjske zgradbe, saj jih je v analiziranih besedilih bolj ko ne le za vzorec. Prav tako ni opaziti, da bi zaradi nezaznamovanosti stavčnofonetičnih lastnosti pešala razumljivost teh besedil. O prevladujočih drugoosebnih povedih prav tako ne moremo govoriti (tega glede na vrst analiziranih besedil niti ne pričakujemo), sta pa v blogih nekoliko bolj izpostavljeni 1. in 2. glagolska oseba, če ta besedila primerjamo z Wikipedijo, kjer gre za strokovna besedila in je prevlada 3. glagolske osebe pričakovana in izkazana.

Besedila v blogih učinkujejo izrazito stilno zaznamovano, za kar avtorji uporabljajo različne skladenjske prvine. Če značilnosti skladenjske stilistike opazujemo še v Wikipediji, vidimo, da nekatere izmed njih v besedilih sicer zasledimo, vendar pa so te rabljene povsem nevtralnno (npr. pasivne oblike), spet druge pa delujejo okorno in neprimerno. Stilnega učinkovanja torej tu ni, kar je razumljivo, saj so to besedila strokovnega značaja. Omeniti je treba še skladenjske značilnosti, ki se v teh besedilih izkazujejo zaradi specifike medija. Izrazit je preplet naravnega in programskega jezika. Do kolikšne mere se spleča v korpusnem jezikoslovju te izvenosrednejbesedilne elemente upoštevati, je vprašanje, ki bi ga bilo treba podrobneje raziskati, glede na dosedanje izkušnje v korpusnih projektih pa kaže, da je te elemente bolje izpuščati, saj med rezultati povzročajo preveč šuma.

3.5 BESEDILNI VIDIK

3.5.1 Sporočanje

Za termin *sporočanje* oz. *sosporočanje*, ki ga v slovenskem prostoru uporabljajo npr. Toporišič, Korošec, Kalin Golob, se uporabljata še termina *sporazumevanje* in *diskurz*. Sporazumevanje kot nadpomenko sporočanju uporabljajo Bešter, Križaj Ortar, Kunst Gnamuš, saj sporočanje razumejo le kot aktivnost sporočevalca. Pojem diskurz pa se je uveljavil v zadnjem času, tudi pod vplivom jezikoslovne metode, imenovane *analiza diskurza*. Ta termin uporabljajo Kranjc, Pirih Svetina (Krajnc 2005: 24), v povezavi s proučevanjem elektronskih besedil pa tudi Gorjanc in Jarnovič ter drugi. Krajnc (ibid.) ga pojmuje kot »pomožni analitični termin, ki označuje samo po sebi ali za namene analize zaokroženo, govorno ali zapisano, jezikovno enoto«. Znotraj jezikoslovja prihaja do različnega razumevanja pojma *diskurz*,

Badurina (2004: 152; v Žagar Karer 2009: 145) ga poenostavljeno opiše s formulo *tekst + kontekst = diskurz*. S pojmom *diskurza* pa se ne ukvarja samo jezikoslovje, temveč je predmet obravnav različnih humanističnih in družboslovnih ved.

Krajnc (2005: 24–25) sporočanje definira kot za človeka ključen, življenjsko pomemben, hoten, usmerjen, smiseln interakcijski proces oz. dejavnost.¹⁷²

»Je posledica človekove želje, potrebe, intence po vzpostavitvi nečesa skupnega: vedeti, ali se naše razumevanje sveta ujema z razumevanjem drugih, in odpraviti vrzeli med različnimi subjektivnimi interpretacijami sveta. Med sporočanjem je temeljno dejanje vplivanje na soudeleženca.«

3.5.1.1 Sporočanjejski model

Dejavniki sporočanjejskega modela po Jakobsonu (1989: 153–161), ki opredeljujejo jezikovne funkcije, so: (1) *pošiljatelj*,¹⁷³ (2) *naslovnik*, (3) *sporočilo*, (4) *kontekst*, (5) *stik* in (6) *kod*. Glede na to, kateri izmed teh dejavnikov je v besedilu poudarjen, besedila opravljajo različne funkcije, ki pa se lahko v enem samem besedilu med seboj prepletajo: (1) *Z emotivno* funkcijo je izražen neposreden pošiljateljev odnos do tega, o čemer govori. (2) *Konativna* funkcija je usmerjena k naslovniku, (3) *poetska* k sporočilu, (4) *referencialna* pa h kontekstu. (5) *Fatična* funkcija v sporočilih se kaže z vzpostavljanjem, nadaljevanjem ali pretrganjem komunikacije, (6) *metajezikovna* pa, kadar morata pošiljatelj in/ali naslovnik preveriti, ali uporabljata isti kod.

Z vidika udeležencev v sporočanjejskem modelu moramo izpostaviti komunikacijska razmerja med udeleženci v elektronskem komuniciranju, torej med pošiljateljem in naslovnikom. Škerlep (1998: 27) loči tri modele: (1) medosebno komuniciranje v razmerju *eden z enim*, za katero lahko navedemo primer elektronske pošte, čeprav seveda tudi pri elektronski pošti obstaja možnost hkratnega pošiljanja več naslovnikom. Nadalje loči (2) skupinsko ali mrežno komuniciranje v razmerju *mnogi z mnogimi*. Primer tovrstne komunikacije so spletni forumi, kjer lahko

¹⁷² Pri pojmovanju sporočanja kot procesa so poudarjene lastnosti, kot npr. medsebojno vplivanje, (so)odvisnost tvorjenja sporočila, medtem ko je pri pojmovanju sporočanja kot dejavnosti poudarjana zavestnost, hotenost sporočanja (Krajnc 2005: 25).

¹⁷³ V našem primeru poimenovan tudi tvorec, avtor ipd.

kdorkoli odpre novo temo, okrog katere se vrti (ali pač ne) nadaljnja diskusija, uporabnikov pa je navadno več in ti navadno komunicirajo z mnogimi. Sodeluje lahko vsak, včasih se je treba za sodelovanje registrirati. Tretji model glede na komunikacijska razmerja med udeleženci je (3) množično komuniciranje v razmerju *eden z mnogimi*, za kar lahko navedemo primer blogov, kjer en avtor¹⁷⁴ objavi zapis na določeno temo, na katero obiskovalci bloga potem odgovarjajo in komentirajo. V sklopu komentarjev se v nadaljevanju pogosto razvije komuniciranje mnogi z mnogimi, saj ne gre več samo za komuniciranje z avtorjem prvotnega zapisa, temveč uporabniki med seboj izmenjujejo mnenja in diskutirajo drug z drugim. Praprotnik (2003: 119) poleg monološkosti in dialoško- stii zaradi elektronske komunikacije ločuje še *poliloškost*.

Razvoj komunikacijskih medijev je omogočil prostorsko in časovno distanco med udeleženci. In ker je prostorska distanca tako v računalniško kot tudi v elektronsko posredovani komunikaciji verjetno že kar pravilo, pa je komunikacija glede na čas lahko tako *sinhrona* kot tudi *asinhrona*. Primer sinhrona komunikacije na internetu predstavljajo razne klepetalnice, kjer je jasno razvidno, da sta oba uporabnika – lahko jih je seveda več – tudi prisotna. Tehnologije so že tako napredovale, da časovnega zamika v sinhroni komunikaciji med nekom v Evropi in nekom v Avstraliji navadno sploh ni opaziti. Večina komunikacije v elektronskih medijih (vsaj kar se zapisanega sporočanja tiče) pa je še vedno asinhrona. Tovrstno komunikacijo predstavljajo sporočila elektronske pošte, komentarji na blogih in na novičarskih straneh ipd.

V sklopu obravnave sporočanjaškega modela še enkrat spomnimo na šest temeljnih značilnosti spleta in interneta, ki smo jih analizirali v poglavju 1.3, saj so tesno povezane z dejavniki sporočanja. Vse obravnavane značilnosti, še posebej pa hiperbesedilnost ter arhivskost in aktualnost, vplivajo na stik in sporočilo; anonimnost in interaktivnost sta povezani s pošiljateljem in naslovnikom, medkulturnost s kodom, večpredstavnost pa z ožjim kontekstom sporočila. S širšim kontekstom so seveda povezane vse omenjene značilnosti.

Lestvica internetne prilagodljivosti

Vpliv stika oz. prenosnika na sporočilo se kaže z lestvico internetne prilagodljivosti. Gre za pojem, ki ga v svoji knjigi uvaja Crystal (2011: 71–75) in se

¹⁷⁴ Obstajajo sicer tudi blogi, ki imajo skupinsko avtorstvo.

nanaša na stopnjo, s kakršno se besedila prilagajajo elektronskim medijem. Na eni strani imamo besedila, ki so skoraj identična v tiskanih medijih (npr. znanstveni članki, ki so v formatu PDF na spletu in v zborniku oz. v znanstveni reviji identični), na drugi strani pa besedila, ki v tiskanih medijih nimajo ekvivalenta. Po Crystal (ibid.) navajamo nekaj primerov: (1) besedila, katerih namen je pretentati filtre nezaželenih sporočil (angl. *spam*), npr. *VI @ GRA 75% off regular xxp wybzz lusfg; Great deals, prescription d/rugs*, (2) besedila, katerih cilj je zagotavljanje višje razvrstitve v spletnih iskalnikih (vstavljanje različnih ključnih besed v kodo HTML), (3) besedila, katerih cilj je prihraniti čas, energijo ali denar (npr. SMS-ji) ipd.

3.5.2 Besedilo

Beaugrande in Dressler (1992: 12) definirata besedilo kot komunikacijsko pojavitev, ki izpolnjuje sedem kriterijev besedilnosti. Ti kriteriji besedilnosti so: (1) *kohezija*, (2) *koherenca*, (3) *namernost*, (4) *sprejemljivost*, (5) *informativnost*, (6) *situacijskost* in (7) *medbesedilnost*. Gre za konstitutivna načela, ki »določajo in ustvarjajo kot besedilno komuniciranje prepoznavno vedénjsko obliko, ki se lahko poruši, če ta načela niso upoštevana« (Beaugrande in Dressler 1992: 18). Pri obravnavi sporočanjškega modela smo omenili tudi lestvico internetne prilagodljivosti, kjer smo izpostavili vpliv, ki ga ima stik na sporočilo. Zanimalo nas je, do kolikšne mere se lahko zaradi prenosnika spremeni besedilo in ali je mogoče s kršenjem teh kriterijev še govoriti o besedilu v smislu komunikacijske pojavitve. Zaradi teh vprašanj smo si (ponovno) dovolili manjšo gradivno zastranitev pri analizi ter si ogledali nekaj primerov besedil, prevedenih s pomočjo pripomočkov za samodejno prevajanje, in nezaželene pošte oz. sporočil. Vsekakor so tovrstna besedila pomembna tudi z vidika obravnave blogov in Wikipedije, saj se pojavljajo tudi v teh tipih elektronsko posredovane komunikacije. Nezaželena sporočila pogosto preko filtrov najdejo pot med komentarje v blogih, pripomočki za samodejno prevajanje pa mnogokrat služijo za prevajanje člankov na Wikipediji, zato je na ta besedila smiselno opozoriti. Analizo omenjenih besedil predstavimo z vidika (ne)upoštevanja načel besedilnosti po Beaugrandu in Dresslerju (1992).

ANALIZA GRADIVA

Kohезija in koherenca

Pri koheziji gre za način, kako so sestavine površinskega besedila, se pravi besede, ki jih dejansko slišimo ali vidimo, znotraj niza med seboj povezane. Temelji na slovničnih odvisnostih. S koherenco pa razumemo načine, na katerih so komponente besedilnega sveta, na katerih temelji površinsko besedilo, medsebojno dostopne in relevantne. Za primer (nenačrtnega) neupoštevanja kohezije in koherence navajamo primer besedila na spletni strani (gl. sliko 43), ki so ga avtorji ustvarili s pomočjo pripomočkov za samodejno prevajanje. Namen je propagandna, in sicer navadno v čim več jezikih, zaradi neustreznega prevoda pa se smisel besedila lahko izgubi.

DOBRODOŠLI NA NAŠI SPLETNI STRANI !

Če boste želel dober razpoloženje, takrat s željom čakamo lastne goste v **Avstriji, v pokrajini Karintija v mestu Bodensdorf kot gosta WELLNESS HOTELA SISSI *** ka je popolnoma ovnovitev.**

LOKACIJA

Hotel je v čudovitem okolju, in nahajata v donjem mestu **centera za smučanje Gerlitzten, 100 m ob jezera Osojsko (Ossiacher See).**

Restavracija, „La Calabria“, Wellness Hotelja Sissi imeje mednaroden in italijansku kuhinju za Lastne Goste!

Za lastne goste po posebj zahtevu, brezplačeno je zavarovana jed (vegetarijanska, brez-laktozna, brez-glikozna)

Na recepciji in v restavraciji govorimo nemčiju, angelški, italijanski, ruski in madžarski jezik.

Vse je mogoče najti na enome mestu, **gorah in vodu**, sočasen !

Slika 43: Spletna stran hotela Sissi v slovenščini¹⁷⁵

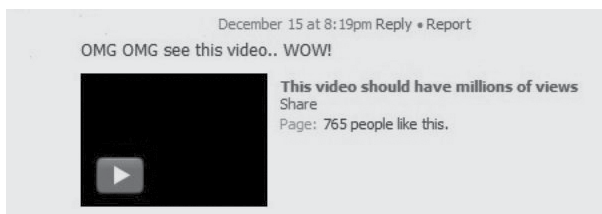
¹⁷⁵Vir: <<http://www.hotelsissi.com/si/>>, 4. januar 2011.

Namernost in sprejemljivost

Namernost se nanaša na hotenje tvorca besedila, da ponujeno jezikovno gradivo predstavlja koherentno in kohezivno besedilo, ki bo služilo za uresničitev tvorčevih namer, npr. za posredovanje védenja ali za doseg cilja, ki je določen v nekem načrtu, medtem ko je sprejemljivost pripravljenost naslovnika besedila, da v danem nizu pojavitev vidi kohezivno in koherentno besedilo, ki je zanj koristno ali relevantno, npr. za pridobivanje védenja ali za zagotavljanje sodelovanja v okviru kakega načrta. Pri pošiljanju nekoherentnih in nekohezivnih sporočil, kakršno smo lahko videli na primeru spletne strani hotela *Sissi* (gl. sliko 43), pošiljatelj računa na sprejemljivost naslovnika, pri tem da se neupoštevanja načel kohezije in koherence (in posledično namernosti) verjetno niti ne zaveda (saj gre za samodejno prevajanje besedil v jezik, ki ga pošiljatelj običajno ne razume).

Informativnost

Naslednji kriterij predstavlja količino pričakovanosti oz. nepričakovanosti ali znanosti oz. neznanosti predstavljenih sestavin besedila. Do neupoštevanja načela informativnosti v smislu pričakovanja resničnosti prihaja v primerih t. i. *viralnih*¹⁷⁶ objav na družabnem omrežju Facebook (gl. sliko 44), kjer komentar ob videoposnetku sporoča, da bo prejemnik ob ogledu posnetka videl nekaj nenavadnega oz. zanimivega. V resnici pa klik na videoposnetek povzroči neželjeno prepošiljanje istega sporočila vsem prijateljem uporabnika, ki je na posnetek kliknil. Količina pričakovanih informacij glede na besedilo ob posnetku je nična, saj pričakovanega videoposnetka uporabnik ne vidi, v najslabšem primeru pa uporabnik ob kliku dobi še računalniški virus.

Slika 44: Nezaželeno sporočilo na Facebooku

¹⁷⁶ Pojem *viralnost* označuje hitro širjenje vsebine med uporabniki spleta.

Situacijskost

Gre za dejavnike, ki napravijo besedilo glede na komunikacijsko situacijo relevantno. Smisel in rabo besedila torej določa situacija, kar pa je možno na internetu tudi hitro zlorabiti. Računalniški virusi, navadno v obliki kombinacije besedila in hiperpovezave, v določenem internetnem okolju simulirajo situacijo, ki je možna oz. verjetna, uporabniki pa s klikom na povezavo aktivirajo virus. Omenili smo že viralna, pogosto tudi virusna sporočila na Facebooku, ki so videti kot videoposnetki, kar je sicer v tem družabnem omrežju nekaj povsem običajnega. Podobno velja tudi za elektronska sporočila, v katerih avtorji naslovniku sporočajo, da je na nagradni igri zadel določen znesek denarja. Od uporabnika na tak način pridobijo osebne podatke, kar pa potem izkoristijo za zlorabo.¹⁷⁷

From: monfrecola_antonio@virgilio.it [mailto:monfrecola_antonio@virgilio.it]
Sent: Thursday, April 21, 2011 1:44 PM
To: undisclosed-recipients:
Subject: Uradni €1.000.000.00 zmagovalec

Vaš e-poštni naslov priloženo Ticket Število v prvi kategoriji naših promotion.Winners je izbral računalniški sistem, sestavljen iz podjetij in posameznikov, E-poštni naslovi po vsem svetu. Temelji so bili uradno objavljeni 21. april, so bili zato 2011.You podeljen znesek € 1.000.000.00, ki je zmagovalni izplača za kategorijo zmagovalci. Spodaj so vaše Winning podatkov:

[i] Referenčna številka: 247/120/343/Bv
 [ii] Ticket Number: RL416/172/525/40
 [iii] Batch številka: 1764881-082-NL
 [iv] Serijska številka: 7-30-14-18-1509
 [V] Lucky Number: 93-10-20-24-34-44

Obrnite se Sponsorlotterij zahtevek služba takoj za ustrezno obdelavo in prenos vaših denarne nagrade:

Mr.Frank Henrik.
 Tel: +31-617-462-480
 Fax: +31-847-144-414
 EMAIL: infoclaimdept11@aol.com

Slika 45: Samodejno prevedeno elektronsko sporočilo

Medbesedilnost

V medbesedilnost spadajo dejavniki, ki povzročajo, da je uporaba določenega besedila odvisna od poznavanja enega ali več že prej spoznanih besedil. Tudi s pomočjo zavajanja v sklopu načela medbesedilnosti prihaja do zlorab v elektronskih sporočilih. Na sliki 46 lahko vidimo

¹⁷⁷Podoben primer manipulacije z naslovnikom omenja tudi Toporišič (2000: 730) v poglavju o vplivanju na naslovnika, kjer omenja razkorak med tem, kar je naslovniku povedano in tem, kar je s tem mišljeno.

primer elektronske pošte, ki naj bi bila poslana z naslova Organizacije združenih narodov (naslov njihove internetne strani je <<http://www.un.org/>>). Pri tem gre torej za zlorabo imena in naslova omenjene institucije za doseg cilja.

Zdi se, da glede na obravnavano v sklopu teh sporočil ne moremo več govoriti o besedilih kot o komunikacijskih pojavitvah, kot jih pojmujeta Beaugrande in Dressler. Dejstvo je, da te komunikacijske pojavitve ne izpolnjujejo vseh sedmih kriterijev besedilnosti. Ne gre zgolj za *kršenje maksim*, kot jih v sklopu svoje teorije konverzijske implikature navaja Grice,¹⁷⁸ pri čemer gre bolj za smernice oz. strategije in ne za pravila, čeprav gre v obravnavanih primerih tudi za kršenje maksim. Pri nezaželeni pošti gre za posebne vrste sporočil, ki so specifična za elektronski medij, vendar se s časom verjetno tudi spreminjajo in na tak način vedno znova izkoristijo naivnost določenih uporabnikov. Pripomočki za samodejno prevajanje so sicer res dostopni na spletu in raba besedil, ki nastajajo na tak način, pogosto tudi ostaja na spletu, vendar pa to ni nujno. Upamo sicer, da se bodo tudi te tehnologije v prihodnosti razvile do mere, da do takšnih besedil ne bomo mogli dostopati, hkrati pa je še kako važno opozorilo pri rabi takšnih pripomočkov tudi za prevode v tuje jezike.

Zadeva: U.N Prize Claims
 Pošiljatelj: "United Nations Trust Fund" <info@un.org>
 Datum: Wed, Januar 26, 2011 9:44 pm
 Prejemnik:

 UNITED NATION TRUST FUNDS ©
 CONGRATULATIONS!!!!
 Dear Winner,

Slika 46: Elektronska pošta, poslana z naslova Organizacije združenih narodov

¹⁷⁸Te maksime so: (1) maksima količine: (a) Naj bo tvoj prispevek tako informativen, kot zahtevajo trenutni nameni izmenjave, (b) Naj tvoj prispevek ne bo bolj informativen, kot je potrebno; (2) maksima kakovosti: Naj bo tvoj prispevek resničen: (a) Ne reci tega, za kar misliš, da ni resnično, (b) Ne reci tega, za kar nimaš zadostnih dokazov; (3) maksima relevantnosti: Bodi relevanten; (4) maksima načina: Bodi jasen: (a) Izogibaj se nejasnim izrazom, (b) Izogibaj se dvoumnosti, (c) Bodi kratek, (č) Govori urejeno. Poleg teh maksim pa navaja še splošno kooperativno načelo, ki se glasi: »Naj bo tvoj prispevek h konverzaciji tak, kakršnega na stopnji, na kateri nastopi, zahtevata sprejeti namen in smer govorne izmenjave, v kateri sodeluješ« (Verschueren 2000: 54).

3.5.3 Fasetna klasifikacija Susan Herring

Fasetna klasifikacija¹⁷⁹ je pristop, ki se je uveljavil v bibliotekarski in informacijskih znanostih, vpeljal ga je Ranganatan za klasifikacijo knjig v knjižnicah, kasneje pa se je razširil tudi na druga področja znanosti. Susan Herring (2007: 9–23) je sestavila zbirko kontrastivnih parametrov, s katerimi lahko definiramo enote elektronsko posredovane komunikacije in ki naj jih upoštevamo pri analizi teh besedil. Herring (ibid.) opozarja, da niso nujno vse kategorije relevantne za posamezne enote, ki jih analiziramo, zato mora vsak raziskovalec sam izbrati parametre, ki so relevantni za njegove raziskovalne namene.¹⁸⁰ Omenjeno klasifikacijo v svoji knjigi *Internet linguistics* nekoliko dopolni Crystal (2011: 33–34) in v tej obliki jo tudi povzemamo. Na tem mestu se zdi smiselna, saj na celosten, a hkrati dovolj podroben način povzema značilnosti jezika, besedil in komunikacije v obravnavanem gradivu, s čimer po eni strani strnimo jezikovne ugotovitve obravnavanih blogov in Wikipedije iz prejšnjih poglavij z besedilnimi in komunikacijskimi posebnostmi.

V grobem ločimo tehnične in družbene parametre.

Tehnični parametri:

- (1) *sinhronost* (angl. *Synchronicity*): ali je aktivnost v realnem času (sinhrona) ali ne (asinhrona);
- (2) *razdrobljenost enot* (angl. *Granularity*): narava enot, ki se pošiljajo po sistemu, ali so to sporočila, znaki ali vrstice;
- (3) *trajnost* (angl. *Persistence*): čas, ko sporočila ostanejo v sistemu po tem, ko so sprejeta;
- (4) *dolžina* (angl. *Length*): število znakov, ki jih sistem dovoli v enem sporočilu;
- (5) *kanali* (angl. *Channels*): vsebnost multimedijskih kanalov (animirane grafike, glasovni in videoposnetki);

¹⁷⁹Fasetna klasifikacija je analitično-sintetična klasifikacijska shema, ki uporablja splošne ali tematsko specifične semantične kategorije, s pomočjo katerih opredelimo predmet raziskave. (<http://en.wikipedia.org/wiki/Faceted_classification>, 19. junij 2015).

¹⁸⁰V pričujoči raziskavi bomo analizirali vse navedene parametre, tudi zaradi umestitve obravnavanih tipov elektronsko posredovane komunikacije v širši kontekst.

- (6) *identiteta sodelujočih* (angl. *Identity*): ali so sporočila anonimna ali ne;
- (7) *javnost* (angl. *Audience*): ali so sporočila javno ali zasebno dostopna;
- (8) *prilagoditev* (angl. *Adaptation*): ali sistem dovoli, da je vsebina filtrirana, citirana ali spremenjena;
- (9) *format* (angl. *Format*): izgled sporočil na zaslonu, vključujoč tudi spremenljivke, kot vrstni red pojavljanja sporočil, lokacija in razmerje do drugih sporočil in ali so ostale informacije avtomatično posredovane.

Družbeni parametri:

- (1) *struktura sodelujočih* (angl. *Participation structure*): število aktivnih ali potencialnih sodelujočih v konverzaciji, količine zapisanega, hitrost, s katero komunicirajo, ali se pogovarjajo javno ali zasebno, ali gre za resnično ali psevdoidentiteto;
- (2) *značilnosti sodelujočih* (angl. *Participant characteristics*): starost, spol, izobrazba, kultura, vera in profesionalna znanja;
- (3) *namen* (angl. *Purpose*): razlogi za sporočilo, ali je poslano s strani posameznika ali skupine;
- (4) *aktivnosti* (angl. *Activities*): načini, s katerimi je namen dosežen (raba besedila, pošiljanje fotografij, dodajanje zvoka, omogočanje sodelovanja na forumu);
- (5) *tema* (angl. *Topic*): vrsta vsebine, ki je relevantna ali primerna za sporočilo;
- (6) *ton* (angl. *Tone*): način interakcije;
- (7) *pravila organizacije* (angl. *Norms of organization*): kako se udeleženci sami organizirajo (npr. kontrola prek moderatorja, novi člani, razpošiljanje sporočil vsem članom ipd.);
- (8) *pravila družbene primernosti* (angl. *Norms of social appropriateness*): standardi obnašanja, ki so sprejemljivi (npr. netiketa, filtri za nezaželeno pošto);
- (9) *jezikovna pravila* (angl. *Norms of language*): pravila, ki jih postavijo udeleženci (npr. krajsave, interne šale, nestandarden zapis ipd.);
- (10) *kod* (angl. *Code*): jezik(i) ali zvrst(i), ki jih uporabljajo udeleženci.

ANALIZA GRADIVA

3.5.3.1 Tehnični parametri*Sinhronost*

Aktivnost na blogu je asinhrona, saj avtor bloga najprej objavi prispevek, ki mu sledijo komentarji. Ti so lahko odzivi na objavo, na predhodne komentarje ali pa z objavo in komentarji nimajo nikakršne povezave. Takšne komentarje (sploh če so poslani avtomatično na različne spletne strani) sistemi pogosto prepoznajo kot nezaželena sporočila (angl. *spam*) in jih mora zato avtor odobriti, sicer se na blogu ne pojavijo. Dokler je stran na spletu dostopna, lahko uporabnik komentira objavo, razen v primeru, da avtor bloga ukine možnost komentiranja (takšne primere zasledimo npr. ob volitvah in referendumih, ko na dan volilnega molka blogerji zaklenejo komentiranje objave, ki je politično angažirana, ali pa če gre za delikatno temo, za katero avtor v naprej predvideva nepriporabne komentarje).

V nasprotju z blogi pa pri geselskih člankih Wikipedije težko govorimo o sinhronosti oz. asinhronosti komunikacije, saj je cilj v kolektivnem tvorjenju enciklopedičnega članka, ki se dopolnjuje in sproti nastaja, in ne komunikacija med uporabniki. Na drugi strani pa ima vsak geselski članek tudi pogovorno okno, kjer lahko wikipedisti med seboj tudi razpravljajo o vsebinskih, oblikovnih in drugih vprašanjih, ki se jim zastavljajo med objavljanjem na spletni strani. V tem primeru gre za asinhrono komunikacijo med uporabniki.

Razdrobljenost enot

Enote, ki se prenašajo po sistemu, tako v primeru blogov kot tudi Wikipedije, so običajno zaključena sporočila, v nasprotju s primeri sinhronih klepetalnic, kjer gre predvsem za hitrost in manj za zaključenost (pomenskih) enot znotraj posameznega poslanega sporočila.

Trajnost

Glavni avtorjev prispevek bloga in komentarji so označeni z datumom in uro objave in se shranjujejo v arhivu, tako da so načeloma dostopni kadarkoli, če ne pride do odstranitve spletnega mesta z interneta. Avtor bloga lahko vse objave, komentarje, dodatna polja, kategorije, oznake

ipd. v obliki datoteke XML prenese tudi na svoj računalnik, tako da si naredi varnostno kopijo. Vse, kar je bilo kdajkoli zapisano in spremenjeno na spletni strani geselskega članka Wikipedije, se shrani v arhivu spletnega mesta (gl. sliko 47), tako da lahko v primeru vandalizma, če npr. neki uporabnik izbriše celoten geselski članek, vsakdo takoj pridobi nazaj prejšnje stanje. Iz *Zgodovine strani* je tudi razvidno, kdaj je stran nastala in kako se je spreminjala. Poleg arhivov znotraj spletnega mesta blogov in Wikipedije pa smo že omenjali tudi spletna mesta za arhiviranje spletnih mest v splošnem, npr. *Archive.org* ipd.

Pajki: Zgodovina strani

Poglej dnevniške zapise o strani

Zgodovina poizvedovanj

Od leta (in prej): 2015 Od meseca (in prej): vse Filter oznak

Izjira primerjave: označite okroglo polje ob redakciji za primerjavo in stisnite enter ali gumb na dnu strani.
 Legenda: **(tren)** – primerjava s trenutno redakcijo, **(prej)** – primerjava s prejšnjo redakcijo, **m** – manjše urejanje.

(najnovejše | najstarejše) Prikazujem (novjših 50 | starjših 50) (20 | 50 | 100 | 250 | 500).

Primerjaj izbrani redakciji

- (tren | prej) * 15:30, 13. april 2015 Biltinghurst (Pogovor | prispevki) **m** . . (34.450 zlogov) (+34.373) . . (vrvitev sprememb uporabnika Pes55 (pogovor) na zadnje urejanje uporabnika Yerpo (razveljavi))
- (tren | prej) * 15:22, 13. april 2015 Pes55 (Pogovor | prispevki) . . (77 zlogov) (-34.373) . . (Zamenjava strani s/iz MIRAN, vezaj eshi buss i kosoves jetoni n zitur: <3 <3 <3 ika ja 2004840 femra) (razveljavi)
- (tren | prej) Ⓟ 08:45, 13. marec 2015 Yerpo (Pogovor | prispevki) **m** . . (34.450 zlogov) (+9) . . (vrvitev sprememb uporabnika 95.87.165.223 (pogovor) na zadnje urejanje uporabnika SporšBol) (razveljavi)
- (tren | prej) Ⓟ 08:40, 13. marec 2015 95.87.165.223 (Pogovor) . . (34.441 zlogov) (+6) . . (razveljavi) (Oznaka: VisualEditor)

Slika 47: Zgodovina spletne strani o *Pajkih* na Wikipediji

Dolžina

Sistem na blogu ne omejuje sporočil s števili znakov, zaradi tega tudi lahko beremo razmeroma obsežne objave. Komentarji so sicer navadno krajši od glavnega avtorjevega prispevka, čeprav niti dolžina glavnega prispevka niti komentarja nista omejeni. Podobno kot na blogih tudi sistem Wiki za spletno enciklopedijo Wikipedijo ne omejuje objav s števili znakov, zaradi tega tudi lahko beremo razmeroma obsežne prispevke, ki jih po potrebi lahko dopolnujemo. Količina (besedilnih) podatkov na spletu je tudi zaradi neomejenosti eden izmed pomembnejših izzivov za vse, ki se bodo v prihodnje ukvarjali s tem področjem.

*Kanali*¹⁸¹

Sistem na blogu sicer omogoča dodajanje fotografij in videoposnetkov in ti so sicer na blogih nekaj običajnega, vendar pa niso vsebovani v nobeni izmed obravnavanih objav blogov. Vsi trije obravnavani prispevki so zgolj besedilni, čeprav npr. objava Marka Crnkoviča *Navodila za izražanje* vsebuje dve hiperpovezavi na videoposnetka, vendar ta, kot omenjeno, nista vsebovana na osnovni strani. Fotografije na spletnih straneh analiziranih blogov pa se pojavljajo v obliki avatarjev oz. profilnih fotografij komentatorjev.

Novinarica je poslušalcem razlagala naslednjo preprosto informacijo: če v YouTubeov iskalnik vtipkate "janša", je **prvi zadetek** posnetek psa, šele potem posnetki premiera; obstaja namreč pes, ki sliši na ime Janša in je na alter sceni canine celebrity, saj ga lastnik — fotograf, snemalec, nadobudni spletni novinar in netaalentirani humorist — promovira tudi v okviru svojih medijskih ekshibicij.

Slika 48: Hiperpovezava na videoposnetek

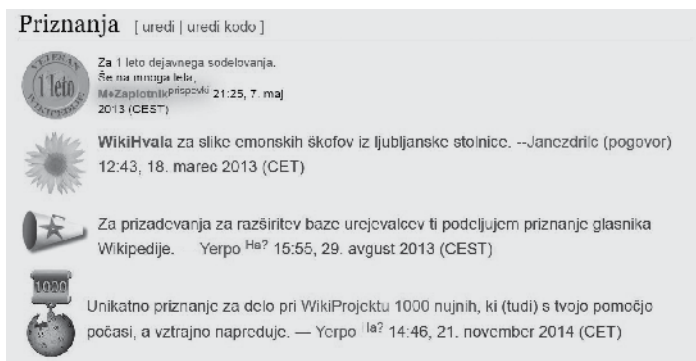
Geselski članek Wikipedije je navadno sestavljen iz besedila in fotografij. Glasovni in videoposnetki so v nasprotju s pričakovanji razmeroma redki, verjetno tudi zaradi dejstva, da je problematika avtorskih pravic teh vsebin na spletni enciklopediji Wikipediji vsaj načeloma upoštevana. Ima pa vsaka spletna stran Wikipedije hiperpovezavo na Wikimedijino zbirko, kjer ponuja še več predstavnostnega gradiva.

Identiteta sodelujočih

Sodelujoči na blogu so predstavljeni s psevdonimom (*zloba*) ali pa z imenom in priimkom (*Marko Crnkovič*). Komentatorjem se za sodelovanje ni treba registrirati in lahko sodelujejo s poljubnim vzdevkom, zato so večinoma psevdonimni, čeprav nekateri za vzdevek uporabijo tudi ime in priimek (uporabniki: *markopigac*, *simonarebolj* in *majakrizaj*). Komentatorji, ki imajo tudi sami registriran blog pri Siolu, imajo ob strani vsakega komentarja, ki ga zapišejo, tudi svoj avatar. Podobno kot na blogih so tudi uporabniki Wikipedije lahko anonimni, za nekatere spremembe spletne enciklopedije ni potrebna niti registracija, spet drugi uporabniki, ki so bolj aktivni, pa pogosto nastopajo s svojim imenom in priimkom, saj to pomeni tudi določeno kredibilnost za članke, ki so jih napisali. Vsak registriran wikipedist ima tudi svojo

¹⁸¹ V sklopu sistemsko-funkcijskega jezikoslovja se danes o besedilih, ki potekajo po različnih kanalih (npr. glasovne in videovsebine), govori kot o *večkodnih besedilih*.

uporabniško stran, na kateri lahko razkrije podatke o sebi, s čimer prav tako pridobiva zaupanje drugih wikipedistov. Od drugih uporabnikov lahko prejema tudi razna priznanja (gl. sliko 49).

Slika 49: Priznanja uporabniku Wikipedije ob različnih priložnostih

Javnost

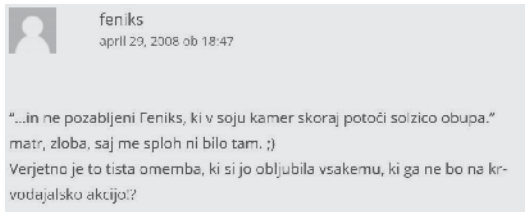
Vsa sporočila na blogu in Wikipediji so javna in dostopna tudi prek spletnih iskalnikov. Nekateri sistemi za bloge (npr. Googlov Blogger) omogočajo zaprti tip objav, kar pomeni, da mora avtor bloga odobriti branje uporabnikom.

Prilagoditev

Objava na blogu se načeloma ne spreminja, razen izjemoma – take primere smo zasledili na blogu avtorice z vzdevkom *Bata*, ki živi v Egiptu in je v času revolucije v tej državi februarja 2011 sproti komentirala dogajanje, npr. v objavi *Internet je nazaj!* (<http://bata.blog.siol.net/2011/02/02/internet-is-back/>), 18. junij 2015), ali pa na primeru avtorja bloga z vzdevkom *Buba Švabe*, ki je po katastrofalnem potresu na Japonskem marca 2011, ki je močno prizadel jedrsko elektrarno v Fukušimi, prav tako sproti komentiral dogajanje, prim. objavo *Fukushima* na njegovem blogu (<http://bubasvabe.blog.siol.net/2011/03/15/fukushima/>), 18. junij 2015).¹⁸² Citiranje vsebine, kot je običajno npr. v spletnih forumih, na blogu ni predvideno in je mogoče le z ukazom *kopiraj – prilepi*, ni pa nujno razvidno, kdaj gre za citiranje, če avtor tega jasno ne označi. Slika 50 prikazuje primer, ko komentator citirano

¹⁸² Tovrstno sprotno komentiranje dogodkov je običajno tudi pri spletnih medijih.

besedilo postavi v narekovaje. Kot smo že omenjali v poglavju 3.2.5.2, je ta značilnost pogosta, kar je razumljivo, saj gre za razpravljanje in diskusijo, citiranja pa omogočajo ohranjanje rdeče niti v komunikaciji.

Slika 50: Citirano besedilo v narekovajih

Citiranje v geselskem članku Wikipedije o černobilski nesreči je, kot lahko vidimo na sliki 51, označeno z narekovaji in z odstavkom ločeno od ostalega besedila. Drugega dobesednega navedka v treh analiziranih objavah ni.

Ob 1 23 40 so upravitelji pritisnili na gumb A7-5 («аварийная защита» - preprečitev nesreče) ki je sprožil popolno zaustavitev jedrskega reaktorja z vstavitvijo vseh nadzornih palic v reaktorsko sredo, vključno z neprevidno odvzetimi ročnimi palicami. Ali je bilo to storjeno zaradi ugotovitve nevarnosti ali pa popolnoma rutinsko zaradi zaključnega poskusa, ni jasno (reaktor bi sicer morali zaustaviti zaradi vzdrževanja). Najbolj pogosta razlaga je, da naj bi bila popolna zaustavitev ukazana kot odziv na nepričakovano hitro naraščanje energije. Vendar pa Anatolij Djatlov, glavni inženir Černobilske jedrske elektrarne v času nesreče, v svoji knjigi piše:

«Pred 01:23:40 sistemi centraliziranega nadzora ... niso zaznali nobenih sprememb parametrov, ki bi opravičevale popolno zaustavitev. Komisija ... je zbrala in analizirala mnogo materiala in, kakor piše v poročilu, ni ugotovila razloga, zakaj je bila ukazana popolna zaustavitev. Za iskanje razloga ni bilo potrebe. Reaktor je bil preprosto zaustavljen zaradi zaključnega poskusa.»^[4]

Slika 51: Citiranje na Wikipediji

Format

Sporočila so na spletni strani objave bloga prikazana kronološko, starejša na vrhu strani (čisto na vrhu je objava blogerja), novejša spodaj (komentarji v kronološkem zaporedju), v nasprotju z blogom (kot spletnim mestom), kjer so novejšje objave na vrhu strani. Informaciji, ki sta avtomatično dodani vsaki objavi, sta datum in čas objave, vzdevek izbere bloger sam, lahko pa je vzdevek tudi hiperpovezava, ki uporabnika pripelje do avtorjevega bloga ali druge spletne strani, ki jo avtor pri pisanju komentarja navede. Na spletni strani geselskega članka Wikipedije je čisto spodaj vedno naveden datum in čas zadnje spremembe. Zgodo-

vina članka je prikazana tako, da so najnovjše spremembe na vrhu, starejše pa pri dnu spletne strani, pogovorne spletne strani pa imajo na vrhu strani najstarejše komentarje, na koncu pa so najnovjša sporočila. Razporeditev se, kot vidimo, že znotraj spletnega mesta lahko razlikuje.

3.5.3.2 Družbeni parametri

Struktura sodelujočih

Omenili smo že, da so na blogu tako anonimni uporabniki kot tudi sodelujoči, ki se podpišejo z imenom in priimkom (slednjih je manj). Zaradi prevladujoče anonimnosti uporabnikov bi bilo presojanje o identiteti uporabnikov bolj ugibanje. Sodeluje lahko vsak, ki ima dostop do interneta, registracija ni potrebna. Če si podrobneje ogledamo, kdo so avtorji komentarjev (gl. preglednico 20), vidimo, da istih komentatorjev ni veliko, v večini avtorji napišejo po en komentar, redki več. Pri večkratnem komentiranju na objave opazimo predvsem avtorje objav, kar je razumljivo, saj gre za replike na komentarje na njihovo objavo. Pri tem je treba opozoriti, da en komentar ne nujno pomeni replike na drugi komentar, ampak je lahko v komentarju vsebovan odgovor oz. replika več komentatorjem.

	M. Crnkovič	S. Leban	M. Zalar	Skupaj
št. komentarjev	35	19	18	72
št. komentatorjev	23	14	13	49*

Preglednica 20: Struktura komentatorjev na analiziranih objavah blogov

* En komentator se pojavi pri dveh objavah, zato vsota komentatorjev pri posameznih objavah ni enaka kot v skupnem seštevku.

Struktura sodelujočih na Wikipediji je zelo raznovrstna. Po eni strani imamo opravka z neregistriranimi uporabniki, o katerih vemo le malo, po drugi strani pa so med najaktivnejšimi sodelavci pogosto prav univerzitetni profesorji, ki s svojimi študenti pripomorejo k dopolnjevanju in izboljševanju Wikipedije. Ne smemo pozabiti niti na vandale, ki skušajo z enim samim klikom izničiti požrtvovalno delo mnogih prostovoljcev. Gre torej za zanimiv spekter najrazličnejših uporabnikov, ki ga verjetno redko zasledimo v drugih spletnih okoljih. Če si analizirane objave podrobneje ogledamo oz. si v razdelku spletne strani, imenovane *Zgodovina*, ogledamo,

kdo je spreminjal posamezne geselske članke spletne enciklopedije, dobimo zanimivo strukturo (gl. preglednico 21), ki se zelo razlikuje od strukture komentatorjev na blogih, saj lahko vidimo, da isti avtorji pogosteje sodelujejo in posledično spreminjajo spletno stran. Pri blogih smo zasledili le en primer komentatorja, ki je komentiral na dveh različnih objavah, na Wikipediji pa vidimo, da je prehod avtorjev med članki pogostejši.

	Park Güell	Pajki	Černobil	Skupaj
št. sprememb	52	151	150	353
št. avtorjev	25	51	39	81*

Preglednica 21: Struktura avtorjev analiziranih geselskih člankov Wikipedije

* Seštevek vseh avtorjev spet ni enak seštevku avtorjev po posameznih objavah, saj ponekod isti avtorji sodelujejo pri več objavah.

Značilnosti sodelujočih

O sodelujočih ne vemo prav veliko, saj so identitete posameznikov pogosto prikrite, če ne spremenjene do te mere, da namerno napeljujejo na napačen način interpretacije (npr. moški uporablja uporabniško ime, za katero se predvideva, da ga uporablja ženska, ipd.). Nekateri uporabniki imajo s svojega uporabniškega imena povezavo na blog, kjer je običajno tudi spletna stran s predstavitev avtorja. Uporabnik *blitz* ima npr. povezavo na svoj blog, kjer na spletni strani lahko preberemo njegovo predstavitev (gl. sliko 52). Iz besedila lahko vidimo, da ne gre za običajno predstavitev, ki bi povsem razkrivala starost, spol, izobrazbo, konjičke ipd., kar bi mogoče pričakovali. Ker gre pri blogu običajno za zelo oseben pristop podajanja informacij, marsikateri podatek o uporabniku lahko zasledimo iz njegovih objav.

Blitzoksikon

Ravno prav debel mož v najboljših letih. Ne najbolj izvirno, ampak drži.

Pišem, ker rad pišem. Smejem se, ker se rad smejem. Včasih sem pa jezen, ker nekateri bi pa tudi svetega Avgušтина ob živce spravili.

Moj moto – boj se tistega, ki je 100% prepričan v svoj prav.

Slika 52: O uporabniku *blitzu* na njegovem blogu¹⁸³

¹⁸³Vir: <<http://blitz.blog.siol.net/o/>>, 14. januar 2011.

V nasprotju z uporabniki na blogu imajo uporabniki Wikipedije pogosteje javno razkrita identiteta. Na svoji uporabniški strani razkrivajo mnoge, pogosto zelo osebne podatke. Na sliki 53 je del predstavitev uporabnika z vzdevkom *Yerpo*, ki je v analiziranih geselskih člankih največkrat sodeloval pri urejanju strani (na vseh treh 45-krat). Po drugi strani pa je treba opozoriti, da lahko vsakdo, tudi neregistriran uporabnik, dodaja vsebine – v tem primeru se zabeleži naslov IP, prek katerega je uporabnik izsledljiv, v primeru, da bi prišlo do kakršnihkoli zlorab na straneh Wikipedije.

Dr. **Jernej**, biolog, specializiran za vibracijsko komunikacijo žuželk.
Trenutno živim in delam v Italiji kot podoktorski raziskovalec v skupini za kemično ekologijo Centra za raziskave in inovacije pri *Fundaciji Edmund Mach* v kraju San Michele all'Adige (TN). Na slovenski Wikipediji registriran od 9. marca 2007, administrator od 16. maja 2008, birokrat od 10. septembra 2009.

Slika 53: O uporabniku Wikipedije z vzdevkom *Yerpo*¹⁸⁴

Na blogu Marka Crnkoviča najdemo tudi primer v obliki komentarja, kjer gre za t. i. *trackback* oz. obvestilo o citiranju objave na drugem spletnem mestu, na Wikipediji pa je doprinos računalniških programov k besedilu še bolj opazen. V *Zgodovini* posamezne spletne strani lahko vidimo (gl. sliko 54), da spremembe v besedilu pogosto opravljajo različni programi, imenovani *boti* oz. *roboti*. Gre za samodejna dodajanja ali popravke, pogosto so dodani podatki glede na spremembe v drugih jezikih, lahko gre za lektorske popravke (npr. iz *življenske* v *življenjske*) ipd.

¹⁸⁴Vir: <<http://sl.wikipedia.org/wiki/Uporabnik:Yerpo/Osebno>>, 5. maj 2015.

- (tren | prej) ^o 12:50, 8. marec 2015 SportiBot (Pogovor | prispevki) .. (34.450 zlogov) (-91) .. (ods. Link FA/GA) (razveljavi)
- (tren | prej) ^o 14:47, 27. maj 2014 Xqbot (Pogovor | prispevki) **m** .. (34.541 zlogov) (+15) .. (Bot: no:Edderkopper je dober članek) (razveljavi)
- (tren | prej) ^o 09:41, 27. maj 2014 Xqbot (Pogovor | prispevki) **m** .. (34.526 zlogov) (+15) .. (Bot: en:Spider je dober članek) (razveljavi)
- (tren | prej) ^o 00:28, 27. maj 2014 Xqbot (Pogovor | prispevki) **m** .. (34.511 zlogov) (+15) .. (Bot: cs:Pavouci je dober članek) (razveljavi)

Slika 54: Spremembe, ki jih v člankih na Wikipediji opravljajo t. i. *boti*

Namen

Za večino sporočil, poslanih s strani posameznikov, lahko rečemo, da je njihov namen izražanje lastnega mnenja in diskusija z ostalimi uporabniki. Tak je tudi namen bloga v splošnem. Seveda pa se včasih najdejo tudi posamezniki, ki pišejo komentarje, ki z glavno objavo nimajo nikakršne povezave. Pri Wikipediji pa je namen sporočanja širjenje znanja in dodajanje novih gesel v to spletno enciklopedijo, v pogovornih oknih pa gre za diskusijo o pravilnosti, ustreznosti gesel (gl. sliko 55). Vse je načeloma podrejeno enciklopedičnosti informacij, razen v primerih, ko gre za onemogočanje dela wikipedistov z vandalizmom.

Hermon [uredi kodo]

sporno: Vrh gore Hermon, ki je z 2.814 metri najvišja gora Izraela, je prekrit s snegom večino leta.

Odgovor : gre za okupirano ozemlje Golanske planote in *de iure* gledano to ni Izrael. --Hinko Gnito 13:40, 27. februar 2010 (CET)

Sporno trditev sem odstranil. --Archangel 19:06, 10. marec 2010 (CET)

Slika 55: Primer iz pogovornega okna

Aktivnosti

Uporabniki na blogih večinoma uporabljajo besedilne argumente, lahko ga podkrepijo s povezavami na druge spletne strani oz. se sklicujejo na

Slika 56: Članek Wikipedije v drugih jezikih – hiperpovezave

vire na drugih spletnih straneh. Podobno na Wikipediji za doseganje namena uporabniki uporabljajo predvsem besedila. Nekaj je tudi slikovnega materiala, zelo specifična aktivnost znotraj Wikipedije pa je dodajanje hiperpovezav. Obstajajo tako notranje kot zunanje hiperpovezave – prve nas preusmerjajo na gesla znotraj Wikipedije, zunanje hiperpovezave pa nas povežejo na druga spletna mesta. Ob strani imamo vedno še povezave na Wikipedije v drugih jezikih (gl. sliko 56), kjer si lahko o izbranem geslu preberemo informacije v drugih jezikih. Članki so pogosto prevodi iz angleščine, ni pa nujno, saj je spletna enciklopedija v vsakem jeziku samostojna in se lahko informacije med eno in drugo Wikipedijo razlikujejo.

Tema

V dveh obravnavanih prispevkih z blogov je tema aktualnopolitična (objavi Marka Crnkoviča in Sanje Leban), v tretjem prispevku (Mateja Zalarja) pa so obravnavani komentarji na blogih in vprašanje upoštevanja pravopisa. Komentarji včasih zaidejo iz prvotne teme, nekateri so povsem nesmiselni, na blogih v splošnem pa lahko prihaja tudi do osebnih žalitev, kar je še posebej zanimivo, saj se uporabniki med seboj večinoma ne poznajo, ampak očitno je, da gre za žalitev virtualne identitete, ki bi verjetno bila drugačna, če bi se uporabniki med seboj pogovarjali v živo. Takih primerov sicer v obravnavanih blogih ne zasledimo. Teme obravnavanih geselskih člankov Wikipedije so pajki, črnbiljska nesreča in park Güell.

Ton

Kljub izražanju lastnih mnenj, ki si med uporabniki niso vedno enotna, se zdi ton komunikacije v obravnavanih treh objavah blogov precej spoštljiv, komentatorji se ne spuščajo na nizko raven, čeprav to na blogih sicer ni neobičajno. Geselski članki Wikipedije težijo k nepristranskosti in strokovnosti podajanja informacij, v pogovornih oknih pa je ton nekoliko bolj sproščen. Napisano pravilo med wikipedisti veleva, da se vsi

med seboj tikajo in čeprav pride občasno do nesoglasij, gre v večini primerov za konstruktivne diskusije, s katerimi želijo predvsem izboljšati kakovost geselskih člankov Wikipedije.

Pravila organizacije

Pravila sodelovanja na blogu po eni strani določa Blogos,¹⁸⁵ Siolova storitev, ki omogoča registracijo bloga, po drugi strani pa do določene mere konverzacijo usmerja lastnik bloga, ki lahko iz določenega razloga blokira katerega izmed uporabnikov. Uporabniki ne predstavljajo neke zaključene skupine, vsakdo se lahko kadarkoli pridruži in komentira. Sporočila so vidna vsem, navadno s spletne strani, lahko pa se uporabnik odloči, da bo spremljal odgovore, ki jih objavljajo drugi komentatorji, in se z elektronskim naslovom prijavi na prejemanje vseh naslednjih odgovorov na izbrano objavo. Navkljub mnenju, da na Wikipediji lahko sodeluje vsak, ki ima dostop do interneta, je treba vedeti, da se je pri urejanju potrebno držati nekaterih pravil. Pri uvajanju izkušeni wikipedisti priporočajo, da se novi uporabniki najprej izurijo v razdelku *Peskovnik*, kjer se lahko brez hujših posledic vsakdo uči spreminjati in dodajati vsebino. Wikipedija ima tudi posebno stran, ki se imenuje *Oglasna deska občestva*, kjer uporabniki najdejo obvestila ter druge informacije o Wikipediji. Aktivni uporabniki se poleg virtualnega družjenja občasno udeležujejo tudi srečanj, na katerih v živo izmenjajo svoja mnenja in izkušnje s spletno enciklopedijo.

Pravila družbene primernosti

Odgovornost za netiketo oz. pravila obnašanja nosi lastnik bloga, pri hujših kršitvah pa bi gotovo ukrepal tudi Blogos kot lastnik strežnika, na katerem gostuje blog, oz. njegov urednik. Blogos programsko ureja nezaželena sporočila – gre za filtre, ki samodejno prepoznajo sporočila, ki so poslana na ta način in ki s samo objavo na blogu nimajo nikakršne povezave.¹⁸⁶ Netiketa se v večini primerov na Wikipediji upošteva in družbeno obnašanje udeležencev ni problematično. Problem predstavlja vandalizem, ki pa ga uredniki kmalu odkrijejo in popravijo.¹⁸⁷

¹⁸⁵ Vsi obravnavani blogerji so začeli pisati svoje bloge na Blogosu.

¹⁸⁶ Taka besedila smo obravnavali v sklopu vprašanja kriterijev besedilnosti v poglavju 3.5.2.

¹⁸⁷ Na angleški Wikipediji naj bi trajalo povprečno 2 minuti, da administrator popravi vandalizem (Miran Hladnik ustno na *Wikidelavnici*, 8. december 2008).

Jezikovna pravila

Za odgovarjanje določenemu uporabniku se je iz angleščine, kjer znak <@> preberemo *at*, uveljavilo pravilo, da omenjeni znak uporabimo pred imenom uporabnika, na katerega naslavljamo odgovor. Podrobneje smo ta pojav predstavili tudi v poglavju o ločilih (gl. poglavje 3.2.5.1). Drugih posebnih jezikovnih pravil, ki bi izkazovale specifikko besedil na blogu, ni opaziti. Pri Wikipediji pa lahko omenimo, da se dobra organiziranost kaže tudi z različnimi priročniki, ki usmerjajo izrazno plat jezika v enciklopediji, npr. *Slogovni priročnik* <http://sl.wikipedia.org/wiki/Wikipedija:Slogovni_priro%C4%8Dnik>, ki naj bi ga upoštevali vsi uporabniki Wikipedije. Uporabnikom je na voljo tudi *Pravopisni priročnik* <http://sl.wikipedia.org/wiki/Pravopisni_priro%C4%8Dnik> (gl. slika 57), ki pa nima utemeljenih priporočenih rešitev, temveč deluje po logiki prav – narobe.

Pogosto nepravilno zapisane besede [uredi kodo]

nepravilno	pravilno
manjkajoče črke	
nadaljni, nadalnji	nadaljnji
življenski	življenjski
srednica	srednjica
avstroogrski	avstro-ogrski
domišljija	domišljja
milijon	milijon

Slika 57: Pravopisni priročnik na Wikipediji

Kod

Kod oz. jezikovne značilnosti smo podrobneje analizirali v predhodnih poglavjih, zato na tem mestu le strnimo ugotovitve. Značilnosti mrežne govornice se v besedilih blogov in Wikipedije izkazujejo različno. V obravnavanem gradivu Wikipedije teh značilnosti skoraj ni zaznati, razen v primerih, kjer se izkazuje tudi navezava na vpliv na jezik zaradi tehnoloških pomanjkljivosti (npr. brisanje besednih mej v internetnih naslovih, raba manj običajnih ločil in drugih pisnih znamenj, odstopanja od norme pri zapisu šumevcev, tudi napačna ali pomanjkljiva raba ločil ipd.). Teh značilnosti je v besedilih blogov več, vendar pa je treba opozoriti, da gre pri tem zelo pogosto ali za vpliv zaradi tehnoloških pomanjkljivosti ali pa za rabo teh sredstev zaradi stilnega učinkovanja. Različna sredstva stilnega učinkovanja v besedilih blogov so opazna na vseh obravnavanih jezikovnih ravninah, medtem ko je slog v besedilih Wikipedije značilen za strokovna besedila. To se še posebej kaže pri analizi leksikalne ravnine, kjer pri analizi novejšje leksike opazimo mnoge primere determinologizacije. Frazeološko se spletna besedila blogov pokažejo kot zelo bogata, v nasprotju z besedili Wikipedije, kar je bilo tudi pričakovati.

Povzetek besedilnega vidika

V okviru sporočanjkega modela poudarjamo predvsem razmerje, ki se v elektronskih besedilih oblikuje med stikom oz. fizičnim kanalom ali prenosnikom in besedilom. Zdi se, da ima ta dejavnik na besedila poseben vpliv, zaradi katerega Crystal oblikuje tudi lestvico internetne prilagodljivosti. Analizirali smo, kako se merila besedilnosti izkazujejo na sporočilih, prevedenih z orodji za samodejno prevajanje in pri nezaželenih oz. vsiljenih sporočilih. Besedila in komunikacijo na blogih in Wikipediji pa smo analizirali s pomočjo fasetne klasifikacije. Glavne poudarke navajamo v nadaljevanju.

Glavni cilj komunikacije na blogu je izmenjava mnenj, zato se avtorji blogov redno udeležujejo diskusije v komentarjih. Slikovnih in videomaterialov v analiziranih blogih nismo zasledili, čeprav sicer niso nič neobičajnega. Identitete sodelujočih so pogosto psevdonimne, čeprav ni nujno. Komentarji na blogu so razvrščeni kronološko, najnovejši spodaj, medtem ko so noveše objave bloga objavljene na vrhu, komentirajo lahko tudi neregistrirani uporabniki. Za objave na blogih in komentarje so značilne hiperpovezave, te pa zasledimo tudi v posebnem razdelku – blogoroli. Blogerji se med seboj organizirajo v blogosfero zgolj v primerih krize (npr. poplave v Železnikih), v letih 2007 in 2008 so v Cankarjevem domu v Ljubljani organizirali tudi blogerski kongres Blogres. Jezik, ki ga uporabljajo, ima mnoge značilnosti mrežne govorice – treba pa je razlikovati med jezikom v objavi in komentarjih, saj lahko isti avtor uporablja zelo drugačne jezikovne prvine.

Glavni cilj komunikacije na Wikipediji je izdelava geselskega članka, čemur je vse podrejeno, tudi komunikacija na pogovornih straneh, kjer wikipedisti razpravljajo o vsebini in obliki geselskega članka. Čisto vsaka sprememba na Wikipediji je arhivirana, tako da v primeru vandalizma, npr. izbrisa določenega geselskega članka povrnitev v prejšnje stanje ni problematična. Navkljub možnostim, ki jih ponuja splet, so v Wikipediji še vedno prevladujoča besedila le z dodanim slikovnim materialom. Glasovni in videoposnetki so redki. Verjetno je tega gradiva malo tudi iz razloga, da je zanj težje pridobiti avtorske pravice. Spekter sodelujočih je zelo raznovrsten, od anonimnih uporabnikov in vandalov, pa do univerzitetnih profesorjev, ki Wikipedijo vidijo kot orodje za v šolske klopi, ter drugih uporabnikov, ki se pogosto predstavljajo z imenom in priimkom. Wikipedija je, poleg tega da teži k strokovnosti in nepristranskosti, v primerjavi s tiskanimi ali elektronskimi enciklopedijami tudi zelo ažurna. Podobno kot na blogih so tudi na Wikipediji zelo značilne hiperpovezave – notranje, ki nas preusmerjajo na druge geselske članke znotraj Wikipedije, in zunanje, s katerimi pridemo na druga spletna mesta, ki lahko izbrani geselski članek dopolnijo. Geselski članki so pogosto prevedeni iz Wikipedij v drugih jezikih, zato je treba še posebej pri jezikovni analizi upoštevati tudi ta vidik. Wikipedisti so razmeroma dobro organizirana skupina, tako virtualno, kot tudi v živo. Med seboj se vsi tikajo, imajo tudi svoj slogovni in pravopisni priročnik, ki je lahko v pomoč, še posebej novim članom. Jezik, ki ga uporabljajo v geselskih člankih, je knjižni, na pogovornih straneh pa zasledimo tudi značilnosti mrežne govorice. Opozoriti je treba še na bote oz. programe, ki samodejno urejajo spletne strani Wikipedije.

ZAKLJUČEK

Splet je integralni del interneta in njegova tesna povezanost z drugimi elektronskimi mediji je vzrok, da je treba na spletna besedila gledati širše, v okviru elektronskih besedil. Na besedila, jezik in jezikoslovje vplivajo različni dejavniki spleta, ki smo jih strnili v šest kategorij: (1) hiperbesedilnost, (2) interaktivnost, (3) medkulturnost, (4) večpredstavnost, (5) aktualnost in arhivskost ter (6) anonimnost, ki pa je pogojnega značaja in vse bolj se zdi, da prihaja do tendence vse pogostejše neanonimnosti avtorjev, ki sodelujejo v elektronsko posredovani komunikaciji, na kar so verjetno vplivala predvsem družabna omrežja, v katerih gre za spletno druženje in povezovanje s poznanimi osebami (na Facebooku poimenovanimi kar *prijatelji*). Vseeno anonimnost predstavlja značilnost, ki pomembno vpliva na splet in spletna besedila, zaradi česar jo tudi izpostavljamo, bo pa veljalo spremljati razvoj dogodkov tudi na tem področju.

Splet, korpus in slovar kot trije pripomočki za različne jezikovne in jezikoslovne analize se vse bolj povezujejo in prepletajo na različnih ravneh, sicer opravljajo vsak svojo funkcijo in se zato tudi dobro dopolnjujejo. Anketa je pokazala, da uporabniki spleta (pa tudi jezikoslovci v sklopu različnih raziskav) vse bolj uporabljamo spletne iskalnike za jezikovne in jezikoslovne poizvedbe, zato je nujno, da poznamo omejitve, ki zaznamujejo te zbirke besedil, ter da se te ugotovitve vključujejo v interpretacijo analiz. Splet je vsekakor najobsežnejša zbirka besedil, kar jih imamo, vendar pa pripomočki za iskanje po tej zbirki v obliki spletnih iskalnikov niso narejeni po meri jezikoslovcev, kar je treba upoštevati.

Analiza konkretnih besedil blogov in Wikipedije nas usmeri v razmislek o zvrstnosti teh besedil. Postavljajo se vprašanja, kako zamejiti in opredeliti besedilo, ki se neprestano spreminja in ima poleg tega še mnogotero avtorstvo. Ko se odločimo za analizo določenega besedila, ga sicer zamejimo in preprečimo njegovo nadaljnje spreminjanje s tem, da ga prekopiramo v drug dokument, s čimer si sami oblikujemo neko zaključeno celoto v obliki besedila, vendar pa samo besedilo na spletu lahko še vedno doživlja spremembe. V rabi so pogosto nejasna poimenovanja za te pojave v elektronskih medijih, saj npr. o blogu govorimo kot o spletnem mestu, pa tudi kot o sami objavi na blogu. Lahko o objavi govorimo kot o posebnem tipu besedil? So v to vključeni tudi komentarji ali gre pri tem že za nov tip besedil? Analiza je pokazala, da so lahko jezikovne značilnosti istega avtorja zelo različne, če na blogu piše objavo oz. če piše komentar, poleg tega pa se besedila komentarjev glede na avtorstvo prav tako lahko zelo razlikujejo. Zaradi teh in podobnih vprašanj o enotah elektronskih medijev (npr. blogi, forumi, Wikipedija, družabna omrežja ipd.) govorimo kot o tipih elektronsko posredovane komunikacije, saj je lahko njihova besedilnotipska sestava zelo različna glede na avtorstvo, skupne značilnosti posameznim tipom elektronsko posredovane komunikacije pa so povezane z načinom komunikacije in prenosnikom.

Raziskava dveh izbranih tipov elektronsko posredovane komunikacije je pokazala, da je treba na te enote gledati večplastno, zato smo besedila analizirali na različnih jezikovnih ravneh, opazovali pa smo tudi širši vidik v povezavi s komunikacijo, vplivom prenosnika ipd. Pokaže se, da je v blogih vzrok za mnoge pojavitve značilnosti mrežne govorice v želji po stilnem učinkovanju, kar se kaže na vseh analiziranih ravneh. Pri analizi teh besedil dobimo občutek, da so avtorji pri pisanju povsem sproščeni, neobremenjeni z normo, opazi se odsotnost lektoriranja, kar ima za posledico tudi odstopa od norme. Vendar pa je treba jasno opredeliti meje med različnimi vrstami odstopanj od norme v elektronskih besedilih in poudariti, da ne gre vsega obravnavati na enak način. Ločiti moramo dejanske napake od načrtnih in nenačrtnih odklonov od norme. Mnogokrat načrtnemu odklonu botruje prav želja po stilnem učinkovanju. Če strnimo ugotovitve pričujoče raziskave na primeru besedil blogov in Wikipedije ter predhodnih raziskav drugih tipov elektronsko posredovane komunikacije, lahko ugotovimo, da se

v rabi kažejo različne dihotomije. Zasledimo (1) zapise besed s samimi malimi in spet drugje s samimi velikimi tiskanimi črkami, (2) na eni strani opazamo opuščanje ločil, na drugi strani njihovo kopičenje, (3) opazna so raznovrstna krajsanja besed in kot nasprotje zapisi besed s ponavljajočimi se črkovnimi elementi, (4) tu je še omejen nabor leksikalnih izrazov na eni in vrsta neologizmov in priložnostnic na drugi strani. Poudariti pa je treba, da se te značilnosti kažejo le v nekaterih tipih besedil; besedila Wikipedije npr. teh značilnosti skoraj ne izkazujejo.

Opazovanje leksikalnih novosti pokaže veliko količino novotvorjenk, ki nastajajo na blogih. Gre predvsem za priložnostnice, ki so vezane na konkretno rabo v sobesedilu. Zanimivo je tudi razmerje do frazeoloških enot, saj pogosto prihaja do poenobesedenj teh besednih zvez, ki že same po sebi učinkujejo ekspresivno, s poenobesedenjem pa je stilno učinkovanje še toliko močnejše. Nasploh se pokaže, da so besedila v blogih frazeološko zelo bogata.

Skladenjsko gledano, strukture z okrnjeno zgradbo v gradivu niso izstopajoče, pogostejše so le eliptične strukture, kjer pa manjkajočega navadno stilno ne občutimo. Besedila v blogih učinkujejo izrazito stilno, za kar se avtorji poslužujejo različnih skladenjskih prvin. Če značilnosti skladenjske stilistike opazujemo še v Wikipediji, vidimo, da nekatere izmed teh struktur v besedilih sicer zasledimo, vendar pa so te rabljene povsem nevtralnno (npr. pasivne oblike), spet druge pa delujejo okorno in neprimerno. Stilnega učinkovanja torej tu ni, kar je razumljivo, saj so to besedila strokovnega značaja. Zaradi specifike medija, je izrazito prepletanje naravnega in programskega jezika. Z vidika besedilne analize in opazovanja sporočanja modela opozorimo na nekatere specifike elektronskega komuniciranja, npr. skupinsko ali mrežno komuniciranje mnogi z mnogimi, ki je značilno za spletne forume. Na besedila pogledamo tudi s pomočjo lestvice internetne prilagodljivosti, kar nas privede do vprašanja upoštevanja kriterijev besedilnosti nekaterih tipov besedil. Zaradi vse bolj množične uporabe pripomočkov za samodejno prevajanje (tudi pri pisanju geselskih člankov za Wikipedijo), je treba opozoriti na neustreznost tovrstnih besedil, obravnavamo tudi primere nezaželenih sporočil, ki pogosto prav tako kršijo mnoge izmed kriterijev besedilnosti.

Že predhodne jezikoslovne raziskave teh medijev so opozarjale na specifike teh besedil, vendar pa za marsikatero značilnost lahko reče-

mo, da bolj kot ne predstavlja modo v jeziku in nima velikih možnosti za prehod v normo. So pa nekatere značilnosti, izvorno elektronsko-besedilne, ki prehajajo tudi v druge prenosniške tipe besedil, zato bo treba te pojave v prihodnje vsekakor spremljati. Omenjene so bile npr. dvozačetnice, obravnavane značilnosti pa opazamo tudi drugje. Spletna trgovina Mimovrste je v svoj logotip postavila emotikon, razna spletna podjetja pa vse pogosteje v naziv dodajajo oznako *2.0* (npr. *iMedia 2.0 d. o. o.*). Vse to kaže, da postaja drugačna raba ločil pomemben segment tudi izven elektronskih besedil, ki pogosto kaže na svoj izvor ali na drugačno povezavo s temi mediji. Raziskati vlogo teh značilnosti v drugih tipih besedil bo najpomembnejša naloga nadaljevanja pričujoče raziskave.

POVZETEK

Cilj znanstvene monografije *Spletna besedila in jezik na spletu (primer blogov in Wikipedije v slovenščini)* je čim celovitejši pregled nad tematiko spletnih besedil, čeprav je osrednja obravnava namenjena besedilom blogov in Wikipedije, pri čemer je, kot se izkaže, nujna umestitev v širši okvir elektronskih besedil. V prvem poglavju *Splet z jezikovnega in jezikoslovnega vidika* so predstavljene okoliščine nastanka spleta ter njegova opredelitev v razmerju do interneta in drugih elektronskih medijev. Kot bistvene za jezik in jezikoslovje se pokažejo značilnosti spleta, ki jih lahko strnemo v šest kategorij: (1) hiperbesedilnost, (2) interaktivnost, (3) medkulturnost, (4) večpredstavnost, (5) aktualnost in arhivskost ter (6) anonimnost; o slednji bi težko govorili kot o splošni značilnosti spleta, vendar predstavlja možnost, ki je v nekaterih tipih besedil bolj izpostavljena kot v drugih. V drugem poglavju, *Splet, korpus in slovar*, sta predstavljena korpus in slovar v povezavi s spletom, predvsem glede na to, kaj so spletni korpusi, kakšno vlogo prevzemajo danes spletni iskalniki, ter glede na rabo spleta v slovaropisju. Izkaže se, da se omenjeni trije elementi: splet, korpus in slovar kot pripomočki za različne jezikovne in jezikoslovne analize in poizvedbe med seboj vse bolj povezujejo in prepletajo na različnih ravneh, čeprav ali pa morda prav zato, ker opravljajo vsak svojo funkcijo, se med seboj tudi razmeroma dobro dopolnjujejo. Splet je vsekakor najboljše zbirka besedil, kar jih imamo, vendar se moramo zavedati, da pripomočki za iskanje po tej zbirki v obliki spletnih iskalnikov niso narejeni po meri jezikoslovcev in da njihov glavni namen niso jezikovne in jezikoslovne poizvedbe, kar

moramo kot uporabniki upoštevati. Tretji, najboljšežnejši del pričujoče monografije je poglavje *Jezikoslovna obravnava elektronskih besedil (s poudarkom na spletnih besedilih)*, ki obsega podrobnejšo analizo jezika in besedil, predvsem izbranega gradiva z blogov in Wikipedije. Analiza je zastavljena problemsko glede na različne predhodne raziskave, pri čemer so ugotovitve teh raziskav predstavljene tudi primerjalno z ugotovitvami analize pričujoče raziskave. Analiza konkretnih besedil blogov in Wikipedije usmerja v razmislek o zvrstnosti teh besedil. Postavljajo se vprašanja, kako zamejiti in opredeliti besedilo, ki se neprestano spreminja in je poleg tega pogosto še večavtorsko. V rabi so pogosto nejasna poimenovanja za te pojave v elektronskih medijih, saj npr. o blogu govorimo kot o spletnem mestu, pa tudi kot o sami objavi. Lahko o objavi govorimo kot o posebnem tipu besedil? So v to vključeni tudi komentarji ali gre že za nov tip besedil? Analiza je pokazala, da so lahko jezikovne značilnosti istega avtorja zelo različne, če na blogu piše objavo oz. če piše komentar, prav tako se lahko zelo razlikujejo besedila komentarjev glede na avtorstvo. Zaradi teh in podobnih vprašanj o enotah elektronskih medijev (npr. blogi, forumi, Wikipedija, družabna omrežja ipd.) govorimo kot o tipih elektronsko posredovane komunikacije. Njihova besedilnotipska sestava je namreč lahko zelo različna glede na avtorstvo, medtem ko so značilnosti, ki so skupne posameznim tipom elektronsko posredovane komunikacije, povezane z načinom komunikacije in prenosnikom. Raziskava dveh izbranih tipov elektronsko posredovane komunikacije je pokazala, da je treba na te enote gledati večplastno, zato so bila besedila analizirana na različnih jezikovnih ravneh, opazovan pa je bil tudi širši vidik v povezavi s komunikacijo, vplivom prenosnika ipd. S stilno-normativnega vidika so na kratko obravnavane tipične značilnosti mrežne govorice, pri čemer se pokaže, da je v besedilih blogov vzrok za mnoge pojavitve teh značilnosti želja po stilnem učinkovanju, kar je opazno na vseh jezikovnih ravneh. Pri analizi teh besedil dobimo občutek, da so avtorji pri pisanju povsem sproščeni, neobremenjeni z normo, opazi se odsotnost lektoriranja. Vendar pa je treba jasno opredeliti meje med različnimi vrstami odstopanj od norme v elektronskih besedilih in poudariti, da ne gre vsega obravnavati na enak način. Ločiti je treba dejanske napake od načrtnih in nenačrtnih odklonov od norme. Mnogokrat načrtnemu odklonu botruje prav želja po stilnem učinkovanju. Iz analize pričujoče raziskave

na primeru besedil blogov in Wikipedije ter predhodnih raziskav drugih tipov elektronsko posredovane komunikacije, sledi ugotovitev, da se v rabi kažejo različne dihotomije. Ponekod so (1) besede zapisane s samimi malimi in spet druge s samimi velikimi tiskanimi črkami, (2) na eni strani je opazno opuščanje ločil, na drugi strani njihovo kopičenje, (3) opazna so raznovrstna krajšanja besed in kot njihovo nasprotje zapisi besed s ponavljajočimi se črkovnimi elementi, (4) tu je še omejen nabor leksikalnih izrazov na eni in vrsta neologizmov in priložnostnic na drugi strani. Poudariti pa je treba, da se te značilnosti kažejo le v nekaterih tipih besedil; besedila Wikipedije npr. teh značilnosti skoraj ne izkazujejo. Z leksikalnega vidika so obravnavane različne kategorije nove leksike. Na blogih izstopa količina novotvorjenk, predvsem v obliki priložnostnic; te so vezane na konkretno rabo v sobesedilu. Zanimivo je tudi razmerje do frazeoloških enot, saj pogosto prihaja do poenobesedenj teh besednih zvez, ki že same po sebi učinkujejo ekspresivno, s poenobesedenjem pa je stilno učinkovanje še toliko močnejše. Nasploh se pokaže, da so besedila v blogih frazeološko zelo bogata. Skladenjski vidik analize pokaže, da skladenjske strukture z okrnjeno zgradbo v gradivu niso izstopajoče, pogostejše so le stilno nezaznamovane eliptične strukture. V besedilih blogov sta nekoliko izpostavljeni 1. in 2. glagolska oseba, 3. glagolska oseba pa pričakovano močno prevladuje v besedilih Wikipedije. Besedila v blogih učinkujejo izrazito stilno, za to avtorji uporabljajo različne skladenjske prvine, ki delujejo ekspresivno. Če značilnosti skladenjske stilistike opazujemo še v Wikipediji, vidimo, da nekatere izmed njih v besedilih sicer zasledimo, vendar pa so te rabljene povsem nevtrarno (npr. pasivne oblike), spet druge pa delujejo okorno in neprimerno. Stilnega učinkovanja torej tu ni, kar je razumljivo, saj so to besedila strokovnega značaja. Zaradi specifike medija, je ponekod izrazito prepletanje naravnega in programskega jezika. Z vidika besedilne analize in opazovanja sporočanjanskega modela so izpostavljene nekatere specifike elektronskega komuniciranja, npr. skupinsko ali mrežno komuniciranje tipa »mnogi z mnogimi«, ki je značilno za spletne forume. Na besedila pogledamo tudi s pomočjo lestvice internetne prilagodljivosti, kar sproži vprašanja upoštevanja kriterijev besedilnosti pri nekaterih tipih besedil. Zaradi vse bolj množične uporabe pripomočkov za samodejno prevajanje (tudi pri pisanju geselskih člankov za Wikipedijo) je treba opozoriti na neustreznost tovrstnih

besedil, obravnavani so tudi primeri nezaželenih sporočil, ki pogosto prav tako kršijo mnoge izmed kriterijev besedilnosti. S pomočjo fasetne klasifikacije Susan Herring so besedilno in širšekontekstualno predstavljena besedila blogov in Wikipedije. Ker je področje besedil in jezika na spletu izjemno široko, monografija odpira tudi precej vprašanj, ki jih bo treba v prihodnje še raziskati.

SUMMARY

The goal of this monograph, titled *Web texts and language on the Web (example of blogs and Wikipedia in Slovenian language)*, is to give an overview of the topic of web texts, as complete as possible, although its main part is limited to blog and Wikipedia texts, where, as it turns out, there is a need of placing the topic in a broader context of electronic texts. The first chapter, titled *Web from language and linguistic point of view*, treats the circumstances of the formation of the Web and its definition in relation to the Internet and other electronic media. The following characteristics, which can be summarized into six categories, reveal themselves as essential for language and linguistics: (1) hypertextuality, (2) interactivity, (3) interculturalism, (4) multimedia, (5) currency and archiving and (6) anonymity. The latter could hardly be described as a general characteristic of the Web, but it represents an opportunity, the presence of which varies depending on the type of text. In the second chapter, titled *Web, corpus and dictionary*, corpus and dictionary are presented in relation to the Web, especially in terms of web corpora, current role of web search engines, as well as the use of the Web in lexicography. It turns out that the three elements (the Web, corpus and dictionary) as resources for different language-linguistic analyses and queries are becoming increasingly integrated and intertwined at different levels. They also complement each other well, although or perhaps precisely because each of them performs its own role. The Web is certainly the most extensive collection of texts available, but it must be noted that search devices for this database in

form of web search engines are not tailored for linguists and language-linguistic queries are not their main purpose; the users have to take this into account. The third and the largest part of the monograph is the chapter *Linguistic analysis of electronic texts (with emphasis on the web texts)*, which includes a detailed analysis of Slovenian language and texts, especially of selected material obtained from blogs and Wikipedia. The analysis was topic-oriented in relation to different previous studies and a comparison was made between the findings of these studies and the findings of the presented analysis. The analysis of specific texts from blogs and Wikipedia leads to the reflection on the genre of these texts. Questions are raised about how to limit and define a text that is changing constantly and often also has more than one author. These electronic media phenomena are often vaguely described - the expression *blog*, for example, is used both to refer to a web site and a blog post. Can a blog post be considered a separate text type? Does it also include comments or is that a new text type? The analysis shows that linguistic characteristics of the same author can vary a lot when he or she writes a publication or a comment on a blog and also that comment texts can vary depending on the authorship. Because of these and other similar questions the units of electronic media (for example blogs, forums, Wikipedia, social networks etc.) have been named as types of electronically-mediated communication (in English: Output). Their text type composition can be very different depending on the authorship, while the characteristics that are common to each type of electronically-mediated communication are related to the type of communication and to the transmitter. The study of two selected types of electronically-mediated communication has shown that these units need to be considered from different points of view and for that reason the texts were analyzed at different levels of language system and also a wider perspective in relation to communication, the influence of the transmitter etc. was observed. From the stylistically-normative point of view the typical characteristics of the so called *netspeak* have been briefly addressed, where it is shown that a common cause for these characteristics in blog texts is the desire to achieve a stylistic effect, which can be seen at all levels of language system. While analysing these texts, we get the impression that the authors are completely relaxed while writing and unburdened by the norm and the absence of proofreading

is also clearly present. It is necessary, however, to clearly define the limits between different types of deviations from the norm in electronic texts and point out that not everything should be treated in the same way. It is necessary to distinguish between actual errors and planned or unplanned deviations from the norm. In many cases, a deliberate deviation comes from a stylistic purpose. The findings of the analysis of blog and Wikipedia texts research as well as previous studies of other types of electronically-mediated communication show that different dichotomies are present in the usage. Sometimes (1) whole words are written in small letters or sometimes in capital letters, (2) on one side the absence of punctuation marks can be found and on the other, their accumulation, (3) different shortening of words can be noticed or, as the opposite, spelling with repeated letters, (4) there is also a limited choice of lexical terms on one side and neologisms and nonce-words on the other. However, it has to be stressed that these characteristics can be found only in some text types; Wikipedia texts, for instance, show almost no such characteristics. Different categories of new lexemes are analyzed from the lexical point of view. The number of neologisms, especially in form of the so called nonce-words, stands out in blog texts; these are related to a specific use in the context. The ratio of phraseological units is also interesting because these collocations are often written as a single word. They already have a stylistic effect, which becomes even more pronounced when they are written in this way. In general it is evident that the texts in the analyzed blogs are phraseologically very rich. The syntactic point of view of the analysis shows that reduced syntactic structures are not outstanding, only stylistically unmarked elliptical structures can be found more often. In blog texts it is noticed that the first and the second verbal person stand out, while the third verbal person, as expected, strongly dominates in Wikipedia texts. Blog texts have highly stylistic effect and to obtain this, the authors use different syntactic elements with expressive function. The analysis of the characteristics of syntactic stylistics in Wikipedia shows that some of them can be found in the texts, but their use is either completely neutral (passive forms for example) or they leave behind a clumsy and inappropriate impression. Therefore there is an absence of stylistic effect, which is understandable, since we are dealing with professional text types. Due to the specifics of the medium, it can be sometimes noticed that natural

and programming language are intertwined. From the textual analysis point of view and the observation of the communicative model some specifics of the electronic communication stand out, such as group or network communication of the type »many with many«, which is a typical characteristic of web forums. The texts can also be approached through the scale of Internet flexibility, which raises questions about compliance with the criteria of textuality in certain text types. Due to the increasingly widespread use of devices for automatic translation, even when writing articles for Wikipedia, the inadequacy of such texts must be pointed out. Several cases of spam, which often also violate many of the criteria of textuality, have also been dealt with. Blog and Wikipedia texts are presented in relation to texts and broad contexts using the faceted classification scheme of Susan Herring. Since the topic of web texts and language is very wide, this monograph opens up many questions that will need to be explored in the future.

SEZNAM KRATIC

ARPA	angl. Advanced Research Projects Agency
ARPANET	angl. Advanced Research Projects Agency Network
ASCII	angl. American Standard Code for Information Interchange
BBC	angl. British Broadcasting Corporation
BNC	angl. British National Corpus
BnF	fr. Bibliothèque nationale de France
CERN	fr. Conseil Européen pour la Recherche Nucléaire
CMC	angl. Computer-Mediated Communication
CNN	angl. Cable News Network
CNS	Cerkljansko narično spletiše
COBUILD	angl. Collins Birmingham University International Language Database
CORPES XXI	šp. Corpus del Español del Siglo XXI
DARPA	angl. Defense Advanced Research Projects Agency
Dlib	Digitalna knjižnica Slovenije
DOS	angl. Disk operating system
EAGLES	angl. Expert Advisory Group on Language Engineering Standards
EMC	angl. Electronically-Mediated Communication
HTML	angl. Hypertext Markup Language
HTTP	angl. Hypertext Transfer Protocol
IP	angl. Internet Protocol
IRC	angl. Internet Relay Chat
ISO	angl. International Organization for Standardization
JANES	Jezikoslovna analiza nestandardne slovenščine
KWiC	angl. Key-Word-in-Context

LDS	Liberalna demokracija Slovenije
LOB	Lancaster Oslo/Bergen
LWP	angl. Library for World Wide Web in Perl
MILNET	angl. Military Network
MMS	angl. Multimedia Messaging Service
PDF	Portable Document Format
RDUES	angl. Research and Development Unit for English Studies
RIS	Raba interneta v Sloveniji
RPS	razločevalne pomenske sestavine
RS	Republika Slovenija
RSS	angl. Really Simple Syndication
SEU	angl. Survey of English Usage
SMS	angl. Short Message Service
SNB	Slovar novejšega besedja
SP 2001	Slovenski pravopis 2001
SSF	Slovar slovenskih frazemov
SSJ	projekt Sporazumevanje v slovenskem jeziku
SSKJ	Slovar slovenskega knjižnega jezika
SSKJ2	druga izdaja Slovarja slovenskega knjižnega jezika
ŠUSS	Študentska skrb za slovenščino
TCP/IP	angl. Transmission Control Protocol/Internet Protocol
UPS	uvrščevalna pomenska sestavina
WaC	angl. Web as Corpus
XML	angl. Extensible Markup Language
XP	angl. eXPerience
ZDA	Združene države Amerike
ZRC SAZU	Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti

VIRI

- Eagles, Preliminary Recommendations on Text Typology*. Spletni vir: <<http://www.ilc.cnr.it/EAGLES96/texttyp/texttyp.html>>. ¹⁸⁸
- Facebook*. Spletni vir: <<http://www.facebook.com/>>.
- FidaPLUS*. Spletni vir: <<http://www.fidaplus.net/>>.
- Fran*. Spletni vir: <<http://www.fran.si/>>.
- Gigafida*. Spletni vir: <<http://www.gigafida.net/>>.
- Glonar, Joža (1936): *Slovar slovenskega jezika*. Ljubljana: Umetniška propaganda.
- Google*. Spletni vir: <<http://www.google.si/>>.
- Islovar. Slovar informatike*. Spletni vir: <<http://www.islovar.org/>>.
- Keber, Janez (2011): *Slovar slovenskih frazemov*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Najdi.si*. Spletni vir: <<http://www.najdi.si/>>.
- Nova beseda*. Spletni vir: <http://bos.zrc-sazu.si/s_beseda.html>.
- Pleteršnik, Maks (1894–1895): *Slovensko-nemški slovar I–II*. Elektronska različica.
- RIS – Raba interneta v Sloveniji*. Spletni vir: <<http://www.ris.org/>>.
- Slovar novejšega besedja slovenskega jezika* (2012) (ur. A. Bizjak Končar, M. Snój). Ljubljana: Založba ZRC SAZU, ZRC SAZU.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika* (1970–1991). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. Knjižna, elektronska in spletna različica. Spletni vir: <<http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>>.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika 2* (2014). Ljubljana: Cankarjeva založba. Knjižna in spletna različica. Spletni vir: <<http://www.sskj2.si/>>.

¹⁸⁸Vsi v *Virih* in *Literaturi* navedeni internetni naslovi so bili zadnjič preverjeni in ugotovljeni kot delujoči 5. junija 2015.

Slovenski pravopis 2001. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. Knjižna, elektronska in spletna različica. Spletni vir: <<http://bos.zrc-sazu.si/c/SP/index.html>>.

Sporazumevanje v slovenskem jeziku. Spletni vir: <<http://www.slovenscina.eu/>>.

Twitter. Spletni vir: <<http://twitter.com/>>.

WebCorp. Spletni vir: <<http://www.webcorp.org.uk/>>.

Wikipedija, izbrane strani in geselski članki. Spletni vir: <<http://en.wikipedia.org>> in <<http://sl.wikipedia.org>>.

Wordnik. Spletni vir: <<http://www.wordnik.com/>>.

LITERATURA

- Ahačič, Kozma, Ledinek, Nina in Perdih, Andrej (2015): Portal Fran – nastanek in trenutno stanje. *Slovnica in slovar – aktualni jezikovni opis. Obdobja 34* (ur. M. Smolej). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. V tisku.
- Ammelburger, Dirk (2002): *CGI in Perl, Programiranje v Internetu*. Šempeter pri Gorici: Flamingo.
- Antonelli, Guiseppa (2008): *L'italiano nella società della comunicazione*. Bologna: Il mulino.
- Arhar, Špela (2007): *Kaj početi z referenčnim korpusom Fidaplus* (elektronski vir). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- Arhar, Špela (2009): Uporabniška evalvacija korpusa FidaPLUS: zasnova vprašalnika, prvi rezultati. *Infrastruktura slovenščine in slovenistike. Obdobja 28* (ur. M. Stabej). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. 19–26.
- Atkins, B. T. Sue in Rundell, Michael (2008): *The Oxford Guide to Practical Lexicography*. New York: Oxford University Press.
- Atkins, Sue, Clear, Jeremy in Oster, Nicholas (1992): Corpus Design Criteria. *Literary and Linguistics Computing*, 7/1. 1–16.
- Baron, Naomi S. (2008): *Always On. Language in an online and mobile world*. New York: Oxford University Press.
- Battelle, John (2010): *Iskanje. Kako so Google in njegovi tekmeči na novo napisali pravila poslovanja*. Ljubljana: Pasadena.
- Beaugrande, Robert Alain de in Dressler, Wolfgang Ulrich (1992): *Uvod v besediloslovje*. Ljubljana: Park.
- Béjoint, Henri (2010): *The Lexicography of English*. New York: Oxford University Press.

- Bernardini, Silvia et al. (2006): A WaCky Intorduction. *WaCky! Working Papers on the Web as Corpus*. Bolgona: Gedit Edizioni. 9–40.
- Biber, Douglas (1993): Representativeness in Corpus Design. *Literary and Linguistics Computing*, 8/4. 243–257.
- Bizjak, Aleksandra (2005): *Pridiga kot žanr*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Boardman, Mark (2005): *The Language of Websites*. New York: Routledge.
- Boleda, Gemma et al. (2006): CUCWeb: a catalan corpus built from the Web. *Proceedings of the 2nd International Workshop on Web as Corpus*. Trento. 19–26.
- Colson, Jean-Pierre (2007): The World Wide Web as a corpus for set phrases. *Phraseologie, Phraseology; Ein internationales Handbuch zeitgenössischer Forschung, An International Handbook of Contemporary Research*; 2. Halbband, Volume 2 (ur. H. Burger et al.). Berlin: Walter de Gruyter.
- Crystal, David (2001, 2006): *Language and the Internet*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Crystal, David (2005a): *The scope of Internet Linguistics*, American Association for the Advancement of Science meeting. Spletni vir: <http://www.davidcrystal.com/DC_articles/Internet2.pdf>.
- Crystal, David (2005b): *La revolución del lenguaje*. Madrid: Alianza.
- Crystal, David (2011): *Internet Linguistics*. London in New York: Routledge.
- Cvijanović, Tina (2007): *Slengizmi v jeziku mladostnikov*. Magistrsko delo. Novo mesto, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- Dahlgren, Peter (1996): Media logic in Cyberspace: Repositioning Journalism and its Publics. *Javnost/The Public*, leto 3, št. 3. 59–72.
- Danet, Brenda in Herring, Susan C. (2007): Introduction: Welcome to the Multilingual Internet. *The Multilingual Internet. Language, Culture, and Communication Online* (ur. B. Danet in S. C. Herring). Oxford: Oxford University Press. 3–39.
- De Schryver, Gilles-Maurice in Joffe, David (2004): On How Electronic Dictionaries are Really Used. *Proceedings of the Eleventh EURALEX International Congress* (ur. G. Williams in S. Vessier). Lorient: Faculté des Lettres et des Sciences Humaines, Université de Bretagne Sud. 187–196.
- Dobrovoljc, Helena (2008): Jezik v e-poštnih sporočilih in vprašanja sodobne normativistike. *Slovenščina med kulturami. Zbornik Slavističnega društva Slovenije 19* (ur. M. Košuta). Celovec: Slavistično društvo Slovenije. 295–314.
- Dobrovoljc, Helena (2009): Pravopisna obravnava znamk in industrijskih izdelkov ter posledice spreminjanja njihovih lastnoimenskih funkcij. *Jezik in slovstvo*, letnik 54, št. 9. Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije. 6–16.

- Dobrovoljc, Helena, Jakop, Nataša (2011): *Sodobni pravopisni priročnik med normo in predpisom*. Ljubljana: Založba ZRC.
- Dular, Janez (1974): Zvrstnost slovenskega jezika. *Slovenski jezik, literatura in kultura*. (ur. M. Kmecl et al.). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. 57–74.
- Elia, Antonella (2006): An analysis of Wikipedia digital writing. *Proceedings of the workshop on NEW TEXT Wikis and blogs and other dynamic text sources*. Spletni vir: <<https://www.aclweb.org/anthology/W/W06/W06-2804.pdf>>.
- Erjavec, Tomaž (1997): *Računalniške zbirke besedil*. Spletni vir: <<http://nl.ijs.si/et/Bib/SIKorpus/sIKorpus-la2/sIKorpus-la2.html>>.
- Erjavec, Tomaž in Fišer, Darja (2013): Jezik slovenskih tvitov (korpusna raziskava). *Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitev)*. *Obdobja* 32 (ur. A. Žele). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. 109–166.
- Erjavec, Tomaž, Ljubešič, Nikola, Logar, Nataša (2015): The slWaC Corpus of the Slovene Web. *Informatica: an international journal of computing and informatics*, vol. 39, no. 1. 35–42. Spletni vir: <<http://www.informatica.si/index.php/informatica/article/view/749/609>>.
- Fletcher, William H. (2007): Concordancing the web: promise and problems, tools and techniques. *Corpus Linguistics and the Web* (ur. M. Hundt et al.). Amsterdam: Rodopi. 25–45.
- Gaberšček, Nuša (2006): *Pragmatična analiza medmetov v slovenskem in španskem jeziku*. Diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- Gantar, Polona (2007): *Stalne besedne zveze v slovenščini. Korpusni pristop*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Gatto, Maristella (2009): *From Body to Web. An Introduction to the Web as Corpus*. Bari: Editori Laterza.
- Gjurin, Velemir (1974): Interesne govornice sleng, žargon, argo. *Slavistična revija*, letnik 22, št. 1. Maribor: Založba Obzorja. 65–81.
- Gjurin, Velemir (1982): Slovenski slengovski frazeologemi kot besedne igre. *Nemzetközi szlavisztikai napok (Mednarodni dnevi slavistike). A tudományos ülészakon elhangzott előadások (Predavanja iz znanstvenega posvetovanja)* (ur. G. Károly). Szombathely. 128–136.
- Gložančev, Alenka, Jakopin, Primož, Michelizza, Mija, Uršič, Lučka, Žele, Andreja (2009): *Novejša slovenska leksika (v povezavi s spletnimi jezikovnimi viri)*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Gorjanc, Vojko (2002): *Jezikoslovna načela gradnje računalniških besedilnih zbirk strokovnih jezikov*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.

- Gorjanc, Vojko (2005a): *Uvod v korpusno jezikoslovje*. Domžale: Izolit.
- Gorjanc, Vojko (2005b): Diskurz slovenskih spletnih forumov – dokončen potop strpnosti? *Večkulturnost v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi*. 41. SSJLK (ur. M. Stabej). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik. 20–29.
- Grijelmo, Álex (2004): *El genio del idioma*. Madrid: Santillana Ediciones Generales.
- Grosman, Meta (2003): Medkulturna zavest proti hibridizaciji (slovenskega) jezika. *Slovenski knjižni jezik – aktualna vprašanja in zgodovinske izkušnje*. *Obdobja 20* (ur. A. Vidovič Muha). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. 325–342.
- Herring, Susan (2007): A Faceted Classification Scheme for Computer-Mediated Discourse. *Language@Internet*, 1/2007. Spletni vir: <<http://www.languageatinternet.org/articles/2007/761>>.
- Hladnik, Miran (2007): *Wikipedija v izobraževalnem procesu*. Pripravljeno za predavanje na konferenci o poslovni rabi interneta 31. januarja 2007. Spletni vir: <<http://www.ff.uni-lj.si/slovjez/mh/wikivizobr.html>>.
- Hoffmann, Sebastian (2007): From webpage to mega-corpus: the CNN transcripts. *Corpus Linguistics and the Web* (ur. M. Hundt et al.). Amsterdam: Rodopi. 69–85.
- Hundt, Marianne et al. (2007): Corpus Linguistics and the Web. *Corpus Linguistics and the Web* (ur. M. Hundt et al.). Amsterdam: Rodopi. 1–6.
- Jakobson, Roman (1989): *Lingvistični in drugi spisi*. Ljubljana: Studia humanitatis.
- Jakop, Nataša (2006): *Pragmatična frazeologija*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Jakop, Nataša (2008): Pravopis in spletni forumi – kva dogaja? *Slovenščina med kulturami*. *Zbornik Slavističnega društva Slovenije 19* (ur. M. Košuta). Celovec: Slavistično društvo Slovenije. 315–327.
- Jakopin, Primož (2001a): Slovenski nacionalni korpus – idejni osnutek projekta. *Jezikoslovni zapiski*, letnik 7, št. 1–2. Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. 411–417.
- Jakopin, Primož (2001b): Words and Nonwords as Basic Units of a Newspaper Text Corpus. *Complex 2001: 6th Conference of Computational Lexicography and Corpus Research »Computational Lexicography and New EU Languages«*, Birmingham 28 June – 1 July 2001. Birmingham: University of Birmingham.
- Jarnovič, Urška (2006): Sms-ov glas seže v deveto vas. *Mesto in meščani v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi*. 42. SSJLK (ur. I. Novak Popov). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik. 215–219.

- Jarnovič, Urška (2007a): Diskurzivne značilnosti SMS-ov. *Jezik in slovstvo*, letnik 52, št. 2. Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije. 61–79.
- Jarnovič, Urška (2007b): Vpliv metadiskurzivnih elementov na razumevanje besedil. *Jezik in slovstvo*, letnik 52, št. 3–4. Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije. 145–165.
- Javornik, Miha (1998): Internet – začetek novega ali ponavljanje znanega? (Kaj pri tem počne Mihail Bahtin?). *Slavistična revija*, letnik 46, št. 1–2. Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije. 141–152.
- Kalin Golob, Monika (2008): SMS-sporočila treh generacij. *Slovenščina med kulturami. Zbornik Slavističnega društva Slovenije 19* (ur. M. Košuta). Celovec: Slavistično društvo Slovenije. 283–294.
- Kennedy, Graeme (1998): *An Introduction to Corpus Linguistics*. London: Longman.
- Kilgarriff, Adam in Grefenstette, Gregory (2003): Introduction to the Special Issue on the Web as Corpus. *Computational Linguistics*, Volume 29, Number 3. 333–347. Spletni vir: <<http://www.mitpressjournals.org/doi/pdf/10.1162/089120103322711569>>.
- Kilgarriff, Adam (2006): Googleology is bad science. *Computational linguistics*, Volume 1, number 1. 147–151. Spletni vir: <<https://www.kilgarriff.co.uk/Publications/2007-K-CL-Googleology.pdf>>.
- Kompara, Mojca (2009): Prepoznavanje krajšav v besedilih. *Jezikoslovni zapiski*, letnik 15, št. 1–2. Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. 95–112.
- Korošec, Tomo (1998): *Stilistika slovenskega poročevalstva*. Ljubljana: Kmečki glas.
- Korošec, Tomo (1993): O krajšavah. *XXIX. seminar slovenskega jezika, literature in kulture* (ur. M. Hladnik). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik. 15–27.
- Kosem, Iztok (2011): Prihodnost leksikografije: dinamični slovar. *Izzivi sodobnega slovenskega slovaropisja. ZORA 75* (ur. M. Jesenšek). Maribor: Filozofska fakulteta, Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti. 38–48.
- Krajnc Ivič, Mira in Skitek, Špela (2007): Engliško? *Besedje slovenskega jezika* (ur. M. Jesenšek). Maribor: Slavistično društvo. 325–336.
- Krajnc, Mira (2005): *Besedilne značilnosti javne govorjene besede. Na gradivu sej mariborskega Mestnega sveta*. Maribor: MCA.
- Kranjc, Simona (2003a): Jezik v elektronskih medijih. *Slovenski knjižni jezik – aktualna vprašanja in zgodovinske izkušnje. Obdobja 20* (ur. A. Vidovič Muha). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. 435–446.

- Kranjc, Simona (2003b): Skladenjska analiza besedil, ki nastajajo v računalniških klepetih. *Zbornik referatov z Drugega slovensko-hrvaškega slavističnega srečanja, ki je bilo v Šmarjeških Toplicah od 5. do 6. aprila 2001* (ur. V. Požgaj Hadži). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. 69–82.
- Kranjc, Simona (2004a): Jezikovna zvrstnost v sodobnih medijih. *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem: členitev jezikovne resničnosti. Obdobja 22* (ur. E. Kržišnik). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. 395–405.
- Kranjc, Simona (2004b): Besedilo v sodobnih medijih in pouk slovenščine kot tujega jezika. *Večkulturnost v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi. 41. SS/LK* (ur. M. Stabej). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik. 68–79.
- Kržišnik-Kolšek, Erika (1988): *Frazeologija v moderni*. Magistrsko delo. Ljubljana.
- Kržišnik, Erika (1987/88): Frazeološko gradivo v Slovarju slovenskega knjižnega jezika. *Debatni list Slava*, letnik 2, št. 2. 143–162.
- Kržišnik, Erika (1998): Socialna zvrstnost in frazeologija. *XXXIV. seminar slovenskega jezika, literature in kulture* (ur. E. Kržišnik). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik 53–69.
- Kržišnik, Erika (2003): Novosti v slovenski frazeologiji. *Współczesna polska i słoweńska sytuacja językowa = Sodobni jezikovni položaj na Poljskem in v Sloveniji* (ur. S. Gajda in A. Vidovič Muha). Opole: Uniwersytet Opolski, Instytut Filologii Polskiej. 191–208.
- Lana, Maurizio (2004): *Il testo nel computer. Dal web all' analisi dei testi*. Torino: Bollati Boringhieri.
- Leech, Geoffrey (2007): New resources, or just better old ones? The Holy Grail of representativeness. *Corpus Linguistics and the Web* (ur. M. Hundt et al.). Amsterdam: Rodopi. 133–149.
- Logar, Nataša (2001): Kvalifikator ekspr. v Slovarju slovenskega knjižnega jezika na ravni frazeologije. *Jezik in slovstvo*, letnik 46, št. 4. Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije. 137–148.
- Logar, Nataša (2003): Računalniško izrazje v Slovenskem Pravopisu 2001. *Slavistična revija*, letnik 51, št. 2. Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije. 135–138.
- Logar, Nataša (2004): Nove tehnologije in nekateri nesistemske besedotvorni postopki. *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem: členitev jezikovne resničnosti. Obdobja 22* (ur. E. Kržišnik). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. 121–132.
- Logar, Nataša (2005): Norma v slovarju sodobne slovenščine: zloženke in kraticе. *Družboslovne razprave*, XXI, 48. Ljubljana: Slovensko sociološko društvo, Fakulteta za družbene vede. 211–225.

- Logar Berginc, Nataša, Grčar, Miha, Brakus, Marko, Erjavec, Tomaž, Arhar Holdt, Špela in Krek, Simon (2012): *Korpusi slovenskega jezika Gigafida, KRES, ccGigafida in ccKRES: gradnja, vsebina, uporaba*. Ljubljana: Trojina, zavod za uporabno slovenistiko in Fakulteta za družbene vede.
- Logar Berginc, Nataša, Ljubešič, Nikola (2013): Gigafida in slWaC: Tematska primerjava. *Slovenščina 2.0: empirične, aplikativne in interdisciplinarne raziskave*, št. 1. 78–110. Spletni vir: <http://www.trojina.org/slovenscina2.0/flipping_book/2013/01/05-LogarLjubestic/files/assets/basic-html/#1>.
- Lüdeling, Anke et al. (2007): Using web data for linguistic purposes. *Corpus Linguistics and the Web* (ur. M. Hundt et al.). Amsterdam: Rodopi. 7–24.
- Mair, Christian (2007): Change and variation in present-day English: integrating the analysis of closed corpora and web-based monitoring. *Corpus Linguistics and the Web* (ur. M. Hundt et al.) Amsterdam: Rodopi. 233–247.
- Mesarić, Alen (2005): *SMS-besedilnost*. Diplomsko delo. Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta.
- Michelizza, Mija (2006): *Pragmatična primerjava jezika SMS-jev v slovenščini in španščini*. Diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- Michelizza, Mija (2007): Splet stereotipov o spletni slovenščini. *Stereotipi v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi*. 43. SSJLK (ur. I. Novak Popov). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik. 68–79.
- Michelizza, Mija (2008a): Jezik SMS-jev in SMS-komunikacija. *Jezikoslovni zapiski*, letnik 14, št. 1. Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramo- vša ZRC SAZU. 151–166.
- Michelizza, Mija (2008b): DvoZačetnice. *Delo*, 18. april 2008. 26.
- Michelizza, Mija (2008c): Predvolilna komunikacija na spletu. *Delo*, 19. september 2008. 25.
- Michelizza, Mija (2008č): »Lol prelok« ali vpliv spleta na jezik. *Delo*, 10. december 2008. 27.
- Michelizza, Mija (2008d): Nove tvorjenke v spletnih besedilih (primer Wikipedije). *Slovenščina med kulturami. Zbornik Slavističnega društva Slovenije 19* (ur. M. Košuta). Celovec: Slavistično društvo Slovenije. 328–338.
- Michelizza, Mija (2010): Frazeologija v slovenskih blogih. *Beiträge der europäischen slavistischen Linguistik. POLYSLAV* (ur. K. Bente Fischer et al.). München, Berlin: O. Sagner. 166–172.
- Morala, José R.: *Entre arrobos, eñes y emoticones*. Spletni vir: <www.terras.edu.ar/aula/tecnicultura/9/biblio/9Entre-arrobas.pdf>.

- Možina, Klementina (2009): *Mikrotipografija*. Ljubljana: Naravoslovnotehniška fakulteta, Oddelek za tekstilstvo.
- Myers, Greg (2010): *Discourse of Blogs and Wikis*. London: Continuum.
- Nidorfer Šiškovič, Mojca (2007): Značilnosti elektronskega diskurza. *Razvoj slovenskega strokovnega jezika*. *Obdobja* 24 (ur. I. Orel). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. 163–174.
- Nidorfer Šiškovič, Mojca (2013): Žanrskost funkcijskih besedilnih vrst. *Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitve)*. *Obdobja* 32 (ur. A. Žele). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. 269–276.
- Oblak, Tanja in Petrič, Gregor (2005): *Splet kot medij in mediji na spletu*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.
- Orel, Irena (2004): Sporazumevanje nekoč in danes – od vzorcev pogovorov do mladostniških SMS-ov. *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem: členitev jezikovne resničnosti*. *Obdobja* 22 (ur. E. Kržišnik). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. 407–422.
- Pahor, David (2002): *Leksikon računalništva in informatike*. Ljubljana: Pasažna.
- Pečenko, Nikolaj (2006): Wikipedija od W do A. *Monitor*, junij 2006. 86–92.
- Petermann, Jürgen (1988): Frazeologija v Slovarju slovenskega knjižnega jezika (I–IV): nekaj osnovnih vprašanj vloge frazeologije v slovarju. *Sodobni slovenski jezik, književnost in kultura: mednarodni simpozij v Ljubljani*. *Obdobja* 8 (ur. B. Paternu in F. Jakopin s sodelovanjem P. Weissa). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. 301–310.
- Pistolessi, Elena (2004): *Il parlar spedito. L'italiano di chat, e-mail e SMS*. Padova: Edsera editrice.
- Pogorelec, Breda (2003): Slovenski knjižni jezik – norma in življenje. *Slovenski knjižni jezik – aktualna vprašanja in zgodovinske izkušnje*. *Obdobja* 20 (ur. A. Vidovič Muha). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. 203–208.
- Praprotnik, Tadej (2003): *Skupnost, identiteta in komunikacija v virtualnih skupnostih*. Ljubljana: Institutum Studiorum Humanitatis.
- Renouf, Antoinette et al. (2007): WebCorp: an integrated system for web text search. *Corpus Linguistics and the Web* (ur. M. Hundt et al.). Amsterdam: Rodopi. 47–67.
- Santini, Marina (2007): Characterizing Genres of Web Pages: Genre Hybridism and Individualization. *Proceedings of the 40th Hawaii International Conference on System Sciences – 2007*. Spletni vir: <http://www.nltg.brighton.ac.uk/home/Marina.Santini/HICSS_07.pdf>.
- Savič, Domen (2008): *Množični mediji in blogi – dve strani istega kovanca*. Diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.

- Sinclair, John (1991): *Corpus, Concordance, Collocation*. Oxford: Oxford University Press.
- Sinclair, John (2004): *Corpus and text. Basic Principles*. Spletni vir: <<http://ota.ox.ac.uk/documents/creating/dlc/chapter1.htm>>.
- Skubic, Andrej E. (2003): Sociolekti od izraza do pomena: kultiviranost, obrobje in eksces. *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem: členev jezikovne resničnosti. Obdobja 22* (ur. E. Kržišnik). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. 297–320.
- Skubic, Andrej E. (2005): *Obrazi jezika*. Ljubljana: Študentska založba.
- Stabej, Marko (1998): Besedilnovrstna sestava korpusa FIDA. *Uporabno jezikoslovje 6. Tematska številka »Jezikovne tehnologije«* (ur. Z. Kačič). 96–106.
- Stabej, Marko (2003): Bo en jezik dovolj? Večjezičnost v enojezičnosti. *Slovenski knjižni jezik – aktualna vprašanja in zgodovinske izkušnje. Obdobja 20* (ur. A. Vidovič Muha). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. 51–70.
- Sternbergh, Adam (2015): Govorite emodži? *Global*, marec 2015. 60–65.
- Stramljič Breznik, Irena (2007): Slovenska slengovska frazeologija danes. *Slovenski jezik – Slovene Linguistic Studies 6*. Ljubljana: Present. 183–193.
- Stramljič Breznik, Irena (2010): *Tvorjenke slovenskega jezika med slovarjem in besedilom. ZORA 71*. Maribor: Filozofska fakulteta, Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti.
- Stramljič Breznik, Irena (2014): *Medmeti v slovenskem jeziku*. Maribor: Založba Pivec.
- Strehovec, Janez (2003): *Umetnost interneta. Umetniško delo in besedilo v času medmrežja*. Ljubljana: Študentska založba.
- Summers, Della (1993): Longman/Lancaster English Language Corpus – Criteria and Design. *International Journal of Lexicography*, 6/3. 181–208.
- Svensén, Bo (1993): *Practical lexicography: Principles and Methods of Dictionary-making*. Oxford, New York: Oxford University Press.
- Šabec, Nada (2007): Vpliv angleščine na slovenščino: leksikalni in pravopisni vidiki. *Besedje slovenskega jezika*. Maribor: Slavistično društvo. 316–324.
- Šabec, Nada: *Slovene-English Netspeak: Linguistic and Socio-cultural Aspects*. Spletni vir: <http://oddelki.ff.uni-mb.si/filozofija/files/Festschrift/Dunjnas_festschrift/sabec.pdf>.
- Šink, Jure (2005): Raba slovenščine na spletu. *Slovenščina v šoli*, X. letnik, št. 3–4. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Škerlep, Andrej (1998): Model računalniško posredovane komunikacije: tehnološka matrica in praktična raba v družbenem kontekstu. *Internet v Sloveniji* (ur. V. Vehovar). Ljubljana: Desk. 24–53.

- Škiljan, Dubravko (1999): *Javni jezik. K lingvistikki javne komunikacije*. Ljubljana: Studia humanitatis.
- Tavosanis, Mirko (2007a): Juvenile Netspeak and subgenre classification issues in Italian blogs. *Proceedings of the International Workshop Towards Genre-Enabled Search Engines: The Impact of NLP*. Spletni vir: <http://www.researchgate.net/publication/254697797_Juvenile_Netspeak_and_subgenre_classification_issues_in_Italian_blogs>.
- Tavosanis, Mirko (2007b): A casual classification of orthography errors in web texts. 6. *IJCAI-2007 Workshop on Analytics for Noisy Unstructured Text Data*, Hyderabad, 8. januar 2007, I, 99–106. Spletni vir: <http://research.ihost.com/and2007/cd/Proceedings_files/p99.pdf>.
- Tomažič, Agata (2010): Digitalizirali bomo do nove tehnološke revolucije. Bruno Racine, ravnatelj Francoske nacionalne knjižnice. *Pogledi*, 3. november 2010. 12–13.
- Toporišič, Jože (1982): *Nova slovenska skladnja*. Ljubljana: Državna založba Slovenije. 361–370.
- Toporišič, Jože (1990): Slovenski pravopis 1990. 26. *SSJLK* (ur. T. Pretnar in D. Počaj-Rus). Ljubljana: Oddelek za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete. 173–216.
- Toporišič, Jože (2000, 2004): *Slovenska slovnica*. Četrta, prenovljena in razširjena izdaja. Maribor: Založba Obzorja.
- Trček, Franc (1998): Demokratični potencial kibernetnega prostora. *Internet v Sloveniji* (ur. V. Vehovar). Ljubljana: Desk. 193–203.
- Van der Weel, Adriaan (2014): *Spreminjanje naše besedilne zavesti. Na poti k digitalnemu redu znanja*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Verovnik, Tina (2003): Analiza jezikovne kakovosti besedil v vladnem spletu. *S poti v digitalno demokracijo* (ur. A. A. Lukšič in T. Oblak). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede. 147–158.
- Verovnik, Tina (2008): Blog in z njim povezani izrazi. *Pravna praksa: časopis za pravna vprašanja*, leto 27, št. 31/32 (21. avgust 2008). Ljubljana: Gospodarski vestnik. 41.
- Verschueren, Jef (2000): *Razumeti pragmatiko*. Ljubljana: *cf.
- Vidovič Muha, Ada (2000): *Slovensko leksikalno pomenoslovje: govorica slovarja*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Weiss, Peter (2001): Slovenski nacionalni korpus Maks na Inštitutu za slovenski jezik ZRC SAZU: utemeljitev. *Jezikoslovni zapiski*, letnik 7, št. 1–2. Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. 419–428.
- Zupančič, Nataša (2009): *Korpusna analiza slovenskega jezika na spletnih forumih*. Magistrsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.

- Žagar Karer, Mojca (2009): *Elektrotehniška terminologija med slovarjem in besedilom*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- Žele, Andreja (2003): Vezljivost kot pomenskoskladenjski pokazatelj živosti slovenščine. *Slovenski knjižni jezik – aktualna vprašanja in zgodovinske izkušnje. Obdobja 20* (ur. A. Vidovič Muha). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. 423–433.
- Žele, Andreja (2004): Aktualizacijsko širjenje/oženje pomenja ustaljenega besedja kot odraz besedilne različnofunkcijskosti. *Aktualizacija jezikovno-zvrstne teorije na Slovenskem: členitev jezikovne resničnosti. Obdobja 22* (ur. E. Kržišnik). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. 133–148.
- Žele, Andreja (2007): Pomensko- in funkcijskoskladenjske lastnosti glede na stopnjo besed/il/ne strokovnosti. *Razvoj slovenskega strokovnega jezika. Obdobja 24* (ur. I. Orel). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. 101–124.
- Žele, Andreja (2009): Enojezični slovarji – sledenje pomenskosti besed oz. kaj in kako pravi raba. *Infrastruktura slovenščine in slovenistike. Obdobja 28* (ur. M. Stabej). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. 19–26.
- Žele, Andreja (2010): Elipsa med glagolsko intenco in besedilno koherenco. *Slavistična revija*, letnik 58, št. 1. Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije. 117–131.
- Žist, Matej (2003): *Komunikacija v novih medijih*. Diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.

KAZALO SLIK

Slika 1: Splet in internet nekoč in danes	19
Slika 2: Število uporabnikov interneta v Sloveniji	19
Slika 3: Spletna besedila v okviru internetnih in elektronskih besedil	22
Slika 4: Elektrooptični stroj Memex	24
Slika 5: Primer tvita, kjer uporabnica vključi hiperpovezavo v stavek.....	26
Slika 6: Zaščita avtorskih pravic na blogu Jonasa Žnidaršiča	46
Slika 7: Gradivo korpusa Gigafida	48
Slika 8: Struktura WebCorpa.....	50
Slika 9: WebCorp na spletu	51
Slika 10: Iskalnika Najdi.si in Google.....	63
Slika 11: Boolovi operatorji	64
Slika 12: Prikaz iskalnih zadetkov na Twitterju v sklopu slovarja Wordnik.....	74
Slika 13: Spletno mesto (SM), spletne strani (SS) in žanri (Ž)	87
Slika 14: Komentarji s samimi malimi črkami	115
Slika 15: Stilistična raba zapisa z malimi črkami v besedilu bloga.....	115
Slika 16: Napaka pri pošiljanju elektronske pošte	120
Slika 17: Primer kratice oz. simbola s piko v pridevniški rabi.....	123
Slika 18: Pike pri vpisovanju gesel	124
Slika 19: Tropičje v primeru, ko za dokončanje besedila ni dovolj prostora.....	124
Slika 20: Število neprebranih sporočil v oklepajih.....	127
Slika 21: Označevanje uporabniškega imena s pomočjo afne na Twitterju.....	129

Slika 22: Označevanje teme pogovora na Twitterju s pomočjo lojtre.....	130
Slika 23: Iskanje po polju <i>#url</i> (internetni naslov) v iskalniku Najdi.si.....	130
Slika 24: Možnost <i>[skrij]</i> v Wikipediji	135
Slika 25: Najpogosteje rabljeni emodžiji	142
Slika 26: Primer uporabe emodžijev na Twitterju.....	143
Slika 27: Prikaz emodžijev na Siolovih blogih.....	144
Slika 28: Krajšave	146
Slika 29: Zapis matematičnih simbolov v Wikipediji	150
Slika 30: Del izvorne kode strani na Wikipediji.....	150
Slika 31: Iskanje besede <i>krucefiks</i> v spletnem iskalniku Google.....	158
Slika 32: Vrste novejšje leksike v blogih	168
Slika 33: Vrste novejšje leksike v Wikipediji.....	169
Slika 34: Novotvorjenke v blogih.....	174
Slika 35: Novotvorjenke v Wikipediji.....	174
Slika 36: Iskanje frazema <i>biti »in«</i> v Gigafidi.....	192
Slika 37: Glagol <i>biti</i> v blogih.....	221
Slika 38: Glagol <i>biti</i> v Wikipediji	221
Slika 39: Raba časovnih oblik v komentarjih objave Marka Crnkoviča	223
Slika 40: Raba časovnih oblik v komentarjih objave Sanje Leban	223
Slika 41: Raba časovnih oblik v objavi <i>Pajki</i>	224
Slika 42: Raba časovnih oblik v objavi <i>Černobil</i>	224
Slika 43: Spletna stran hotela <i>Sissi</i> v slovenščini	238
Slika 44: Nezaželeno sporočilo na Facebooku	239
Slika 45: Samodejno prevedeno elektronsko sporočilo	240
Slika 46: Elektronska pošta, poslana z naslova Organizacije združenih narodov	241
Slika 47: Zgodovina spletne strani o <i>Pajkih</i> na Wikipediji	245
Slika 48: Hiperpovezava na videoposnetek.....	246
Slika 49: Priznanja uporabniku Wikipedije ob različnih priložnostih	247
Slika 50: Citirano besedilo v narekovajih	248
Slika 51: Citiranje na Wikipediji	248
Slika 52: O uporabniku <i>blitzu</i> na njegovem blogu.....	250
Slika 53: O uporabniku Wikipedije z vzdevkom <i>Yerpo</i>	251
Slika 54: Spremembe, ki jih v člankih na Wikipediji opravljajo t. i. <i>boti</i>	252
Slika 55: Primer iz pogovornega okna.....	252
Slika 56: Članek Wikipedije v drugih jezikih – hiperpovezave	253
Slika 57: Pravopisni priručnik na Wikipediji	255

IMENSKO KAZALO

- Ahačič, K. 73
Ammelburger, D. 18
Antonelli, G. 27, 102, 124, 140
Arhar, Š. 66, 186
Atkins, B. T. S. 31, 41–42, 44, 48,
52, 61, 68, 71–72
Baron, N. S. 22, 32, 76, 88, 92, 94,
96, 99, 119, 123, 125, 141
Battelle, J. 52, 60, 65–66
Beaugrande, R. A. 218, 237, 241
Béjoint, H. 48, 67–69, 71
Bernardini, S. 53, 55
Biber, D. 44
Bizjak Končar, A. 72, 85
Boardman, M. 25
Boleda, G. 60, 64
Colson, J.-P. 179
Crystal, D. 14, 20, 23, 25–26,
31–32, 35–36, 45, 59, 71, 75–78,
84, 87, 90, 93, 95–96, 100–105,
119, 122–123, 125–127, 129,
131–132, 141, 152, 162–163,
165, 214, 236–237, 242, 256
Cvijanović, T. 166, 181
Dahlgren, P. 29
Danet, B. 108
De Schryver, G.-M. 48, 72
Dobrovoljc, H. 8, 39, 72, 78, 87,
89, 113–114, 117, 119, 125, 128,
150, 164, 214
Dressler, W. U. 218, 237, 241
Dular, J. 79, 128
Elia, A. 115, 119, 162
Erjavec, T. 41, 43, 54, 78
Fišer, D. 52, 78
Fletcher, W. H. 53, 65
Gaberšček, N. 152–154, 156–157
Gantar, P. 177–179, 182, 198
Gatto, M. 49, 51–55, 58–59,
61–62, 64
Gjurin, V. 171, 181
Gložančev, A. 15, 66, 148, 166–167
Gorjanc, V. 20–21, 35, 41–48, 66,
78, 90–91, 112, 234
Grefenstette, G. 61
Grijelmo, Á. 140
Grosman, M. 86
Herring, S. 15, 89, 108, 242, 264
Hladnik, M. 32, 97, 254
Hoffmann, S. 56
Hundt, M. 54, 57
Jakobson, R. 235
Jakop, N. 8, 78, 112–114, 117, 119,
123, 125–126, 164, 177, 190

- Jakopin, P. 8, 13–14, 45, 72, 125, 131, 150, 163
- Jarnovič, U. 78, 109, 121, 140, 145, 234
- Javornik, M. 37
- Joffe, D. 72
- Kalin Golob, M. 78, 119, 234
- Kennedy, C. 41–44, 46
- Kilgariff, A. 61
- Kompara, M. 152
- Korošec, T. 103, 144, 227, 234
- Kosem, I. 68
- Krajnc Ivič, M. 78, 105, 146, 162, 164–165, 225, 234–235
- Kranjc, S. 30, 78, 91, 101, 103, 107, 214, 234
- Kržišnik, E. 80, 178–180, 202, 211
- Lana, M. 59–60
- Leech, G. 55–56, 58, 61
- Ljubešić, N. 48, 54
- Logar, N. 47–48, 54, 78, 121–123, 141, 145, 150, 161, 163, 166, 178
- Lüdeling, A. 49, 58
- Mair, C. 58
- Mesarić, A. 107, 141, 146, 164
- Michelizza, M. 78, 80, 116, 118, 122, 126, 131, 151, 153, 162
- Morala, J. R. 141–142
- Možina, K. 127, 131
- Myers, G. 93, 95
- Nidorfer Šiškovič, M. 78, 86, 90, 112
- Oblak, T. 18–19, 23–25, 27, 29–31, 34, 59, 83, 85–86, 93–95
- Orel, I. 78, 119–120, 124–126, 131, 164–165, 214
- Pahor, D. 20
- Pečenko, N. 96–98
- Petermann, J. 178
- Petrič, G. 18–19, 23–25, 27, 29–31, 34, 59, 83, 85–86, 93–95
- Pistolesi, E. 119
- Pogorelec, B. 79
- Praprotnik, T. 24, 39, 78, 90, 158, 236
- Renouf, A. 50
- Rundell, M. 31, 48, 52, 61, 68, 71–72
- Santini, M. 85–87
- Savič, D. 95
- Sinclair, J. 41, 45, 61
- Skitek, Š. 78, 105, 146, 162, 164–165, 225
- Skubic, A. E. 80–82
- Stabej, M. 33, 38, 41, 44, 47, 102
- Sternbergh, A. 143
- Stramljič Breznik, I. 116, 154, 162–163, 166, 172–173, 181
- Strehovec, J. 78, 123
- Summers, D. 43
- Svensén, B. 67
- Šabec, N. 78, 120, 132, 153, 165
- Šink, J. 78
- Škerlep, A. 18, 23–24, 27–29, 34, 38, 75, 235
- Škiljan, D. 28, 37–38
- Tavosanis, M. 94, 103–104
- Tomažič, A. 65
- Toporišič, J. 79–80, 83, 105, 124, 152–154, 159, 161, 178, 181, 216, 218–220, 222, 227–228, 232–234, 240
- Trček, F. 33
- Van der Weel, A. 23, 34
- Verovnik, T. 78, 94, 114, 119, 125–126
- Verschueren, J. 241
- Vidovič Muha, A. 160, 176, 182
- Weiss, P. 45, 110, 123
- Zupančič, N. 78, 105, 124–125, 216
- Žagar Karer, M. 172, 235
- Žele, A. 8, 84, 147, 161, 165, 218–219, 228
- Žist, M. 78, 110, 112–113, 128, 140, 145–146, 148, 153

STVARNO KAZALO

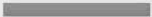

- afna 121, 122, 126–129, 132,
136, 139
- aktualnost 12, 14, 22, 35, 37, 46, 57,
70, 236, 257, 261
- anonimnost 14, 22, 29, 37–39, 99,
114, 236, 249, 257, 261
- arhivskost 14, 22, 35, 37, 236,
257, 261
- blog 10–15, 27–31, 35, 45–46, 48,
57–58, 78, 80–81, 83, 86–89, 93–
96, 100, 102, 104–109, 111–115,
117–119, 128, 132–136, 138–140,
143–145, 148, 151–152, 154,
156–158, 160–162, 165, 167–171,
173–181, 183–187, 190–192, 194–
204, 211–223, 225–234, 236–237,
242, 244–256, 258–259, 261–264
- blogorola 94
- decentralizacija 33
- deikt 25–26, 166, 214
- družabno omrežje 9, 26, 28, 30, 35,
64, 70, 74, 87, 95, 98–100, 26,
128–129, 136, 170–171, 239–240,
257–258, 262
- dvozačetnica 103, 109, 115–118, 260
- emodži 142–144
- emotikon 109, 111, 121, 126–127,
131–132, 139–144, 153, 159,
182, 260
- enciklopedija 71, 96–98, 177, 228
- spletna 10–12, 14, 25, 27, 31,
35–36, 78, 83, 93, 97–98, 101,
211, 216, 219, 226, 233, 245–
246, 250, 252–256
- evfemizem 81
- grafični 123, 131
- e-tvorjenka 163
- Facebook 30, 55, 88, 92, 95–96,
98–100, 118, 128, 136, 239–
240, 257
- Google 25, 55, 59–66, 89, 95, 100,
131–132, 137, 147, 158, 182–
183, 186–187, 190–194, 198,
200–201, 211
- govorica 79, 101
- interesna 79, 101
- mrežna 8, 11, 15, 76, 80, 101–
102, 110, 119, 132, 139, 144,
182, 201, 255–256, 258, 262
- hiperbesedilo 23, 30, 85
- hiperbesedilnost 14, 22–23, 236,
257, 261

- interaktivnost 14, 22, 26–31, 70, 180, 236, 257, 261
- internet 7, 10, 12, 14, 17–23, 28–35, 37–38, 47–48, 56, 66, 69, 71, 75–78, 83, 87–89, 91, 100–105, 107, 163, 165, 181, 194, 211, 236, 240, 244, 247, 249, 254, 257, 261
- jezikoslovje
 elektronsko 76
 e-jezikoslovje 76
 internetno 14, 75–77
 korpusno 47, 49, 61, 69, 77, 84, 234
- kiberžanr 85
- klasifikacija
 fasetna 15, 89, 242, 256, 264
 novejša leksike 15
 od-nič-do-večžanrska 86
- komunikacija 22, 26, 27–29, 38, 39, 75, 78, 81–83, 88–89, 92, 95, 99, 103–104, 107–108, 120, 129, 132, 143, 153, 213, 216, 220, 235–236, 242, 244, 248, 253, 256, 258, 262
- asinhrona 88, 92, 98, 236, 244
- dvosmerna 27–29
- elektronsko posredovana 11, 22, 76, 79, 85, 100, 128, 132, 236, 242, 257
- enosmerna 27–29
- govorna 214
- javna 38, 92
- nejezikovna 146
- polodprta 38
- polzaprta 38
- poslovna 90
- računalniško posredovana 75–76
- sinhrona 88, 91, 98, 214, 236, 244
- zaprta 38
- zasebna 38, 90, 101
- lestvica internetne prilagodljivosti 236–237, 256, 259, 263
- lojtra 127–130, 132
- luščenje ključnih besed 50
- medkulturnost 14, 22, 31, 33, 226, 236, 257, 261
- MMS 92
- Najdi.si 12, 25, 55, 62–63, 66, 125–126, 129–130, 132, 182–183, 186, 193, 196–197, 211
- neologizem 162, 259, 263
 terminološki 166
- netiketa 112, 243, 254
- nezačetnica 117
- optimizacija spletnih strani 60–61
- pajek 53, 59
- pajkanje 54
- preklapljanje 164
 kodno 165, 225
- priložnostnica 161–162, 172–173, 177, 259, 263
- pristop 242, 250
 korpusni 182
 leksikopedični 71, 177
 proporcionalnega vzorca 44
 stratifikacijski 44
 raba ločil
 izvenosrednjebesedilna 120–121, 124, 132
 osrednjebesedilna 120–121, 124–125, 132–133
 sleng 67, 79, 164, 166, 171, 181, 191
 internetni 101, 181
- slengizem 181
- SMS 7–8, 10, 22, 27, 45, 55, 75, 77–78, 88, 92, 98, 101, 103–105, 107, 109, 124–126, 133, 140–141, 145–146, 149, 151, 153, 164–165, 181, 214, 237

splet	130, 132, 136, 143, 162, 170–171, 211
nevidni 60	
participatorni 10	večpredstavnost 14, 22, 34–35, 71, 236, 257, 261
splet 2.0 10, 26–27, 93, 123	večzačetnica 117, 119
splet 3.0 27, 123	vlog 94
spletni iskalnik 10, 14, 25, 33–34, 36, 45, 49, 51–52, 55, 58–67, 70, 86, 125–126, 128–132, 147, 158, 182–183, 186–187, 190–191, 193, 193, 197, 226, 237, 247, 257, 261	wikilogizem 162
tip elektronsko posredovane komunikacije 14–15, 57–58, 75–76, 88–92, 100–102, 133, 145, 181, 213, 220, 237, 242, 258, 262–263	Wikipedija 10–15, 25 27, 30–32, 35–36, 71, 78, 83, 88–89, 93, 96–98, 100–102, 105, 107–109, 111–113, 115–119, 122, 133–137, 140, 143–146, 148–150, 152, 154, 161–162, 167–174, 176–177, 179–180, 183–185, 187, 195, 203, 211–216, 218–221, 223–234, 237, 242, 244–256, 258–259, 261–264
Twitter 9, 26, 74, 78, 88, 95–96, 98–99, 122–123, 128–	

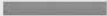

PRILOGE

1. Spol			
		odstotek odgovorov	število odgovorov
moški		45.0%	45
ženski		55.0%	55
		število odgovorov brez odgovora	100 0

2. Starost			
		odstotek odgovorov	število odgovorov
pod 20 let		1.0%	1
od 21 do 30 let		54.0%	54
od 31 do 40 let		38.0%	38
od 41 do 50 let		3.0%	3
nad 50 let		4.0%	4
		število odgovorov brez odgovora	100 0

3. Če ne poznate pomena določene slovenske besede, kje najpogosteje iščete informacijo?			
		odstotek odgovorov	število odgovorov
v slovarju v tiskani obliki		12.0%	12
v elektronskem slovarju (CD-rom)		25.0%	25
v spletnem slovarju (npr. http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html)		25.0%	25
v besedilnem korpusu (npr. FidaPLUS, Nova beseda ...)		0.0%	0
s pomočjo iskalnika (npr. Google, Najdi.si ...)		33.0%	33
drugje		5.0%	5
		število odgovorov brez odgovora	100 0

4. Če niste prepričani, kako se določena slovenska beseda zapiše, kje najpogosteje iščete informacijo?

		odstotek odgovorov	število odgovorov
v slovarju v tiskani obliki		14.3%	14
v elektronskem slovarju (CD-rom)		26.5%	26
v spletnem slovarju (npr. http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html)		16.3%	16
v besedilnem korpusu (npr. FidaPLUS, Nova beseda ...)		2.0%	2
s pomočjo iskalnika (npr. Google, Najdi.si ...)		37.8%	37
drugje		3.1%	3
		število odgovorov brez odgovora	98 2

5. Če želite izvedeti, kako se določena slovenska beseda sklanja oz. sprega, kje najpogosteje iščete informacijo?

		odstotek odgovorov	število odgovorov
v slovarju v tiskani obliki		19.6%	19
v elektronskem slovarju (CD-rom)		19.6%	19
v spletnem slovarju (npr. http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html)		22.7%	22
v besedilnem korpusu (npr. FidaPLUS, Nova beseda ...)		0.0%	0
s pomočjo iskalnika (npr. Google, Najdi.si ...)		26.8%	26
drugje		11.3%	11
		število odgovorov brez odgovora	97 3

6. Če vas zanima raba določene slovenske besede v sobesedilu, kje najpogosteje iščete informacijo?

		odstotek odgovorov	število odgovorov
v slovarju v tiskani obliki		15.2%	15
v elektronskem slovarju (CD-rom)		11.1%	11
v spletnem slovarju (npr. http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html)		13.1%	13
v besedilnem korpusu (npr. FidaPLUS, Nova beseda ...)		11.1%	11
s pomočjo iskalnika (npr. Google, Najdi.si ...)		44.4%	44
drugje		5.1%	5
		število odgovorov brez odgovora	99
			1

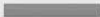

7. Kateri slovar najpogosteje uporabljate za jezikovno poizvedbo?

		odstotek odgovorov	število odgovorov
Slovar slovenskega knjižnega jezika		69.1%	67
Slovenski pravopis		8.2%	8
etimološki slovar		1.0%	1
slovar tujk		5.2%	5
nobenega		15.5%	15
drugo		1.0%	1
		število odgovorov brez odgovora	97
			3

8. Kateri spletni iskalnik najpogosteje uporabljate za jezikovno poizvedbo?

		odstotek odgovorov	število odgovorov
Bing		0.0%	0
Google		83.8%	83
Najdi.si		11.1%	11
nobenega		4.0%	4
drugo		1.0%	1
		število odgovorov brez odgovora	99 1

9. Se za informiranje o jeziku na spletu ter v drugih elektronskih medijih poslužujete še kakšnih drugih načinov?

		odstotek odgovorov	število odgovorov
da		36.1%	35
ne		63.9%	62
		število odgovorov brez odgovora	97 3

10. Katerih?

		odstotek odgovorov	število odgovorov
spletni forumi		45.0%	18
telefonski slovar		0.0%	0
elektronska pošta		27.5%	11
Facebook		2.5%	1
Twitter		10.0%	4
drugo		15.0%	6
		število odgovorov brez odgovora	40 60

Nergač

Vsi so dobri kot pastirji

[Dobri tisk](#) [kontakt](#) [Najbolji brava](#) [Opreva kmeta z...](#)

» Ničva paleška

» Memina Kanga »

Zarečni kruh

Objavlja čel 4.01.2008 ob 07:30 ob 07:30 pod Travelling Without Moving Komentarji

Moving, mika

Občasno pobriskam po arhivu bloga in se redim svojim boljšim zapisom, bolj pogosto pa ugotavljam, da bi lahko skoraj vse napisal tudi dosti bolje, predvsem slogovno. Komentarjev se mi za nazaj ne ljubi brati, včasih pa mi vseeno kakšen pade v oči, tako kot tudi prejšnji teden.

Pred časom se mi silno jezile kočakove gramatične napake, zato sem mu, priznam, nekoliko nepravno, posvetil rbrbot zapis [Pa tak inteličnjak!](#) Kot vedno v takih primerih, so bili komentariji na zapis šameterno nasprotni, seveda v smislu, ali sem tepec jaz, ali kolega Andrej, ali pa morebiti kar oba. Kakorkoli, Andrej se je v zadnjem času nekoliko poboljšal (vsaj slovnice, aser mu ni pomoči)¹, danes tu pišem zaradi Buldogovega komentarja. Žal ti, kot je pri patronih njegove baže navada, ni napisal naslova elektronske pošte, zato je vprašanje, če bo to sploh prišlo do njega. Gre za šolski primer bežavega komentarja, čeprav je, res, da je slovnico precej pravljen:

Na deli tla, ti si totah zastranec!

Ričtalo v roko pa stréžati!

*Sej te razumem, da si "picajl" (strokorna beseda), pa vendar gre tuja za vsebino in ne par napak, ki jih ti smatraš kot nedopustne. Pa še nekaj: **dokaži se z delom, mogoče pa boš nekdo tudi ti bilši bloger, ki dejansko s tem nekaj zasluzi. Danes si samo kvintek, ki soto zato, da ga drugi opazijo, ko piše članek o tem, kako se ne da delati s skladiščniki.***

To ti je napisal človek v enoizmolovsko izobrazbo, zavajaj se da tudi doktorji izdeljo napake in še danes ne vedo, kam vstaviti h,č,u,č.

Pa lep pozdrav! Komentator naprej na podlagi edinega prebranega teksta zapise opazko o psiholoških problemih pisca in tokrat sem mel celo srečo, da se ni spravil na moje splošno življenje. V drugem stavku napiše kr neki, kar se je zdelo zabavno samo njemu. sledi krajša obrazložitev s še eno povprečno šolo in z zaključno kajjo, zaradi katere bi se bil moral pisec zasekirati, ker je samo kuneč. Tovrstni komentariji služijo dakazovanju superiornosti nad piscem bloga, zato se vedno končajo s samohvalo, tokrat v smislu, res sam nezobražen, a vseeno bolj sposoben ne samo od tebe, ampak tudi od doktorjev.

Čeprav jim ne dajem lakšne teže kot nekateri drugi blogerji, komentarje spoštujem, toda Buldog je dokaz, da nekateri niso vredni piškavega oraha. No, ob njegovem komentarju sem se zaradi spleta zame ugodnih okoliščin vsaj pošteno nasmejil.

1. Da linez zamena, upoštevaj tudi tova mnoga, čeprav se z njim nikoli ne sringam.(-)

[Like](#)

[Deli](#) [Strani](#) [Facebook](#) [Twitter](#) [LinkedIn](#)

18 odgovorov na "Zarečni kruh"

1. nevenka - 4.01.2008 ob 08:36

Uh, jaz tudi delam napake, celo morje. Kronično spuščam črke ali pa tipkam inverzije. Enostravno imam mlii mnogo prehite za svoje prstke. Na splošno nim in to se mi inčašije. Torej gre velikokrat za neopretnost in neopornost, bolj kot neopretno, neopretno, cizoma neopretnost pravilopisnih pravil. Z vejicami sem pa štegnana. Priznam.

No, in zato odpustam grehe tudi drugim. Vseeno koliko časa so hodli v šolo. Za kaj resnaga mi pomaga

Januar 2008
P I S Č P S N
1 2 3 4 5 6
7 8 9 10 11 12 13
14 15 16 17 18 19 20
21 22 23 24 25 26 27
28 29 30 31
« Dec Feb »

ISO:
ISO:

Kolesarski blogi

TAJSA BUTAR
Blaž Pristrenik
Blaz Znidaršič
Bonif. Fondo
Jernej Kluzga
Marko Raloh
Matej Mugač
Nina Homovc
Samo Kufner
Tomazov vlak

Obvezno branje

ask for more
Domen
Dr. Onyx
Irena Irena
Je željenje res laž?
Kavež 22
La Samo
Očeti maček
Pi.Roman
Pitama
Sadi študije ov seveni
Safet
swannovce Hafvarjare
Simona Ribot
Vzoti ko super
Kardena

Kategorije

Aktualno
Biciklizem
Fanzinari
mika
Natečajnica
Fotopis
Sport
Travelling Without Moving
Zabava

Matej Zalar

Zadnje objave

Bin Ladhove človekove pravice
Vsi Slovenci, vsi enaki, vsi
arabaki
Kam in kako?
Chevrolet Corvette
Polnina bleščava

Zadnji komentariji

bole na Vsi Slovenci, vsi enaki,
vs arabaki
direktni na Bin Ladhove
človekove pravice
chef na Bin Ladhove človekove
pravice
Marjetka na Bin Ladhove
človekove pravice
chef na vsi Slovenci, vsi enaki,
vs arabaki

Arhiv

Maj 2011
April 2011
Marec 2011
Februar 2011
Januar 2011
December 2010
November 2010
Oktober 2010
September 2010
Avgust 2010
Julij 2010
Junij 2010
Maj 2010
April 2010
Marec 2010
Februar 2010
Januar 2010
December 2009
November 2009
Oktober 2009
September 2009
Avgust 2009
Julij 2009
Junij 2009
Maj 2009
April 2009
Marec 2009
Februar 2009
Januar 2009
December 2008
November 2008
Oktober 2008
September 2008

WIKIPEDIJA
Prosta enciklopedija

Glavna stran
Dobrodošli
Izbrani članki
Najkrajši članek
Zadnje spremembe

Opombe
Portal občestva
Podpora
Sila znanja

Podpora

Tiskanje/prevod

Priporočila

V drugih jezikih

العربية
Azərbaycanca
Беларуская
Български
Català

Čeština

Deutsch

Ελληνικά

English

Esperanto

Ελληνικά

Eesti

Ελληνικά

فارسی

Français

Frysk

Galego

עברית

Hrvatski

Magyar

Bahasa Indonesia

Ido

Italiano

日本語

Қазақша

한국어

Лезги

Lietuvi

Latviešu

Македонски

മലയാളം

Moson

Հայերեն

नेपाली

Norsk (bokmål)

Ocitan

Polski

Português

Română

Русский

Slovenščina

Shqip

Српски / Srpski

Svenska

தமிழ்

తెలుగు

Tatarça/Tatarca

Українська

Tiếng Việt

West-Vlams

中文

粵語

Černobilska nesreča

iz Wikipeidije, proste enciklopedije

Černobilska nesreča se je zgodila 26. aprila 1986 v jedrski elektrarni Černobil pri Prijajtu v Ukrajini (takrat del Sovjetske zveze) ob eksploziji jedrskega reaktorja. Ta nesreča je najhujša nesreča v zgodovini jedrske energije. Zaradi odprtosti zaščitne reaktorjeve zgradbe so se radioaktivni delci razširili preko zabohe Sovjetske zveze, vzhodne Evrope, Skandinavije, Velike Britanije in vzhodnih ZDA. Velika območja Ukrajine, Belorusije in Rusije so bila kontaminirana, kar je povzročilo evakuacijo in preselitev približno 300 000 ljudi. Približno 60 % radioaktivnega prahu se je odločilo v Belorusiji.

Nesreča je sprožila bojazo o varnosti sovjetske jedrske elektrarne ter za vrsto let upočasnila njeno kletje, s tem pa prisilila sovjetsko vlado, da je postala bolj skromna. Sedaj samostojne države Rusija, Ukrajina in Belorusija so bile obramovane za velikim in naraščajočimi stroški dekontaminacije ter zdravstvene oskrbe zaradi černobilske nesreče. Zaradi prikrižanja podatkov tlatrnihs sovjetskih oblasti je zelo težko natančno oceniti število žrtev zaradi dogodkov v Černobilu. Seznanj so le delni, saj so sovjetske oblasti kasneje prepovedale zdravnikom navajati vsevsejke kot vzrok umri na mišlkih istih. Vendar pa se večina pričakovanih smrti sploh še ni dogodila, predvsem pri rakavih obolenjih, zato jih bo težko pripisati tej nesreči. Poročilo Združenih narodov iz leta 2005 navaja 56 neposrednih smrti, 47 delavcev ob nesreči in 9 otrok z rakom ščitnice, ocenjeno pa je, da naj bi umrlo do 9000 ljudi zaradi dolgotrajnih bolezni, povezanih z nesrečo.^[1]

To poročilo pa je v nasprotju s poročilom Svetsvone zdravstvene organizacije iz leta 1996, ki je naštelo 212 mrtvih izmed 72 000 akutnoobolalih (od približno 600 000) in poročilom Mednarodnega združenja zdravnikov za preprečevanje jedrske vojne (PPNPP) (ki so leta 1986 dobili Nobelovo nagrado za mir), kjer so našli več deset tisoč mrtvih med likvidatorji (201).

Porušeni reaktor številka 4 v jedrski elektrarni Černobil je povzročil največjo jedrsko nesrečo v zgodovini

Vsebina (1/10)
1 Elektrarna
2 Nesreča
2.1 Vročoti
2.2 Kako je prišlo do nesreče
2.3 Takojšnje ravnanje ob nesreči
3 Posledice nesreče
3.1 Takojšnje posledice
4 Primerjava z drugimi nesrečami
5 Černobil po nesreči
5.1 Potreba po bodočih popravilih
5.2 Posledice nadaljnjega propadanja
6 Štadec za Černobil in načrt za izgradnjo novega sanatorija
7 Vini in opombe
8 Zunanje povezave
8.1 Splošna informacija
8.2 Dogodki in tehnične analize
8.3 Finanija (pred in po)
8.4 Fotografije in video posnetki
8.5 Človekoljubne in prostovoljne organizacije

Elektrarna

[uredi]

Jedrska elektrarna Černobil (48°51′23″N, 30°06′41″E﻿ / ﻿48.85639°N 30.11139°E﻿ / 48.85639; 30.11139) se nahaja pri mestu Pripjat v Ukrajini, 18 km severozahodno od mesta Černobil in 16 km od meje med Ukrajino in Belorusijo ter okoli 110 km severno od Kijeva. Elektrarna je imela štiri jedrske reaktorje s po 1 GW električne moči (3,2 GW toplotne moči), vsi štirje pa so lahko v obdobju nesreče pokrili približno 10 % ukrajinskih potreb po električni energiji. Gradnja elektrarne se je pričela v 70. letih 20. stoletja. Reaktor št. 1 je pričel z obratovanjem leta 1977, sledil pa so še reaktor št. 2 (1983), št. 3 (1985) in št. 4 (1983). Ob času nesreče sta bila v gradnji reaktor št. 5 in št. 6, z enako močjo kot ostali štirje reaktorji.

Štirje reaktorji so bili znanovne tipa RBMK-1000, ki danes velja za zastarelega in nevarnega.

Nesreča

[uredi]

V soboto, 26. aprila 1986 ob 1:23:58 po lokalnem času je v reaktorju št. 4 jedrske elektrarne (Černobil-4) prišlo do same eksplozije, ki je povzročila ogenj, nato dodatne eksplozije in stališčev erodice.

Vzroki

[uredi]

O vzroku nesreče obstajata dve nasprotujoči si uradni različji. Prva je bila objavljena avgusta 1986 in je okrivila izključno upravljalce v jedrski elektrarni. Druga različja je bila objavljena leta 1991 in je levdio pripisala zanosov reaktorja RBMK, predvsem nadzorom palicam. Na obe komisiji so močno pritiskale različne skupine, med drugim snovalci reaktorja, osebe elektrarne Černobil in vlada. Nekateri neodvisni strokovnjaki menijo, da ni povsem pravilna nobena od različj.

Eden od pomembnih faktorjev, ki so prispevali k nesreči, je bil tudi, da upravljalci niso bili obveščeni o težavah z reaktorjem. Po izjavi enega od njih, Anatolija Djaltova, so snovalci reaktorja vedeli, da je pri dočlenih pogojih nevaren, vendar so podatke namerno prikrivali. Poleg tega večina upravljalcev elektrarne ni bila kvalificirana za delo na reaktorjih RBMK; direktor V.P. Brijukov je imel izkušnje in prakso z elektrarnama na premog. Glavni inženir Nikolaj Fomin je pred Černobilom delal na navadnih elektrarnah; tudi Anatolij Djalto, ki je bil namestnik glavnega inženirja na reaktorjih 3 in 4, je imel sile nekaj izkušenj z manjšimi jedrskimi reaktorji, predvsem manjšimi različicami reaktorja VVER, zasnovanega za jedrske podmornice sovjetske mornarice.

Posebej so bila izpostavljena tudi naslednja dejstva:

- Reaktor je imel nevarno velik pozitivni koeficient izpraznitve. To pomeni, da se jedrske reakcije pospešijo, če se v reaktorjih hladilni delci začnejo tvoriti mehurčki pare, kar lahko vodi do неконтроlnirane reakcije, če ni ustreznega posedevanja. Poleg tega pri nizki izhodni električni moči pozitivni koeficient izpraznitve ni bil nadomeščen z drugimi sredstvi, zaradi česar je bil reaktor nestabilen in nevaren. Da je bil reaktor nevaren ob nizki moči, je bilo nekoliko nesmiselno in neznano upravljalciški ekipe.
- Boji opazna pomankljivost reaktorja je bila zanosov nadzoranih palic. V jedrskem reaktorju se nadzorne palice vstavajo v reaktor, da se večinoma reakcija upočasnijo. V reaktorju RBMK so bili konci nadzoranih palic iz grafitu, podaljški (zaključni deli nad konci palic) iz dolžine energje metala pa so bili vrtli in zaplojem z vodo. Glavni in najbolj funkcionalni del nadzoranih palic, ki absorbira nevtrone in s tem upočasnjuje reakcijo pa je bil narejen iz borovnega karbida.
- V prvih testnikih, ko so nadzorne palice takšne zanosov vstavljene v reaktor, je bilo hladilo zamenjano z grafitnim konci. Hladilo (voda), ki je nevtronski absorbent, je bilo zamenjano z grafitom, ki pa je nevtronski moderator in pospešuje jedrske reakcije, namesto da bi jih upočasnili. Zato se v prvih sekundah po aktivaciji nadzoranih palic hitrost jedrske reakcije poveča, namesto da bi se zmanjšala, takšno delovanje je prav tako nekoliko nesmiselno in ga upravljalci reaktorja niso poznali.
- Upravljalci so bili nepravilni in niso upoštevali postopkov vodenja elektrarne, delno tudi zaradi nepoznavanja pomankljivosti zanosov reaktorja RBMK. K nesreči so botrovali tudi nekatere nepravilnosti v postopkih. Ena od teh je bila slaba komunikacija med varnostnimi uslužbenci in upravljalci, ki so v noči nesreče vodili poizkus.

Del kontaminiranega območja so bili razdeljeni v več razredov sevanja in izpostavo

WIKIPEDIJA
Prva enciklopedija

Glavna stran
Dobrodošli
Izbrani člani
Najbolji člani
Zadnje spremembe

Občestvo
Portal občestva
Pod listo

Stis z namn

► Plošča

► Tiskanje/uvz

► Priponički

► V drugih jezikih

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

► Arhivirano

Stran Pogovor

Prebreri Uredi Zgodovina Iskanje

Sprejemamo kandidate za volitve v Svet zaupnikov Wikimedie. Kandidiranje.

[Dihaj] [Pomoži nam s prevajanjem]

Delovanje in razvoj Wikipedie omogočajo vaši prispevki

Pajki

iz Wikizidne, proste enciklopedije

*Pajek se preusmerja oem. Za druge pomene glej **Pajek** (razločitev).*

Pajki (znanstveno imo **Araneae**) so red členonožcev, ki ga ratanjehja uvrščamo v razred pajkovci. So številna in uspešna skupina, ki jih ločimo preko 41 000 vrst^[1] predstavniko pa živijo na vseh celinah razen Antarktiki in poseljujejo skoraj vsa življenjska okolja z izjemo morja in zraka.

Prepoznamo jih predvsem po dvodelnem telesu s štirimi pari nog in značilnosti, da prelejo svilnate mreže, s katerimi najpogosteje lovijo plen. Pajki so pikařiki, kar pomeni, da imajo ob uših par okončin – pipaki, ki so pri pajkih preobražene v strupnike, s katerimi ubijajo svoj plen. So skoraj izključno pleniska skupina, ki se prehranjujejo pretežno z žuželkami, vendar se med seboj razlikujejo po strategiji lova. Poleg pajkov, ki gradijo mreže, je mnogo takih, ki aktivno zalezujejo plen, ali pa posnemajo barvni vzorec podlage in čakajo nanj v zasedi. Strupnike uporabljajo tudi v samoobrambi in čeprav velika večina pajkov ne more požreti človeka, imajo predvsem v zahodni kulturi slab slovo. Nekoliko bolj priljubljen so le pičji pajki, ki jih pogosto gojijo terraristi.

5 pajki se znanstveno ukvaga aranologija, panoga aratnologija. Zaradi težavnega določanja in nepriljubljenosti so precej neraziskana skupina in po nekaterih ocenah dvih desetih letih še brkati več vrst, kot jih je upamih.

Vsebina [skrij]

- Telesne značilnosti
 - 1.1 Organski sistemi
- Življenjski krog
- Ekologija in vedenje
 - 3.1 Socialni pajki
 - 3.2 Pajki in ljudje
- Evolucija in sistematika
 - 4.1 Pajki v Sloveniji
- Slike in opombe
- Viri
- Zunanje povezave

Telesne značilnosti

Therapsosa žltodi, največji in najteži pičji pajek

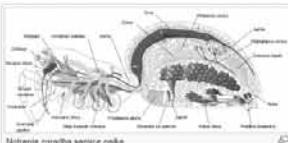
Najmanjši opisan pajki niso večji od pol milimetra, samci pajkov vrste *Platidiplos* iz Kolumbije dosežejo 0,37 mm v dolžino, še manjši pa so predstavniki vrste *Anapistula covorensis* iz Štotoškočene obale, pri katerih so do sedaj našli samo samice (samci pajkov so po navadi manjši od samic)^[2] Večina prepoznavnejših pajkov je centimetrske velikosti, največji pičji pajki, kot je vrsta *Therapsosa žltodi*, pa dosežejo tudi 10 cm v dolžino in imajo razpon nog preko 25 cm^[3] Prevladujejo rjave in sive barve.

V grobem je njihovo telo grojeno iz dveh delov: glavoprnja sprajad in zadka, ki ja povezuje zožitev – pedicel. Členjenost obeh je zabrisana, le primitivni predstavniki imajo še nakazano členjenost zadka. Glavoprnja prekriva enoten štiklec (karapaks), ob sprajedah in stranskih robovih katerega je do osem očes. Njihova razporeditev je pomemben taksonomski znak. Sprajedi izražata dva para okončin – pipake (helicere) in pedipalpe. Pipake so iz dveh delov, bazalnega dela in gibljivega kremplja, ki se zloži v žebelc bazalnega dela. Kremplji je oster in vohel, skozen se odprajo strupne žile. Pedipalpi so podobni nogam in imajo čutino vlogo, le pri samcih predstavljajo tudi sekundarni spolni organ in imajo končni člen zelo povečan. Strupe pari nog izražajo ob strani glavoprnja.

Njihova dolžina in oblika je odvisna od življenjskih navad določene vrste.

Posebnost pajkov je skupina spremenjenih okončin na koncu zadka – predlinh bradavic. Večina pajkov ima tri pare, od tega je en par zelo majhen. To so kratke in zelo gibljive štobčaste strukture, ki jih lahko žival premika neodvisno drugo od druge. Vsaka ima množico odprtih, kamor se odpirajo svilnate žile. Te izločajo tekočino iz amonolizis, ki se zaradi vličenja (in ne zaradi sušenja na zraku) spremeni v svilu, podobno svilni gosicni matljavi.

Organski sistemi

Natančne zgradbe samice pajka

predlastata pljuča, vsebuje dihalni pigment hemocianin, ki služi učinkovitejšemu prenosu kisika po celotnem telesu^[4]. Pajki imajo med vsemi členonožci najbolj centralizirano živčevje, saj so vsi gangliji povezani v enotno maso, ki se nahaja v glavoprnju. Izjema so le pajki iz podreda mezozeli, pri katerih so gangliji v zadku in stranskem delu glavoprnja nepovezani.

Tudi izločala so dveh tipov – kot lokalni žlezi, ki se odpirajo v koščke (kokse) nog, in Malpighijevi cevki. Pri pajkih so koksalne žleze reducirane in je par razvezanih Malpighijevih cevk, ki se odpirata v kloakalno odprtino na zadnji strani zadka, pomembnejši pri izločanju. Odvečni žlik se izloča v obliki gvanina in sočno kisline.

Življenjski krog

Spolno zrel pajek izlize semenčico na podlago iz nit in jih postrika s konico pedipalpo, kjer so kompleksno grojene strukture v ta namen. Potem najde spolno zrelo samico s pomočjo feromonov, ki jih ta izloča. Dvojenje pajkovih samcev je lahko zelo komplicirano, pa tudi tvegano opravilo, saj jih ulegajo samice zametajati za plen in napasti. Vsebuje lahko vidne, kemične in vibracijske komponente, ki so značilne za določeno vrsto. Pri drugih vrstah so samci tako majhni, da lahko neopazeno splezajo po samici do njene spolne odprtine. V vsakem primeru sledi na koncu vstavitve samčevega pedipalpa v samičino spolno odprtino in izpušitve semenčic, ki lahko traja od nekaj sekund do več ur.

Samica izloča od nekaj do 3 000 jajčec v eno ali več svilnatih pajčnih vrečk, ki jih pritrji v svojo skrivališče, ali pa jih prenaša s seboj. Samice mnogih vrst pajkov poginejo, ko končajo z izleganjem. Pravkar izlegli pajki ostanejo v vrečki do prve levitve, potem pa se počasi razdropijo. Samice volčevce skrbijo za potomstvo in prenašajo ličinke nekaj časa naokrog na svojem hrstu.

Pajki živijo večinoma leto ali dve. V območjih z zmernim podnebnjem prezimijo kot neodrasli osebek, skirvi v preli ali rastlinskem oparu, redkaje pa kot jajčeca ali odrasli osebek. Večji pajki živijo dlje, pičji pajki lahko v ujemitvi dosežejo tudi do 25 let starosti in se levijo do petnajstkrat, preden spolno dozorejo.

Pajki
Faselnj razredi, karabini – mezenber

Kolčevje in svoji mreži

Znanstvena klasifikacija

Krajevstvo: Animalia (živali)
 Delbo: Arthropoda (členonožci)
 Razred: Arachnida (pajkovci)
 Red: **Araneae**
 Člasi: 1787

Raznolikost

100 vrst, preko 41 000 vrst

Podredovi

Mesothelae
 Mygalomorphae
 Araneomorphae
 Gley bedvidi

[uredi]

[uredi]

[uredi]

WIKIPEDIJA
Prosta enciklopedija

Glavna stran
Portal obkroža
Trenutni dogodki
Zadnje spremembe
Najkrajši članek
Pomoč

Dinamični preprosti

• Tiskanje/voz
Ustvari e-knjigo
Preinesi kot PDF
Razširica za tisk

• Prijemnice

• V drugih jezikih
Català
Čeština
Deutsch
English
Español
Euskara
Suome
Français
Frysk
Galego
עברית
Magyar
Italiano
日本語
Lëtzebuergesch
Nederlands
Norsk (bokmål)
Polski
Português
Română
Pycckий
Cymraeg / Brezhoneg
Svenska
Türkçe
Українська

[Prijavite se](#) / [registrirajte se](#)

Stran | [Pogovori](#)

[Prebrati](#) | [Uredi](#) | [Zgodovina](#) | [Iskanje](#)

Denovanje in naziv Wikipedije omogočajo vsi prispeviki!

Park Güell

iz Wikipedije

Članek na navaja nobenih virov.

Prosimo, podprite trdnost z zanesljivimi viri. Vso sporno vsebino, ki ni preverljiva, se sme kadarkoli odstraniti.

Park Güell je mestni park v Barceloni, ki so ga po načrtih katalonskega arhitekta Antonija Gaudija zgradili med letoma 1900 in 1914. Park je bil sprva mišljen kot del nadasdandorne soseske, ki jo je zasnoval arhitekt Eusebi Güell. Gaudijev največji podpornik in občoizvalec: odhod tudi ime parka. Celoten projekt ni bil uresničen. Čudoviti park je za mestu ostal. Leta 1984 so ga uvrstili na Unescov seznam svetovne dediščine.

Vsebina (111)

- 1 Gradnja
- 2 Glavni vhod
- 3 Načelo gradnje in idejno ozadje
- 4 Osrednji del
- 5 Klobč
- 6 Unesco
- 7 Zunanje povezave

Gradnja

Idejo a drugem največjem parku v mestu je Güell verjetno dobil na potovanjih po tujini, npr. v Angliji, kjer so parki služili kot protužel industrializiranim mestom, na to nakazuje tudi izrazo angleško ime »park« (na katalonsko »parc« ali špansko »parque«). Güellom nam vsakekor ni bil ustvariti si zasebnega parka, temveč prebivalcem Barcelone ponuditi kraj, ki bi jim nudil občutek varnosti. Na polhemem bregu je bila predvidena 60 loknih parcel, ki naj bi jih prodali „nadpovprečnim“ ljudem z nekoliko večjimi mesečnimi težnjami in prižidavanj. Ta načrt je žalostno propadel. Prodali so samo dve parceli, mesto pa ni pokazalo nikakršnega zanimanja in spodbode. Čeprav je Güellu načrt propadel, pa tega zagotovo ne moremo trditi za del načrta, za katerega je bil odgovoren Gaudi. Pod njegovim vodstvom je površina vzcvetela, kot bi bila ogromen umetniški spomenik. Kot tudi druga Gaudijeva dela, je park Güell poln raznolikih in vznemirjivih elementov, ki se med seboj harmonično prepletajo in brez motenj vklaplajo v naravno okolje.

Za gradnjo parka Güell aj je Gaudi izbral Muntanya Pelada v severozahodni Barceloni. Zemlja je bila posušena in neplodna in zdelo se je, da je takšno pomanjkanje vode popolnoma nepomerno za posadež vsega rastljinja, ki ga naj bi imel park. Ampak Gaudi, pravičen kot vedno, je prišel na genatno idejo. Je izkoristiti za obklovanje vijugastega zidu, ki je pripomogel k zadrževanju vode v parku.

Zid je obkloval tako, da se vdružuje v naravno okolje, hkrati pa ga je oplemeniti z močnimi barvami, najbolj strazito na tistih mestih, ki najhitreje privlačijo oči opazovalca, kot na glavnem vhodu. Spodnji del zida je zgrajen iz okrasnega neoklesanega kamena. Proti vrhu se zid odebeli in zaključijo v valovito obrobo, okrašeno z mozaičnim. Poleg estetskega kamena, ki se na svetlobi blešči, ima ta tehnika še druge prednosti: zaradi keramične obloge je zid vodoodporen in tako vodo zadržuje znotraj parka, hkrati pa park varuje tudi pred nezaželenimi zunanjimi vplivi, saj gladka, zakrožena površina onemogoča, da bi se je oprijeli človeški prsti. Tako kot zid, je celoten park zgrajen na principu simetrije lepa in praktičnega in zato park Güell kaže na Gaudijev dvojni talent moleda bolj, kot katara koli druga stavbave.

Glavni vhod

[uredi]

Glavni vhod je obkolan z dvema paviljonomi, ki na prvi pogled spominjata na hiliici iz kaktinskega pravilničnega gozda. Zid in straha sta nepravilnih oblik in sprva dayeta stis, kot da so ju s težavo sestavile kakšne nespretno roke. A vris pomanjkanja ponestotenosti je zavajajoč, paviljona in zid v resnici formirata vzporedno steno. Paviljona imata ovalen lona, njem steno sta videti, kot da rasteita iz zidu parka. Hiliici stis tako kot zid zgrajem iz okrasnega neoklesanega kamena in okrašem z bannimi mozaičnimi kamni. Iznem steno hiliici stis 5 m visoki stolpci. Spet bi opazovalca zaskrbi zmeda naprotja z naravnim ozadjem, a tulaj je Gaudi prebrilježno združiti barve tako, da se mimoidočemu prikazujejo tako samoumevno, kot modra barva neba in beli stiski na njem.

Vhod še kaže na glavna načela konstrukcije, ki jih obiskovalec opazuje skozi celoten park: osupljivi efekti, ki privlačijo oko in nepravilne oblike, ki se harmonično združijo v celoto. Materialni dajajo vis bogatosti in sijaja, a vtip je spet napačen, saj je Gaudi uporabil najcenejša surovina. Park je skoraj celoti zgrajen iz materiala, najdehjih skorajda na tleh.

Načela gradnje in idejno ozadje

[uredi]

Teren je bil za poti in ceste prestrm, a Gaudi se ni odločil za izravnavo terena, saj je svojo gradnjo želel popolnoma prilagoditi obstoječemu površju. Poti je tako obkloval kot vsadake in pasaje. V ta namen je pridobil križje (od starih, podnih hli), ki ga je uporabil kot gradbeni material in ga obdal s sijajno keramično plastjo s pomočjo kolozne tehnike. Odpadne, zavržene delce, okružnine in drobce je pridobil v dobrih keramičnih delavnicah in jih v obliki mozaike pritrnil v širokem mekem ometu. S to tehniko je na začetku stolpja že napovedal umetniško gibanje, ki se je razcvetelo v 20. stoletju: kolozna tehnika delavstva. Pri mozaičnih je Gaudiju pomagal specialist na tem področju Josep Maria Jujol. Pripoveduje se namreč, da mozaiki brez njegove pomoči ne bi bili tako luksuzni, a takšna špekulacija so bolj ali manj brez pomena, saj je arhitektura, kot je prepel tudi Gaudi sam, rezultat sodobnjavja in skupnega dela.

Gaudi ni bil nikoli čisti teoretik. Prepričan je bil, da njegovo poslanstvo ni izumiti gigantskih projektov, temveč raje dobro realizirati manjše. Takšno mišljenje se močno vklada z idejo 19. stoletja, ki se je v Angliji kazala v delih Williama Morrisa. Morris je izdeloval pohištvo, ki je bilo estetsko na zelo visoki ravni, a dimano dostopno tudi delničarom in rabniki. Glavna težnja je bila obdržati raven občutka za lepoto v vsakdanjem življenju. Gaudi je Morrisove ideje uporabljal v času, ko so ljudje težili k premagovanju ločenosti med umetnostjo in običju in posledično med umetnostjo in življenjem. Park Güell je čisti dokaz, da ta ideja ni le prazna, ampak tudi izvedljiva. A dejstvo, da mesto ni bilo preveč naučeno nad Gaudijevim projektom, kaže tudi na to, da ljudstvo takrat še ni bilo pripravljeno na tako napredne ideje. Gaudi je s preprostimi, trdnimi elementi dosegal veličasten estetski utinek in s tem napovedal idejo, ki se lučestuje, če posejeb njegovoma rojakoma Piranesu in Michelu, ponese svetovni uspeh in priznanje.

Uporaba materialov, ki so bili manj kompleksni in s tem manj tpežni, pa je Gaudiju kljub revolucionarnim idejam prineslo kar nekaj konstrukcijskih težav, kar je pomembno, da je moral zgraditi zasnovo kot kvadratne strukture z različnimi sloji, da bi jim je zagotovil trdnost in trpežnost. Takšno stolpno gradnjo je s pridom uporabljal npr. pri stolpcih na paviljonih. Superstruktura teh stolpov je votla. Stene so narezane iz 6 cm debele notranje opečnate in betonske plasti ter ojačane z 10 mm debelo železno jeklo. Vse to je prekrilo s plastjo strelinčev in na koncu še s plastjo cementa, na katerega so prilepili mozaični delčki. Takšna gradnja, ki je uporabljena na celotnem parku je prišla na dan šele leta 1922, ko so bili izvedeni prvi rekonvajoči posegi.

Osrednji del

[uredi]

Najesupljivejši del parka pa je zagotovo arhitektonsko obklovanje tistega dela, ki ni bil predviden kot stanovanjsko območje in ki prikazuje pravo kalmito park kot življenjskega prostora. Ko obiskovalec stopi skozi vhod, se sooči z monumentalnimi stopnicami, ki spominjajo na gajska stolpnišča iz preteklosti. Stopnice se navzgor vijejo po dveh straneh, ki sta med seboj ločeni z organskimi skulpturami in nizkim zidom in vodijo do osrednjega dela. Pot pred osrednjim delom preseka pošast, prazncprav vrhu parka – kuščar pokrt s sipčimi mozaičnimi koščki. Podobno žival je Gaudi uporabljal v prvi sicer na vrhu Güellove posesti. Kuščar ima simbolni pomen. Predstavlja pitnca, varuha podzemnih voda. Gaudi je s tem namigoval na bisto, kar je za park ogromnega pomena – za kuščarjem se skriva cisterna, ki lahko nosi približno 12.000 litrov vode – zasnovana je bila kot zbiralec doževnice, s katero so oskrbovali suhe predele parka. Naprej po stopnicah stoj še en plaščec, kačina glava. Ki ima prav tako simbolben pomen, Gaudi je tulaj namigoval na katalonski grbi. Oba plaščica je Gaudi spretno uporabljal kot potpora za cisterno.

Stolpnišče se na vrhu spremeni v gozd dorskih stebelov, ki spominja na grški templj. Morda se je Gaudi s tem hotel pokloniti svojim spomnikom, napovedjujoč med umetnimi umetninami. Stebeli so postaršeni tako, da je videti, kot da podpirajo silnice točno na naslednji vrvi. Odneslo od tega, kje stopi opazovalec, se zdi, da stebel hitro naprodučen gozd, v katerem vsak naslednji stebel izginja za prejšnjim. A Gaudi ne bi stal zvest samemu sebi, če se pri obklovanju spomina na klasično Grčijo

Vhod v park Güell

Iz recenzij:

Obravnavana tema o družbeni vlogi slovenskih spletnih in sploh elektronskih besedil je z vidika sodobnega slovenskega jezikoslovja izvirna in pomembna ter zlasti aktualno koristna. Splet kot najobsežnejša zbirka besedil je vsekakor naša resnična sedanjost in vpliva, in bo vplival, na rabo jezika oz. slovenščine, zato delo na eni strani predstavlja trenutno jezikovno stanje spletnih besedil in hkrati odpira konkretna jezikovna in jezikoslovna vprašanja za nadaljnje raziskave. Če sklenem: monografija je zaradi besedilnih analiz in zaradi opredelitev temeljnih in relevantnih pojmov s področja spletne slovenščine vsekakor pomembna za spremljanje in raziskovanje nadaljnjega razvoja slovenščine.

Andreja Žele

Jezikovnotehnoških raziskav spletnih strani in spletnega jezika je veliko, jezikoslovnih manj, tako temeljitih in poglobljenih pa predvsem v slovenskem prostoru zelo malo, čeprav pojav spleta močno spreminja poglede na jezikovna dejstva vsakodnevnega sporazumevanja. Dva aktualna in odmevna vira spletnih besedil sta predstavljena s presenetljivo širino in s filigransko natančnostjo; dognanja iz dela predstavljajo dobro osnovo za izdelavo tipologije spletnih besedil, ki je v slovenskem jezikoslovju še nimamo, opisi posebnosti spletnega jezika pa so pomembni tudi za ugotavljanje evlucijskih premikov v jeziku.

Primož Jakopin

Dr. Mija Michelizza je raziskovalka na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, v Leksikološki sekciji. Ukvarja se z leksikologijo in leksikografijo, njeno raziskovalno področje je povezano predvsem z novostmi, ki jih v leksiko in širše v jezikoslovje prinašajo splet in drugi elektronski mediji.

<http://zalozba.zrc-sazu.si>

17 €